

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMININ KURAMSAL YAPI VE UYGULANABİLİRLİK
AÇISINDAN DEĞERLENDİRMESİ**

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Hatice Nilüfer SARI

Danışman
Prof. Dr. Vedat ÖZSOY

ANKARA-2011

**İLKÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMININ KURAMSAL YAPI VE UYGULANABİLİRLİK
AÇISINDAN DEĞERLENDİRMESİ**

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI

Hatice Nilüfer SARI'nın “İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Kuramsal Yapı ve Uygulanabilirlik Açısından Değerlendirmesi” başlıklı tezi 07.06.2011 tarihinde, jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim Öğretmenliği Bilim Dalı, Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Prof. Dr. Vedat ÖZSOY

.....

Üye : Prof. Dr. Adnan TEPECİK

.....

Üye : Prof. Hülya BÖLÜKOĞLU

.....

Üye : Prof. Dr. Serap BUYURGAN

.....

Üye : Yard. Doç. Dr. Mehmet ŞEREN

.....

ÖN SÖZ

Günümüzde hızla gelişen bilim ve teknoloji eğitim yaklaşımları ile öğretim programlarında köklü değişimlere neden olmuştur. Eğitim ve öğretimde öğrencinin davranışını değiştirme yerine, zihnini ve sanatsal yaratıcılığını geliştirmeye yönelmiştir. Bu gelişim sürecinde; bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama, ilişkilendirme, sorun çözme, değerlendirme gibi becerilerin gelişmesi beklenmektedir.

Öğrencilerin sürekli koşullandırıldığı, yaratıcılığında çok davranışlarıyla ilgilenildiği, bilginin pasif olarak aktararak uygulamaya geçirilmediği bir eğitim anlayışıyla gelecek yüzyılın yaratıcı bireylerinin yetiştirilemeyeceği ortaya çıkmıştır. Görsel sanatlar eğitiminde istenilen sonuçlara ulaşamaması ve sorunların artması, eğitimcileri yeni arayışlara yöneltmiştir.

Türkiye’de görsel sanatlar eğitimcilerinin sanata ve sanat eğitime yönelik yeni arayış ve geliştirme çabalarında bireylerin kazanımlarının artırılması hedeflenmektedir. Bu amaçla görsel sanatlar dersi öğretim programının yürütücüleri olan görsel sanatlar öğretmenlerinin başarıya ulaşması için uygun eğitim ortamlarıyla, uygun zaman dilimleri gerekmektedir. Görsel sanatlar dersi öğretim programında yapılan değişikliklerin etkili olabilmesi, öğretmenlerin uygulamalarına bağlıdır. Hazırlanan öğretim programının başarısı öğretmenlerin, programın temel felsefesini ve uygulamalarını özümsemesine ve benimsemesiyle olasıdır.

Bu araştırmada, İlköğretim görsel sanatlar dersi öğretim programının öğretmenlerin görüşleriyle değerlendirilmesine çalışılmıştır. Araştırma boyunca bilgi ve deneyimleriyle sürekli destek olan ve manevi desteğini her zaman yanımda hissettiğim çok değerli hocam ve tez danışmanım sayın Prof. Dr. Vedat Özsoy’a en içten teşekkür ve saygılarımı sunarım. Çok değerli düşünce ve önerileriyle araştırmamın gelişmesine katkı sağlayan sayın Prof. Hülya Bölükoğlu’na ve Yrd. Doç. Dr. Mehmet Şeren’e, yine çalışmalarım boyunca beni rahatlatan sevecen ve sabırlı tavrıyla sürekli yanımda olan sayın Yrd. Doç. Dr. Güzin Ayrancıoğlu’na ve tez çalışmam da yardımlarını esirgemeyen değerli Araş. Gör. Miraç Aydın’a çok teşekkür ederim.

Ayrıca araştırma sürecinde yoğun ve stresli zamanlarımda daima bana sabır gösteren minik elleriyle, minik kalbiyle hep yanımda olan canım kızım Ceren Süzen'e sonsuz teşekkür ediyorum.

Araştırma kapsamında geliştirilen görüşme formları, araştırma sonuçları ve önerilerinin, görsel sanatlar alanında çalışma yapan eğitim neferlerine katkı sağlanması en büyük dileğimdir.

ÖZET

İLKÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ KURAMSAL YAPI VE UYGULANABİLİRLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRMESİ

SARI, Hatice Nilüfer

Doktora, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim Öğretmenliği Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Vedat ÖZSOY

Haziran – 2011, XIX+196 Sayfa

Bu tez çalışmasının temel amacı, İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın, Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin görüşleri temel alınarak değerlendirilmesidir. Bu çalışma kapsamında geliştirilen görüşme formlarıyla ilk pilot uygulama, 10 kişiden oluşan Görsel Sanatlar Öğretmenleriyle yapılmıştır. Asıl uygulama kapsamında, Ankara İli merkeze bağlı Çankaya, Keçiören, Yenimahalle ilçelerinden random yöntemiyle seçilen ilköğretim okulları'nda görevli 15 görsel sanatlar öğretmenleriyle ses kayıt cihazıyla birlikte görüşmelere başlanılmıştır.

Özel durum yönteminin kullanıldığı bu araştırmada veriler öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. Elde edilen kişisel bilgiler; Microsoft Excel programı yardımıyla düzenlenmiş ve eğitim durumu, hizmet içi eğitimi alma durumu, kıdem yılı bazında tablolastırılmıştır. Görüşmelerde elde edilen nitel verilerin analizi Nvivo 8.0 nitel veri analizi paket programı yardımıyla gerçekleştirilmiştir.

Görsel Sanatlar öğretmenleriyle yapılan görüşmelerin içerik analizi sonucunda, Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının uygulanabilirlik düzeyinin; fiziki ortam yetersizlikleri, maddi imkânsızlıklar, materyal eksikliği, aile ve çevresel faktörler, öğretmen sayısının az olması, programın öğrencilere sıkıcı gelmesi, sınıfların kalabalık olması, programın uygulaması kapsamında ilgili yeterli bilgi olmaması, zamanın yetersizliği gibi faktörlerden dolayı çok düşük olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya ait veriler kapsamında; İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın hazırlanma sürecinde görevli 6 komisyon üyesine ulaşılmış, Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı hakkında görüş ve önerileri yazılı doküman olarak alınmıştır. Komisyon

üyelerinden alınan cevapların, içerik analizi sonucunda “Görsel Sanatlar Dersi” için haftalık ders saatinin yetersizliği ve fiziki olumsuzlukların programı uygulamayı zorlaştırabileceği görüşlerini bildirmişlerdir. Ayrıca zaman yetersizliğini aşmak için, birden fazla kazanıma yönelik birleştirilmiş etkinliklerin uygulanabileceği önerilerini dile getirmişlerdir.

Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlara bağlı olarak bu alanda çalışan-çalışacak olan araştırmacılara, Görsel Sanatlar öğretmenlerine yönelik çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, öğretim programı geliştirme, görsel sanatlar eğitimi, görsel sanatlar dersi öğretim programı, görsel sanatlar öğretmeni

ABSTRACT

THE ASSESSMENT OF THE CURRICULUM OF THE VISUAL ARTS LESSONS AT PRIMARY SCHOOLS IN TERMS OF THEORETICAL CONSTRUCTION AND APPLICABILITY

SARI, Hatice Nilüfer

Ph.D., Department of Fine Arts Teaching, Painting Education Programme

Supervisor: Prof. Dr. Vedat ÖZSOY

June – 2011, XIX+196 Pages

The essential purpose of this thesis is to assess the curriculum of Visual Arts Lessons at primary schools based on the opinions of visual arts teachers. The first pilot application, which was developed in the scope of this study, was conducted with 10 visual arts teachers. The main application in study started with the voice-recorded interviews which were made with 15 visual arts teachers, who were selected from random primary schools in the Districts of Çankaya, Keçiören and Yenimahalle.

The data in this study in which special situation method was employed were collected through the interviews with the teachers. The personal information obtained was arranged by means of the software, Microsoft Excel, and then the following information was arranged in the form of a table; educational statue, whether or not having an in-service education, years of seniority. The qualitative analysis of the data, which was obtained in the interviews, are conducted by means of the qualitative data analysis software, Nvivo 8.0.

As a result of the content analysis of the interviews which were conducted with the visual arts teachers, it was found that the feasibility level of the Curriculum of the Visual Arts Lessons is low due to the following factors; insufficient physical environment, economic insufficiencies, lack of material, family and environmental factors, insufficient number of teachers, curriculum's being boring for students, crowded classrooms, not having sufficient relevant information in the scope of the application of the program, insufficient time, etc. In the scope of the data of the study, 6 members of the board who had worked in the preparation stage of the Curriculum of

Visual Arts Lessons in primary schools were contacted and their opinions about the Curriculum of Visual Arts Lessons were obtained in the form of a written document. As a result of the content analysis of the replies taken from the members of the board, it was found out that they stated the insufficiency of the weekly class hours and physical insufficiencies of “Visual Arts Lessons” could cause difficulty during the implementation of the program. They also stated that the combined activities for more than one gain could be implemented to overcome the insufficient time problem.

Based on the results that were obtained in the scope of this study, various recommendations were made for current and future Researchers and Teachers of Visual Arts.

Key words: Education, Art Education, Art Curriculum Development, Visual Arts Education, Curriculum of Visual Arts Lesson, Visual Arts Teacher.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
ÖN SÖZ	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xiv
GRAFİKLER LİSTESİ	xvii
KISALTMALAR LİSTESİ	xix

BÖLÜM I

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	10
1.2.1. Alt Amaçlar	10
1.3. Araştırmanın Önemi	11
1.4. Varsayımlar	12
1.5. Sınırlılıklar	12
1.6. Tanımlar	13

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	14
2.1. Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitiminin Gelişimi	14
2.2. Görsel Sanatlar Eğitiminin Önemi	17
2.3. Görsel Sanatlar Eğitimi ve Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi Yöntemi	20
2.4. Görsel Sanatlar Eğitimi ve Görsel Kültür Kuramı	24
2.5. Görsel Sanatlar Dersinin Genel Amaçları	26
2.6. Görsel Sanatlar Eğitiminin Temel İlkeleri	28
2.7. Görsel Sanatlar Eğitiminde Öğrencilere Kazandırılacak Temel Beceriler	29
2.8. Öğretim Programlarının Genel Yaklaşımı	31
2.8.1. Toplumsal Temel Programlar	31
2.8.2. Bireysel Temeller	33

BÖLÜM III

3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	36
3.1. Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitiminde Program Geliştirme ve Değerlendirmeye İlgili Araştırmalar	36
3.2. Yurtdışında Yapılan Görsel Sanatlar Eğitimiyle İlgili Araştırmalar	42

BÖLÜM IV

4. YÖNTEM	45
4.1. Araştırmanın Modeli.....	45
4.2. Araştırmanın Örneklemi	46
4.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi	47
4.4. Görüşme Yöntemi	47
4.5. Görüşme Verilerinin Analizi.....	47
4.5.1. Verilerin toplanması ve yazıya aktarılması.....	48
4.5.2. Verilerin NVivo 8.0 Programına Aktarılması	48
4.6. Kodların Oluşturulması	48
4.7. Kodlamanın Güvenirliği	49
4.7.1. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanabilirliği Hakkındaki Öğretmen Görüşleri İle İlgili Araştırma Problemi İçin Yapılan Kodlamanın Güvenirliği	50
4.7.2. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanabilirliğini Zorlaştıran Faktörler İle İlgili Öğretmen Görüşleri İçin Yapılan Kodlamanın Güvenirliği	51
4.7.3. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanmasında Öğretmenlerin Tarafından Karşılaşılan Güçlüklerin Tespit Edilmesi Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği.....	52
4.7.4. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanmasında Öğretmenlerin Karşılaştıkları Güçlüklerden Biri Olan “Süreç Değerlendirme İle İlgili Yaşanan Zorluklar”ın Tespit Edilmesi Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği	53
4.7.5. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanmasında Öğretmenlerin Önerilerini Tespit Etmek Amaçlı Yapılan Kodlamanın Güvenirliği.....	54

4.7.6. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Hazırlama Komisyonunda Yer Alan Üyelerin Ders Saatinin Yeterliliği Konusundaki Görüşlerini Tespit Etmek Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği	55
4.7.7. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Hazırlama Komisyonunda Yer Alan Üyelerinin Programda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Yöntem ve Teknikleri ile İlgili Görüşlerini Ortaya Çıkarmak Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği.....	56
4.7.8. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Hazırlama Komisyonunda Yer Alan Üyelerin Programın Uygulanacağı Atölye Ortamları ve Diğer Fiziki Şartlar Konusundaki Görüşlerini Ortaya Çıkarmak Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği	56
4.8. Temaların oluşturulması	57
4.9. Verilerin Sunumu: Matris, Grafik ve Modellerin Oluşturulması.....	59
4.9.1. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanabilirliği ile İlgili Öğretmen Görüşleri ile İlgili Araştırma Problemi İçin Yapılan Analizde Verilerin Sunumu.....	59
4.9.2. Programın Uygulanmasında Öğretmenler Tarafından Karşılaşılan Güçlüklerin Tespit Edilmesi Amacıyla Yapılan Analizde Verilerin Sunumu	59
4.9.3. Program Hakkında Öğretmenlerin Önerilerini Tespit Etmek Amacıyla Yapılan Analizde Verilerin Sunumu.....	60
4.9.4. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Hazırlama Komisyonunda Yer Alan Üyelerin Ders Saatinin Yeterliliği Konusundaki Görüşlerini Tespit Etmek İçin Yapılan Analizde Verilerin Sunumu	60
4.9.5. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Hazırlama Komisyonunda Yer Alan Üyelerin Programda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerini Tespit Etmek İçin Yapılan Analizde Verilerin Sunumu.....	60

4.9.6. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Hazırlama Komisyonunda Yer Alan Üyelerin Programın Uygulanacağı Atölye Ortamları ve Diğer Fiziki Şartlar Konusundaki Görüşlerini Tespit Etmek İçin Yapılan Analizde Verilerin Sunumu.....	61
4.10. Değişkenlere Göre (Eğitim Durumu, Hizmet-içi Eğitime Katılma Durumu ve Kıdem Yılı) Araştırma Sorularının İncelenmesi	61

BÖLÜM 5

5. BULGULAR VE YORUM	66
5.1. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Kuramsal Temelleri ile İlgili Bulgular	66
5.1.1. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Öğrenme ve Öğretme Süreci	73
5.1.2. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme	74
5.1.3. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Dayandırıldığı Kuram ve İlkeler	76
5.2. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanabilirliği Hakkındaki Öğretmen Görüşleri ile İlgili Bulgular	78
5.2.1. Uygulanabilirliği Çok Zor Olan Bir Program ve Bu Duruma Etki Eden Faktörler	80
5.2.2. Uygulanabilirliği Olan ve Mevcut Uygulamaları İle Paralellik Gösteren Bir Program	84
5.2.3. Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Programın Uygulanabilirliği Hakkındaki Düşünceleri.....	85
5.2.4. Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Alma Durumlarına Göre Programın Uygulanabilirliği Hakkındaki Düşünceleri	88
5.2.5. Öğretmenlerin Kıdem Yıllarına Göre Programın Uygulanabilirliği Hakkındaki Düşünceleri	90
5.3. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Öğretmenlerin Tarafından Karşılaşılan Güçlükler ile İlgili Bulgular	92
5.3.1. Programın Uygulanmasında Öğrenciden Kaynaklanan Güçlükler.....	92
5.3.2. Programın Uygulanmasında Veliden Kaynaklanan Güçlükler	93
5.3.3. Programın Uygulanmasında Öğretmenden Kaynaklanan Güçlükler.....	97

5.3.4. Programın Uygulanmasında Okuldan Kaynaklanan Güçlükler	97
5.3.5. Programın Kendisinden Kaynaklanan Güçlükler	99
5.3.6. Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Programın Uygulanmasında Karşılaşılan Güçlükler	105
5.3.7. Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Alma Durumlarına Göre Programın Uygulanmasında Karşılaşılan Güçlükler.....	109
5.3.8. Öğretmenlerin Kıdem Yıllarına Göre Programın Uygulanmasında Karşılaşılan Güçlükler	112
5.4. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'na Yönelik Öğretmen Önerileri ile İlgili Bulgular	115
5.4.1. Öğretmenlerin Programın Yapısı ve İçeriği Hakkında Sundukları Önerileri	117
5.4.2. Öğretmenlerin Programın Dışında Olan Ve Uygulamaya Destek Sağlayabilecek Özellikle Olan Önerileri.....	118
5.4.3. Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Sundukları Önerileri	119
5.4.4. Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Alma Durumlarına Göre Sundukları Önerileri	121
5.4.5. Öğretmenlerin Kıdem Yıllarına Göre Programa Yönelik Önerileri.....	124
5.5. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Hazırlama Komisyonunda Yer Alan Üyelerin Programa İlişkin Görüşleri.....	128
5.5.1. Komisyon Üyelerinin Ders Saatinin Yeterliliği Konusundaki Görüşleri.....	128
5.5.2. Komisyon Üyelerinin Programda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Yöntem ve Teknikleri ile İlgili Görüşleri.....	130
5.5.3. Komisyon Üyelerinin Programın Uygulanacağı Atölye Ortamları ve Diğer Fiziki Şartlar Konusundaki Görüşleri.....	132

BÖLÜM VI

6. TARTIŞMA	134
6.1. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Kuramsal Temelleri ile İlgili Tartışma	134
6.2. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanabilirliği Hakkında Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Görüşleriyle İlgili Tartışma.....	138

6.3. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında	
Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Güçlüklerle İlgili Tartışma....	143
6.4. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'na Yönelik Görsel	
Sanatlar Öğretmenlerinin Önerilerine İlişkin Tartışma	148
6.5. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hazırlama Komisyonu	
Üyelerinin Öğretim Programı Hakkındaki Görüşlerine Yönelik Tartışma	152
6.5.1. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hazırlama Komisyonu	
Üyelerinin Öğretim Programında Yer Alan Ölçme Değerlendirme	
Yöntem ve Teknikleri Hakkındaki Görüşleriyle İlgili Tartışma	153
6.5.2. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hazırlama Komisyonu	
Üyelerinin Öğretim Programının Uygulanacağı Atölye Ortamları	
ve Diğer Fiziki Şartlar Konusundaki Görüşleriyle İlgili Tartışma	154

BÖLÜM VII

7. SONUÇ VE ÖNERİLER	156
7.1. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Kuramsal	
Temelleri ile İlgili Sonuçlar	158
7.2. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanabilirliği	
Hakkında Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Görüşleriyle İlgili Sonuçlar.....	160
7.3. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında	
Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Güçlüklerle İlgili Sonuçlar	161
7.4. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'na Yönelik Görsel	
Sanatlar Öğretmenlerinin Önerilerine İlişkin Sonuçlar	162
7.5. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hazırlama Komisyonu	
Üyelerinin Öğretim Programı Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuçlar	163
7.6. Öneriler	164
KAYNAKÇA	167
EKLER	176

TABLÖLER LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanabilirliği Hakkındaki Öğretmen Görüşleriyle İlgili Kodlamanın Güvenirliği	50
Tablo 2. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanabilirliğini Zorlaştıran Faktörleriyle İlgili Öğretmen Görüşleri İçin Yapılan Kodlamanın Güvenirliği	51
Tablo 3. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Öğretmenler Tarafından Karşılaşılan Güçlüklerin Tespit Edilmesi Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği	52
Tablo 4. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Öğretmenlerin Karşılaştıkları Güçlüklerden Biri Olan “Süreç Değerlendirme İle İlgili Yaşanan Zorluklar”ın Tespit Edilmesi Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği	53
Tablo 5. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Öğretmenlerin Önerilerini Tespit Etmek Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği	54
Tablo 6. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hazırlama Komisyonunda Yer Alan Üyelerin Ders Saatinin Yeterliliği Konusundaki Görüşlerini Tespit Etmek Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği	55
Tablo 7. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hazırlama Komisyonunda Yer Alan Üyelerinin Programda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Yöntem ve Teknikleri İle İlgili Görüşlerini Ortaya Çıkarmak Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği	56
Tablo 8. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hazırlama Komisyonunda Yer Alan Üyelerin Programın Uygulanacağı Atölye Ortamları Ve Diğer Fiziki Şartlar Konusundaki Görüşlerini Ortaya Çıkarmak Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği	57
Tablo 9. Öğretmenlerin Programın Uygulanması Sırasında Karşılaştıkları Güçlükler İçin Oluşturulan Kodlar	58
Tablo 10. Öğretmenlerin Program Hakkındaki Önerileri İçin Oluşturulan Kodlar	58
Tablo 11. Her Bir Araştırma Problemi İçin Değişkenler Doğrultusunda Çizilen	

Matris ve Grafiklerin Boyutları	62
Tablo 12. Çalışmanın Örneklemine Oluşturan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri	65
Tablo 13. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanabilirliği Hakkındaki Öğretmen Görüşlerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları ..	79
Tablo 14. Uygulamayı Zorlaştıran Faktörlerin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları ..	83
Tablo 15. Yüksek Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Programın Uygulanması Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları	86
Tablo 16. Sadece Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Programın Uygulanması Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları	87
Tablo 17. Hizmet İçi Eğitim Alan Öğretmenlerin Programın Uygulanması Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları	88
Tablo 18. Hizmet İçi Eğitim Almayan Öğretmenlerin Programın Uygulanması Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları	89
Tablo 19. Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Programın Uygulanması Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları	91
Tablo 20. Programın Uygulanmasında Karşılaşılan Güçlüklerin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları	95
Tablo 21. Yüksek Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Programın Uygulanmasında Karşılaştıkları Zorlukların Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları.....	106
Tablo 22. Sadece Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Programın Uygulanmasında Karşılaştıkları Zorlukların Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları.....	107
Tablo 23. Hizmet İçi Eğitim Alan Öğretmenlerin Programın Uygulanmasında Karşılaştıkları Güçlüklerin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları.....	109
Tablo 24. Hizmet İçi Eğitim Almayan Öğretmenlerin Programın Uygulanmasında Karşılaştıkları Güçlüklerin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları.....	110
Tablo 25. Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Programın Uygulanması Sırasında Karşılaşılan Zorlukların Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları...	113
Tablo 26. Öğretmenlerin Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına İlişkin Önerileri.....	115
Tablo 27. Yüksek Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Program Hakkındaki Önerileri.....	119
Tablo 28. Sadece Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Programla İlgili Önerileri.....	120

Tablo 29. Hizmet İçi Eğitim Alan Öğretmenlerin Programa Yönelik Önerileri.....	122
Tablo 30. Hizmet İçi Eğitim Almayan Öğretmenlerin Programa Yönelik Önerileri ..	123
Tablo 31. Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Programın Uygulanmasına Yönelik Önerilerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları	125
Tablo 32. Komisyon Üyelerinin Haftalık Ders Saatinin Yeterliliği Konusundaki Görüşlerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları	128
Tablo 33. Komisyon Üyelerinin Programın Önerdiği Ölçme Değerlendirme Yöntem ve Teknikleri İle İlgili Görüşlerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları	130
Tablo 34. Komisyon Üyelerinin Programın Uygulanacağı Atölye Ortamları ve Diğer Fiziki Şartlar Konusundaki Görüşlerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları	133

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa

Grafik 1. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanabilirliği Hakkındaki Öğretmen Görüşlerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıklarını Gösteren Grafik.....	79
Grafik 2. Uygulamayı Zorlaştıran Faktörlerin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıklarını Gösteren Grafik.....	84
Grafik 3. Yüksek Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Programın Uygulanması Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıklarını Gösteren Grafik	86
Grafik 4. Sadece Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Programın Uygulanması Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıklarını Gösteren Grafik	87
Grafik 5. Hizmet İçi Eğitim Alan Öğretmenlerin Programın Uygulanması Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıklarını Gösteren Grafik	88
Grafik 6. Hizmet İçi Eğitim Almayan Öğretmenlerin Programın Uygulanması Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıklarını Gösteren Grafik	90
Grafik 7. Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Programın Uygulanması Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları.....	91
Grafik 8. Programın Uygulanmasında Karşılaşılan Güçlüklerin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları	96
Grafik 9. Yüksek Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Programın Uygulanmasında Karşılaştıkları Zorlukların Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları Gösteren Grafik	106
Grafik 10. Sadece Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Programın Uygulanmasında Karşılaştıkları Zorlukların Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıklarını Gösteren Grafik	108
Grafik 11. Hizmet İçi Eğitim Alan Öğretmenlerin Programın Uygulanmasında Karşılaştıkları Güçlüklerin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıklarını Gösteren Grafik	109

Grafik 12. Hizmet İçi Eğitim Almayan Öğretmenlerin Programın Uygulanmasında Karşılaştıkları Güçlüklerin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları	111
Grafik 13. Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Programın Uygulanması Sırasında Karşılaşılan Zorlukların Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları .	114
Grafik 14. Öğretmenlerin Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına İlişkin Önerilerini Gösteren Grafik.....	117
Grafik 15. Yüksek Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Program Hakkındaki Önerileri'ni Gösteren Grafik	120
Grafik 16. Sadece Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Programla İlgili Önerilerini Gösteren Grafik	121
Grafik 17. Hizmet İçi Eğitim Alan Öğretmenlerin Programa Yönelik Önerilerini Gösteren Grafik	122
Grafik 18. Hizmet İçi Eğitim Almayan Öğretmenlerin Programa Yönelik Önerilerini Gösteren Grafik.....	123
Grafik 19. Kıdemlere Göre Öğretmenlerin Programın Yapısı ve İçeriği Hakkında Sundukları Önerilerin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları	126
Grafik 20. Kıdemlere Göre Öğretmenlerin Programın Dışında Olan ve Uygulamaya Destek Sağlayabilecek Özellikte Olan Önerilerin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları.....	127
Grafik 21. Komisyon Üyelerinin Haftalık Ders Saatinin Yeterliliği Konusundaki Görüşlerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıklarını Gösteren Grafik	129
Grafik 22. Komisyon Üyelerinin Programın Önerdiği Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Teknikleri ile İlgili Görüşlerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıklarını Gösteren Grafik	131
Grafik 23. Komisyon Üyelerinin Programın Uygulanacağı Atölye Ortamları ve Diğer Fiziki Şartlar Konusundaki Görüşlerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları.....	133

KISALTMALAR LİSTESİ

- GSDÖP** : Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı.
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı.
EARGED : Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi
ÇASEY : Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi
HİE : Hizmet İçi Eğitim

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bu bölümde Problem Durumu, Amaç, Alt Amaçlar, Önem, Varsayımlar, Sınırlılıklar ve Tanımlar üzerinde durulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Küreselleşen dünyada, toplumsal yaşamda ve toplumsal sistemlerde kapsamlı değişimlerin gerçekleştirilmesinin zorunluluk olduğu bilinen bir gerçektir. Topluma hizmet sunan öğretim basamaklarında yapısal düzenlemelerin yapılması ve bu düzenlemeler doğrultusunda eğitim programlarının geliştirilmesi gereksinimi ortaya çıkmaktadır. Toplamların ve bireylerin ihtiyaçlarının karşılanması eğitim programları vasıtasıyla olmaktadır. Eğitim programı, öğrenene okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneği olarak tanımlanabilir (Demirel, 2004: 24). Eğitim programları belli bir zaman diliminde kullanıldıktan sonra işlevselliğini kaybedebilir. Toplumun ve bireylerin ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma gelir. Eğitim programlarının güncelliğini korumasının yolu da eğitim programının değerlendirilmesi yoluyla gerçekleşebilir. Programın etkililiği hakkında bilgi toplandıktan sonra programın devamlılığına, yapılacak değişiklik ve düzeltmelere ya da programın sonlandırılmasına karar verilir. Değerlendirme, yapılış amacına göre üç kısımda ele alınabilir (Ertürk, 1986: 5-6). Tanımaya dönük değerlendirme, dersin başında öğrencilerin ön koşul niteliğindeki bilişsel, duyuşsal ve devinimsel özelliklerini tanımak amacıyla yapılır.

Eğitim örgütleri, toplumdaki tüm örgütlerin önünde yer alarak, küreselleşen dünyada topluma yön ve şekil vermek zorundadır. Küreselleşen dünyanın gereklerini karşılayabilmede başarılı olabilmek için eğitim açısından göz önünde tutulması gereken bazı önemli unsurlar vardır (Garner, 2002; Akt. Çalık&Sezgin, 2005: 61).

1. Eğitim yaşam boyu süren bir etkinlik olmalıdır. Hızlı gelişen teknoloji ve artan bilgi birikimi karşısında, eğitimin yaşam boyu devamı sağlanmalıdır. Bununla birlikte,

eğitim süreci içerisinde sadece belirli bilgiler aktarılmamalı, bireyin öğrenme kapasitesi de güçlendirilip geliştirilmelidir.

2. Eğitim, her zaman, her yerde ve yaşamın her alanında olmalıdır. Evde ve işyerinde eğitim imkânları sağlanmalı, sınıflarda olduğu kadar internet ve televizyonda da eğitim etkili şekilde verilmelidir. Bireylerin sürekli öğrenme kapasitelerini geliştirmek için eğitim kurumları ile işletme sektörleri ve toplumun diğer kurumları işbirliği içinde çalışmalıdır.

3. Eğitim, eleştirel düşünmeye, iletişime ve problem çözme becerilerine odaklanmalıdır. Eğitim süreci, yeni sorun ve fırsatlar ortaya çıktığında, bireyleri açık ve eleştirel düşünmeye hazır hâle getirmelidir.

4. Öğrenme, toplumun gelişmesinde önemli bir etken olduğu için, eğitim toplumsal gelişmeye yatırım niteliğinde olmalıdır. Bu nedenle toplumlar, sadece maddi sermayeye ve ekonomik alanlara yatırım yapmamalı, aynı zamanda eğitime gereken yatırımı yapmalıdır. Toplumsal bir yatırım özelliği taşıyan eğitim, toplumun gerçeklerinden soyutlanamaz.

5. Eğitim sistemi, öğrencilere küresel bir vatandaşlık anlayışı kazandırmalıdır. Küreselleşen dünyada, bireylerin sadece kendi tarihlerini, kültürlerini ve dillerini öğrenmeleri yeterli olmayacaktır. Global pazar ekonomisinde başarıyla çalışmak, farklı insanların ve kültürlerin özelliklerini bilmeyi gerektirir. Kendi yaşadığı coğrafyanın dışına çıkamayan bireylerin, küreselleşen bir dünyada başarılı olmaları çok zor olacaktır.

6. Eğitim, bireyler ve örgütler arasında ortaklıklar kurma becerisini sağlamalıdır. Eğitim kurumları arasında olduğu kadar, işletme, endüstri ve kamu kuruluşları arasında da, ulusal ve uluslararası düzeyde ortaklıkların kurulması sağlanmalıdır. Bu anlamda, bir eğitim örgütü sadece kendi uzmanlık alanında tek başına kalamaz, toplumun ve dünyanın değişen ihtiyaçlarına cevap vermek zorundadır.

Günümüz toplumunda, okulun, ders programlarının, öğretmenlerin, anne babaların ve hatta öğrencilerin tanımı değişmiştir. Okul, sadece belirli bilgi ve

becerilerin verildiği bir kurum değil; aynı zamanda toplumu şekillendiren ona yön ve biçim veren bir kurum olmak zorundadır. Ders programları, öğrencilere sadece basmakalıp bilgileri aktaran bir anlayış içerisinde değil; onları gerçek hayata hazırlayan, hayatın gerçeklerinin sentezlendiği bir anlayış içinde düzenlenmelidir.

Öğretmenlerin görevi, sadece bilgiyi aktarmak değil; öğrencilere yön gösteren bir rehber ve lider olmaktır. Artık, eğitimin merkezindeki olgu, öğrencidir, öğrenen bireydir. Elbette mevcut bilgi, birikim, kültürel değerler ve olgular öğrencilere aktarılacaktır. Ancak, bunda amaç, hazır bilgileri ezberlemek değil, öğrencilerin kendi bilgilerini oluşturmalarına yardımcı olmaktır.

Nitelikli bir eğitim ise, önce amaçların belirlenmesini, bu amaçları gerçekleştirebilecek öğretim programlarının hazırlanmasını, sonra da hazırlanan programın uzman öğreticiler tarafından uygulanarak amaçların öğrencilere kazandırılmasını gerektirmektedir (Özcan, 2002: 145). Türkiye’de program geliştirme alanında yapılan ilk çalışmalar, 1924-1930 yılları arasında gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde uygulamaya konulan programların temel amacı yetiştirilecek olan bireylere Cumhuriyet rejiminin özelliklerini benimsetmek olmuştur. 1930-1950 yıllarında ise hazırlanan programlarda dünyaya ve gelişmiş ülkelere entegre olma eğilimi ortaya çıkmıştır. Öğrencilere eskiye göre daha fazla bilgi yüklenerek entelektüel insan yetiştirme düşüncesi ağırlık kazanmıştır. 1962 yılında taslak olarak hazırlanan ilkököl programı 1968-1969 öğretim yılında uygulamaya konulmuştur. Program uygulama sürecinde izlenerek, var olan aksaklıklar üzerinde gerekli önlemler alınmaya çalışılmıştır. 1982 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, hazırlanacak ve geliştirilecek tüm programların belli bir modele uygun olarak geliştirilmesini sağlamak amacıyla yeni bir program model çalışması gerçekleştirilmiştir (Akyüz, 2001: 26, Yüksel, 2003: 110).

Bir diğer çalışma da 1990’lı yıllarda yürütülen Millî Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında kurulan, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Merkezi Başkanlığı tarafından geliştirilen program geliştirme modelidir. Bütün bu çalışmalara rağmen özellikle 1968 Programı’ndan günümüze kadar ilkököl programlarının toplu olarak geliştirilmediği, daha çok dersler çerçevesinde program geliştirme çalışmalarının gerçekleştirildiği görülmektedir (EARGED, 1995). Türkiye’de program geliştirme ve değerlendirme

çalışmalarının süreklilik göstermediği, bununla birlikte, gerek duyuldukça programlarda yenileme ve düzeltme çalışmaları yapıldığı tarihsel süreç incelendiğinde açıkça görülmektedir (Erden, 1998: 24).

Öğretim programının başarısı, temelde sistemi işletip uygulayacak olan öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin niteliklerine bağlıdır. Bu nedenle de bir programın etkili bir şekilde uygulamaya geçirilmesinde, öğretmen en önemli unsurlardan biri olarak görülmektedir (Safran, 1998: 19). Böyle olmakla birlikte program geliştirme ya da program hazırlama çalışmaları sırasında ihmal edilen ilgililer arasında okullarda okutmakta oldukları sınıf ya da dersleri Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan ders programları doğrultusunda gerçekleştirmek zorunda ve bundan birinci derecede sorumlu olan (Özcan, 2002: 22) öğretmenler ilk sırada yer almaktadır. Bu ihmalin temel nedeni program geliştirme ekibinin hazırlanan öğretim programının öğretmenler tarafından kolayca uygulanacağını düşünülmesidir.

Eğitim kurumları değişme sorunuyla en çok karşı karşıya kalan örgütlerin başında gelmektedir. Birkaç yüzyıldan bu yana süregelen siyasi, ekonomik, kültürel ve teknolojik değişimler, yeni gereksinimlere neden olarak toplumsal yaşamın ve kurumlarının temel değerlerini farklılaştırmıştır (Thody, 1998: 232). Değişme sürecinde yeni gereksinimlerin karşılanmasıyla ve farklılaşan değerlerin yönetilmesinde eğitim kurumlarından çok şey beklenmektedir (Crowther & Olsen, 1997: 7).

Eğitim kurumlarının amacı, ülkenin siyasî, sosyal ve ekonomik şartlarının göz önünde tutularak, ülkenin eğitim felsefesinin de temel alınmasıyla bireylerde istendik bilgi, beceri ve tutum değişikliği meydana getirmektir. Toplumun geleceğinde önemli bir rolü olacak olan genç potansiyele hangi bilgi, beceri ve tutumların kazandırılacağı ve bunlara yönelik faaliyetlerin uygulanabilir şekilde ülkenin gerçekleri ve ihtiyaçları da dikkate alınarak planlanması MEB Talim Terbiye Kurulu tarafından hazırlanan eğitim programlarıyla belirlenir.

Eğitim sisteminde yapılan düzenlemeler, programlarda yer aldığı ölçüde anlam kazanır. Programlar ulaşılabilecek amaçları, bu amaçlara ulaşabilmek için seçilecek ve belli ilkelere göre düzenlenecek içeriği, uygulanacak yöntemleri, destekleyici araç-gereçleri,

amaçlara ne kadar ulaşılabildiğini gösteren değerlendirme ölçütlerini kapsamaktadır (Gözütok, 2004: 44) .

Eğitim sisteminde yapılacak değişikliklerin program geliştirme çalışmalarına dayandırılması gerektiği bütün dünya tarafından kabul edilmiş bir gerçektir. Çünkü öğretmen eğitiminden, ders kitabına, sınıf yönetiminden uygulanacak öğretim yöntemine ve ne tür bir insan tipi yetiştirilmek istendiğine ilişkin soruların cevabını uygulanan programlarda bulmak mümkündür.

Eğitimcilere göre bir eğitim programının sahip olması gereken özelliklerin başında işlevselliği; yani programın içeriğinin toplumun ihtiyaçlarına cevap vermesi, bireylerin yeteneklerini ortaya çıkarması gibi yeteneklerinin yanında esnekliği; yani program öğretmene bulunduğu bölgenin özelliklerine göre, gelişen teknoloji ve bilimin getirdiği yenilik ve değişiklikler ışığında konuların ayrıntılarını belirleme, yöntem ve tekniği tespit etme imkânı verebilmelidir. Ayrıca programdaki dersler ve faaliyetler devletin dayandığı temel felsefe ve ilkelerin öğrencilere kazandırılmasına yönelik olmalıdır. Ülkemizdeki tüm eğitim kademelerinde, Atatürk ilkelerini; Cumhuriyet idaresini benimseyen ve koruyan, millî değerlere bağlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (Büyükkaragöz & Çivi, 1997: 64).

Eğitimde öğretim programlarının içeriğinde devamlılık sağlamak esas alınmalıdır. Bu ilke, öğrenme-öğretme durumunda gerçekleştirilmesi söz konusu hedefler ve kazandırılması öngörülen davranışlar, içerik ve öge repertuarlarının sistematik analizlerine dayalı olarak tespiti ve böylece birbirini izleyen eğitim durumları arasında boşlukların ve gereksiz tekrarların önlenmesi gereğini vurgulamaktadır (Sözer, 1998: 64).

Günümüzde bireylerden, bilgi tüketmekten çok bilgi üretmeleri beklenmektedir. Çağdaş dünyanın kabul ettiği birey, kendisine aktarılan bilgileri aynen kabul eden, yönlendirilmeyi ve biçimlendirilmeyi bekleyen değil; bilgiyi yorumlayarak anlamın yaratılması sürecine etkin olarak katılanıdır.

Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı 2004 yılında, Avrupa Birliğiyle işbirliği içinde yürütülen Temel Eğitime Destek Projesi kapsamında Türk Milli

Eğitiminde yeni bir düzenlemeye gitmiş ve eğitim alanında reform niteliği taşıyan çalışmalar gerçekleştirmiştir. Eğitimde program geliştirme çalışmalarına, ilköğretimin ilk beş yılında okutulan temel derslerin (Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji) öğretim programlarının aynı anda ve koordineli bir şekilde geliştirilmesi ile başlanmıştır. Geliştirilen yeni ders programlarının ülke genelinde uygulanmasına 2005-2006 öğretim yılında başlanmıştır. (MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2005/80 no'lu genelge). İlköğretim 1–5. sınıflarının ders programlarının geliştirilmesinden sonra, İlköğretimin 6, 7 ve 8. sınıflarındaki temel derslerin (Türkçe, Sosyal Bilgiler, Matematik, Fen ve Teknoloji) öğretim programları da geliştirilmiş ve bu derslerin programları 2006–2007 öğretim yılında 6. sınıflardan başlayarak kademeli olarak uygulamaya geçirilmiştir. Daha sonra ilköğretimin farklı sınıf düzeylerindeki diğer derslerin (Bilgisayar, Görsel Sanatlar, İngilizce, Trafik ve İlk Yardım, Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Beden Eğitimi, Düşünme Eğitimi, Halk Kültürü, Müzik, Satranç, Spor Etkinlikleri, Tarım, Teknoloji ve Tasarım) öğretim programları geliştirilmiştir. Bu derslerden Bilgisayar, Görsel Sanatlar, Beden Eğitimi, Düşünme Eğitimi, Halk Kültürü, Sanat Etkinlikleri ve Spor Etkinlikleri derslerinin yeni programları 2006–2007 öğretim yılından itibaren kademeli olarak uygulamaya geçirilmiştir (<http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/modules>).

Türk Milli Eğitim sisteminde yapılan çalışmalar incelendiğinde, öğretim programlarının geliştirilme çalışmalarında programların bir bütün olarak geliştirilmesi yerine, ihtiyaç duyulan dersler ya da derslerin konularında değişiklikler yapıldığı görülmektedir.

Oysaki bir eğitim sistemi; amaçlar, öğretim programları, öğretmen ve yöneticilerin hizmet öncesi, hizmet içi eğitimi ve özlük hakları, ders araç ve gereçleri, okul binaları, mali kaynaklar, değerlendirme modelleri, merkez ve taşra örgütü yapısı ve yasal dayanakları, okul ve ailenin işbirliği, öğrenci özellikleri ve öğretim yöntem ve uygulamaları gibi çeşitli öğelerden oluşan bir alt sistemler topluluğudur (Karagözoğlu, 2005: 3).

Bu bakımdan programlar geliştirilirken olaya çok boyutlu yaklaşılması gerekir. 2004 yılında geliştirilen ve tüm ülke genelinde 2005–2006 yıllarında uygulanmasına geçilen ilköğretim ders programlarının geliştirilmesinin gerekçelerinden bazıları, bilgi

toplumu için gerekli olan daha işlevsel bir model oluşturma, dünyadaki yeni gelişmelere uyum sağlamaya çalışan bireylerin değişen ve çeşitlenen beklentilerinin artması ve bireylere yaşam boyu ihtiyaç duyabilecekleri temel becerileri kazandırmaktır (MEB Tebliğler Dergisi, 2004: 23).

Eğitimin yeni hedefi; bilgiyi nasıl ve nerede kullanacağını bilen, kendi öğrenme yöntemlerini tanıyıp etkili bir biçimde kullanan ve yeni bilgiler üretmede önceki bilgilerinden yararlanan bir insan modeli yaratmadır (Abbott&Ryan 1999: 68).

Öğretmen, öğrenene soru sorar ama neyi ya da nasıl düşüneceğini söylemez. Öğretmen kuzey yıldızı gibidir, öğrencinin nereye gideceğini söylemez fakat yolunu bulmasına yardımcı olur (Brooks ve Brooks,1999: 23).

Günümüz eğitim sisteminden beklenen, sadece belirli bilgi ve becerilerin öğrencilere kazandırılması değildir. Daha önemlisi bireyin bunlardan değişik sentezlerle farklı fikirler, ürünler ortaya çıkarabilme yeteneğinin geliştirilmesi ve kazandırılmasıdır (Gökay, 2009: 13).

Her insan yaratıcı güçlerle donanmış olarak dünyaya gelir. Bu güçler, insanın kendisini, içinde yaşadığı doğal ve kültürel çevreyi -kısaca yaşamı- tanımaya yöneliktir. Yaratılışından bu yana insan, doğa dediğimiz hazır gereçler evreniyle karşı karşıyadır. Bu gereçler dünyasını anlamak için tüm güçlerini; aklını, duygularını, duyularını, sezgilerini ve istencini kullanan insan kendi kültürel, bilimsel ve teknolojik evrenini de yaratma çabası içindedir (Gençaydın, 1990: 44).

Sanat, algılama düşünme ve uygulama arasında, yani zihin ve pratik arasında bütünleşmeyi kurmakta en etkili eğitim şeklidir. Bir çeşit sistemli çalışma eylemi olan sanat, yalnızca insana özgüdür (Leppert, 2002: 15-16).

Ersoy'un (2002: 12) aktardığına göre, Tolstoy sanatı, *"insanın, bir zamanlar yaşamış olduğu duyguyu, kendinde canlandırdıktan sonra, aynı duyguyu başkalarının hissedebilmesi için, hareket, ses, çizgi, renk ya da sözcüklerle ifadesi"* olarak tanımlamıştır.

Bireyin sanatı uygulaması onun sanatçı olmasını veya çok üstün yeteneklere sahip olmasını gerektirmez. Sanat her düzeydeki yaş grubundan bireyler için bir gereksinim olduğu için uygulamalıdır. Çünkü bu deneyimi yaşamak bireyin kişisel yaşantısına katacağı olumlu edinimler yanında küresel anlamda ilişki içerisinde olduğumuz bireyler ve toplumlar arasında da avantajlar sağlar (Mercin, 2009: 3).

Bugün geçmişi biliyor ve yargılıyor olmamız sanatın erişilmez gücüne bağlıdır. Çünkü sanat, kültürlerin biçim almış, somutlaşmış bir anlatımıdır; dünü anlattığı gibi bugünü de anlatmaktadır (Lenoir, 2004: 218).

Sanat eğitimi, içinde yaşanılan toplumu sanat yolu ile eleştirmeyi ve bu eleştiriler ışığında görülen aksak yönler dikkat çekmeyi amaçlar ve toplumsal iyileştirme dönemlerinde bireylere kendine güven duygusu ve iyi yurttaş olma bilinci kazandırma için sanat en etkin araçtır (Kırısoğlu, 2009: 2).

Sanat eğitimi, bireyin tüm ruhsal ve bedensel eğitiminin bütünlüğü içinde estetik duygularının geliştirilmesi, yetenek ve yaratıcılık gücünün olgunlaştırılması çabasıdır. Daha genel bir çerçevede içinde ele alındığında bireyin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilmede yeteneklerini ve yaratıcılık gücünü estetik bir düzeye ulaştırmak amacı ile yapılan tüm eğitim çabasına “Sanat Eğitimi” adını vermek uygun bir yorum olabilir. Bu çabanın özünde, toplumun en küçük üyesi olarak düşünebileceğimiz bireyin (çocuğun-gencin), gerçekten uygar bir kişi olması ve buradan da, uygar bir toplum oluşturma amaçlandığını dikkate alırsak, sanat eğitiminin önemini daha geniş bir boyutta vurgulamış oluruz (Türkdoğan, 1984: 12).

Pekmezci’nin belirttiği gibi (2002: 35–36), “Çağdaş ve uygar toplumlar, kendilerini meydana getiren ve temel taşları olan bireylerinin niteliklerini ve kalitesini yükseltmenin yol ve yöntemlerini bulan ve bunu yaşama geçiren toplumlardır. Ancak nitelikli, donanımlı, birikimli insanlar toplumların yüceltilmesini sağlar; onur ve kimlik kazandırır”.

Yeni bir oluşum için sanat bireylerin katılımı ile düşünme, duygu ve hislerin yeni bir dil ile geliştirilip, keşfedilip anlamlandırılmasıdır. Ayrıca sanat, görmenin yanı sıra kültürel mirasın da deneyimleriyle birleşip yeni kuşaklara aktarımıdır

(Sherman, 2006: 43). İnsan doğası gereği, toplumsal, kültürel bir varlıktır ve bundan dolayı da potansiyelini, yeteneğini kullanma ve geliştirme adına her türlü fırsat ve olanaklardan yararlanarak, kendini gerçekleştirme ve dahası kendini asma ihtiyacı içindedir. İlkın genel-günlük yaşam bilgisi ile donanan insan daha sonra arayışını felsefe, sanat, bilim ve teknik çalışma alanlarında sürdürür. Bu alanlardan özellikle sanatın insan yaşamı için özel bir yeri ve önemi vardır (Uçan, 2002: 2).

Sanat eğitimi öğrencilere duygularını ifade etme fırsatı verir. Çeşitli renklerin farklı duygusal durumlarla ilgili olduğu tespit edilmiştir. Sanat eserleri farklı duyguları resmetmektedir ve bu duygular insanlar bir sanat eserine baktığında açığa çıkmaktadır. Öğrenciler görsel bir ürün oluşturdıklarında da duygular açığa çıkarılabilir. Sanat etkinlikleri öğrencilerin duyguları keşfetmesini ve ifade etmesini sağlayarak duygusal gelişimi desteklemektedir (Grytting, 2000: 1)

Burada sanat eğitiminden amaçlanan, sanatçı yetiştirmeye yönelik eğitim değil; bireyin sanat yoluyla eğitimi, yani bireyin estetik eğitimidir. Başka bir deyişle, insanın yaratıcı güçlerini ortaya çıkarmasına yardımcı olacak koşulları hazırlayan ve bireyin kişilik kazanmasını sağlayan bir etkinliktir.

Öğrenci merkezli bir eğitim anlayışı ile hazırlanan, Görsel Sanatlar Dersi programı üç ana öğrenme alanından oluşmuştur. Bunlar “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme, Görsel Sanat Kültürü ve Müze Bilinci” olarak belirlenmiştir.

Öğrenme alanlarıyla ilgili kazanımlar belirlenirken öğrencilerin; düşünme, hayal kurma, akıl yürütme, tasarım yapabilme, sanat değerlerini evrensel değerlerle birleştirme, grup içi etkinliklere katılma, kendini tanıyabilme, kendine güvenebilme, yeteneklerini keşfedebilme gibi davranışlara ulaştırılmaları, esas alınmıştır. Sonuç itibarıyla, hazırlanan eğitim programının uygulayıcısı o dersin öğretmenidir. Programda belirlenen kazanım ve beceriler ancak öğretmenlerin rehberliğinde öğrencilere kazandırılabilir. Program geliştirme ya da reform çalışmaları ile ilgili olarak öğretmenlerin bilişsel ve duyuşsal olarak önceden hazırlanması, yapılacak değişikliklerin uygulamaya aktarılmasını olumlu yönde etkileyecektir. Çünkü öğretmenler program kapsamında yapılan değişiklikleri uygulamaya aktaracak olan sorumlu kişilerdir. Bunun yanında hazırlanmış olan bir programın uygulama sonuçlarına

göre değerlendirilerek geliştirilmesinde en önemli veriler yine öğretmenlerden elde edilmektedir.

Bu bağlamda, araştırmanın amacını, 1-8. Sınıflar Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının kavramsal açıdan ve uygulanabilirlik yönünden öğretmen görüşleri ile incelenmesi oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının, kuramsal temelleri, hazırlanma süreci, uygulama sonuçları ve görsel sanatlar öğretmenlerinin programa ilişkin görüşleri açısından durumunun nasıl olduğunun belirlenmesi bu araştırmanın temel amacını oluşturmuştur.

1.2.1. Alt Amaçlar

1. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının hazırlanma aşamasında ve sürecinde izlenen yol ve yöntemler nelerdir?
2. Öğretmen görüşlerine göre İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının uygulanabilirliği nasıldır?
3. Öğretmen görüşlerine göre İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının uygulanması sırasında karşılaşılan güçlükler ve sorunlar nelerdir?
4. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına ilişkin öğretmenlerin önerileri nelerdir?
5. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programını hazırlayan komisyon üyelerinin görüşleri nelerdir?

6. Uygulama sonuçlarının etkileri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Kırıçoğlu (2005: 3-5) sanat eğitimi şöyle tanımlamaktadır: “Sanat eğitimi analiz ve sentezi öğretmek yaratıcılığı geliştirir. Öğrencinin yaşamı sorgulamasını ve toplumda birey olarak yerini almasını sağlar. Hayal gücünü çalıştırır; içsel güç, enerji, duygu, duyum ve algının yaratıcı çabayla dışa çıkmasını, tercih edilen malzemeyle şekillendirmelerine nedendir”.

Görsel sanatlar eğitimi, öğrencinin sanat bilgisi kazanmasına, görsel okuryazarlığa ulaşmasına, çeşitli teknik yöntem ve becerileri öğrenmesine katkı sağlar. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren 1.2.3.4.5.6. sınıflarda başlamak üzere kademeli olarak uygulamaya konulmuştur. Yeni İlköğretim görsel sanatlar dersi öğretim programı hazırlanırken, uygulama alanı olan okullarımızın ve öğrencilerimizin ekonomik ve sosyal koşullarının da göz önünde tutulması gerekir. İlköğretim okullarımızda halen dersliklerin yetersizliği nedeniyle öğrenciler aşırı kalabalık sınıflarda öğrenimlerine devam etmektedir. Ayrıca yeni öğretim programı ne kadar mükemmel hazırlanırsa hazırlansın önemli olan uygulamada etkili olmasıdır. Bu nedenle, yeni görsel sanatlar dersi öğretim programının uygulamada ne derecede etkili olduğunun araştırılmasında yarar vardır. Programın uygulayıcıları okul yöneticileri ve öğretmenlerdir. Uygulama sırasında çeşitli nedenlerle tasarının olduğu gibi uygulanması mümkün olmayabilir ya da tasarının hazırlanması sırasında göz önünde bulundurulmayan bazı faktörler tasarının öngörüldüğü şekilde uygulanmasını engelleyebilir. Bu nedenle programın etkililiği hakkında yargıda bulunabilmek için programın uygulanması sürecine ilişkin bilgi toplamak gerekir (Erden&Fidan, 1998: 9). Görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin görüş ve önerilerinin önemli olduğu fikriyle görsel sanatlar öğretmenleriyle birebir görüşmelerle sonuç ve önerilere ulaşılmıştır. Bu araştırmanın önemini, İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın, kuramsal temelleri, hazırlanma süreci ve uygulama sonuçlarının görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşleriyle, amaç ve alt amaçlarla birlikte, durumun nasıl olduğunun belirlenmesi oluşturmaktadır. Yeni görsel sanatlar dersi öğretim programının uygulamadaki etkililiğinin bilimsel araştırmalarla belirlenmesinin hem

program geliştirme çalışmalarına hem de bu alanda araştırma yapmak isteyen araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmada aşağıdaki sayıtlardan hareket edilmiştir:

1. Öğretmenlerin anket ve görüşme sorularına içtenlikle ve gerçeği yansıtacak şekilde cevap verdikleri düşünülmektedir.
2. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Genel Müdürlüğü ve İlköğretim Genel Müdürlüğü'nden elde edilen veriler gerçeği yansıtmaktadır.
3. Araştırmacı tarafından kullanılan ses kayıt cihazıyla elde edilen bilgilerin doğru olduğu kabul edilmektedir.
4. Kontrol altına alınamayan değişkenlerin, araştırma sonucuna anlamlı derecede etki etmeyeceği varsayılmaktadır.
5. Araştırma sonuçlarının görsel sanatlar dersi müfredat programının geliştirilmesi ve iyileştirilmesi çalışmalarına kaynak oluşturabileceği varsayılmaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- 1- Ankara İli Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı merkez ilçelerden Mamak, Yenimahalle ve Çankaya da 2009–2010 eğitim-öğretim yılında görevli görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşleriyle sınırlandırılmıştır.
- 2- 2006 yılı görsel sanatlar dersi öğretim programı hazırlama komisyonu üyelerinden 6 kişinin görüşleri ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Görsel sanatlar: Desen, resim, özgün baskı, heykel; film, televizyon, grafik, iletişim ve tasarım sanatları; kentsel tasarım, iç mimarlık ve tasarımı gibi mimarlık ve çevresel sanatları; halk sanatlarını; seramik, elyaf takı ve mücevher, ahşap eserler ve diğer malzemelerle yapılanları içeren geniş bir sınıf (kategori) (Özsoy, 2003: 218).

Öğrenme alanları: Aynı konunun ardışık eğitim basamaklarında genişletilerek verilmesini amaçlayan; sınıf seviyelerine göre değişiklik ve aşamalılık gösteren ilgili konuların bir arada verildiği bir yapıdır.

İlköğretim: 6-14 yaş arasındaki çocukların fiziksel, zihinsel, etik ve estetik gelişimine hizmet eden, onları bir üst eğitime hazırlayan temel eğitim ve öğretimidir (Gürkan&Gökçe, 1999: 6).

Beceriler: Öğrencilerde öğrenme süreci sonunda kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetler/yetenekler/maharetlerdir.

Kazanım: Öğrencinin öğrenme süreci içerisinde planlanmış yaşantılar yoluyla edinmesi beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerdir (<http://okulweb.meb.gov.tr/-teknoloji.html>).

Öğretim programı: Belli bilgi kategorilerinden oluşan ve okullarda beceriye, uygulamaya ağırlık tanıyan bilginin ve becerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda, planlı bir biçimde kazandırılmasına yönelik, öğretim-öğrenme süreçleriyle ilgili tüm faaliyetleri kapsar (Küçükahmet, 1999: 9).

NVivo 8.0 programı: Verileri analiz etmek için kullanılan NVivo 8.0 programı, araştırmacının kodları özel temalar altında toplamasına, çok sayıda örneklem verisini karşılaştırmasına, yapılan işlemlerin gerektiğinde hızlıca tekrarlanmasına veya düzeltilmesine, elde edilen sonuçlara istenildiği zaman ulaşılmasına, kodlar ve araştırmacının notları arasında ilişki kurmasına ve elde edilen verilerin model, matris, grafik veya rapor halinde özetlenmesine imkan veren bir programdır (Cassell vd., 2005, Akt: Şeyihoğlu&Geçit, 2010: 63).

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitiminin Gelişimi

Günümüzde ilköğretimde okutulan resim ve iş derslerinin uzun bir geçmişi bulunmamaktadır. Ancak bu ders ‘güzel sanatlar eğitimi’ kapsamı içinde düşünüldüğünde duvar resmi, çini, seramik, minyatür, tezhip, hüsn-i hat vb. geleneksel sanatların eğitiminin tarihi içinde, Türk kültür ve sanatının başlangıç dönemlerine kadar uzanır (Özsoy, 1996: 172).

1793 yılında Osmanlı İmparatorluğu *Mühendishanesi*’nde ve *Harbiye Mektebi*’nde; doğa gözlemine bağlı resim dersini programa koymasıyla sanat eğitimi gerçek anlamda başlamıştır. 1875 yılından itibaren resim dersleri özellikle askeri liselerde gelişmiştir. Bu nedenle, Türk Eğitim tarihinde resim dersleri, öncelikle asker aydınlarımız arasında yayılmıştır. 1883 yılında *Sanayi-i Nefise Mektebi Âlisi* Osman Hamdi Bey tarafından kurulmuş ve 2 Aralık 1883 yılında hükümetin kararı ile müdürlüğüne Osman Hamdi Bey getirilmiştir. Sanayi-i Nefise Mektebi Âlisi’nin kurulması ile birlikte askeri ressam, yavaş yavaş yerlerini bu okuldan yetişenlere terk etmişlerdir. Mektebin kurulması ile birlikte resim öğrenimi ilk kez sivilere geçmiştir (Erbay, 1997: 133-136).

Türkiye’de sanatın örgün eğitime girmesi 18. yüzyılda olmuştur. Türkiye’de resim-iş eğitiminin başlangıcı (Tanzimat döneminde her ne kadar batıdaki örnekler dikkate alınarak kurulan askeri ve sivil okullarda buna benzer dersler yer almışsa da) II. Meşrutiyet dönemine, yani Darülmüallim’de (Öğretmen Okulu) yapılan ilk uygulamalara dayandırılabilir. Cumhuriyetin ilk yıllarında sanat eğitiminde çağdaşlaşmaya, batıyı körü körüne taklitten öte, geçmişle çağdaş olan arasında bir köprü kurmaya yönelik olarak gelişmiştir. Aynı zamanda bu yıllar eğitimin her alanında büyük güçlüklerin aşılmasına çalışıldığı, eğitim ve öğretimde idealizmin en güzel örneklerinin yaşandığı istisnai yıllardır (Özsoy, 1998: 80; Kırısoğlu 1991: 49) ise, cumhuriyet dönemini sanatsal gelişmenin altın yılları olarak betimlemektedir. Bu

dönemde sanat eğitiminde temel arayışlar içerisine girilmiş ve sanat ve eğitimi açısından farklı öneriler yer almıştır.

1940'lardaki en önemli gelişme İsmail Hakkı Tonguç'un kurduğu Köy Enstitüleri'dir. Üretime dönük iş eğitiminin verildiği bu okullarda sanat çalışmaları çok önemliydi. 1952 yılında resim dersi lise kurumlarında ilk defa edebiyat kolunda seçmeli ders olarak programa alınmıştır (Ünver, 2002: 20).

Bugün Türkiye'de okul çağı 7 yaşında başlar. Zorunlu eğitim süresi 5 yıl iken 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda değişiklik yapılarak, bu süre 3 yıllık ortaöğretimle birleştirilerek 8 yıl kesintisiz eğitim olarak 1997-1998 yılı eğitim ve öğretim programında uygulanmaya başlanmıştır. 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitimi, 3-4 yıllık lise ve dengi meslek okulları izlemektedir (Erbay, 1997: 146).

Ülkemizde de eğitime olan talep, tüm bu değişimlerin ve gelişmelerin doğrultusunda artış göstermektedir. Ülkemizde demografik yapıda, ailenin niteliğinde, toplumsal dokuda, tüketim anlayışında, insan haklarında, siyasal alanda, bilim ve teknolojiye önemli hareketlilikler gözlenmektedir. Doğal olarak, bu hareketliliklerin eğitim sistemine yansıtılması ve geleceğin dünyasının gerekliliklerinin algılanabilmesi gerekmektedir.

Talim Terbiye Kurulu Web sayfasında yayınlanan eğitimin kendinden beklenen fonksiyonlarının dört ana başlıktaki sıralanması şöyledir:

1. Her çocuğun eğitim sistemine girmesinin ve gelişimini sürdürmesinin sağlanması,
2. Çocuğun okul kurumu vasıtasıyla toplumsallaşmasının sağlanması ve bu çerçevede eğitimin demokrasi ilişkisinin kurulması,
3. Ekonominin iş gücü talebiyle eğitim sisteminin arzının uyumlu hâle gelmesi,
4. Toplumda dikey hareketliliğin bir yolu olarak fırsat eşitliğini sağlayan bir kanal olarak çalışması,

Eğitimin yukarıda belirtilen fonksiyonlarını yerine getirilebilmesinin belli başlı ön şartları da şöyle sıralanabilir:

- Öğretim programlarının yenilenmesi
- Öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içinde niteliklerinin artırılması
- İnternet alt yapısının tüm okullarda sağlanması
- Tüm okullarda normal öğretime geçilmesi
- Öğretmen statüsünün yükseltilmesi
- Anne-babaların bilinçlendirilmesi
- Okulların fizikî şartlarının iyileştirilmesi
- Bilgi teknolojilerinin okullarda hayata geçirilmesi

Öğretim programlarının çağdaş ihtiyaçlara göre düzenlenmesi, diğer şartlara zemin oluşturması bakımından önceliklidir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı olarak, dünyada ve Türkiye’de yaşanan gelişmeler doğrultusunda ilköğretim ve orta öğretim programlarının bütünsel bir bakışla yenilenmesi için çalışılmaktadır. Sözü edilen bakış açısıyla devam eden program geliştirme çalışmaları aşağıda verilen referans çerçevelerine oturtulmuştur:

- Taslak öğretim programları ülkemizin tarihsel, kültürel, sosyal, ahlaki birikimini ve katılımını motivasyon kaynağı olarak görür ve Atatürk’ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti projesinin gelişerek devamlılığı ilkesini birinci referans noktası olarak ele alır.
- Taslak öğretim programları dünyada yaşanan tüm değişimleri ve gelişmeleri ikinci referans noktası olarak alır. Son yıllarda uzak doğu, Kuzey Amerika ve Avrupa Birliği ülkelerinde peş peşe gerçekleştirilen program hareketleri bu anlamda önem taşır. Bu hareketlerin çıkış noktası, sanayi toplumu için uygun olan eğitim modellerinin bilgi toplumunun rekabetçi yapısını kaldıramaması olarak değerlendirilir.
- Türkiye, Avrupa Birliğine üye olmayı hedefleyen, bunu bir millet projesi olarak ele alan, bu konuda gerekli kanunları çıkaran ve adımları atan ülke olarak tüm çalışmalarını ve çabasını bu doğrultu da yönlendirmiş ve taslak öğretim programları için üçüncü referans noktası olarak, Avrupa Birliği normlarını, hedeflerini ve eğitim anlayışını kabul etmiştir.

- Taslak öğretim programları, Ülkemizin mevcut eğitim özelliklerinin belirlenmesini, başarı ve başarısızlıkların değerlendirilmesini ve ortaya çıkan sonuçları dördüncü referans olarak kabul eder. PISA, TIMMS ve PIRLS gibi uluslar arası araştırmaların ortaya koyduğu bulgular bu çerçevede ele alınır.

2.2. Görsel Sanatlar Eğitiminin Önemi

Sanat eğitimi ile görsel algısı gelişmiş, kendini sanatsal yollarla ifade edebilen, içinde yaşadığı kültürü önce tanıyan, öğrenen, koruyan ve gelecek nesillere taşıma sorumluluğunu üstlenen, dünya kültür mirasına saygılı, yaratıcı ve yapıcı bireyler yetiştirilmesi hedeflenir. Sanat eğitiminin bu amaçlarını gerçekleştirebilmesi için eğitimin her kademesinde, kesintiye uğramadan, seviyeye uygun programlarla yerini alması önemlidir. Özellikle teknolojinin hızla ilerlediği, makineleşmenin bazı sorunları da beraberinde getirdiği günümüzde çocuğa/gençe kendini farklı sanatsal yollarla ifade edebilme ortamları hazırlamak mutlu ve üretken nesillerin oluşması için de gereklidir (Buyurgan&Buyurgan, 2007: 5).

Bu amaçlar doğrultusunda şekillenen sanat eğitiminde uygulama ve kuram ile üretici ve tüketici süreçler bir arada yer almaktadır. Sanat eğitime dair bu alanlarda, sanatın oluşumu, sanatsal yaratma, sanatın toplumdaki yeri, sanat türleri, sanat akımları ve anlayışları, sanatçı kişilik özellikleri gibi konuların yer aldığı; sanat tarihi, sanat sosyolojisi, sanat felsefesi, estetik, sanat kuramları ve eleştirisi gibi dersler kuramsal yapıyı oluştururken teknik beceriye dayalı dersler de uygulama alanlarını oluşturmaktadır (San, 2003: 19-20).

Sanat Eğitimi'nin birçok tanımı yapılmıştır. Gökaydın'a (2002:21) göre "öğrencilerin estetik duyarlılığını geliştiren, kendi güçlerini ve önemli olabilecek görsel gerçekleri tanımalarında önderlik eden, sosyal alışkanlıkları artıran ve yaratıcı bireylerin oluşmasını sağlayan bir eğitim sistemidir. Erbay (2000:4) ise sanat eğitiminin güzel sanatlar ve sorunlarına ilişkin olarak verilecek kuramsal bilgilerin programlanması ile çeşitli güzel sanatlar dallarında yaptırılacak uygulamalı çalışmaların düzenlenmesi ile ilgili olduğunu belirtmiştir.

Sanatın eğitiminin önem ve gerekliliğinin kavratılması boyutunda anlam kazanan sanat eğitimi kavramı; XX. yüzyılın başından bu yana güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır. Dar anlamda ise, okullardaki ilgili bölüm ve sınıflarda bu alana ilişkin olarak verilen dersleri tanımlar (San, 2003: 19).

Görsel sanatlar eğitimiyle ulaşılmak istenen üç temel hedef Gökay'a (2009:16) göre şöyledir:

1. *Görsel Sanatlar eğitimi alan öğrenciler; farklı kültür ve toplumların tarihi gelişimi içinde veya günümüzde ürettikleri birçok sanat formunu analiz ederek, bunları içerik olarak anlayarak değerlendirmeyi öğrenmektedirler. Öğrencilerden istenen, inceledikleri sanat eserlerinden ne anladıklarını ifade ederken özellikle kendi sözcüklerini ve deneyimlerini kullanmalarıdır. Böylece kalıplaşmış hazır açıklamalardan kaçınılarak düşünme ve bireysel anlatım yeteneklerini geliştirmektedir.*
2. *Öğrenciler görsel sanat eserlerini incelerken onlara analitik ve eleştirel düşüncelerle yaklaşmayı yerel ve evrensel sanat hakkında farklı içerik ve anlamları tanımlamayı öğreneceklerdir.*
3. *Son olarak öğrencilerin sanat uygulamaları hakkında fikirler üreterek bunları geliştirmeleri, bu fikirleri farklı materyaller kullanarak ürüne dönüştürmeyi öğrenmeleri hedeflenmektedir."*

İşbilen (2002: 137), "sanat eğitiminde ezbere dayalı bilgiler kişiyi biçimciliğin tuzağına düşürür, çok boyutlu düşünce alışkanlığını köreltir. Böyle bir yaklaşım giderek neden sonuç ilişkilerini yok ettiği için; dün-bugün-yarın arasında uzanan çizginin sürekliliğini koparır (Etike, 2001: 34-35).

Baler ise (1990: 93), "doğru bir eğitim yaşantısından geçen, amaçları iyi tespit edilmiş sanat eğitimi alan birey dünyayı daha anlamlı yaşar, maddeyi değiştirir ve yeniden biçim verir, yaratıcı olmanın özgürlüğünü ve insan olmanın yüceliğini yaşar" demiştir.

Bu eğitim düzeni içinde uygulama, estetik, eleştiri ve sanat tarihi disiplinlerinin birlikteliği; gözleme, uygulamaya, bilgi birikimine dayalı estetik tavrın yanında eleştirel düşünmeyi çok yönlü geliştirecektir. Ünver'e (2002: 24-27) göre diğer insanların göremedikleri şeyleri görerek, mantıklı gerekçelerle açıklamalarda bulunmak, çözümlemelere gitmek, anlamlı yorum ve yargılara varmak sanat eğitiminin düşünsel boyuta katkılarıdır.

Sanat eğitiminin her zaman hedeflerine ulaşmasını engelleyen nedenlerden birisi de elbette kısıtlı ders saatleridir. İlköğretim 1., 2., ve 3. sınıflarda ders saati 2 iken, bu saatler 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflarda 1 saate düşmektedir. Yetersiz ders saati ile ilişkili güçlüklerle aynı zamanda görsel sanatlar eğitimcilerinin yeterlilik seviyeleri eklenmemelidir. Bu nedenledir ki derse hak ettiği önemin kazandırılması yine görsel sanatlar eğitimcilerinin üzerine yüklenmiş bir zorunluluktur.

Sanat eğitiminde sanat öğretmeni yetiştirme süreci ise; ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretim evrelerini kapsayan, hizmet öncesi ve hizmet içi dönemleriyle uzun bir süreci içine alan ve akademik boyutları olan çok aşamalı bir eğitimidir. Tüm bunlar göz önüne alındığında bu sürecin beş asamadan oluştuğu görülmektedir. Uçan'a (2002: 7-8) göre şu şekilde (Çizelge 1) sınıflandırılmaktadır:

SEVİYE	AŞAMA	İŞLEV
İlköğretim	Ön tanıma Ön yöneltme	Temel sanatsal yaşantıları geçirme, yeteneklerini belli etme ve ortaya koyma, bunun için gerekli fırsatları sağlama ve kullandırma
Ortaöğretim	Hazırlama Yönlendirme	Temel sanatsal ve eğitimsel yetenekleri geliştirme, sanatın ve eğitimin temel dallarında yoğunlaşma
Lisans	Biçimlendirme Yetilendirme	Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği temel sanatsal ve genel kültürel ve eğitimsel yeterlikler ve Öğretmen kimliği-kışılığı ve yetkisi kazandırma
Yüksek lisans	Derinleştirme Uzmanlaştırma	Öğretmenlik alanına ilişkin çalışma ve inceleme konularında alan daraltma, önemli ayrıntılara girme, ustalıklı duruma gelme
Doktora	Geliştirme Yetkinleştirme	Alana ilişkin çalışma, inceleme ve araştırma konularında daraltılmış alanlarda ince ayrıntılara inme, bunlar üzerinde özenle ve önemle durma, çok yüksek düzeyli bir meslek bilinci ve yaşamına erişme.

Çizelge 1. Sanat Eğitiminde Öğretmen Yetiştirme Süreci

2.3. Görsel Sanatlar Eğitimi ve Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi Yöntemi

Görsel sanatlar eğitiminde iletişimin en üst düzeyde kullanılması, sınıf ikliminin uygun ölçütlerle zenginleştirilmesi, sınıf yönetimi açısından önem taşımaktadır. Öğrencileri toplum hayatına sağlıklı bir şekilde hazırlamak için genel eğitimin ayrılmaz ve tamamlayıcı bir parçası olarak görülen sanat eğitimine de önemli görevler düşmektedir. Artık günümüzde tüm eğitim kademelerinde sanat eğitimi düzenli bir biçimde öğrencilere verilmektedir (Tepecik, 2002: 12).

Başka bir deyişle insanın yaratıcı güçlerini ortaya çıkartmasına yardımcı olacak koşulları hazırlayan ve bireyin kişilik kazanmasını sağlayan bir etkinliktir. Okullarımızda görsel sanatlar derslerinin bulunmasının pek çok gerekçesi vardır. Bu gerekçeler zamana, ihtiyaçlara, araştırma uygulamalarına göre yön bulur. Dönemlere ve dönemlerin ihtiyaçlarına göre değişerek amacını ortaya çıkarır. Bu amaçları Özsoy (2003: 155) şöyle belirtmiştir:

- 1) “Görsel sanatlar esasen çözülmek üzere problem icat eder. Sanat yaratıcı düşünceyi, anında ve yerinde karar vermeyi, değerlendirme ve hemen sonuç alma yeteneğini geliştirir.
- 2) Sanat doğası gereği hayal etme alıştırmaları yapılmasını sağlar. Sanat bir değişiklik ve şimdi bildiğimizden daha iyi bir yol ve şans oluşturmak, bir ümit oluşturmak için yegâne araçtır.
- 3) Sanat var olan kültürel çeşitliliği keşfetmek ve vurgulamak için fırsatlar sunar. Böylece duyarlılığı (empati başkasının yerinde kendini koyma) ve müşterek ve karşılıklı sevgi için yapılması gerekenleri araştırmayı teşvik eder. Sanat aslında yaratmak ve yarattığından yaratırken haz almaktır (Özsoy, 2003: 155).

Sanat eğitiminin genel eğitim içinde, eğitimin genel hedeflerinin davranış biçimine dönüşmesinde ve yaşamın bir parçası haline gelmesinde katkısı çok büyüktür. Çünkü eğitimin bütünleşmesinde hedef ile sonuç arasındaki bağı sanat eğitimi kurmaktadır (Telli, 1996: 84).

Kırıçoğlu’na göre sanat eğitiminin, öğretim alanı okuldur. Okullarda, gerek kuramsal alana ilişkin bilgiler bağlamında, gerekse uygulamalı çalışma alanlarında,

eğitimci ile eğitilen birey arasında kurulacak doğru, anlamlı ilişkiler gelişimini yönlendirecek, hızlandıracaktır (Ünver, 2002: 67).

“Sanat eğitimi çocuğa, gence özgür anlatım olanağı sağlar” dendiğinde sanat eğitiminin amacını belirleyen çocuk ve çocuğun gereksinimleridir. 19. yüzyılda resim-iş derslerinin amacını belirleyen “endüstridir”. “Yaratıcı davranışın geliştirilmesine” etmen, eğitim ve eğitimin gereksinimleridir. “Dengeli kişi ve dolayısıyla dengeli toplum oluşturulmasında” ise toplumsal gereksinimler amaç belirlemede baskın rol oynar. “Sanatsal bilgi ve deneyimin kazandırılmasında, kişide kimi becerilerin geliştirilmesinin” amaçlandığı bir sanat eğitimi görüşünde belirleyici ise sanat ya da sanat dersidir. Sanat eğitiminin amaçlarını oluşturmada temel aldığı çocuk, toplum, eğitim, ders ve sanat sonuçta iki ayrı yaklaşımda toplanabilir. Bunlardan birincisi sanatı okullarda bir araç olarak gören yaklaşımlar; ikincisi, sanatı bir amaç olarak gören yaklaşımlardır (San, 1985: 56).

Sanat eğitimi, genel eğitimin önemli bir parçası olarak kabul edilebilir. Ancak, sanatın bir özgünlük ve bireysel yaratıcılık olgusu olduğunu dikkate alırsak, sanat eğitiminin kendine özgü çok özel yasalarının ve ilkelerinin varlığını da kabul etmek gerekir. Bu nedenle, sanat eğitiminin eğitim dizgesi içerisindeki yerinin çok iyi belirlenmesi gerekir (Gençaydın,1990:4). Okullarımızda görsel sanatlar derslerinin bulunmasının pek çok gerekçesi vardır. Bu gerekçeler zamana, ihtiyaçlara, araştırma uygulamalarına göre yön bulur. Dönemlere ve dönemlerin ihtiyaçlarına göre değişerek amacını ortaya çıkarır. Sorunlara kısa vadede ve tek yanıt çözümler aranması eğitimde ağırlığın fen ve matematik alanlarına verilmesi resim-iş dersini disiplinler dışı boş zaman uğraşı konumuna getirmiştir. Çoğunlukla bir disiplin alan olmaktan çok bir boş zaman uğraşı; çocukların rahatlayacağı bir etkinlikler toplamı olarak düşünülür (Kırıçoğlu, 1991: 78). Erinç’e (2004: 94) göre, okul dönemi sanat eğitimi, eğitilene sanatın bir dil olduğunu, kendine özgü tekniği, düşünsel temeli ve nitelikleri olduğunu öğretebilmelidir. Sanat eğitimi ile öğrencilerin gören, düşünen bireyler olmaları amaçlanır. Öğrencilerin araştırma, analiz ve sentez yapabilme yönleri geliştirilir. Yani buradan anlaşılacağı gibi sanat eğitimi ile öğrenci önce kendini tanır, içinde yaşadığı toplum ile iletişim kurar daha sonrada yaşadığı toplumda meydana gelen problemleri gören ve bu problemlere çözüm yolları üretebilen bireyler olurlar.

Yirmi birinci yüzyılda teknolojik gelişmeler ve hızlı iletişimle birlikte eğitim sistemi kendini yenileme durumunda kalırken pek çok yeni işlevi bünyesine almak zorunda kalmıştır. Buna bağlı olarak sanat eğitimi de geçmişte olduğu gibi yalnızca usta çırak ilişkisine dayanan, ya da salt uygulamaya yönelik eğilimlerden uzaklaşarak sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik gibi disiplinleri uygulama boyutuyla birleştirmenin yanı sıra; inceleme, anlama, anlatma, yazma, görme, dinleme, tartışma gibi öğrenme biçimlerini de kapsamına almıştır (Mamur, 2004: 1).

Bu genişletilmiş yapı, bu dersin “Görsel Sanatlar Eğitimi” biçiminde adlandırılmasının daha doğru olacağını “Resim” veya “Resim-iş” adlandırılmasının bile bir sorun olduğunu ortaya koymuştur (Özsoy, 1996: 37). Bu amaçla Getty Güzel Sanatlar Eğitimi Merkezi tarafından sanatın önemi ve gerekliliğinin anlaşılmasına ve sanatla ulaşılan güçlü düşüncelerin araştırılmasına yönelik sanat eğitiminde dört disiplin yöntemleri benimsenmiştir (Özsoy, 2008: 158). Türkiye’de de 1994-1997 yılları arasında YÖK-Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi adı altında Çok Alanlı Sanat Eğitimi yöntemleri oluşturulmuş ve her biri birbirinden bağımsız ve birbirini tamamlayan Sanat Eleştirisi, Sanat Tarihi, Estetik ve Uygulama boyutları belirlenmiştir.

Öğrencilerin sadece yaratıcılıklarıyla değil; görsel sanatların farklı kültürlerin ve çevreleriyle, hayatın içindeki görsel imgelerle olan ilişkilerini kavratma, çözümleme yönüyle de yeteneklerinin geliştirilmesi gerekir. ÇASEY’ne dayalı olarak hazırlanan bir öğretim programının hedefi, öğrenciye sanat eserini üretme, tanımlama, yorumlama ve analiz etme imkânın sağlayarak sanat eseri olgusuna düşünsel boyutta da bakabilmeyi öğretmektir.

İyi bir sanat dersinde sanat eleştirisi, sanat tarihi, estetik ve uygulama gibi parçalar bir kumaşın dokusu gibi birbirine karışmıştır. Sanat eğitiminin liflerini oluşturan bu faktörler düşünüldüğünde bunların hepsi birbiriyle örülüdür. Eğer bunlardan biri çekilirse veya bir iplik dışarıda bırakılırsa o örgüde delikler oluşacaktır (Scally, 2001, Akt. Mamur, 2004: 3). Ülkemizde ve tüm dünyada genel eğitim sistemi içinde görsel sanatlar eğitimi, bugün artık öğrencilerin algısal ayımsama yetilerini geliştirmek, düşüncelerini görsel biçimlere dönüştürmelerine yardım etmek, onlara sanatın dilini öğretmek, kültürleri ile sanat yapıtları arasındaki ilişkileri değerlendirmelerini sağlamayı hedeflemektedir. Bu nedenle ÇASEY; eleştiri, estetik, sanat tarihi ve

uygulama gibi dört konu alanını, öğrencilere uygun eğitim ortamı kazandırmayı amaçlayan bir yöntem olarak gündeme gelmektedir (Kalıpçılar, 2000: 85-86). Bütün disiplinleri bir arada tutan bu yöntem sayesinde öğrenciler, bütün disiplinleri bir arada öğrenme ve bunları birbirleriyle ilişkilendirme şansı bulur.

Çok alanlı görsel sanatlar eğitimi benimsenmiş çağdaş görsel sanatlar öğretimi, okul ders programında diğer alanlarla çeşitli yollarla ilişki kurar. Sanat tarihi doğal olarak genellikle çeşitli sınıf düzeylerinde araştırılmış tarihsel konularla bağlantı oluşturur. Tarih kitaplarının çoğu, aslında, uyum için hazır araçlar sunan sanat eserleri ile resimlendirilmiştir. Sosyal sorunlar güçlü sanatsal imgeler aracılığıyla sıklıkla ifade edilmiştir. Sanat eleştirisi, sanatı tartışmada görsel kavram ve terimleri kullanır. Çocuklar sanatla ilgili konuşmanın ve yazmanın düzenli yollarını öğrenirler. Estetik, sanatta temel sorunlarla ilgilenen, bilimsel araştırma sürecinde genellikle nedeni araştıran, mantığı ve terimlerin dikkatli tanımlamalarını kullanan bir felsefi disiplindir (Özsoy, 2003: 173). “Sınıfta, sanatın doğası nedir?”, “Niteliğe nasıl karar verilir?” ya da “Bir kişi nasıl sanatçı olur?” gibi sorular yükselmeye başladığında, öğretmenler ve öğrenciler, onların anlayışı ve yaşlarına uygun düzeylerde estetiğin konuşulmasına katılmış olurlar. Bu tür karşılıklı konuşma, eğitimde çok önem verilen daha bütüncül ve mücadeleci düşünme düzeyleri kullanılarak hemen hemen sürekli sürdürülür (Hurwitz ve Day, 1995; Akt: Özsoy, 2003:172). Çok alanlı görsel sanatlar eğitimi yaklaşımı bu nedenlerle sanat disiplinlerini birleştirerek yeni bir öğretim programı hâline gelmiştir. Görsel sanatlar eğitimi CASEY ile disiplinler arası bir yapı kazanarak öğrencilerin merkezde olduğu bir sistem oluşturmaktadır.

Sonuç olarak CASEY nitelikli bir görsel sanatlar eğitimi sağlar. Öğrencilerin görsel okuryazarlıklarını artırır. Gelecekte farklı meslek sahibi olsalar bile; sanatı seven, temel sanat kavramlarını bilen, estetik duyarlılığa sahip bireyler olmalarına yardımcı olur.

Bu bağlamda yaratıcılık, sanat eleştirisi, sanat tarihi, estetik gibi farklı disiplinlerin bir araya gelmesiyle oluşturulan bir öğretim programı, hem öğrencilerin hem de uygulayıcı görsel sanatlar öğretmenleri için öğrenmenin ve öğretmenin farklı bir aracı olan görsel sanatlar eğitiminde hedeflenen kazanımlara ulaşmalarını sağlayacaktır.

2.4. Görsel Sanatlar Eğitimi ve Görsel Kültür Kuramı

Çağdaş dünyada, neredeyse tümüyle görselliğe dayanan kültürel bir yapı görülmekte ve izlenmektedir. Görsel kültür, görsel deneyimin sosyal ve kültürel incelemesidir. İnsan gördüğünü nasıl görmekte ve gördüğü şeyi nasıl yorumlamaktadır. İmge egemen bu kültürel değişimi, kimi bilim adamları yazılı kültürden görüntülü kültüre dönüş, resme dönüş ya da görsel kültür olarak adlandırmıştır.

‘Sanat ve tasarım’ üzerine kültürel çalışmalar yapan Malcolm Barnard da, görülen şeyler ve görsel deneyimlere bakarak görsel kültürün tanımlanıp kavramsallaştırılabileceğini belirtir. Disiplinler arası bir alan olarak görsel kültür, görsel olanı çözümlmek ve açıklamakla ilgilenen diğer alanlar açısından ‘karmaşık ve çok şeyi etkileyebilen’ birçok iddiada bulunur (Barnard, 2002: 80). Barnard, görsel kültür tanımını yaparken önce ‘görsel olan’ sonra da ‘kültürel olan’ kavramlarını açıklamak gerektiğini belirtir. Geniş anlamda ‘görsel olan’ görülebilen her şeydir. Dar anlamda ise, güzel sanatlar, resimler ya da imgelerdir. ‘Kültürel olan’ ise, seçkin kültürden folk kültürüne, çok boyutlu kültürden tek boyutlu kültüre uzanan geniş bir yelpazede tanımlanmaktadır.

Mirzoeff (1998:3), “What is Visual Culture” makalesinde görsel kültürü şöyle tanımlamıştır: “Görsel kültür, günlük yaşamımızın bir parçası değil, günlük yaşamımızdır... Kültürün bu yeni görselliğini gözlemek artık onu anlamakla aynı şey değildir... bu da görselliği çağdaş kültür için bir araştırma alanı haline getirir...”

Görsel kültür eğitimi geleneksel sanat eğitiminin yerine geçmeye ihtiyaç duymamaktadır. Ama onunla birlikte sistemli bir şekilde müfredatta yerini alması gerekliliğinden bahsedilebilir. Heise’e (2004: 94) göre, “Sanat eğitiminin görsel kültürle kesişimi, anlamlı, kültürlerarası, öğrencileri demokratik bir toplumda yer almaya hazırlayan öğrenme deneyimleri yaratabilir”. Görsel kültür, geleneksel sanat eğitimi bakışına göre daha geniş bir alana sahiptir. Resimlerin ya da her tür görsel imgenin, dönemin tarihini ve kültürünü yansıttığını, dönemi tanımanın en iyi yollarından biri olduğunu düşünen pek çok tarih araştırmacısı da vardır. Bunlardan Jacop Burckhardt (1818-1897) ve Johan Huizinga (1872-1945), İtalya ve Hollanda kültürlerine ilişkin tanımlarını ve yorumlarını yaparken, döneme ait yazılı belgelerin yanı sıra Rafaello ve

Van Eyck gibi sanatçıların resimlerinden de yararlanmışlardır. Bir diğer araştırmacı Aby Warburg (1866-1929), bir sanat tarihçisi olarak başladığı kariyerini, imgelere dayalı kültür tarihine ulaşma çabalarıyla tamamlamıştır. Bir başka tarihçi Gilberto Freyre (1900-1987), araştırmalarında resimlerin ve fotoğrafların sağladığı kanıtlardan faydalanmıştır (Burke, 2003: 78). Bu yüzyılda teknolojinin hızla gelişmesiyle önce fotoğraf makinesinin, ardından sinema ve televizyon gibi hareketli görüntüleri saptayan araçların icadıyla, dünya görsel-işitsel bir dilin kendine özgü kurallarıyla açıklanabilecek hızla akıp giden bir sürecin içine girmiştir. Toplumsal iletişimde işitmeye ve görmeye dayalı görsel kültür giderek yazılı kültürün önüne geçmektedir (Mete, 2002: 26). İmgenin mutlak egemenliğindeki bu yüzyılda gazeteler, dergiler, kitaplar, afişler, bilgisayar ve televizyon ekranları, caddeler, kıyafetler tarihin hiçbir döneminde bu kadar yoğun çevremizi kuşatmamıştır. İmgeler, temsil ettikleri gerçeklerinden daha fazla ilgi çekmektedir. İnsanlar görmek istediklerini görürken, imgeler görmek istemediklerimizi de gözler önüne sererler. Görsel kültür ev ve sokak mobilyaları, trafik işaretleri, moda, tekstil, çömlekçilik-seramik, arabalar, mimari tasarımlar, reklam, kişisel, kamusal veya popüler imgeler, film, televizyon, bilgisayar ortamları ve oyunlar, internet sayfaları, gazete ve dergi tasarımı, matbaacılık gibi çok geniş yelpazedeki ürünleri içine almaktadır. Bugün görsel kültürün en önemli taşıyıcısı konumunda olan imgeler tüm sınırları aşmakta, hemen herkes tarafından kolayca anlaşılmaktadır. Görsel kültür eğitiminin ve sanat eğitimi programlarında yer almasının gerekliliğini şöyle sayabiliriz:

- Görsel kültür çocuklarımızın ve gençlerimizin çevresini saran görsel imgelerin oluşturduğu estetiksel, iletişimsel ve işlevsel amacı olan her nesnedir. Bu bağlamda görsel kültürün kültürel kimlik oluşturmada etkin rolü vardır.
- Görsel kültür sınırları kolayca geçer, içinde yaşanan kültürü etkileyerek karmaşık ve melez bir kültür oluşturur. Bu durum ulusal kültürü olumsuz yönde etkiler.

Bu çerçevede görünenin nasıl yorumlandığı, ya da görüntüyü nasıl anlamlandırdığımız, nasıl gördüğümüz, ne gördüğümüz, ne görmediğimiz ya da görmemize izin verilmeyenin ne olduğunu anlamamız önem taşımaktadır. Nitekim son zamanlarda araştırmalar bu konuya ilişkin yeni kuram ve yöntemlere odaklanmıştır.

Eğitimsel araştırmalarda “görsel kültür eğitimi”, “görsel kültür kuramı” ya da “görsel kültür pedagojisi” olarak adlandırılan bu yaklaşımlar, görsel deneyimin sosyal ve kültürel incelemesi olup, insanın gördüğünü nasıl gördüğü ve gördüğü şeyi nasıl yorumladığı ile ilgilenmektedir.

Çünkü görme üzerine kurulan sanat eğitiminde, görsel kültüre yönelik dokümanların, görmezden gelinemeyeceği son derece açıktır. Görsel imgelerin çokça kullanıldığı görsel sanatlar eğitimi görsel kültür çalışmaları için diğer disiplinlerden daha avantajlı konumdadır. Çünkü sanat eğitimcileri kültürel sınıftan birer üyeleridir ve güzel sanatlar yoluyla öğretirken aslında kendi zamanlarının günlük estetik hegemonyasından etkilenmektedir (Tavin, 2009a: 22). Bu durum günlük kültürel-estetik deneyimler üzerine öğrencilerle bir diyalog oluşturulmaları gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çünkü karşımızda ağ kuşağı olarak anılan ve dijital medya ile büyümüş yeni bir neslin varlığı söz konusudur. Bu dijital çağın öğrencilerinin de günlük estetik deneyimleri üzerine yetişkinlerden daha fazla bilgi geliştirebilecekleri son derece açıktır. Özellikle televizyon programları, bilgisayar oyunları gibi özel alanları daha sofistike kavradıkları araştırmalarla ortaya konulmaktadır (Tavin, 2009b: 115).

Bu nedenle arındırılmış görsel imgelerden, sadece görmemizi istenilenden değil gerçeğini araştırmak için, görüntüler yoluyla elde edilen estetik deneyimlerin, öğrencilere bir dünya görüşü ve kimliği kazandırması açısından, görsel kültür uygulamalarının öğretim programlarında zenginleştirilerek verilmesi gerekmektedir.

2.5. Görsel Sanatlar Dersinin Genel Amaçları

İlköğretim okullarının Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında, görsel sanatlar dersinin amaçları; bireysel ve toplumsal amaçlar, algısal amaçlar, estetik ve teknik amaçlar olmak üzere dört ana başlık olarak gruplandırılmıştır (MEB, 2006: 8–9):

Bireysel ve Toplumsal Amaçlar:

1. Öğrenciye doğayı gözlemleme duyarlılığı kazandırmak,
2. Öğrencinin, analiz ve sentez yeteneği (seçme, ayıklama, birleştirme, yeniden organize etme) ile eleştirel bakış açısını geliştirmek,

3. Öğrencinin yeteneklerini fark etmesini, kendine güven duygusu kazanmasını ve geliştirmesini sağlamak,
4. Öğrencinin görsel biçimlendirme yolları ile kendini ifade etmesini sağlamak,
5. Öğrencinin ilgisini, bu alandaki çeşitli kaynaklarla besleyebilmek (müze, galeri, tarihî eser vb.), bu yolla geçmişine sahip çıkma ve geleceğini yapılandırma bilinci kazandırmak,
6. Öğrencinin her alanda kullanılabilecek yaratıcı davranışlar geliştirmesini sağlamak,
7. Öğrencinin ulusal ve evrensel sanat eserlerini ve sanatçıları tanımasını sağlamak,
8. Ulusal ve evrensel değerleri tanıyabilme ve anlayabilme bilincini kazandırmak,
9. Geçmişten günümüze miras kalan sanat yapıtlarından haz alma ve onur duyma duyarlılığını kazandırmak,
10. İşbirliği yapma, paylaşma, sorumluluk alma, kendi işine saygı duyduğu kadar başkalarının işine de saygı duyma bilinci ve duyarlılığı kazandırmak,
11. Öğrencinin ruh sağlığını koruma, iç dünyasını anlatma, duygusal tepkilerini ortaya koyma ve bedenine saygı duyma bilinci geliştirmesini sağlamak,
12. Öğrenciye aklını, duygularını, zevklerini sorgulama bilinci kazandırmak.

Algısal Amaçlar

1. Öğrencinin algı birikimini ve hayal gücünü geliştirmek,
2. Öğrencinin görsel algı ve birikimleri ile öznel algılarını sanatsal anlatımlara dönüştürebilmesine imkân tanımak,
3. Öğrencinin birikimlerini başka alanlarda kullanabilme becerisini geliştirmek,
4. Öğrenciye bilgiyi ve birikimi dönüştürme yeteneği kazandırmak,
5. Öğrenciye yeni durumlar karşısında özgün çözümler geliştirme becerisi kazandırmak.

Estetik Amaçlar

1. Öğrencinin, sanatın ve sanat eserlerinin her zaman önemsenecek birer değer olduğunu kavramasını sağlamak,
2. Öğrenciye doğadan, çevreden ve geçmişten günümüze miras kalan sanat yapıtlarından haz alma, onlarla gurur duyma ve onları koruma bilincini kazandırmak,

3. Öğrenciye görsel sanatlar sevgisi ve bu sevgiyi yaşamın her alanına yansıtabilme, bunu davranış biçimi hâline getirebilme yetisi kazandırmak,
4. Öğrenciye, doğada olan ve insan eli ile üretilen her şeyi estetik değerlendirme birikimi kazandırmak,
5. Öğrenciye kendini ifade edebilmede estetik değerlerden yararlanma yeteneği kazandırmak.

Teknik Amaçlar

1. Öğrenciye her türlü araç ve gereci kullanarak görsel anlatım diline dönüştürme isteği ve kullanma becerisi kazandırmak ve öğrencinin gelişmesine imkân tanımak,
2. Öğrenciye değişik tekniklerle elde edilen sonuçların etkilerini sezdirebilmek ve öğrencilerin farklılıklardan zevk alabilmelerini sağlamak,
3. Öğrenciyi farklı tekniklerin getireceği anlatım zenginliğinin farkına vardırabilmek,
4. Öğrenciye kullandığı tekniklerin dışında yeni teknikler arama isteği ve cesareti kazandırmak,
5. Öğrenciye, amacına uygun malzemeyi seçme, malzemedен anlam çıkarma becerisi kazandırmak,
6. Öğrenciye kendini ifade etme sürecinde çıkacak sorunlara teknik çözümler üretebilme becerisi ve güveni kazandırmak.

2.6. Görsel Sanatlar Eğitiminin Temel İlkeleri

İlköğretimde uygulanacak görsel sanatlar eğitiminde belirlenen amaçlara ulaşılması için bazı temel ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bunlar aşağıda sunulmuştur (MEB, 2006: 9–10) :

1. Her çocuk yaratıcıdır.
2. Her çocuk, farklı algı, bilgi, sezgi ve duygu dünyası ile deneyime sahiptir, uygulamalarda bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulur.
3. Uygulamalarda, görsel sanat alanlarına yönelik iki ve üç boyutlu çalışmalar ile çoklu ortam çalışmalarına yer verilir.

4. Görsel Sanatlar dersi, diğer disiplinlerle birlikte eğitsel amaçlardaki bütünlüğü kurmaya veya bireyin kendini gerçekleştirmesine katkıda bulunur.
5. Dersin işlenişi, kazanımlara yönelik, ilgi çekici olan öğrenme öğretme yöntem ve teknikleriyle zenginleştirilir.
6. Görsel Sanatlar dersi, çocuğu temel alır; öğrenme öğretme süreci, çocuğun kendine özgü algılama ve anlamlandırma evreni içinde, gelişim basamaklarına göre düzenlenir.
7. Değerlendirmede öğretmen, her çocuğun gelişim sürecini, bireysel farklılıklarını temel alan bir yaklaşım ile öğrenme öğretme sürecine katılımını ve dersin kazanımları çerçevesinde bir bütün olarak ele almalıdır.

2.7. Görsel Sanatlar Eğitiminde Öğrencilere Kazandırılacak Temel Beceriler

Temel beceriler, öğrencilerin öğrenme alanlarındaki gelişimleriyle bağlantılı, yatay olarak bir yılın sonunda, dikey olarak da sekizinci sınıfın sonunda kazanacakları ve hayat boyu kullanacakları temel becerilerdir. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı içerdiği kazanımlarla bu temel becerilerin gelişmesini sağlayacaktır (MEB, 2006: 10).

Programda, öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel beceriler; Kendini ifade etme, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, sanat aracılığı ile iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, sorumluluk alma, görsel okuma, kişisel ve sosyal değerlere önem verme, estetik bilinç kazanma, estetik algının geliştirilmesi, estetik yaşam kültürü edinme, çevre ve doğa bilinci kazanma, milli, manevi ve evrensel değerlere duyarlı olma olarak belirlenmiştir (MEB, 2006: 10–11).

Sanat eğitiminin bir amacı da, öğrencinin yaratma yeteneğini ortaya çıkartmak, yönlendirmek ve kontrol altında tutmak olmalıdır. Çünkü, Elike (1995: 12)'nin de belirttiği gibi, sanat ve sanat eğitiminin temel ilkesi “yaratma”dır ve yaratıcılığın geliştirilmesi tüm sanat etkinliklerinin temel çıkış noktasıdır. Sanat eğitiminin yaratıcılığı destekleyen bir yapı kazanması, her şeyden önce onun araştırmaya yönelik ve deneysel bir yapıda olmasına bağlıdır. Gökaydın (1998: 3), denemeye dayalı sanat

eğitimi programlarına Batılı ülkelerde geniş yer verildiği ve bu alanda şaşırtıcı deneyler ve araştırmalar yaptırıldığını belirterek, sanat eğitiminin temelde, çocuğu görmeye, aramaya, sormaya, denemeye ve sonuçlandırmaya alıştırması gerektiğini de ifade etmektedir.

“Sanat eğitimi, rastlantısal olarak kimi ilgileri, kimi yetileri ortaya çıkarabilir. Fakat bu tür bir eğitimin esas amacı bunları saptamak ya da saptatmak değil, yaşamı değerli kılmak, yasamdan zevk almayı sağlatmaktır. Yani sanat eğitimi, çağdaş ve çağcıl insan anlayışına uygun nesiller yetiştirmeyi, insanı kendi değerleri içinde var etmeyi amaçlar. Bu, her bir insanın sonsal amacı olarak kabul edilen ‘Aydın insan olma’ ilkesine de uygundur, hatta uygunluktan öte eşanlamlıdır”(Erinç, 2004: 32).

Çağdaş eğitim anlayışında bireylere bilgi aktarımı yanında, ilgi ve yeteneklerin geliştirilerek, bireylerdeki yaratıcı yetenin ortaya çıkmasını ve gelişmesini sağlamak son derece önem kazanmıştır. Öğretilerin öğrenilmesi gerektiği varsayımı, yerini öğrenmenin öğretilmesi gerektiği varsayımına bırakmaktadır.

Bu yüzyılın başında yapılan araştırmalar; çocukların sanat eğitiminin psikolojik ve eğitimsel değerini ortaya çıkarmıştır. Plastik sanatların yeni teknolojik gelişmelerden büyük ölçüde etkilendiği açıktır. Sanat eğitiminin işlevi ne salt duygusal rahatlama, ne salt haz duyulması ne de salt yeteneği geliştirme değildir. Sanat eğitimi çok yönlü bilgilendirici, aydınlatıcı davranış geliştirici, kültürel, iletişimsel işlevi ile çok yönlü bir öneme sahiptir. Demek ki “Sanat değerlerle düşünen niteliksel zekânın bir ürünüdür”.

Güzel sanatlar eğitiminin eğitim programlarında gerektiği ilgiyi ve desteği alması sonucunda çağa uygun eğitimin gerçekleştirileceği muhakkaktır. Ünlü tarihçi Eugene Ferguson’un “Piramitler, katedraller ve roketlerin varlığının sebebi ne geometri, ne inşaat teorileri, ne de termodinamik değil bunları gerçekleştirenlerin zihinlerinde daha önceden resim, imge olarak biçimlenmiş olmasıdır” sözü tasarımın yaratıcı düşüncenin önemini ortaya koymaktadır.

2.8. Öğretim Programlarının Genel Yaklaşımı

Eğitimin temelinde yatan ancak gündelik faaliyetlerde çok dikkat çekmeyen bazı hususlar vardır. Bu hususları değerler, tutumlar, amaçlar ve yaklaşımlar olarak özetlemek mümkündür. Bunlar, nasıl bir toplumda yaşayacağımızı ve geleceğimizi etkilerler. Toplumun sahip olduğu veya tekâmülü için olması gereken değer, amaç, tutum ve yaklaşımların, toplumun geleceğini etkileyecek olan eğitime yön vermesi beklenir. Eğitimle etkileşmesi gereken bu özellikler eğitimin bir katmanı olan programlarda da yerini almalıdır. Eğer programlar; değerleri, tutumları, amaçları ve yaklaşımları içselleştirmemişse ezbere dayalı kuru bilgi yığınlarından oluşan bir eğitim-öğretim faaliyeti olarak kalır. Aşağıda sunulan değerler, tutumlar, amaçlar ve yaklaşımlar; ihtiyaç duyulan eğitimi gerçekleştirmede yol haritasını oluşturacaktır.

2.8.1. Toplumsal Temelli Programlar

Cumhuriyetimizi, lâik ve sosyal hukuk devletini, hür ve demokratik toplum düzenini, devletin ülke ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, sağlıklı işleyen bir demokrasiyi, demokratik hakları ve fırsat eşitliğini ön plânda tutar. Öğrencilere “Atatürk İlke ve İnkılâpları”nın ve bu ilke ve inkılâpların millî varlığımız ve toplumsal gelişmemiz için öneminin kavratılması için düzenlemeler yapar. Çocuğun toplumsal bir varlık olduğunu, bu nedenle gelişimi sırasında ailesinden, okulundan ve yaşadığı çevredeki insanlardan etkileneceğini kabul eder; bu gerçekler ışığında düzenlemeler yaparak çocuğun, yaşadığı çevreye uyum sağlayacak ve bu çevrede uyumlu bir şekilde çalışacak ve yaşayacak kişiler olarak yetişmesi için rehber olur. Eğitim, toplumun vazgeçilmez değerleri arasında olan alçakgönüllülük, ağırbaşlılık, anlayışlılık, âdillik, dürüstlük, girişkenlik, iyimserlik, sabır, sadakat, sadelik, sevecenlik, hoşgörü, tutumluluk, güven ve görev sorumluluğu bilincini geliştirmekle yükümlü olduğu için programlar bu bilincin gelişmesi için çaba gösterir.

Türk toplumunun millî, aynı zamanda manevî ve ahlakî değerleri arasında bulunan; barışseverlik, fedakârlık, hayırseverlik, misafirperverlik, merhamet, haysiyetine ve özgürlüğüne düşkünlük, vatanseverlik, kahramanlık gibi değerler ve

sosyal duyarlılığının gelişmesi için gerekli düzenlemeleri yapar. Hayat içerisinde değişimin kaçınılmaz olması nedeniyle olumlu yönde değişim için bilinçlenmeyi ön plânda tutar (MEB, 2006; 10).

a) Öğrencilerin kendi örf ve âdetleri içerisinde psikolojik, ahlâkî, sosyal ve kültürel konularda gelişimlerini hedefler

Programlar, öğrencilerin, hayat için gerekli olan bilgi ve becerilerin yanında, ülkelerini, Avrupa Birliğini, dünya içersindeki yer ve konumlarını tanımalarını; kendi örf ve âdetleri içerisinde ruhsal, ahlâkî, sosyal ve kültürel konularda gelişimlerini ve farklılığın farkında olmalarını hedefler. Bu amaçla öğrencilerin, inanç, düşünce, anlayış ve kültürlerinin bireysel olarak hem kendilerini ve başkalarını hem de toplumlarını nasıl etkileyeceğini anlamalarını ve kabullenmelerini sağlamaya gayret eder.

b) Öğrencilerin, sorumluluklarını ve haklarını bilen, çevresiyle uyumlu kişiler olarak yetişmeleri için çaba gösterir.

Programlar, bireylerin bilinçli vatandaş olarak bağımsız kararlar alabilecek değer yargıları geliştirebilen, sorumluluklarını ve haklarını bilen kişiler olarak yetişmeleri için çaba gösterir; bu amaçla, öğrencilerin bireysel saygı, kişisel gelişim, kişisel güven ve duygusal gelişimlerini kazanabilmeleri için çaba gösterir. Bu şekilde kendi ve çevresi ile barışık sağlıklı ilişkiler kurabilmelerine imkân sağlar.

c) Toplumun önemsedığı sorunlara karşı duyarlıdır.

Programlar, toplumun sorun olarak gördüğü ve/veya gelişmesini istediği konulara karşı duyarlık gösterir. Trafik, afet bilinci (deprem, sel, çığ), halk sağlığı, çevre ve tarihi ve kültürel varlıkların korunması gibi konular tüm derslerde göz önünde bulundurulur ve programlar içerisinde sürekli olarak vurgulanır.

d) Engelli ve üstün nitelikli öğrencilerin sorunlarına duyarlılık gösterir.

Programlarda engelli bireyler göz önünde bulundurulur. Bu kişilerin topluma kazandırılması ve eğitimin içinde olmaları konusunda çaba gösterilir. Engelli öğrenciler için okullarda ve sınıflarda alınması gereken tedbirler konusunda gerekli önlemleri alır.

Aynı şekilde üstün nitelikli öğrenciler için de gerekli düzenlemeleri yapar ve bu öğrencilerin gelişimi için çaba gösterir.

2.8.2. Bireysel Temeller

Programlar çocuğun ilerideki hayatını ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurur. Bu amaçla, onun gelişimi boyunca orta çıkabilecek ihtiyaçlarını karşılamak için önlemler alır. Programlar, hayat boyu eğitimin vazgeçilmez bir gereklilik olduğunu bunun da ancak okul çağında öğrenmeden zevk almaktan geçtiğini kabul eder; bu nedenle öğrencinin öğrenmeden ve öğrenmeyi öğrenmeden zevk alması için çeşitli önlemler alır. Sorunlarını etkin bir şekilde çözebilen bir birey ve bir toplum oluşturmak, eğitimin temel amaçlarından biridir. Bu nedenle programlar, sorunlarını fark eden ve çözebilen bireylerin yetişmesini ön plânda tutar.

Bu amaçla sorun çözmek için öğrencinin ihtiyaç duyacağı becerilerin kazanımı doğrultusunda çaba harcar. Programlar, her çocuğun eğitim sistemine girmesini ve sisteme giren her çocuğun gelişimini sürdürebilmesini, her bireyin potansiyelini artıracak yolların açılması ve zenginleşmesini sağlar.

a) Her öğrencinin bir birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.

Öğrencileri tek tip görme ve tek tipleştirme programların felsefesine aykırıdır. Öğrenciler her özelliğiyle aynıymış gibi düşünülemez ve değerlendirilemez, onlara aynıymışlar gibi davranılamaz. Her biri kendi özellikleriyle önemlidir. Birinin sahip olduğu bir özellik diğerinde olmayabilir. Öğrencilerde bulunan bazı değerlerin seçilip onların önemli, bunların dışındakilerin ise işe yaramaz olduğu düşünülemez ve bu şekilde davranılamaz. Bireyin sahip olduğu her özellik bir değerdir ve eşsiz olarak kabul edilir. Öğrencilerin sahip olmadıkları özelliklere değil; sahip oldukları özelliklere bakılarak değerlendirilmeleri esastır. Böylece herkes, kendini mutlu hissedeceği bir özelliğe sahip olacaktır. Önemli olan, bireylerin özellikleri göz önüne alınarak mutlu ve başarılı oldukları alana doğru yönlendirilmeleri ve her bireyin yaratılıştan mükemmel olduğu mesajının verilmesidir. Bu anlayışla programlar, çocuğun kişisel özelliklerini, öğrenme yöntemlerini, zekâ özelliklerini ve öğrenme potansiyelini göz önünde tutarak;

psikolojik, bilişsel, duygusal, yaratıcılık, estetik, sosyal, ahlakî ve fiziksel gelişimi için rehber olur.

b) Öğrencinin kişisel mutluluğunu ve başarıma zevkini sağlamak için çaba gösterir.

Programlar, öğrencinin özsaygı, kişisel gelişim, kişisel güven ve duygusal olgunlaşmasını, başarıma zevkini tatmasını ve bu şekilde de mutlu bireyler olarak yetişmelerini sağlamayı ön plânda tutar. Bu ise, ancak onların etkin öğrenenler olarak hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını eğlenceli etkinlikler içerisinde kullandırılmasıyla, kendilerine koşulsuz saygı gösterilmesiyle ve güven verilmesiyle mümkündür. Programlar, bunun için, öğrencilerin mutlu ve başarılı olacakları okul, sınıf ve öğrenim ortamı sağlamak için çaba harcar.

c) Yaratıcı Düşünme Becerisi

Yaratıcı düşünme becerisi; öğrencilerin bir temel fikri ve ürünü değiştirme, birleştirme yeniden farklı ortamlarda kullanma ya da tamamen kendi düşüncelerinden yola çıkarak yeni ve farklı ürünler ve bilgiler üretme, olaylara farklı bakabilme, küçük çaplı da olsa bazı buluşlar yapabilmeyi kapsar. Ayrıntılı fikirler geliştirme ve zenginleştirme, sorunlara ve benzersiz ve kendine özel çözümler bulma, fikirler ve çözümler ortaya çıkarma; bir fikre, ürüne çok farklı açılardan bakma, bütünsel bakma alt becerileri içerir.

BÖLÜM III

3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmanın konu alanı göz önünde tutularak; görsel sanatlar eğitimi, yenilenen ilköğretim programları, eski görsel sanatlar dersi öğretim programı ve yeni görsel sanatlar öğretim programı şeklinde genelden özele bir sıralamayla ilgili çalışmalar özetle verilmeye çalışılmıştır.

3.1. Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitiminde Program Geliştirme ve Değerlendirmeye İlgili Araştırmalar

Genel olarak görsel sanatlar eğitimine ilişkin son yıllarda yapılan araştırmalardan bazıları özetle aşağıda verilmiştir.

Yıldız (1998), İlköğretim “I.Devre (7–9 yaş) resim derslerinde, çocuğun kendini ifade etmesinde, sanat eğitimcisinin rolü ve önemi” ile ilgili olarak hazırladığı tezinde kaynak araştırması yapmış ve çocuklara pastel boya tekniğini ile iki boyutlu resim çalışmaları yaptırmıştır. Uygulama çalışması Ankara il merkezine bağlı bulunan ilköğretim okullarından 30’ar öğrenciyi kapsamaktadır. Konu ile ilgili olarak, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinin tespiti için bir ön uygulama çalışması yaptırılmıştır. Sonuç olarak, sanat eğitimcisinin, çocuğun resim eğitiminde, hem resimsel gelişiminde hem de kendini resim yoluyla ifade etmesinde önemli rolü olduğu kanıtlanmaktadır.

Ayaydın (2004), yapmış olduğu bir çalışmada ilköğretim resim-iş dersinde değerlendirme sorununu ele almıştır. Çalışmanın neticesinde, görsel sanatlar eğitiminin amaçlarının yeterince açık olmaması ve değerlendirmede standartların olmamasına bağlı olarak görsel sanatlar eğitiminde değerlendirme işleminde sorunların yaşanmasına neden olduğu görülmüştür. Çalışmada ayrıca görsel sanatlar eğitiminde ölçme ve değerlendirme yöntemi konusunda fikir birliğine kavuşulamamıştır.

Akın (2006), doktora çalışmasını, ilköğretim öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde estetik bilgi ve tutumlarının geliştirilmesi amaçlayarak, ÇAGSEY (Çok Alanlı Görsel Sanat Eğitimi Yöntemi), aktif öğrenme ve yapılandırmacı anlayış ile gerçekleştirilmeye çalışmıştır. Araştırmada nicel veriler başarı testi ve tutum ölçeği ile nitel veriler ise, ders etkinlik formları, ders gözlem formu ve uygulama sonu öğrenci anketi ile toplanmıştır. Uygulanan ÇAGSEY ve aktif öğrenme ile yapılandırmacı anlayışın, geleneksel yöntemle göre öğrencilerin estetik tutumlarını geliştirdiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda araştırma sonunda uygulanan ÇAGSEY ve aktif öğrenme ile yapılandırmacı anlayışın, öğrencilerin estetik tutumlarını geliştirmede geleneksel yöntemle göre daha etkili bir yöntem olduğu için, görsel sanatlar derslerinde uygulanması gerektiği önerilmiştir.

Karaca (2006) araştırmasında, ilköğretim okullarında uygulanan resim-iş derslerini, sanat eğitimi açısından incelenip sorunları ortaya çıkarmayı ve bu sorunlara yöntem ve yeni öneriler getirmeyi amaçlamıştır. Araştırmada Sinop ili merkez ve ilçelerdeki ilköğretim öğrencilerine ve öğretmenlerine anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonunda, toplumun içinde bulunduğu ekonomik durum ve insanlar arasındaki eşitsizlik göz önünde bulundurularak sorun irdelenmiş ve çözüm önerileri sunulmuştur. Resim-iş derslerinde olması gerekenler tamamlandığında, dersin topluma katkılarının ne kadar büyük olduğu ile ilgili yorumlar getirilmiştir.

Kaya (2006) ise çalışmasında, 9 yaş grubu öğrencilerinin resim-iş (görsel sanatlar) eğitimi dersine olan ilgi, tutum ve başarısında drama yönteminin etkili olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırma için biri deney, diğeri kontrol grubu olan iki sınıf seçilmiştir. Seçilen sınıfların sosyo-ekonomik ve başarı düzeylerinin birbirlerine yakın olmasına dikkat edilmiştir. Sonuç olarak, drama yöntemi ile resim-iş dersi 9 yaş öğrencilerinin derse olan ilgilerini arttırarak, malzemelerini tam getirmelerine ve derse hazır olmalarına yardımcı olmuştur. Yine bu araştırma sonucunda görülmüştür ki, drama ile resim, öğrencilerin düşünce bakımından resim yapmaya hazır hale gelmelerine, çalışma disiplini kazanmalarına, resme yoğunlaşmalarına, süreyi verimli kullanabilmelerine, hayal güçlerini, yaratıcılıklarını dışa vuran yorumlar yapabilmelerine katkıda bulunmuştur.

Mermer (2006), çalışmasında ilköğretim okulları II. Kademe resim-iş (sanat) derslerinde kullanılan değerlendirme yöntemlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Bursa ilinde çalışan 75 resim-iş eğitimi öğretmenine, 45 sorudan oluşan bir anket uygulamıştır. Araştırma sonucunda, resim-iş eğitimi öğretmenlerinin değerlendirmelerini ürüne dayalı yaptıkları ve öğrencilerin tutumları ve ilgileri ile ilişkili olmadığını göstermektedir. Anket verileri ile geleneksel sanat testleri, anket ve envanter gibi ölçümleme araçlarının sanat eğitimi değerlendirmesinde kullanım oranlarının düşük olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonunda sanat eğitimi öğrenme süreçlerini değerlendirmede, sanat eğitimi öğretmenleri tarafından farklı sanat eğitimi ölçümleme stratejilerinin uygulanmadığı tespit edilmiştir.

Tan (2006), 2005–2006 eğitim-öğretim yılında İzmir merkezde 439 öğrenci ile yürüttüğü çalışmasında, ilköğretim II. kademe öğrencilerinin resim-iş dersine yönelik tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişkileri bağımsız değişkenler açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada cevap aranan alt problemlere yönelik yapılan analizler sonucunda, resim-iş dersine yönelik tutum ile ekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Öte yandan okullara göre, cinsiyete göre, sınıf düzeyine göre, okulöncesi eğitim durumuna göre, anne baba birliktelik durumuna göre, annenin öğrenim durumuna göre, babanın öğrenim durumuna göre, sınıf mevcuduna göre, öğretmen cinsiyetine göre ve öğretmene yönelik algıya göre farkın anlamlı olduğu görülmüştür. Tutum ve akademik başarı ilişkisi açısından değerlendirildiğinde; resim-iş dersi karne notu düşük olan öğrencilerin tutum puan ortalaması da düşük, notu yüksek olanların tutum puan ortalamasının da yüksek olduğu görülmüştür.

Özdemir (2007), görsel sanatlar öğretmenlerinin motivasyonlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi amacına ulaşmak için, araştırmacı tarafından geliştirilen veri toplama aracı, 2006–2007 eğitim-öğretim yılında, Konya il merkez ilçelerindeki (Meram, Selçuklu, Karatay) özel ve kamu ilköğretim okullarında görev yapan ve ankete katılmak isteyen 110 görsel sanatlar öğretmenine uygulanmıştır. Yapılan analizlerin sonucunda görsel sanatlar öğretmenlerinde cinsiyet, yas, kıdem, eğitim kurumu türü değişkenlerinde anlamlı farklar görülmüştür.

Öztürk (2007), ilköğretim okullarının 6. , 7. , 8. sınıf öğrencilerinin resim-iş dersine olan ilgilerine; öğrenci, eğitimci ve aile gibi faktörlerin nasıl etki ettikleri tespit

etmeye çalıştığı araştırmasında; öğrencilerin resim-iş dersini % 88,8 oranında el becerilerini arttırıcı ve % 87,5 oranında da yaratıcılığı geliştirici bir ders olarak değerlendirdikleri görüşüne ulaşmıştır. Ayrıca 12 yaş grubuna ait öğrencilerin 13–14 yaş grubuna ait olan öğrencilerden daha fazla resim yaptığı ve resim yapmayı mutluluk verici buldukları görülmüştür.

Gözütok, Akgün ve Karacaoğlu (2005), 2004–2005 öğretim yılında deneme uygulaması yapılan ilköğretim programlarının öğretmen yeterlilikleri açısından değerlendirmeyi amaçlayan araştırmalarında, Ankara ili ve 5 ayrı ilçesinde bulunan, yeni ilköğretim programının deneme uygulamasının yapıldığı 10 okulda görev yapan öğretmenlerle çalışmışlardır. Öğretmenlerin yeni programlara ilişkin bazı konularda kendilerini yeterli görmedikleri ve yeterli olmadıklarını düşündükleri sonuçlarına ulaşmıştır.

Bulut (2006), 2004–2005 yılında pilot uygulaması yapılan ilköğretim programlarının değerlendirme çalışmalarına doktora tezi çalışmasıyla katkıda bulunmuştur. “Yeni İlköğretim Birinci Kademe Programlarının Uygulamadaki Etkililiğinin Değerlendirilmesi” konulu çalışmanın sonunda, programlarda öngörülen değerlendirme yaklaşımlarının uygulamada istenilen düzeyde gerçekleştirilemediği tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada ulaşılan bölgeler arası farklılık görülmüştür.

Ertemin (1997), ilköğretim okullarında resim-iş öğretim programı uygulamalarına ilişkin olarak, resim-iş öğretmenleri ile resim-iş dersini okutan sınıf öğretmenlerinin görüş ve önerileri ortaya koymayı amaç edinen bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırma için veri toplama amaçlı bir anket geliştirilmiş ve Eskişehir il merkezinde 24 ilköğretim okulunda görev yapan resim-iş öğretmenleri ile resim-iş dersini okutan sınıf öğretmenlerine uygulanmıştır. Araştırmanın bulguları sonucunda, ilköğretim okullarında uygulanmakta olan resim-iş öğretim programının her iki öğretmen grubu tarafından “genelde yararlı ve başarılı” bulunduğu yargısına varılmıştır.

Duyar (2001) ise ilköğretim 2. kademe resim-iş dersi amaçlarının gerçekleşme dereceleri ve öğretmen profilleri konulu araştırmasında Bursa ili merkez üç ilçedeki 30 okulda görevli 53 resim-iş öğretmenine, iki bölümden oluşan bir anket uygulamıştır. Anketin birinci bölümünde öğretmenlere resim-iş dersinin 17 amacının gerçekleşme

dereceleri hakkındaki görüşleri, ikinci bölümünde ise öğretmen profillerini ortaya çıkarmak amacıyla öğretmenlere ait kişisel bilgiler, cinsiyetleri, deneyim süreleri, medeni durumlarına ilişkin bilgiler ile okuma, TV izleme, boş zamanlarını değerlendirme, derslerde kullandıkları yöntem ve tekniklere ilişkin görüşleri sorulmuştur. Araştırmanın neticesinde amaçlarının bir dereceye kadar gerçekleştiği ve örnekleme giren öğretmenlerin farklı teknik ve yöntemleri yeterince kullanmadıkları ortaya çıkmıştır.

Göksu (2006), ilköğretim okulu görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin görsel sanatlar dersini değerlendirmeye yönelik görüşleri konulu çalışmasını, Ankara ili merkezinde bulunan İlköğretim okullarında görev yapan görsel sanatlar öğretmenleriyle yürütmüştür. Elde edilen bulgulardan, okullarda görsel sanatlar eğitimi derslerinde öğretilenler, öğretmenlerin yeterlilikleri, ders saati süresinin azlığı, araç gereç yetersizliği, kısıtlı çalışma mekânları, maddi sorunlar, derse gereken önemin verilmemesi, yeteneğin ön plana çıkarılmaması ve öğretimin yalnız yetenekli öğrencilere özgü olması gibi görsel sanatlar eğitimi olumsuz yönde etkileyen ilkesel sorunların olduğu görülmüştür.

2007 yılında, ilköğretim 2. kademedede yürütülen görsel sanatlar dersi müfredat programında yer alan amaçlara ne kadar ulaşıldığını öğrenci açısından tespit etmek amacıyla yapılan bir çalışmada Kılıçer (2007), kuramsal boyutta incelemeler yapmıştır ve anket yolu ile nitel ve nicel veriler elde etmiştir. Araştırma için Ankara merkezde birbirinden gelişmişlik yönünden farklı düzeyde olması baz alınan üç ilçeden random yöntemi ile üç farklı okul ve her okuldan aynı yöntemle birer şube belirlenmiştir. Uygulanan anket ve araştırmalar sonucunda elde edilen veriler; görsel sanatlar eğitimi dersinin amaçlarına ulaşmada okul ortamı ya da çevre olumsuzluklarının kayda değer bir etkileyici faktör olmadığını göstermiştir. Yapılan bu araştırma müfredattaki amaçlara; dış etkilerin tüm olumsuzluklarına rağmen, yapılacak gerçekçi bir programın uzman bir öğretmen tarafından uygulanması ile ulaşılabilineceğini ortaya koymuştur. Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında, kız öğrenciler erkek öğrencilere oranla amaçların gerçekleşme düzeyine daha olumlu baktıkları belirlenmiştir.

Gürdal (2007), görsel sanatlar dersinde yapılandırmacı yaklaşıma dayalı öğretim uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri konulu nitel çalışmada, Eskişehir il

merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 7 ilköğretim okulunda görev yapan 23 sınıf öğretmenine ulaşmıştır. 2006–2007 öğretim yılında gerçekleştirilen çalışmada; öğretmenlerin büyük bir kısmının görsel sanatlar dersinde yapılandırmacı yaklaşıma dayalı öğretim uygulamalarının olumlu, bir kısmının ise olumsuz olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte öğretmenlerin görsel sanatlar dersini yapılandırmacı yaklaşıma dayalı ders programlarıyla işlerken bazı sorunlarla karşılaştıkları saptanmıştır. Bu sorunlar; materyal eksikliği, atölye eksikliği, sınıfların kalabalık olması, yardımcı kaynakların olmaması, öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmaması, yaş seviyelerine uygun somut etkinliklerin yapılamaması, branş öğretmenlerin eksik oluşu, konulara göre zamanın fazla uzun tutulması ve velilerin derse olan olumsuz yaklaşımları şeklinde sıralanmıştır. Ayrıca, öğretmenler görsel sanatlar dersinin yapılandırmacı yaklaşıma dayalı olarak nasıl daha verimli işlenebileceğine dair görüşlerini de bildirmişlerdir.

Metan (2007), çalışmasında ilköğretim okullarının birinci kademesinde görevli, görsel sanat eğitimi derslerine giren sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar eğitimi derslerinde; müzelerin kullanılmasına ilişkin görüşlerine ulaşmayı amaçlamıştır. Ankara merkezde bulunan 496 ilköğretim okulunda görev yapan 60 sınıf öğretmeniyle gerçekleştirdiği çalışmasının sonucunda, görsel sanatlar eğitimi dersine giren sınıf öğretmenlerinin öğrenciler ile genel olarak sorunlarının olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin yeni görsel sanatlar eğitimi ders programında yer alan müze etkinliklerinin uygulanması konusunda yeterli olmadıkları sonucuna varılmıştır ve hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin almayanlara oranla konuyla ilgili daha az problem yaşadıkları gözlemlenmiştir.

Ateş (2007), yüksek lisans tez çalışmasında, sanat eğitiminin genel eğitim içerisindeki yeri ve önemi üzerinde durmuştur. Kaynak tarama modeli kullanan araştırmacı, Türkiye’de sanat eğitime verilen önemi anlamak için, genel eğitim içinde “Sanat Eğitimi”nin Türkiye’de Cumhuriyet dönemiyle birlikte tarihsel süreci incelenmiş ve bugüne kadar yapılan sanat eğitimi programları hakkında bilgi vermiştir. İlköğretim okullarında 1992 yılından 2006 yılına kadar Resim-iş dersi olan ve 2006 yılından beri Görsel Sanatlar Dersi olarak işlenen sanat eğitimi dersinin öğretim programı incelenerek, diğer derslerle olan ilişkisi ve bununla birlikte genel eğitim içindeki yeri araştırılmıştır. Sonuç olarak, yapılan tüm araştırmalar birlikte değerlendirilmiştir ve

resim sanatı bağlamalı alıntılar, sanatı açıklayan bilgiler, 7–11 yaş grubu çocuğunun özellikleri, sanat ve eğitimi birlikte ele alan pedagojik ve yaratıcılık konulu maddeler, ülkemizde ilköğretim sanat eğitimini irdeleyen konu ışığında “Görsel Sanatlar Dersi nasıl olmalıdır?” sorusu yanıtlanmıştır.

Oğuz (2006) , yüksek lisans tezinde, 1992 yılı Resim-İş öğretim programı ile 2006 yılı Görsel Sanatlar dersi öğretim programının karşılaştırılması” başlıklı araştırma kapsamında iki program arasındaki öğeleri (amaçlar, içerik, öğrenme-öğretme süreci, ölçme ve değerlendirme) bakımından benzerlikleri ve farklılıkları belirlemeye çalışmıştır.

Araştırmada 2006 İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu ile 1992 İlköğretim Kurumları Resim-iş Dersi Öğretim Programı arasında program öğeleri bakımından benzerlikler ve farklılıklar tarama modeline göre karşılaştırılarak incelendiğinden evren ve örneklem tayinine gidilmemiştir. Bu araştırmada yer alan veriler doküman incelemesi yöntemiyle, öğretim programlarının incelenmesi, alanyazın taraması yolu ve genel ağdan elde edilen bilgilerden sağlanmıştır. Araştırmada, 2006 İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzunun, 1992 İlköğretim Kurumları Resim-iş Dersi Öğretim Programı ile program öğeleri (amaçlar, içerik, öğrenme-öğretme süreci, ölçme ve değerlendirme) bakımından benzerlikleri ve farklılıkları belirlenmiştir.

Yeşilyurt (2009), ilköğretim okullarında görev yapan Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin ders programının işlenişinde karşılaştıkları temel sorunları tespit etmek ve bu doğrultuda çözüm önerileri geliştirmek konulu yüksek lisans tezini hazırlamıştır. Dersin işleniş amaçlarına dair bilgi yetersizlikleri, sosyo-kültürel ortam, araç gereç ve donanım bakımından yoksun okulların durumuyla birleşince görsel sanatlar dersi öğretmenleri, programı uygularken çeşitli problemlerle karşılaşmaktadır. Ankette karşılaşılan bu problemlere ilişkin 63 görüş yer almaktadır. Öğretmenlerin bu görüşlere katılma dereceleri sorgulanmaktadır. Araştırma verilerinden elde edilen bulgulara göre ilköğretim okullarında görevli görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin hedeflenen amaç ve davranışları kazandırmalarını engelleyecek pek çok problem ortaya çıkmıştır. Öğretmenler ile İlköğretim II. kademe görsel sanatlar dersi programının değerlendirilmesi amacıyla yapılan görüşmeler sonucunda, genel olarak öğretmenlerin

programdan memnun olmadıkları, uygulamada bir takım olumsuzluklarla karşılaştıkları anlaşılmaktadır.

Yükselgün (2010) , İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programındaki “Görsel Sanatlar Kültürü” öğrenme alanının uygulanmasına yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşleri konulu yüksek lisans tezinde sınıf öğretmenlerinin, görüşlerini belirlemek ve bu öğrenme alanına yönelik uygulamada neler yaptıkları ve ne tür zorluklarla karşılaştıklarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre; yenilenen Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına ilişkin sınıf öğretmenlerinin tamamına yakını eskiye kıyasla programın daha kapsamlı ve ayrıntılı olmasının yanı sıra, sanatın farklı boyutlarının da ele alınması yönünden daha iyi bulduklarını ifade etmişlerdir. Programdaki öğrenme alanlarına ilişkin olarak, öğrenme alanlarının, programı daha nitelikli, kapsamlı ve kolay anlaşılabilir bir program olmasını sağladığı için faydalı bulduklarını ifade etmişlerdir.

Öğrenme alanlarından görsel sanat kültürü öğrenme alanına ilişkin genel görüşlerinde ise, öğretmenlerin çoğunluğu tarafından ortak olarak vurgulanan görüş; görsel sanat kültürü öğrenme alanının kişileri ve toplumu olumlu yönde geliştirmeye ve değiştirmeye katkı sağladığı, kültürlü ve kaliteli insan yetiştirmede önemli olduğu görüşüdür. Görsel sanat kültürü öğrenme alanının uygulanmasında öğretmenlerce dile getirilen başlıca sorunlar, öğretmenlerin görsel sanat kültürüne yönelik eğitim eksikliği ve yetersizliği, sınıfların kalabalık olması, öğretmenlerin programı ve etkinliklerin amacını anlamada hangi sanat disiplinine yönelik olduğunu anlamakta zorluklar yaşamalarıdır. Bu sorunların çözümüne yönelik öğretmenlerce dile getirilen çözüm önerileri ise; öğretmenlerin sanat tarihi, estetik ve sanat eleştirisi disiplinlerine yönelik eğitim görmesi, değişen program hakkında daha ayrıntılı bilgi verilmesi ve en basit çözüm olarak bu derse branş öğretmenlerinin girmesi gerektiği biçiminde önerilerdir.

3.2. Yurtdışında Yapılan Görsel Sanatlar Eğitimiyle İlgili Araştırmalar

Julie (2010), “Social Issues in the Secondary Art Classroom: Attitudes and Practices of Four Teachers” başlıklı tezinde, 4 adet Görsel Sanatlar Eğitimi öğretmeniyle görüşmeler yapmıştır. Araştırmada öğretmenlerin sanat eğitimi

programlarını uygulamalarında, tutumlarını, kişisel ve mesleki deneyimlerini ve derslerinde sosyal içerikli konularını nasıl işlediklerini tespit etmeye çalışmıştır.

Öğretmenlerin sosyal konulara öğretim programı içeriğinde yer vermelerine yönelik tercihleri, kaygıları, yöntem ve teknikleri arasındaki benzerlikler ve farklılık düzeylerine yönelik analiz sonuçlarında öğretmenlerin özellikle mesleki deneyimlerinden elde ettikleri önerilere yer verilmiştir.

Gretka (2010), “Teachers guide curriculum reform” başlıklı çalışmasında, 7 eğitimci ile yapılan odak grup görüşmelerinde, öğretim programlarındaki talimat ve yönergeleri sürekli uygulamak zorunda kalan öğretmenlerin bu konudaki duygularını keşfetmek ve düzeltilmesini ya da geliştirilmesini istedikleri alanlarda fikir ve önerilerine ulaşmıştır. Araştırmada öğrencilerin eğitimi için en iyi öğretim programının nasıl olmasının gerektiği ve öğretmenlerin öğretim programındaki eksikliklerin giderilmesi yönündeki görüşlerine yer verilmiştir.

Therriault, (2008), “A new age of art”: The effects of visual culture and technology on student attitudes about art and aesthetics” konulu çalışmasında, görsel kültürün, görsel sembollerin, teknoloji ve kitle iletişim araçlarının öğrencilerin öğrenme ve yaratıcılık düzeylerine etkisini araştırmıştır. Araştırmada öğrencilerin tutum ve davranışları gözlemlenerek yorumlara ulaşılmıştır.

Adams ve Chisholm (1999), “Art, design and environment: A programme for teacher education” başlıklı makalelerinde, öğrencilerin deneyim ve algılarını karşılaştırmak, yetenek ve anlayışlarını paylaşmak, birbirlerinin çalışmalarını desteklemek eleştirel çalışma ve tasarım etkinliği bağlamında grup çalışmasının önemini kavramak açılarından grup çalışmasının önemini vurgulamışlardır. Öğretim programlarının okullardaki öğretme ve öğrenme etkinliklerini destekler ve tamamlar nitelikte olmasının gerekliliğine dikkat çekmişlerdir.

Kramer (2010), “Closer to the heart: An exploration of caring and creative *visual arts* classrooms” başlıklı tez kapsamında, öğrencilerin yaratıcılıklarına yardımcı olmak ve geliştirmek adına öğrenme ortamlarında sağlanabilecek imkanları ve öğretmenlerin sınıf içi tutum ve davranışlarına yönelik 6 öğretmen ve 25 öğrenciyle 10 gün boyunca

görüşmelerle birlikte sınıf içi gözlemlerde bulunmuştur. Araştırmada farklı öğrenme yetisine sahip öğrencilerin sanat eğitimi deneyimleri ve yeteneklerinin geliştirilmesi açısından hangi yöntem ve teorilerin kullanılabileceği ve öğretmenlerin tutumlarını belirlemek amaçlanmıştır.

Walker,(2010), “Concept-based inquiry into art making: The possibility of change through art” konulu çalışmasında, 4 öğrenciden oluşan grubun, sanatsal bilgileri ve sanat eleştirisi üzerine düşünceleri sorgulanmıştır. Araştırma sonunda, öğrencilere yönelik sorgulamaya dayalı sanat öğretimi metodolojisi, eleştirel düşünme, kendini keşfetme ve sanatsal faaliyetlere teşvik etmeye ilişkin öğretmenlere oldukça çarpıcı önerilerde bulunulmuştur.

BÖLÜM IV

4. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, veri toplama araçları ve geliştirilmeleri, verilerin toplanması ve çözümlenmesine ilişkin açıklayıcı bilgiler verilmektedir.

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin *yöntemlerinin* kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya koyulmasına yönelik bir yöntem tercih edilmiştir.

Araştırmada, araştırmanın temel amacını bütüncül bir yaklaşımla aydınlatabilmek ve araştırma etkinliklerinin birbiriyle tutarlı ve amaca uygun bir biçimde gerçekleştirilmesi için nitel araştırma desenlerinden “durum çalışması” kullanılmıştır.

Durum çalışmasında, duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler, vb) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklıdır (Yıldırım-Şimşek,2005;77). Böylece soruna ilişkin gelişmeler, değişimler ve ortamda yer alan bireylerle etkileşimler ayrıntılı ve derinlemesine anlaşılabilir. Bu kapsamla; Görsel sanatlar öğretmenleri tarafından uygulanmakta olan öğretim programına yönelik kavramsallık ve uygulanabilirlik esaslarının belirlenmesine ve öğretim programını hazırlayan komisyon üyelerinin görüşlerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışmada, belirli bir durum incelendiği için özel durum yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın Ankara ilinde görevli 15 görsel sanatlar öğretmeniyle sınırlı olması, araştırma sürecinin sonunda genelleme kaygısının olmaması ve kullanılan yöntemin birçok veri toplama aracının bir arada kullanılmasına imkân sağlaması bu yöntemin seçilmesine gerekçe olarak gösterilebilir.

Çalışmada elde edilen nitel veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. İçerik analizi tekniğinde elde edilen verilerde doğrudan görülmeyen, ancak kavramsal kodlama ve sınıflama yoluyla temaların ve bu temalar arası anlamlı ilişkilerin ortaya

çıkartılması sağlanır. Çalışmadaki içerik analizi ham verinin kodlanması ve doküman içeriğindeki ilişkili veriler ile temaların oluşturulmasını kapsamıştır. Nitel verilerin içerik analizinde, bu tekniğin ilk ve önemli aşamaları olan, açık ve seçici kodlama süreci takip edilmiştir. Bu süreç kapsamında önce yazılı hale getirilen görüşme metni, birkaç kez okunmuş ve olası kodlarla ilgili notlar alınmıştır. Kodlama yaparken ilgili literatür ve araştırmanın alt amaçları göz önünde bulundurulmuştur. Araştırma soruları doğrultusunda ilk temalar birkaç kez denemeden sonra tanımlanmıştır. Öğretmenlerin görüşme sorularına verdikleri cevaplar içindeki uyumlu ve uyumsuz kısımlar belirlenmiş, metne dayalı olarak, katılımcıların kullandığı kavram ve ifadeler ile araştırmacının keşfettiği kavramlar kod olarak kullanılmıştır.

Benzerlik ve farklılıkların kodlanması ile yeni temalar oluşturulmuştur. Kodları ve alt temaları altında toplayacak ana temalar, daha çok alt amaç soruları ve literatür doğrultusunda belirlenmiştir. Ayrıca, nitel veri analizi ve yorumlanmasında geçerli olan basamaklardan veri azaltma (data reduction), veri sunumu (data display) ve sonuç çıkarma/yorumlama yolu takip edilmiştir (Miles ve Huberman, 1994. Akt. Bacanak, 2008:59). Veri analizi aşamasından sonra ortaya çıkan kodların, kavramların ve temaların sunumunda ise matrisler, modeller ve alıntılar kullanılmıştır.

4.2. Araştırmanın Örneklemi

Bu çalışmada pilot uygulama kapsamında 10 görsel sanatlar öğretmeni ile yarı yapılandırılmış ön mülakat yapılmıştır. Ön görüşmelerde öğretmenlerin, İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programıyla ilgili mevcut uygulamaları, karşılaştıkları zorluklar, beklentileriyle ilgili düşünceleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Ön görüşmeler dijital ses kayıt cihazıyla kaydedilmiş ve daha sonra yazıya dökülmüştür.

Asıl çalışmada yer alan görsel sanatlar öğretmenleri random yöntemiyle seçilmiş; Ankara İli merkez ilçelerinden, Yenimahalle, Çankaya ve Keçiören ilçelerinde görevli öğretmenlerdir. Sözü geçen Görsel Sanatlar Öğretmenleri çalışma boyunca, A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, harfleriyle temsil edilmiştir. Aynı anda Görsel Sanatlar Dersi öğretim Programı'nı hazırlayan komisyon üyelerinden 6 kişiye internet üzerinden

mail yoluyla ulaşılmış ve görüşleri alınmıştır. Komisyon üyeleri verilerin sunumunda K1, K2, K3, K4, K5, K6 olarak sembolize edilmiştir.

4.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi

Bu çalışmada; öncelikle 2006-2007 öğretim yılında uygulanmaya başlanan Görsel Sanatlar Dersi öğretim programı ve 2008 yılında yeniden revize edilerek uygulanmasına devam edilen öğretim programının uygulama güçlükleri ve uygulama esnasında nelerin olması gerektiğini belirlemeye yönelik yapılandırılmış görüşmeler, doküman analizleri ve kaynakça derlemeleri kullanılmıştır.

4.4. Görüşme Yöntemi

Soru yolu ile veri toplama yöntemleri arasında yer alan görüşme, görüşmecinin genellikle soruları sözlü ve yüz yüze olmak koşulu ile örnekleme yer alan bireylere yönelttiği bir metottur. Bu yöntemde amaç bilgi ölçmek değil bilgi edinmektir. Başka bir ifadeyle cevaplayıcının yöneltilen sorulara verdiği çeşitli cevaplardan öğrenilmek istenilen bilgiye ulaşılmasıdır. Bacanak'ın (2008:64) aktardığına göre; bu yöntem bireyin bilgisinin boyutu, doğruluğu, bilgiler arasındaki bağlantıları, bilgilerin farklı tipleri ve verilen cevapların gerekçeleri gibi boyutları da derinlemesine araştırma imkânı sağlamaktadır (Cohen ve Manion, 1989; Abdullah ve Scaife, 1997; Ayas vd., 2001).

Bir olay karşısında ortaya konan davranışlar ve bu davranışların yorumlanması kişiden kişiye farklılık gösterebilmektedir. Bundan dolayı, görüşme yönteminin kullanıldığı araştırmalar sırasında araştırmacı ile görüşme yapılan kişi arasında olumlu bir etkileşimin ve samimi bir ilişkinin var olması çalışmanın güvenilirliği açısından son derece önemlidir.

4.5. Görüşme Verilerinin Analizi

Görüşme verilerinin analizinde aşağıda sıralanan adımlar gerçekleştirilmiştir:

4.5.1. Verilerin Toplanması ve Yazıya Aktarılması

Verilerin toplanması aşamasında örnekleme oluşturan 15 öğretmen ile görüşmeler yürütülmüş ve ses kayıt cihazı ile bütün konuşmalar kayıt altına alınmıştır. Bu işlemin ardından bütün kayıtlar dinlenerek transkript edilmiş ve yazılı hale getirilmiştir. Öğretmenlerin söylemlerindeki bozuk cümleler, anlamı bozmayacak şekilde düzeltilerek yazıya aktarılmıştır.

Bunlara ilave olarak programın hazırlanması için oluşturulan komisyonda görev alan 6 adet komisyon üyesine de öğretmenlere ait verilerin analizinden çıkan sonuçlar doğrultusunda bazı sorular yöneltilmiş ve cevaplar yazılı olarak alınmıştır.

4.5.2. Verilerin NVivo 8.0 Programına Aktarılması

Her bir öğretmen için oluşturulan ve ortalama 5 sayfadan oluşan yazılı dokümanlar A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N ve O harfleri ile sembolize edilerek NVivo 8,0 programına aktarılmıştır. Her bir öğretmenin *cinsiyeti, çalıştığı okulu, eğitim durumu, haftalık ders yükü, Hizmet-içi Eğitim (HİE) alma durumu, kıdem yılı* ve *yaşı* da programa tanıtılmıştır.

Her bir komisyon üyesinin sorulara verdikleri cevapları içeren yazılı dokümanlar K1, K2, K3, K4, K5 ve K6 şeklinde sembolize edilerek NVivo 8,0 programına aktarılmıştır.

4.6. Kodların Oluşturulması

Programa aktarılan ve her bir öğretmenin mülakat sorularına verdikleri cevapları içeren yazılı dokümanlar araştırmanın problem durumlarından bazılarını oluşturan; yeni programın uygulanabilirliği, öğretmenlerin karşılaştıkları güçlükler ve öğretmenlerin program hakkındaki önerilerine cevap arayacak şekilde defalarca okunmuştur. Bu okumalar sırasında araştırmanın problemlerine cevap olabilecek bazı bölümler işaretlenmiş ve birkaç kelimelik açıklamadan oluşan kodlar şeklinde programa

girilmiştir. Bu işlem her bir araştırma problemi için ayrı ayrı yapılarak kodlama işlemi tamamlanmıştır.

Programa aktarılan her bir komisyon üyesinin yazılı açıklamaları;

1) Komisyon Üyelerinin Ders Saatinin Yeterliliği Konusundaki Görüşleri, 2) Komisyon Üyelerinin Programın Önerdiği Ölçme Değerlendirme Yöntem ve Teknikleri İle İlgili Görüşleri ve 3) Komisyon Üyelerinin Programın Uygulanacağı Atölye Ortamları ve Diğer Fiziki Şartlar Konusundaki Görüşlerini ortaya çıkaracak şekilde defalarca okunmuştur. Bu okumalar sırasında yukarıda belirtilen 3 duruma cevap olabilecek bazı bölümler işaretlenmiş ve birkaç kelimelik açıklamadan oluşan kodlar şeklinde programa girilmiştir. Bu işlem yukarıdaki 3 durum için ayrı ayrı yapılarak kodlama işlemi tamamlanmıştır.

Kodlama işlemi, biri araştırmacı, diğerleri de ona yardımcı olan ve Nvivo 8 programında uzman olan iki farklı kişi tarafından yapılmıştır. Bu kapsamda araştırmacı programda kodlamayı tamamlayıp her bir problem için oluşturduğu kodları ikinci ve üçüncü kişilere vermiştir. İkinci ve üçüncü kişiler NVivo 8.0’da farklı bir hesap açarak programa girmiş ve araştırmacının oluşturduğu kod listesini kullanarak yeniden kodlama yapmışlardır. Bu işlem sırasında üçüncü uzman kişi ikinci uzmanın dokümanlar üzerinde kodladığı yerleri görmemiştir.

4.7. Kodlamanın Güvenirliği

Kodlamanın güvenirliliğini sağlamak için araştırmacı ve uzmanların yaptıkları kodlamaların uyumuna bakılmıştır. İki uzman tarafından, NVivo 8.0 programında araştırma problemleri çerçevesinde kodlamalar tamamladıktan sonra “Queries” menüsünde yer alan “Coding Comparision Query Results” bölümü kullanılarak her bir kod için Cohen’in Kappa uyum katsayısı belirlenmiştir. Kodlamada Kappa uyum katsayısı 0.61 ve üzeri olan kodlamalar Dawson-Saunders ve Trap (1994)’in önerdiği yoruma bağlı olarak uyumlu kabul edilmiştir (Akt: Bacanak, 2008:69).

Aşağıdaki bölümde her bir araştırma problemi çerçevesinde araştırmacının elde ettikleri kodlar ve bunların güvenilirlik katsayıları verilmiştir:

4.7.1. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanabilirliği Hakkındaki Öğretmen Görüşleri ile İlgili Araştırma Problemi İçin Yapılan Kodlamanın Güvenirliği

Bu problem için araştırmacı 2 kod, yardımcısı ise 3 kod belirlemiştir. Bu kodlar ve program tarafından hesaplanan güvenirlilik katsayıları aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo1: İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanabilirliği Hakkındaki Öğretmen Görüşleriyle İlgili Kodlamanın Güvenirliği

Kodlar	Birinci Araştırmacı Tarafından Üretilen Kodlar	İkinci Araştırmacı Tarafından Üretilen Kodlar	Kappa Uyum Katsayısı
1	1.Uygulama Zorlaştı	1.Uygulama Zorlaştı	0,71
2	2.Uygulama Değişmedi	2.Uygulama Değişmedi	0,82
3	3. Programı Dikkate Almıyorum		0

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi birinci kişi tarafından üretilen 3. kod (Programı dikkate almıyorum) hakkında görüş birliği sağlanamamıştır. Bu nedenle bu kodun uyum katsayısı sıfır olarak bulunmuştur. Uzmanlar, fikir birliğine varamadıkları kod üzerinde görüşmüş ve bu kodun 1. Kod (Uygulama zorlaştı) altına alınması konusunda fikir birliğine varmışlardır. Bu değişiklikten sonra 1. kodun uyum katsayısı 0,75 olarak bulunmuştur. İkinci kodda ise uyum katsayısı 0,82 olarak tespit edilmiştir.

4.7.2. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanabilirliğini Zorlaştıran Faktörler İle İlgili Öğretmen Görüşleri İçin Yapılan Kodlamanın Güvenirliği

Uygulanabilirliğin Zorlaşmasına Etki Eden Faktörleri tespit etmek için yapılan kodlamada her iki araştırmacı da 9 kod belirlemiştir. Bu kodlar ve program tarafından hesaplanan güvenirlilik katsayıları aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 2: İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanabilirliğini Zorlaştıran Faktörleriyle İlgili Öğretmen Görüşleri İçin Yapılan Kodlamanın Güvenirliği

Kodlar	Birinci Araştırmacı Tarafından Üretilen Kodlar	İkinci Araştırmacı Tarafından Üretilen Kodlar	Kappa Uyum Katsayısı
1	Fiziki ortam yetersizlikleri	Fiziki ortam yetersizlikleri	0,89
2	Maddi İmkânsızlıklar	Maddi İmkânsızlıklar	0,86
3	Materyal Eksikliği	Materyal Eksikliği	0,97
4	Aile ve Çevresel Faktörler gibi Olumsuz Şartlar	Aile ve Çevresel Faktörler gibi Olumsuz Şartlar	0,69
5	Öğretmen Sayısının Az Olması	Öğretmen Sayısının Az Olması	0,90
6	Programın Öğrencilere Sıkıcı Gelmesi	Programın Öğrencilere Sıkıcı Gelmesi	0,72
7	Sınıfların Kalabalık Olması	Sınıfların Kalabalık Olması	0,75
8	Programın Öngördüğü Uygulamaların Nasıl Yapılacağı İle İlgili Yeterli Bilgi Olmaması	Programın Öngördüğü Uygulamaların Nasıl Yapılacağı İle İlgili Yeterli Bilgi Olmaması	0,67
9	Zaman Yetersizliği	Zaman Yetersizliği	0,87

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi birinci araştırmacı tarafından üretilen 9 kodun tamamı yardımcıları tarafından da kodlanmış ve her bir kod için güvenirlilik katsayısı 0,61'den yüksek çıkmıştır. Bu nedenle yapılan analiz sonunda oluşturulan 9 kodun tamamı kullanılmıştır.

4.7.3. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Öğretmenler Tarafından Karşılaşılan Güçlüklerin Tespit Edilmesi Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği

Programın uygulanmasında karşılaşılan güçlüklerin tespit edilmesi amacıyla yapılan kodlamada araştırmacı 17 kod, yardımcı ise 17 kod tespit etmiştir. Bu kodlar ve program tarafından hesaplanan güvenirlilik katsayıları aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 3: İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Öğretmenler Tarafından Karşılaşılan Güçlüklerin Tespit Edilmesi Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği

Kodlar	Birinci Araştırmacı Tarafından Üretilen Kodlar	İkinci Araştırmacı Tarafından Üretilen Kodlar	Kappa Uyum Katsayısı
1	Öğrenci İsteksizliği	Öğrenci İsteksizliği	0,77
2	Dikkat Eksikliği	Dikkat Eksikliği	0,84
3	Öğrencinin Yoğun Olması	Öğrencinin Yoğun Olması	0,34
4	SBS Kaygısı	SBS Kaygısı	0,87
5	Velilerin Ekonomik Durumlarının Kötü Olması	Velilerin Ekonomik Durumlarının Kötü Olması	0,41
6	Öğretmen Yetersizliği	Öğretmen Yetersizliği	0,68
7	Kalabalık Sınıf	Kalabalık Sınıf	0,74
8	Maddi Yetersizlik	Maddi Yetersizlik	0,86
9	Ortam Yetersiz	Ortam Yetersiz	0,72
10	Kazanımlar net ve anlaşılır değil	Kazanımlar net ve anlaşılır değil	0,79
11	Planlama Zorlaştı	Planlama Zorlaştı	0,88
12	Ders Saati Yetersiz	Ders Saati Yetersiz	0,75
13	Kazanımlar Tutarlı Değil	Kazanımlar Tutarlı Değil	0,92
14	Ders İşlenişleri Açık Değil	Ders İşlenişleri Açık Değil	0,63
15	Öğrenci Merkezli Değil	Öğrenci Merkezli Değil	0,76
16	Kademeli Yapı Yok	Kademeli Yapı Yok	0,84
17	Süreç Değerlendirme Zor	Süreç Değerlendirme Zor	0,95

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi araştırmacı ve yardımcı araştırmacı tarafından tespit edilen 17 koddan 15'i için güvenirlilik katsayısı 0,61'den yüksek çıkmıştır. Tabloda yer alan 3 ve 5. Kodların ise güvenirlilik katsayısı 0,61 değerinden düşük çıkmıştır. Bu

nedenle bunlar araştırmacılar tarafından incelenmiş ve listeden çıkarılarak 15 kod kullanılmıştır. Buna göre programın uygulanmasında karşılaşılan güçlüklerin tespit edilmesi amacıyla oluşturulacak matris, grafik ve modellerde bu 15 kod kullanılmıştır.

4.7.4. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Öğretmenlerin Karşılaştıkları Güçlüklerden Biri Olan “Süreç Değerlendirme ile İlgili Yaşanan Zorluklar”ın Tespit Edilmesi Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği

Programın Uygulanmasında Karşılaşılan Güçlüklerden Biri Olan “Süreç değerlendirme ile ilgili yaşanan zorluklar” ın Tespit Edilmesi Amacıyla yapılan kodlamada araştırmacı ve yardımcı araştırmacının 7 kod tespit etmiştir. Bu kodlar ve program tarafından hesaplanan güvenirlilik katsayıları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4: İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Öğretmenlerin Karşılaştıkları Güçlüklerden Biri Olan “Süreç değerlendirme ile ilgili yaşanan zorluklar” ın Tespit Edilmesi Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği

Kodlar	Birinci Araştırmacı Tarafından Üretilen Kodlar	İkinci Araştırmacı Tarafından Üretilen Kodlar	Kappa Uyum Katsayısı
1	Zaman Yetersizliği	Zaman Yetersizliği	0,71
2	Sınıf Kalabalık	Sınıf Kalabalık	0,89
3	Zaman kaybı	Zaman kaybı	0,77
4	Masraflı	Masraflı	0,69
5	Belge Muhafazası Zor	Belge Muhafazası Zor	0,92
6	Bilgi Eksikliği Var	Bilgi Eksikliği Var	0,86
7	Form Sayısı Fazla	Form Sayısı Fazla	0,92

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi birinci araştırmacı tarafından üretilen 7 kodun tamamı yardımcı araştırmacı tarafından da kodlanmış ve her bir kod için güvenirlilik katsayısı 0,61'den yüksek çıkmıştır. Bu nedenle yapılan analiz sonunda oluşturulan 7 kodun tamamı kullanılmıştır.

4.7.5. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Öğretmenlerin Önerilerini Tespit Etmek Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği

Program hakkında öğretmenlerin önerilerini tespit etmek amacıyla yapılan kodlamada araştırmacı 18 kod, yardımcı araştırmacı ise 19 kod belirlemiştir. Bu kodlar ve program tarafından hesaplanan güvenirlilik katsayıları aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 5: İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Öğretmenlerin Önerilerini Tespit Etmek Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği

Kodlar	Birinci Araştırmacı Tarafından Üretilen Kodlar	İkinci Araştırmacı Tarafından Üretilen Kodlar	Kappa Uyum Katsayısı
1	Öğrenci Merkezli Olmalı	Öğrenci Merkezli Olmalı	0,88
2	Yöntem çeşitliliği sağlanmalı	Yöntem çeşitliliği sağlanmalı	0,73
3	Öğrenme Alanları Teke İndirilmeli	Öğrenme Alanları Teke İndirilmeli	0,69
4	Öğrenme Alanı Genişletilmeli	Öğrenme Alanı Genişletilmeli	0,71
5	Kazanımlar Geliştirilmeli	Kazanımlar Geliştirilmeli	0,91
6	Etkinlik sayısı artırılmalı	Etkinlik sayısı artırılmalı	0,84
7	Program İçeriği Geliştirilmeli	Program İçeriği Geliştirilmeli	0,87
8	Bütünlük sağlanmalı	Bütünlük sağlanmalı	0,90
9	Program Dönütler Alınarak Düzeltilmeli	Program Dönütler Alınarak Düzeltilmeli	0,68
10	Uygun Ortam Hazırlanmalı	Uygun Ortam Hazırlanmalı	0,77
11	Atölye şartları iyileştirilmeli	Atölye şartları iyileştirilmeli	0,79
12	Maddi destek sağlanmalı	Maddi destek sağlanmalı	0,80
13	İdareciye HİE kursu verilmeli	İdareciye HİE kursu verilmeli	0,83
14	Öğretmene HİE kursu verilmeli	Öğretmene HİE kursu verilmeli	0,79
15	Öğretmen Kendini Geliştirmeli	Öğretmen Kendini Geliştirmeli	0,74
16	Haftalık Ders Saati Artırılmalı	Haftalık Ders Saati Artırılmalı	0,87
17	Ders seçmeli olmalı	Ders seçmeli olmalı	0,83
18	Sınıf Mevcudu Azaltılmalı	Sınıf Mevcudu Azaltılmalı	0,73
19		Veliler bilgilendirilmeli	0

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi araştırmacı ve yardımcısı tarafından kullanılan ilk 18 kod arasında fikir birliğine varılmış ve bu kodların her biri için hesaplanan uyum katsayı değerleri 0,61'den yüksek çıkmıştır. Ancak yardımcı araştırmacı tarafından üretilen 19. Kod (veliler bilgilendirilmeli), araştırmacı tarafından kullanılmamıştır. Araştırmacıların kod üzerinde görüşmelerinin ardından bu kodun çıkarılmasına karar verilmiştir. Böylece analiz 18 kod kullanılarak yürütülmüştür.

4.7.6. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hazırlama

Komisyonunda Yer Alan Üyelerin Ders Saatinin Yeterliliği Konusundaki Görüşlerini Tespit Etmek Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği

Komisyonunda yer alan üyelerin programın uygulanması için önerilen haftalık ders saatinin yeterliliğini belirlemek amacıyla yapılan kodlamada her iki araştırmacı da 4 kod belirlemiştir. Bu kodlar ve NVivo 8.0 programı tarafından hesaplanan güvenirlilik katsayıları aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 6: İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hazırlama Komisyonunda. Yer Alan Üyelerin Ders Saatinin Yeterliliği Konusundaki Görüşlerini Tespit Etmek Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği

Kodlar	Birinci Araştırmacı Tarafından Üretilen Kodlar	İkinci Araştırmacı Tarafından Üretilen Kodlar	Kappa Uyum Katsayısı
1	Yetersiz	Yetersiz	0,80
2	Etkinliklerle düzeltilebilir	Etkinliklerle düzeltilebilir	0,69
3	Ders dışı araştırma ile düzeltilebilir	Ders dışı araştırma ile düzeltilebilir	0,68
4	Yeterli	Yeterli	0,81

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi iki araştırmacı tarafından kullanılan ilk 4 kod arasında fikir birliğine varılmış ve bu kodların her biri için hesaplanan uyum katsayı değerleri 0,61'den yüksek çıkmıştır. Böylece analize bu kodların tamamı kullanılarak devam edilmiştir.

4.7.7. İlköğretim Sınıflar Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hazırlama Komisyonunda Yer Alan Üyelerinin Programda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Yöntem ve Teknikleri ile İlgili Görüşlerini Ortaya Çıkarmak Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği

Komisyonunda yer alan üyelerin programda yer alan ölçme değerlendirme yöntem ve teknikleri ile ilgili görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılan kodlamada her iki araştırmacı da 3 kod belirlemiştir.

Tablo 7: *İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hazırlama Komisyonunda Yer Alan Üyelerinin Programda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Yöntem ve Teknikleri ile İlgili Görüşlerini Ortaya Çıkarmak Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği*

Kodlar	Birinci Araştırmacı Tarafından Üretilen Kodlar	İkinci Araştırmacı Tarafından Üretilen Kodlar	Kappa Uyum Katsayısı
1	Uygulanabilir ve öğretmen özgürdür	Uygulanabilir ve öğretmen özgürdür	0,83
2	Etkinliklerle düzeltilebilir	Etkinliklerle düzeltilebilir	0,79
3	Tam uygulanamaz, uygun olmayan yöntemler vardır	Tam uygulanamaz, uygun olmayan yöntemler vardır	0,86

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi iki araştırmacı tarafından kullanılan ilk 3 kod arasında fikir birliğine varılmış ve bu kodların her biri için hesaplanan uyum katsayı değerleri 0,61'den yüksek çıkmıştır. Böylece analize bu kodların tamamı kullanılarak devam edilmiştir.

4.7.8. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hazırlama Komisyonunda Yer Alan Üyelerin Programın Uygulanacağı Atölye Ortamları ve Diğer Fiziki Şartlar Konusundaki Görüşlerini Ortaya Çıkarmak Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği

Komisyonunda yer alan üyelerin programın uygulanacağı atölye ortamları ve diğer fiziki şartlar konusundaki görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılan kodlamada her iki araştırmacı da 2 kod belirlemiştir.

Tablo 8: İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hazırlama Komisyonunda Yer Alan Üyelerin Programın Uygulanacağı Atölye Ortamları ve Diğer Fiziki Şartlar Konusundaki Görüşlerini Ortaya Çıkarmak Amacıyla Yapılan Kodlamanın Güvenirliği.

Kodlar	Birinci Araştırmacı Tarafından Üretilen Kodlar	İkinci Araştırmacı Tarafından Üretilen Kodlar	Kappa Uyum Katsayısı
1	Şartlar Yetersiz Fakat Program Esnek	Şartlar Yetersiz Fakat Program Esnek	0,87
2	Şartlar Yetersiz	Şartlar Yetersiz	0,81

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi iki araştırmacı tarafından kullanılan ilk 2 kod arasında fikir birliğine varılmış ve bu kodların her biri için hesaplanan uyum katsayı değerleri 0,61'den yüksek çıkmıştır. Böylece analize bu kodların tamamı kullanılarak devam edilmiştir.

4.8. Temaların Oluşturulması

Güvenirlik katsayısı 0,61 değerinden yüksek çıkan ve araştırmacılar tarafından görüş birliğine varılan kodlar incelenmiş ve bunlardan birbiri ile ilişkili olan ve benzerlik gösterenler bir araya getirilerek üst gruplar (temalar) oluşturulmuştur.

Buna göre öğretmenlerin programın uygulanması sırasında karşılaştıkları güçlükler için oluşturulan kodlar 5 tema altında toplanmıştır. Aşağıdaki tabloda temalar ve kodlar görülmektedir.

Tablo 9: Öğretmenlerin Programın Uygulanması Sırasında Karşılaştıkları Güçlükler İçin Oluşturulan Kodlar.

Temalar	Kodlar
1.Öğrenci kaynaklı güçlükler	Öğrenci İsteksizliği
	Dikkat Eksikliği
2. Veli kaynaklı güçlükler	SBS Kaygısı
3.Öğretmen kaynaklı güçlükler	Öğretmen Yetersizliği
4. Okul kaynaklı güçlükler	Kalabalık Sınıf
	Maddi Yetersizlik
	Ortam Yetersiz
5.Program kaynaklı güçlükler	Kazanımlar net ve anlaşılır değil
	Planlama Zorlaştı
	Ders Saati Yetersiz
	Kazanımlar Tutarlı Değil
	Ders İşlenişleri Açık Değil
	Öğrenci Merkezli Değil
	Kademeli Yapı Yok
	Süreç Değerlendirme Zor

Öğretmenlerin program hakkındaki önerileri için oluşturulan kodlar ise 2 tema altında toplanmıştır. Aşağıdaki tabloda temalar ve kodlar görülmektedir.

Tablo 10: Öğretmenlerin Program Hakkındaki Önerileri İçin Oluşturulan Kodlar.

Temalar	Kodlar
1. Programın yapısı ve içeriği hakkındaki öneriler	Öğrenci Merkezli Olmalı
	Yöntem çeşitliliği sağlanmalı
	Öğrenme Alanları Teke İndirilmeli
	Öğrenme Alanı Genişletilmeli
	Kazanımlar Geliştirilmeli
	Etkinlik sayısı artırılmalı
	Program İçeriği Geliştirilmeli
	Bütünlük sağlanmalı
	Program Dönütler Alınarak Düzeltilmeli
2. Programın dışında olan ve uygulamaya destek sağlayacak öneriler	Uygun Ortam Hazırlanmalı
	Atölye şartları iyileştirilmeli
	Maddi destek sağlanmalı
	İdareciye HİE kursu verilmeli
	Öğretmene HİE kursu verilmeli
	Öğretmen Kendini Geliştirmeli
	Haftalık Ders Saati Artırılmalı
	Ders seçmeli olmalı
	Sınıf Mevcudu Azaltılmalı

4.9. Verilerin Sunumu: Matris, Grafik ve Modellerin Oluşturulması

Temalar belirlendikten sonra kod ve temaların dağılımı ve tekrar edilme sıklıklarını gösteren matris ve grafikler çizilmiş ayrıca kodların kendi arasında veya temalar ile olan ilişkilerini gösteren modeller oluşturulmuştur.

4.9.1. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanabilirliğinin Öğretmen Görüşleri İle İlgili Araştırma Problemi İçin Yapılan Analizde Verilerin Sunumu

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın uygulanabilirliği ile ilgili araştırma problemi doğrultusunda belirlenen 2 kod için 15X2 boyutlarında bir matris ve bir grafik oluşturulmuştur. Matris ve grafik boyutlarındaki birinci bölüm (15) kodlanan doküman ya da öğretmen sayısını, ikinci bölüm (2) ise kod ya da tema sayısını göstermektedir.

Uygulanabilirliğin zorlaşmasına etki eden faktörleri tespit etmek amacıyla yapılan kodlamada belirlenen 9 kod için 12X9 boyutlarında bir matris ve bir grafik oluşturulmuştur. Bu matris ve grafiğin birinci bölümünde 15 yerine 12 doküman/öğretmen yer almasının nedeni uygulamanın zorlaştığını belirten 12 öğretmen olmasıdır. Programın uygulanabilirliği ile ilgili olarak oluşturulan 2 kod ve uygulanabilirliğin zorlaşmasına etki eden faktörleri gösteren 9 kod için bir model oluşturulmuştur.

4.9.2. Programın Uygulanmasında Öğretmenler Tarafından Karşılaşılan Güçlüklerin Tespit Edilmesi Amacıyla Yapılan Analizde Verilerin Sunumu

Programın Uygulanmasında Karşılaşılan Güçlüklerin Tespit Edilmesi Amacıyla Yapılan Analizde belirlenen 15 kod, 5 tema ve programın uygulanmasında karşılaşılan güçlüklerden biri olan 'Süreç değerlendirme ile ilgili yaşanan zorluklar'ın tespit edilmesi amacıyla yapılan analizde oluşturulan 7 kod için çok boyutlu bir matris çizilmiştir. Ayrıca belirlenen 5 tema için 15X5 ebatlarında bir grafik oluşturulmuştur.

Uygulamada karşılaşılan güçlükler için oluşturulan 15 kod, 5 tema ve süreç değerlendirme ile ilgili yaşanan zorluklar için oluşturulan 7 kod için bu kodlar ve temaların ilişkisini gösteren bir model oluşturulmuştur.

4.9.3. Program Hakkında Öğretmenlerin Önerilerini Tespit Etmek Amacıyla Yapılan Analizde Verilerin Sunumu

Bu amaçla belirlenen 18 kod ve 2 tema için çok boyutlu bir matris çizilmiştir. Ayrıca temalar için de 15X2 boyutlarında bir grafik oluşturulmuştur. Son olarak 18 kod ve 2 tema arasındaki ilişkileri gösteren bir model oluşturulmuştur.

4.9.4. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hazırlama Komisyonunda Yer Alan Üyelerin Ders Saatinin Yeterliliği Konusundaki Görüşlerini Tespit Etmek İçin Yapılan Analizde Verilerin Sunumu

Yeni programın hazırlama komisyonunda yer alan üyelerin ders saatinin yeterliliği konusundaki görüşlerini tespit etmek ile ilgili araştırma problemi doğrultusunda belirlenen 4 kod için 6X4 boyutlarında bir matris ve bir grafik oluşturulmuştur. Matris ve grafik boyutlarındaki birinci bölüm (6) kodlanan dokuman ya da komisyonda görevli üye sayısını, ikinci bölüm (4) ise kod sayısını göstermektedir.

4.9.5. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hazırlama Komisyonunda Yer Alan Üyelerin Programda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerini Tespit Etmek İçin Yapılan Analizde Verilerin Sunumu

Yeni programın hazırlama komisyonunda yer alan üyelerin programda yer alan ölçme-değerlendirme yöntem ve teknikleri konusundaki görüşlerini tespit etmek ile ilgili araştırma problemi doğrultusunda belirlenen 3 kod için 6X3 boyutlarında bir matris ve bir grafik oluşturulmuştur. Matris ve grafik boyutlarındaki birinci bölüm (6) kodlanan dokuman ya da komisyonda görevli üye sayısını, ikinci bölüm (3) ise kod sayısını göstermektedir.

4.9.6. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hazırlama Komisyonunda Yer Alan Üyelerin Programın Uygulanacağı Atölye Ortamları ve Diğer Fiziki Şartlar Konusundaki Görüşlerini Tespit Etmek İçin Yapılan Analizde Verilerin Sunumu

Yeni programın hazırlama komisyonunda yer alan üyelerin programın uygulanacağı atölye ortamları ve diğer fiziki şartlar konusundaki görüşlerini Tespit etmek ile ilgili araştırma problemi doğrultusunda belirlenen 2 kod için 6X2 boyutlarında bir matris ve bir grafik oluşturulmuştur. Matris ve grafik boyutlarındaki birinci bölüm (6) kodlanan doküman ya da komisyonda görevli üye sayısını, ikinci bölüm (2) ise kod sayısını göstermektedir.

4.10. Değişkenlere göre (Eğitim Durumu, Hizmet-içi Eğitime Katılma Durumu ve Kıdem Yılı) araştırma sorularının incelenmesi

Analiz kapsamında ele alınan her bir problem için öğretmenlerin eğitim durumları (Yüksek Lisans Mezunu Olma veya Olmama), hizmet içi eğitime katılma durumları (Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılma veya Katılmama) ve Kıdem Yılları (6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl ve 21 yıl ve üzeri) doğrultusunda matris ve grafikler oluşturulmuştur. Aşağıdaki tabloda her bir araştırma problemi için değişkenler doğrultusunda çizilen matris ve grafiklerin boyutları görülmektedir.

Tablo 11: Her Bir Araştırma Problemi İçin Değişkenler Doğrultusunda Çizilen Matris ve Grafiklerin Boyutları (*) Bu bölümde belirtilen matrisler tek bir matris üzerinde çok boyutlu olarak gösterilmiştir.

		Yeni programın uygulanabilirliği ile ilgili araştırma problemi için çizilen matris ve grafiğin boyutları		Programın Uygulanmasında Karşılaşılan Güçlüklerin Tespit Edilmesi İle ilgili araştırma problemi için çizilen matris ve grafiğin boyutları		Program Hakkında Öğretmenlerin Önerileri ilgili araştırma problemi için çizilen matris ve grafiğin boyutları	
Değişkenler		Öğretmen Sayısı	Kod Sayısı	Öğretmen Sayısı	Tema Sayısı	Öğretmen Sayısı	Tema Sayısı
Eğitim Durumları	Yüksek Lisans Mezunu Olma	2	2	2	5	2	2
	Yüksek Lisans Mezunu Olmama	13	2	13	5	13	2
Hizmet İçi Eğitimi	HİE Alma	4	2	4	5	4	2
	HİE Almama	11	2	11	5	11	2
Kıdem Yılı (*)	6-10 yıl	2	2	2	5	2	2
	11-15 yıl	5	2	5	5	5	2
	16-20 yıl	6	2	6	5	6	2
	21 ve üstü	2	2	2	5	2	2

Örneklemdaki öğretmenlerden yüksek lisans mezunu olan öğretmen sayısı 2, yüksek lisans mezunu olmayan öğretmen sayısı ise 13'tür. Hizmet içi eğitime katılan öğretmen sayısı 4, hizmet içi eğitime katılan öğretmen sayısı ise 11'dir. Ayrıca örneklemda, kıdem yılı 6-10 yıl arasında olan 2 öğretmen, 11-15 yıl arasında olan 5 öğretmen, 16-20 yıl arasında olan 6 öğretmen ve 21 yıl ve üzeri olan 2 öğretmen yer almaktadır.

Buna göre yeni programın uygulanabilirliği ile ilgili araştırma problemi doğrultusunda yüksek lisans mezunu olan öğretmenlerin düşüncelerini ortaya çıkarmak

amacıyla 2X2 boyutlarında bir matris ve bir grafik, yüksek lisans mezunu olmayan öğretmenlerin düşüncelerini ortaya çıkarmak amacıyla 13X2 boyutlarında bir matris ve bir grafik oluşturulmuştur. Benzer şekilde bu araştırma problemi için hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin düşüncelerini ortaya çıkarmak amacıyla 4X2 boyutlarında bir matris ve bir grafik, hizmet içi eğitim almayan öğretmenlerin düşüncelerini ortaya çıkarmak amacıyla 11X2 boyutlarında bir matris ve bir grafik oluşturulmuştur. Son olarak, yeni programın uygulanabilirliği ile ilgili araştırma problemi doğrultusunda çok boyutlu bir matris çizilmiştir. Bu matrisin içinde 6-10 yıl arasında deneyimi olan öğretmenlerin düşüncelerini ortaya çıkarmak için 2X2 boyutlarında bir matris, 11-15 yıl arasında deneyimi olan öğretmenlerin düşüncelerini ortaya çıkarmak için 5X2 boyutlarında bir matris, 16-20 yıl arasında deneyimi olan öğretmenlerin düşüncelerini ortaya çıkarmak için 6X2 boyutlarında bir matris ve 21 yıl ve üzeri deneyime sahip olan öğretmenlerin düşüncelerini ortaya çıkarmak için 2X2 boyutlarında bir matris yer almaktadır. Bu çok boyutlu matris temsilen bir grafik çizilerek sunulmuştur.

Programın Uygulanmasında Karşılaşılan Güçlüklerin Tespit Edilmesi ile ilgili araştırma problemi doğrultusunda yüksek lisans mezunu olan öğretmenlerin karşılaştıkları zorlukları ortaya çıkarmak amacıyla 2X5 boyutlarında bir matris ve bir grafik, yüksek lisans mezunu olmayan öğretmenlerin karşılaştıkları zorlukları ortaya çıkarmak amacıyla 13X5 boyutlarında bir matris ve bir grafik oluşturulmuştur. Benzer şekilde bu araştırma problemi için hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin karşılaştıkları zorlukları ortaya çıkarmak amacıyla 4X5 boyutlarında bir matris ve bir grafik, hizmet içi eğitim almayan öğretmenlerin karşılaştıkları zorlukları ortaya çıkarmak amacıyla 11X5 boyutlarında bir matris ve bir grafik oluşturulmuştur. Son olarak, yeni programın uygulanmasında karşılaşılan güçlükler ile ilgili araştırma problemi doğrultusunda çok boyutlu bir matris çizilmiştir.

Bu matrisin içinde 6-10 yıl arasında deneyimi olan öğretmenlerin düşüncelerini ortaya çıkarmak için 2X5 boyutlarında bir matris, 11-15 yıl arasında deneyimi olan öğretmenlerin düşüncelerini ortaya çıkarmak için 5X5 boyutlarında bir matris, 16-20 yıl arasında deneyimi olan öğretmenlerin düşüncelerini ortaya çıkarmak için 6X5 boyutlarında bir matris ve 21 yıl ve üzeri deneyime sahip olan öğretmenlerin düşüncelerini ortaya çıkarmak için 2X5 boyutlarında bir matris yer almaktadır. Bu çok boyutlu matrisi temsili bir grafik çizilerek sunulmuştur.

Program Hakkında Öğretmenlerin Önerileri ilgili araştırma problemi doğrultusunda yüksek lisans mezunu olan öğretmenlerin önerilerini ortaya çıkarmak amacıyla 2X2 boyutlarında bir matris ve bir grafik, yüksek lisans mezunu olmayan öğretmenlerin önerilerini ortaya çıkarmak amacıyla 13X2 boyutlarında bir matris ve bir grafik oluşturulmuştur. Benzer şekilde bu araştırma problemi için hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin önerilerini ortaya çıkarmak amacıyla 4X2 boyutlarında bir matris ve bir grafik, hizmet içi eğitim almayan öğretmenlerin önerilerini ortaya çıkarmak amacıyla 11X2 boyutlarında bir matris ve bir grafik oluşturulmuştur. Son olarak, yeni programın uygulanmasına yönelik önerileri konu alan araştırma problemi doğrultusunda çok boyutlu bir matris çizilmiştir. Bu matriste 6-10 yıl arasında deneyimi olan öğretmenlerin önerilerini göstermek için 2X2 boyutlarında bir matris ve bir grafik, 11-15 yıl arasında deneyimi olan öğretmenlerin önerilerini göstermek için 5X2 boyutlarında bir matris ve bir grafik, 16-20 yıl arasında deneyimi olan öğretmenlerin önerilerini göstermek 6X2 boyutlarında bir matris ve bir grafik ve 21 yıl ve üzeri deneyime sahip olan öğretmenlerin önerilerini göstermek için 2X2 boyutlarında bir matris ve bir grafik oluşturulmuştur.

Bu matrisi temsilen, Kıdemlere göre öğretmenlerin programın yapısı ve içeriği hakkında sundukları önerilerin dağılımı ve tekrar edilme sıklıklarını gösteren bir grafik ile kıdemlere göre öğretmenlerin programın dışında olan ve uygulamaya destek sağlayabilecek özellikte olan önerilerin dağılımı ve tekrar edilme sıklıklarını gösteren iki grafik çizilerek sunulmuştur.

Tablo 12: Çalışmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin demografik özellikleri

Analizde Öğretmenleri Temsil Eden Harfler	Cinsiyeti	Çalıştığı Okul	Eğitim Durumu	Haftalık Ders Yükü	HİE Alma Durumu	Kıdem Yılı	Yaşı
A	Bayan	Anıttepe İO	Lisans	16	Evet	6-10	32
B	Erkek	Çiçekli İO	Lisans	12	Hayır	11-15	32
C	Erkek	Hacı Mustafa Tarman İO	Lisans	15	Hayır	11-15	38
D	Bayan	İbni Haldun İO	Yüksek Lisans	23	Hayır	16-20	37
E	Bayan	Kabala İO	Lisans	14	Hayır	21 ve üzeri	50
F	Bayan	Kuyubaşı İO	Lisans	25	Hayır	16-20	39
G	Bayan	Mimar Kemaleddin İO	Lisans	16	Evet	11-15	30
H	Bayan	Nebahat Keskin İO	Lisans	21	Evet	21 ve üzeri	50
I	Bayan	Orhan Eren İO	Lisans	30	Hayır	6-10	35
J	Bayan	Osman Hamdibey İO	Lisans	12	Hayır	16-20	37
K	Erkek	Refet Bele İO	Lisans	21	Evet	16-20	42
L	Erkek	Sarar İO	Lisans	12	Hayır	16-20	45
M	Bayan	Tevfik İleri İO	Yüksek Lisans	20	Hayır	11-15	35
N	Erkek	Uyanış İO	Lisans	16	Hayır	11-15	28
O	Erkek	Yalçın Eskiyapan İO	Lisans	14	Hayır	16-20	39

BÖLÜM V

5. BULGULAR VE YORUM

Bulgular, her bir araştırma problemine yanıt verecek şekilde düzenlenmiştir. Bu bağlamda bulgular bölümünde “İlköğretim görsel sanatlar dersi öğretim programı’nın kuramsal temelleri”, “öğretmenlerin programın uygulanabilirliği hakkında düşünceleri”, “programın uygulanmasında karşılaşılan güçlükler”, “görsel sanatlar öğretmenlerinin önerileri” ve “görsel sanatlar dersi öğretim programı hazırlama komisyonunda yer alan üyelerin programa ilişkin görüşleri” sunulmuştur. Aşağıda bu başlıklar sırasıyla sunulmuştur:

5.1. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın Kuramsal Temelleri ile İlgili Bulgular

Günümüz dünyasında toplumlar iletişim, bilim ve teknoloji alanlarında, yetişmiş ve nitelikli insan gücüne ihtiyaç duymaktadırlar. Bu nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinin de ancak kaliteli bir eğitim ile mümkün olabileceği düşünülmektedir (Fullan,1991). Bu bağlamda son yıllarda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin çoğu, eğitim sistemlerini geliştirmek amacıyla birçok yenilikler yapmıştır. Bu yenilikler, sistem düzeyinde reformları, modern kurumlar oluşturma çabalarını, modern öğretim araç ve gereçlerin sağlanmasını, öğretmenlerin mesleki bilgi ve beceri düzeylerinin yükseltilmesini ve okul yönetiminde yenilikler yoluyla öğretme-öğrenme sürecini geliştirmeye yönelik değişik politika ve uygulamaları kapsamaktadır (Karip & Köksal, 1996: 245).

Kaliteli eğitim ise ülke, toplum ve bireylerin ihtiyaç ve önceliklerini dikkate alan, mevcut insan kaynakları ve fiziksel koşulları hesaba katarak oluşturulmuş eğitim programları çerçevesinde; iyi yetişmiş öğretmenler ile niçin eğitim ve öğretim etkinliklerine katılmaları gerektiğinin farkında olan, bilinçli ve güdülenmiş öğrenciler tarafından uygun ve elverişli ortamlarda gerçekleştirilen öğretme ve öğrenme çalışmaları olarak tanımlanabilir. A. Toffler’ın “Geleceğin cahili, okuyamayan değil; nasıl öğreneceğini bilmeyen kişi olacaktır” sözü, öğrenme yol ve yöntemlerini bilmenin

yeni dönemdeki önemini açıkça ortaya koymaktadır (Boydak, 2001: 45). Bütün bunlar, gelecekte birey ve toplumların şekillenmesinde en belirleyici etkenin eğitim olacağını göstermektedir.

1980'ler ve 1990'lar Türkiye'si için yeterli ve kaliteli kabul edilen bir eğitim anlayışı ve bu doğrultuda hazırlanmış öğretim programları 2000'li yıllarda artık yetersiz, güncelliğini ve işlevselliğini kaybetmiş olarak değerlendirilmektedir (MEB,2005:89). Dolayısıyla, eğitim-öğretim anlayışı ile birlikte öğretim programlarının da zamanın, bireylerin, toplumun ve ülkenin değişen ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde farklı dönemlerde ele alınması, gözden geçirilmesi ve değiştirilmesi önemli ve gerekli görülmektedir (Demirel, 2004: 98).

Ülkemizde 1924 ve sonrasında başlatılan çalışmalarla, Milli Eğitim anlayışımız ve eğitim programlarımız şekillendirilmiştir. Farklı dönemlerde yapılan bu çalışmaların bazıları tüm öğretim programlarını ve dersleri gözden geçiren reform niteliğindeki düzenlemeler olup; bazıları da sadece belirli dersler ya da bu derslere ait bazı bölümlerin öğretimi üzerine odaklanmışlardır (Sönmez, 1999: 15, Erden, 1998: 20).

Millî Eğitim Bakanlığı'nda program geliştirme çalışmaları, 1990 yılında başlatılan Dünya Bankası desteğindeki Millî Eğitimi Geliştirme Projesi ile önemli gelişmeler göstermiştir. Bu projenin amaçları arasında programları iyileştirmek ve geliştirmek ile ders kitapları ve öğretim materyallerinin kalitesini yükseltmek ve verimli kullanmak da yer almıştır. 1993 yılında, Millî Eğitimi Geliştirme Projesi çerçevesinde Millî Eğitim Bakanlığı, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi (EARGED) tarafından yeni bir program modeli geliştirilmiştir.

EARGED modeline göre; her türlü ders programının geliştirilmesinde, Atatürk'ün eğitimle ilgili yönlendirmeleri, eğitimle ilgili kanunlar, kalkınma planları, hükümet programları ve araştırma sonuçları okul tür ve düzeyine göre saptanmış genel hedeflere rehberlik eder. Talim Terbiye Kurulunca hazırlanacak genel hedeflerin belirlenmesinde, konu alanındaki değişme ve gelişmeler, bireyin ve toplumun ihtiyaçları, sosyal, kültürel, ekonomik, teknolojik ve politik etkenler, yerel, bölgesel, ulusal ve uluslar arası boyutlar göz önüne alınır. Bu modele göre program geliştirme süreci Talim ve Terbiye Kurulu tarafından başlatılır. Bu süreçte program geliştirmenin amaçları, komisyon üyeleri,

zaman çizelgesi ve izlenecek yöntem ve ilkeler belirlenir. Komisyonda, branş öğretmenleri, üniversite öğretim elemanları, program geliştirme uzmanları, okul yöneticileri, eğitim psikologu, sosyologu ve ekonomisti ve Millî Eğitim Bakanlığı'ndan ilgili temsilciler yer alır (Yıldırım, 1994: 158).

Komisyon önce ders alanıyla ilgili olarak bireyin ve toplumun ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla yazılı, sözlü alan yazın taramaları yoluyla ihtiyaç analizi yapar. Bu analiz sonuçlarıyla birlikte konu alanı ile ilgili alan yazın, diğer ülkelerde kullanılan programı kılavuzları, ders kitapları ve mevcut program kılavuzları göz önüne alınarak ana konu başlıkları belirlenir. Komisyon daha sonra, ana konu başlıklarına ve genel hedeflere uygun bir biçimde, ders ve sınıf düzeylerine göre hedefleri ve bu hedeflere yönelik davranışları belirler. Ders ve sınıf düzeyindeki hedeflerle ana konu başlıklarının ilişkisi bir “belirtke tablosunda” belirtilir. Bu hedefle göre davranışları gerçekleştirmek amacıyla öğrenme stratejileri, öğrenme etkinlikleri, öğretim materyalleri ve değerlendirmenin nasıl yapılacağı belirlenir. Aynı zamanda dersin ünite planları geliştirilmiş olur. Hazırlanan program ve ilgili öğretim materyalleri belirli sayıda okullarda öğrenci ve öğretmene uygulanarak test edilir. Bu deneme uygulamasının sonuçlarına göre programda gerekli düzeltmeler yapılır. Bundan sonraki aşama ise programın okullarda uygulanması aşamasıdır. Bu aşamada programın öğretmen ve yöneticilere hizmet içi eğitim yoluyla açıklanması öngörülür. Program geliştirmenin son aşamasını ise programın tamamının değerlendirilmesi oluşturmaktadır (Yıldırım, 1994: 158).

Öğretim Programının genel amaçları doğrultusunda ve programın altyapısını oluşturan yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı çerçevesinde oluşturulan öğrenme amaçları “kazanım” şeklinde ifade edilmiştir. Eski programda hedef/davranış olarak tanımlanan ve çoğunlukla bilgi aktarımına yönelik olan öğrenme amaçları; tanıma, kavrama ve açıklama gibi eylem sözcükleri ile ifade edilirken; yeni programda yer alan kazanımlar yukarıdakilere ilave olarak örnek verme, fark etme, ayırt etme, oluşturma, araştırma yapma, savunma, tanımlama, çıkarımda bulunma, değerlendirme, tasarlama, tartışma, ilişkilendirme, kanıt gösterme, karşılaştırma, yorumlama, analiz etme ve fikir ileri sürme gibi fiillerle dile getirilmektedir (MEB, 2005).

Eğitim, uygulamalı bir bilim alanıdır. Bu nedenle eğitim problemlerine masa başında ve kağıt üzerinde değil; problemin kaynağında, okulda ya da eğitim sisteminin bütününde çözüm aramak gerekir. Eğitim sisteminde ortaya çıkan problemlerin çözümü, bir ülkede izlenen Milli Eğitim Politikasına, okuldaki öğrencinin davranışa dönüştürmesi söz konusu olan programların geliştirilmesine bağlı bulunmaktadır (Varış 1994:4). Eğitimde program geliştirme süreci, program öğeleri olan hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme boyutları arasındaki dinamik ilişkiler bütünüdür. Program öğelerinden hedef boyutu ile ilgili hazırlıklar yaparken işe “bireyleri niçin eğitiyoruz?” sorusuna yanıt aramakla başlanır (Demirel, 2004: 18).

İlköğretim programları uzun araştırmalar sonucunda bilimsel çalışmalara dayandırılarak geliştirilir. “Toplumun sosyal, politik, ekonomik, kültürel beklentileri; konu alanlarının, hedef kitlenin özellikleri, gereksinimleri tespit edilir ve elde edilen bulgular doğrultusunda program öğeleri düzenlenir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 25.07.1991 tarih ve 3786 sayılı onay ile oluşturularak, Resim-İş Dersi Öğretim Programlarını Geliştirme İhtisas Komisyonunca hazırlanarak, 10.09.1992 tarihli bakan onayı ile 1992-1993 öğretim yılından itibaren, 2005 yılına kadar uygulanmıştır” (Ünver, 2002: 89). 1992 Resim-İş Öğretim Programı, söz konusu dersin genel amaçlarını, her sınıfa ait amaçları, bunların davranışlarını, sınıf düzeylerine göre uygulanacak içeriği ve öğrenme-öğretme süreçlerini ve değerlendirme ile ilgili bilgileri içermektedir.

2006 Görsel Sanatlar Öğretim Programı, çağımızın yenilikçi yöntem ve aşamaları izlenerek hazırlanmıştır. MEB’e (2006: 4-5) göre Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin bulundukları yaş düzeyinden başlayarak bütün yaşamları boyunca temel bir kazanım olarak kendilerini ifade etme yollarını keşfetmeleri ve bunları kullanarak duygusal, bilişsel, kültürel ve toplumsal yönlerden donanımlı hale gelmeleri; böylece sağlıklı, dengeli kimlik oluşturmaları ve nitelikli alışkanlıklar edinmeleri için hazırlanmıştır. Geleceğin aydın kuşaklarını yetiştirmeyi hedefleyen bu programla aşağıda belirtilen nitelikler amaçlanmıştır:

1. Toplumların bugününü ve geleceğini oluşturan yaşam anlayışını benimsemiş,
2. Bir duyarlık eğitimi alarak, yaşamın bütün dinamiklerine karşı duyarlılık kazanmış,

3. Dünyayı algılama ve yorumlama yeteneği gelişmiş,
4. Toplumdaki gelişmelere, doğaya duyarlılıkla yaklaşan,
5. Günümüzde iletişim ve etkileşim ortamının ve imkânlarının, hızla değişerek bireyin ve toplumun yaşam dinamiklerine kattığı yeni etkiler ve açılımlara cevap veren,
6. Sorgulama bilincine sahip,
7. Bilimsel ve teknolojik değişim ve dönüşümlerin toplumlarda sebep olduğu olumsuzluklara karşı yeni çözümler üretebilen,
8. Olumlu niteliklerle donanarak kendini ifade edebilen,
9. Sanatın bireylere ve toplumlara onur kazandıran bir değer olduğunun farkında olabilen bireyler ve bu bireylerden oluşan bir toplum amaçlanmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi'nin Ekim 2006–2589 sayısında, 11.09.2006 tarih ve 351 sayılı kararı ile Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 11.09.1992 tarih ve 287 sayılı kararı ile kabul edilen “İlköğretim görsel sanatlar dersi öğretim programının, 2006–2007 Öğretim yılından itibaren 1, 2, 3, 4, 5, 6. sınıflardan başlamak üzere kademeli olarak uygulamadan kaldırılması kararlaştırılmıştır.

Bunun yerine İlköğretimde, Görsel Sanatlar (1–8. Sınıflar) Dersi Öğretim Programının 2006–2007 öğretim yılından itibaren 1, 2, 3, 4, 5, 6. sınıflardan başlamak üzere kabulüne karar verilmiştir (MEB, 2006:7-8). MEB, ilköğretimde program değişikliğinin gerekliliğini 14 maddede ortaya koymuştur. Bu maddeler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Değişik bilim alanlarındaki araştırma bulgularının ve eğitim bilimlerinde öğretme/öğrenme anlayışındaki gelişmelerin yöntem ve içerik olarak öğretim programlarına yansıtılması,
2. Eğitimde kaliteyi arttırmak ve eşitliği sağlamak,
3. Ekonomiye ve demokrasiye duyarlı bir eğitim ihtiyacı,
4. Bireysel ve ulusal değerlerin küresel değerleri de dikkate alarak geliştirilmesi ihtiyacı,
5. Mevcut öğretim programlarında konuların çok kapsamlı ve ezbere dayalı bilgi yoğunluklu olması nedeniyle, konuların zamanında bitirilememesi ve çoğu zaman sıkıştırılıp öğrenilmeden bitirilmesinin tercih edilmesi,

7. Programda yer alan konuların birçoğunun çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun olmaktan, onların merak ve ilgilerini karşılamaktan uzak olması,
8. Okulda kazandırılmaya çalışılan yaşantı biçimleri ile gerçek dünyanın çoğu kez uyum içinde olmaması,
9. Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim uygulaması ile ilkokul ve ortaokul programları üst üste eklendiği için, temel eğitimde program bütünlüğünün olmaması,
10. Dikey ekseninde, temel eğitimde birinci sınıftan-sekizinci sınıfa her bir dersin kendi içinde kavram bütünlüğünün olmaması,
11. Yatay ekseninde, dersler arasında yeterli paralelliğin sağlanmamış olması,
12. Ekonomik ve toplumsal gelişmelerin bir sonucu olarak, bireylerin yaratıcılık, eleştirel düşünme, problem çözme, karar verme, işbirliği yeterliklerini kazanmalarının daha bir önem kazanmış olması,
13. Kendini ifade edebilen, iletişim kurabilen, girişimcilik ruhuna sahip vatandaşlar yetiştirme gerekliliğinin daha baskın konuma gelmesi,

Kazandırılacak bilgi, tutum, beceri ve davranışlar öğrencilerin; yaparak yaşayarak öğrenmeleri için fırsat oluşturmaktadır.

21-23 Mayıs 2008 tarihleri arasında düzenlenen “İlköğretim programları ve ders kitaplarının değerlendirilmesi ve değerlendirilme sonuçlarının ortaöğretim ile paylaşılması çalıştay”nda, yeni eğitim öğretim programını yürütmeye akla gelebilecek ve uygulamada karşılaşılabilecek tüm sorunlar gözden geçirilmiş ve değerlendirilmiş olası aksama ya da sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirilmiştir. Bu programın eski programdan temel farkı eğitim felsefesindeki yeni yaklaşımdadır (Sarıkavak & Yılmaz, 2008: 490).

Yapılandırmacı öğretimi temel alan, görsel sanatlar dersi programı üç ana öğrenme alanından oluşmuştur: Bunlar “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme, Görsel Sanat Kültürü ve Müze Bilinci” olarak belirlenmiştir. Öğrenme alanlarıyla ilgili kazanımlar belirlenirken öğrencilerin; düşünme, hayal kurma, akıl yürütme, tasarım yapabilme, sanat değerlerini evrensel değerlerle birleştirme, grup içi etkinliklere katılma, kendini

tanıyabilme, kendine güvenebilme, yeteneklerini keşfedebilme gibi davranışlara ulaştırılmaları esas alınmıştır.

Bu bölümde ilköğretim kurumlarında uygulanmakta olan görsel sanatlar dersi müfredat programı kuramsal-çözümleyici bir yaklaşımla incelenmiş ve kılavuzun temel içeriği, kapsamı ve konuları, güvenilirlik ve geçerliliği sorgulanmıştır.

Program önce Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları ardından da sırayla giriş, kazanımlar, programla ilgili açıklamalar ve ekler ve son olarak da ayrıca bir ekler bölümlerinden oluşmaktadır. İlk sayfada üç madde hâlinde Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları yer almaktadır. Daha sonrasında kendi içerisinde de çeşitli alt başlıkları bulunan, toplam altı başlıktan oluşan giriş bölümü bulunmaktadır (Bkz. Ek:3). Programın Yapısı ile ilgili bölüm dokuz alt başlık hâlinde ele alınmıştır (Bkz. Ek:3)

Öğrenme ve Öğretme Süreci bölümünde, programın nasıl bir yaklaşımla hazırlandığından bahsedilmiş, uygulamaların nitelikleri açıklanmıştır. Programın görsel sanatlar ile ilgili bilgi ve beceri kazandırma amaçlarının yanı sıra yeni bilgi ve çözümler üretmeyi de amaçladığı, buna bağlı olarak da öğrencinin etkin, öğretmenin rehber konumunda bulunmaları gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda maddeler halinde öğretme ve öğrenme sürecinde olması gereken davranışlar açıklanmıştır.

Programın üç öğrenme alanına ayrılmış olmasından dolayıyla kazanımlar gruplandırılarak verilmiştir. Her öğrenme alanı için farklı sayıda kazanım bulunmaktadır. Ders etkinlikleriyle birlikte planlama yapılırken kazanım numaralarının sıralamasına dikkat edilmesi gerekmediği gibi, öğrenme alanları da sıralı olmak zorunda değildir. Öğretmen kendi isteğiyle hangi kazanımı veya kazanımları, hangi öğrenme alanını önce veya sonra planlayacağına karar verebilir.

Ancak bu ders görsel sanatlar öğretmenin yanı sıra, sınıf öğretmeni tarafından da yürütecektir. Öğrenme alanlarındaki kazanımların verilmesinde sınıf öğretmenlerinin mesleki yeterliliğe sahip olmaması programın uygulama boyutunda farklı sıkıntılara neden olabilir (Gökay, 2008: 488).

Müze bilinci öğrenme alanı her ne kadar diğer öğrenme alanlarına göre programda daha az yer kaplıyor olsa da derslerde azımsanmayacak genişlikte yer verilmesi gereken bir alan halindedir. Uygun ortam ve şartlar sağlandığında müze eğitimiyle desteklenerek yürütülen sanat eğitiminin yerini başka herhangi bir eğitimle doldurmak mümkün değildir. Ancak bu kesinlikle uygun ortam ve şartlara sahip olan ilköğretim okulları için geçerlidir. Bu öğrenme alanı planlanırken okullarda uygulanma kısmının teoride var olan etkinliklerle pek de örtüşmeyeceği, programın bu haliyle uygulandığı durumda, her öğrencinin en az bir defa bir müze ortamını görmesi ve birtakım faaliyetlerde bulunması gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Öğrenme alanı olarak görsel sanatlar dersi kapsamında programa giren müze bilinci öğrenme alanı 2008 yılında “İlköğretim genel müdürlüğü” tarafından düzenlenen çalıştayda, tüm katılımcılar tarafından son derece olumlu karşılanmış, ancak öğrencilerin müze ve benzeri yerlere götürülmesi konusunda kolaylık sağlanması açısından gereken düzenlemelerin yapılmasının önemi vurgulanmış, karşılaşılan resmi işlem sorunlarının çözülmesi dile getirilmiştir (Çalıştay Raporu, 2008: 526).

Bu durum sayıları 55 ile 60 kişi arasında değişen, hatta daha da fazla sınıf mevcuduna sahip olan bir okulda, her biri 1 ders saatinden 20’nin üstünde sınıfın dersine giren bir öğretmen için yapılması fazlasıyla ütöpik bir yaklaşımdır. Kaldı ki Türkiye’de bu örneğin dışında daha farklı nedenlerle müzelere ulaşamayacak okulların sayısı genele göre belki de çoğunluktadır. Bu durumda her öğrencinin eğitimden eşit yararlanma hakkı gözetilmek istendiğinde, müzecilik öğrenme alanının uygulanması mümkün olmamakla birlikte, mecburen tasarlanmış etkinliklerin de havada kalması gibi bir çelişki ortaya çıkmaktadır.

5.1.1. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Öğrenme ve Öğretme Süreci

Bilindiği gibi görsel sanatlar dersi 4-5-6-7 ve 8. sınıflarda bir ders saati zorunlu olarak okutulan derslerdendir. Diğer tüm derslerde olduğu gibi öğretimde başarıya ulaşabilmenin ilk şartı plandır. Plan öğretmenin neyi, ne zaman ve nasıl yapacağını tüm nedenleriyle açıklayarak önceden yaptığı hazırlıktır.

Görsel sanatlar dersi, öğrencilerin tüm etkinliklere aktif olarak katılmaları gereken bir ders olduğu için, öğrenme ve öğretme sürecinde yaşanacak tüm durumlar düşünülerek planlama yapılması şarttır. Ayrıca öğrenme-öğretme sürecinin önceden planlanması bir ders saati, devamında bir eğitim öğretim yılı ve devamında 8 yıllık eğitim süreci içinde mantıklı bir bütün oluşmasını sağlar.

Görsel sanatlar dersi öğrenme ve öğretme sürecinde kazanımlara ulaşabilmek için bir takım yaşanımlar olacaktır. Öğrenci her şeyden önce bu sürece etkin olarak katılabilmelidir. Karşılaştığı sorunlara yaratıcı çözümler üretebilme becerisini kazanmaya yöneltilmeli ve edindiği bilgileri gündelik yaşamda kullanabilir hale geleceği alışkanlıklar kazandırılabilirdir. Öğretmen her öğrencinin öğrenme sürecini değerlendirdiği gibi, öğrencinin de kendi kendini değerlendirme becerisi edinmesini sağlamalıdır.

Öğretmenin bu süreçte öğrencilerle birlikte aktif düşünsel katılımı sağlaması, sürecin yaşanması ve anında geri dönüt açısından yararlı olacaktır.

5.1.2. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme

Öğrencide istenilen davranış değişikliklerinin meydana gelip gelmediğini gözlemlemek ve bunun kararına varmak açısından ölçme ve değerlendirme çok önemlidir. Bu anlamda ölçme ve değerlendirme öğrenme ve öğretme etkinliklerinin en önemli aşamalarından biri hâline gelir. Programda belirtildiği gibi öğrencinin değerlendirilmesinin güvenilir ve geçerli olabilmesi için farklı boyutlarda ele alınması gerekir. Çünkü öğrencilerin görsel sanatlar dersindeki eğitim-öğretim etkinlikleri; yaratıcılık, tutumlar, ilgiler ve öğrenme şekilleri gibi duyuşsal ve devinimsel özellikleri de içerir. Bu anlamda doğru bir ölçme-değerlendirme öğrencinin gelişimini farklı boyutlarıyla ele alan bir süreci kapsar. Bu boyutların her biri kendi içinde çeşitlenir ve farklı teknikler gerektirir. Ayrıca görsel sanatlar dersi ölçme değerlendirme sürecinde göz ardı edilmemesi gereken birkaç nokta bulunmaktadır. Bunlardan biri görsel sanatlar eğitiminin temel ilkesinin bireysel farklılıkların gözetilmesi olduğudur. Çünkü görsel

sanatlar dersinde diğer pek çok derste olduğu gibi öğrenmeler kesin çizgilerle belirlenemez.

Öğrenciler gelişim dönemlerinin içerisinde de bireysel farklılıklar göstermektedirler. Bu durumda ölçme değerlendirme de farklılıklar gösterecektir. Dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ölçme-değerlendirme yapılırken sınıfın ve dolayısıyla okulun gelişim düzeyi hatta sosyo-ekonomik durumunun ölçme yöntemleri konusunda farklılıklara sebep olabilmesidir. Bu durum programda da belirtilmiştir ki öğretmen, verilen ölçme araçlarının tamamını kullanmak zorunda değildir. Burada önemli olan hangi ölçme aracının ne işe yaradığı ve yeterliliğinin ne kadar olduğudur.

Öğretmen bu araçlardan istediği durumlarda ve istediği sayıda kullanarak ölçüm yapabilir. Programda başarı ve başarısızlık ölçütleri maddeler hâlinde verilmiştir. Bunlardan başarılı olarak nitelendirilecek davranışlar için; öğrencinin çaba harcamış olması, sınıf seviyesine göre gösterdiği üst performans gibi etkenler ölçüt olabilir.

Öğrenme-öğretme süreci içinde ve etkinlikler sonunda öz değerlendirme, grupla değerlendirme, proje ödevleri ve ürün dosyası değerlendirme yöntemleri şeklinde verilmiştir (Bkz. Ek: 3). Bu değerlendirmenin nota dönüştürülmesi ise dereceli puanlama anahtarı ve derecelendirme ölçekleri kullanılarak yapılır. Öz değerlendirme ve grupla değerlendirme sonuçları puanlamaya dâhil edilmez. Gözlem formları ve kontrol listeleri puanlamada kullanılır (Bkz. Ek: 3). Özellikle görsel sanatlar dersinde, ölçme-değerlendirme her ne kadar birtakım kurallar ve ölçütlerle yapılmaya çalışılsa da nispi anlamda göreceli bir süreçtir. Her ne kadar verilen formlar, ölçekler ve birtakım teknikler uygulanmak durumunda olsa da, burada en önemli nokta öğretmenin öğrenciyi tam manasıyla tanımasıdır. Bunun için de öğretmenin dersine girdiği sınıf ve her sınıftaki öğrencinin sayısı çok önemlidir.

5.1.3. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Dayandırıldığı

Kuram ve İlkeler

Görsel sanatlar dersi öğretim programının yapılandırıldığı üç temel alandan bahsedilmiştir: Bunlar; “Görsel sanatlarda biçimlendirme, görsel sanat kültürü ve müze bilinci”dir. Görsel sanatlarda biçimlendirme, Görsel Sanatlar dersinin sanatsal uygulama boyutunu içerir. Bu öğrenme alanı, çizgi, biçim, doku, leke, yapı, mekân, renk gibi görsel sanat öğeleri ile denge, vurgu, ahenk, hareket, ritim, dereceleme, oran–orantı gibi sanatsal düzenleme ilkelerinin; seçilen etkinlik, önerilen yöntem ve tekniklerle duyuşsal ve devinimsel kazanımlara yönelik uygulamalar içinde sezdirildiği, duyumsatıldığı, geliştirildiği ve pekiştirildiği bir öğrenme alanıdır (MEB, 2006: 11).

Görsel Sanatlar dersinde öğrenciler uygulamalarında, kendi düşüncelerini o ürüne yansıtmaya çalışır ve o ürüne bakanların bunu anlamasını isterler. Kısacası uygulama çalışmaları sırasında bir ürün ortaya koymaya çalışan öğrenci, düşüncelerini sanatla ifade etmenin, yarattığı biçime anlam vermenin yollarını arar, yaptığı denemelerde deneyim kazanarak gelişir. Böylece yarattığı bir formda estetik değerler yanında sanatsal bir anlatımla yaratması beklenmelidir.

İlköğretim görsel sanatlar dersinde bir diğer öğrenme alanı olan görsel sanat kültürü çalışmalarında, görsel algı kavramının önemli bir yeri vardır. Görsel sanat kültür çalışmaları, öğrencilerin gördüklerine ilişkin ne algıladığı ve görülen şeyin öyküsünün ne olduğunu anlamlandırması üzerine kuruludur. Görsel kültür çalışmalarında öğrencilerin görsellere ilişkin yapacakları eleştirel sorgulamalar, görülenin öz niteliklerini nasıl betimlediklerinin yanı sıra, karşılaştığı görselle ilgili geçmiş deneyimleri ve önyargılarını ilintileyerek yorumlama yapmaları sağlanmalıdır. Ayrıca, öğrencilerin görsellere ilişkin var olan algılamaları ile başlayacak olan görsel kültür çalışmaları, o görseller üzerine yapılan eleştirel sorgulamalarla genişleyebilecek ya da değişebilecektir. Sonuç olarak, görsel sanatlar dersinde uygulanacak görsel sanat kültürü çalışmalarının çeşitli kuram ve düşünme becerilerinin kullanımını temel aldığı söylenebilir. Bu öğrenme alanının görsel sanatlar dersinde, öğrencinin görsel algılayma yoluyla edindiği izlenimleri yansıtıcı bir biçimde dışa vurması, çeşitli zekâ türlerini kullanarak eleştirel bir bakış açısıyla irdelleyip sorgulaması, kendi anlamlarını yapılandırması ve yaratıcı düşünme becerilerini de kullanarak ürüne dönüştürmesi açısından programda yapılandırılması önemlidir.

İlköğretim görsel sanatlar dersi öğretim programındaki müze bilinci öğrenme alanında; müzelerin de bir eğitim alanı olarak kullanılması vurgulanmıştır. Müzeler, çocukların yaparak-yaşayarak duyuşsal, devinimsel, zihinsel, bilişsel ve sosyal gelişimine katkıda bulunabilecek uygun bir ortam sağlamaktadır. Müzeler, çeşitli kültür varlıklarını tanıtarak, çocuklara o toplumun bir bireyi olduklarını hissettirerek kişiliklerini ve özgüven duygularını geliştirmeye yardımcı olur. Çocukların sanatla bağ kurmalarına da katkıda bulunur. Küçük yaşlardan itibaren müzelerdeki nesnelerle karşılaşan ve bunlarla ilgili etkinlikler yapan bir çocuğun sanat anlayışı gelişmekte ve sanata bakış açısı farklılaşmaktadır (MEB, 2006: 2).

Görsel sanatlar dersinde iki boyut ve üç boyut kavramlarının öğretebileceğimiz en etkili öğrenme mekanları müzelerdir. Sanat müzeleri, etnografya müzeleri ve arkeoloji müzeleri bize bu konuda zengin öğrenme ortamları sunarlar. Resim ile heykel, heykel ile rölyef arasındaki farkları sanatçı örneklerinden göstererek sanat müzesinde anlatmak dah somut bir öğrenme sağlar (Buyurgan& Mercin, 2005: 136).

İlhan ve Okvuran (2001: 90–91) müzede yapılan eğitimlerin çocuklara sağladığı yararları şu şekilde sıralarlar: “Müze eğitimi çocukların daha etkin hale gelmesini sağlar; çocuk görür, dokunur, koklar, aletleri tutabilir ya da araçları kullanabilir”, “Okuldaki soyut bilgileri somutlaştırır”, “Çocuklar müzede okuldan daha bağımsız olarak çalışabilir”, “Müze, tarihi ve geçmişi canlı tutar”, “Geçmişle bugün arasında bağlantı kurarak tarihe karşı bir içgörü kazandırır”. “Çocuklara ve yetişkinlere daha zevkli, eğlenceli bir eğitim ortamı sağlar”. Bu durumdan yola çıkarak yeni Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında “görsel sanatlarda biçimlendirme” ve “görsel sanat kültürü” öğrenme alanlarının yanı sıra “müze bilinci” adı altında ayrı bir öğrenme alanı oluşturulmuştur. Bu öğrenme alanında öğrenme mekânları yalnızca müzelerle sınırlı tutulmamış, müzelerin yanı sıra ören yerleri, anıtlar, tarihî yapılar, sanat galerileri vb. yerler de öğrencilerin sanat eğitiminin parçası olan mekânlar olarak düşünülmüştür. Müze eğitimi etkinlikleri yoluyla, öğrencilerin içinde bulunduğu toplumu, coğrafyayı ve farklı kültürleri tanıması hedeflenmiştir. Görsel Sanatlar eğitiminin farklı disiplinleri de kapsayan bir alan olmasından dolayı, öğretim programında da üzerinde durulması ya da işlenilmesi istenilen etkinlikler, üniteler ve konularda bu kapsamda olmalıdır. Üç temel öğrenme alanı ile belirlenmiş olan Görsel Sanatlar eğitimi programının öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, temel beceri ve yeteneklerini geliştirmelerine yönelik nitelik, öğrenci

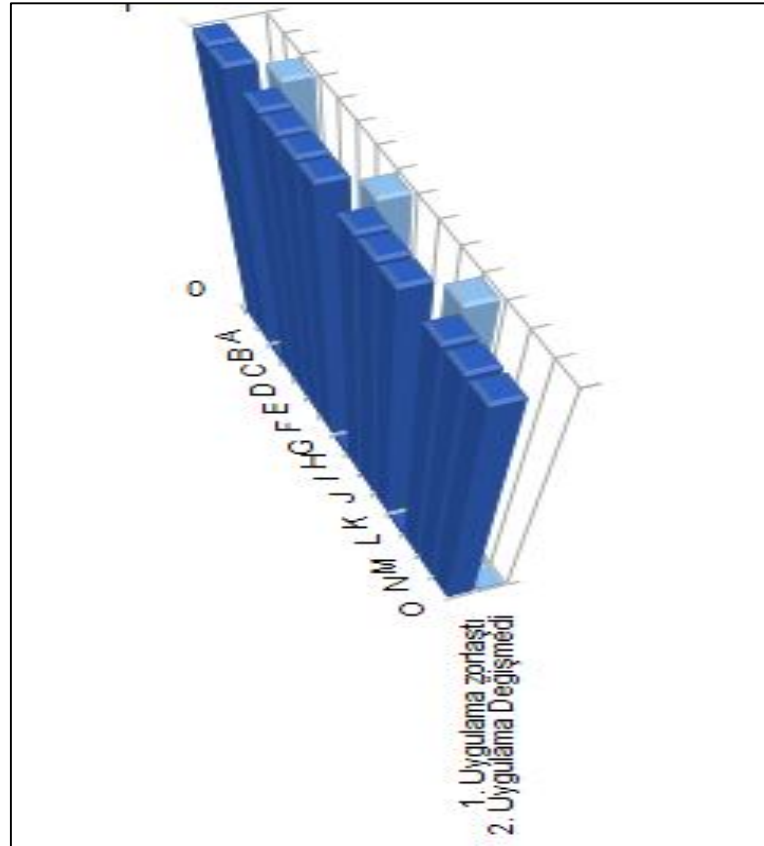
düzeyine uygunluk, içerik ve öğrenciyi yönlendirmesi açısından yeterliliğinin ve öğretim programının başarılı bir sonuç verip vermediği değerlendirilmelidir. Nitelikli görsel sanatlar dersi öğretim programları, toplumun içinde bulunduğu koşullara, teknolojik ve sanatsal gelişmelere, bireylerin gelişim özelliklerine ve bilimsel metotlara göre hazırlanmalıdır. Öğretmen ne kadar gayretli olursa olsun, sınıf mevcutlarının fazlalığından dolayı, öğrenciyi değil değerlendirmek, tanımak konusunda bile tam anlamıyla başarılı olmak oldukça zordur. Görsel sanatlar yaşantımıza canlılık verir. Görsel sanat eseri, düşünceleri duyguları ve algıları sergiler. Görsel sanatlar kişilerin farklı özgün, yaratıcı olmaları ile ilgilenir. Birçok duyu ve yetenekler, bir sanat eseri üretmeyi ve sanatı yaşatmayı kapsadığına göre, görsel sanat eserleri, sözel dilin ötesine gitmeyi sağlar (Özsoy, 2003: 41-42). Klasik yaşama biçimlerini, değer yargılarını değiştiren, hayata yeni kavramlar, yeni uğraşlar getiren, kültürü farklı bağlamlarda zenginleştiren görsel sanatlar eğitimiyle bireyin iç dünyasını, düşüncelerini özgürce sınırlamadan yansıtabileceği bir anlatım biçimidir. Farklı disiplinlerin özellikle de çok alanlı sanat eğitimi yöntemi (ÇASEY) ve görsel sanat kuramı yöntemlerinin, görsel sanatlar dersi öğretimine yapabileceği katkılar çeşitli lisansüstü tezler ve araştırmalarla ortaya konulmuştur. Görsel sanatlar eğitimindeki bu araştırmalar, yeniden revize edilen görsel sanatlar dersi öğretim programı içinde faydalı olabilecek nitelikte olup karşılıklı istişarelerle öğretim programının yeniden yapılandırılmasına faydalı olabilecektir.

5.2. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanabilirliği Hakkında Öğretmen Görüşleri İle İlgili Bulgular

Örnekleme oluşturan öğretmenler programın uygulanabilirliği hakkında 2 ana görüşü dile getirmişlerdir. Bu görüşler ve tekrar edilme sıklıkları Tablo 13 ve Şekil 1'de sunulmuştur.

Tablo 13. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanabilirliği Hakkındaki Öğretmen Görüşlerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları

	Uygulama Zorlaştı	Uygulama Değişmedi
A	1	0
B	1	0
C	0	1
D	1	0
E	1	0
F	1	0
G	1	0
H	0	1
I	1	0
J	1	0
K	1	0
L	0	1
M	1	0
N	1	0
O	1	0
Toplam	12	3

Grafik 1. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanabilirliği Hakkındaki Öğretmen Görüşlerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıklarını Gösteren Grafik

Aşağıda 2 temel görüş 2 ayrı başlık altında ele alınarak incelenmiştir:

5. 2.1. Uygulanabilirliği Çok Zor Olan Bir Program ve Bu Duruma Etki Eden Faktörler

Tablo 13 ve Grafik 1’de en fazla tekrar edilen görüş “programın uygulamayı zorlaştırdığı”dır. Örnekleme oluşturan 15 öğretmeninden 12’si bu konuda görüş birliğine varmışlardır. 12 öğretmen yeni programın uygulanabilirliğinin düşük olduğunu bu nedenle uygulamayı çok zorlaştırdığını düşünmektedirler. Yapılan analizde bu öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda program için “Uygulanabilirliği Çok Zor Olan Bir Program” nitelmesi yapılmıştır. Bu görüşler incelenerek programın uygulanması zorlaştıran 9 faktör tespit edilmiştir.

A, B, D, E, F, G, I, J, K, M, N ve O öğretmenleri, fiziki ortam yetersizlikleri, maddi imkânsızlıklar, materyal eksikliği, aile ve çevresel faktörler gibi olumsuz şartlar, öğretmen sayısının az olması, programın öğrencilere sıkıcı gelmesi, sınıfların kalabalık olması, programın öngördüğü uygulamaların nasıl yapılacağı ile ilgili yeterli bilgi olmaması, zaman yetersizliği faktörlerinden ötürü programın uygulanabilirliğinin çok düşük olduğunu dile getirmişlerdir.

Aşağıda bu faktörler açıklanarak hangi öğretmenler tarafından savunulduğu sunulmuştur. Bu açıklamaların ardından verilen Tablo 14 ve Grafik 2’de ise uygulamayı zorlaştıran faktörlerin dağılımı ve tekrar edilme sıklıkları gösterilmiştir.

1) Fiziki ortamın yetersiz olduğu için programın uygulamayı zorlaştığı görüşü D, E, F ve G öğretmenleri tarafından vurgulanmıştır. Bu hususta E öğretmeni,

***E:** “...Uygulama için atölyemiz yok. Görsel sanatlarda resim yapmak istiyorsan o girintili çıkıntılı sıraları kullanmak zorundasın. Dikkat etmelisin ki dar alanda kullanılan su resimlerin üstüne dökülmesin”.*

Şeklinde görüş bildirmiştir. Benzer bir görüş D ve F öğretmenleri tarafından da dile getirilmiştir. Bu öğretmenler görüşmelerde aşağıda yer alan açıklamaları yapmışlardır:

D: *Bazı etkinlikler gezi gözlem ya da teknolojik olanaklar istiyor. Ama gezi gözlem için MEB den izin almak o kadar güç ve sorumluluğu fazla ki, bunu pek tercih etmiyorum. İnternette faydalanmak daha pratik oluyor. Bunun için de teknoloji odasının kullanılması gerekiyor. Ama bu mekanın kullanılması için de diğer branş öğretmenlerinden bize pek sıra gelmiyor. Bu konuda idarecilerin daha duyarlı olması ve teknoloji odasının kullanılmasında adaletli bir planlama yapması gerekir diye düşünüyorum.*

F: *Araştırma için en önemli kaynak olması beklenen internet erişim ne okullarda ne de öğrencilerin büyük kısmının evinde bulunmamaktadır. Birçok okulda resim atölyesinden söz edilemediği gibi bilgisayar laboratuvarlarından söz etmek çok zordur.*

2) Maddi imkânsızlıklardan ötürü programın uygulamayı zorlaştığı görüşü D ve E öğretmenleri tarafından vurgulanmıştır. Bu konuda E öğretmeni aşağıda yer alan şikayet denilebilecek bir düşünceyi dile getirmiştir:

E: *“...Sanat eğitiminin gerçekleşmesinde etkili bir yöntem olan ve aynı zamanda bireylerin kültürlenmelerine olanak sağlayan müze eğitiminde, öğrencilerin müzelere gitmesi teşvik edilmektedir. Bunun için öğrencilere bilgisayar ortamlarında hazırlanan müzelerin izlettirilmesinin yanında çeşitli zamanlarda öğrencilerin müzeleri yerinde görmesi için geziler düzenlenmektedir. Ama gelir seviyesi düşük olan öğrenciler bu imkânlardan kısıtlı kalmakta, bilgisayar ve diğer bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanamamaktadırlar”.*

3) Materyal Eksikliğinden ötürü programın uygulanabilirliğinin zor olduğu görüşü F öğretmeni tarafından dile getirilmiştir. F öğretmeni aşağıdaki görüşü bildirmiştir:

F: *“...Gereken malzeme, çeşitliliği zaman darlığı uygulamalarda zorluklar yaratıyor”.*

4) Aile ve çevresel faktörler gibi olumsuz şartlardan ötürü programın uygulanmasının zorlaştığı fikri E, I, K, M, N ve O öğretmenleri tarafından savunulmuştur. Bu konuda K ve N öğretmenleri aşağıdaki görüşleri savunmuşlardır:

K: *“...Uygulama çerçevesinde, çevre imkânlarına göre uygulama yoluna gitmek zorundayız. Burada çevre imkânları da uygulamada etkin rol oynamaktadır. Ama öğretim programında bu gibi kısıtlara yer verilmediği görüşündeyim. Program özenle hazırlanmış olabilir. Fakat programın olgunlaşmış çevre şartlarının, aile ve çevresel faktörler en üst seviyede olduğu farz edilerek hazırlandığı görüşündeyim”.*

N: *“...Şahsen bana hiçbir şey kazandırmadı. Bu planı bizim okullarımızda uygulanabilirliği var mı hiç diye düşünülmeliydi. Eğer ortam ve zaman müsait olsaydı belki daha başarılı olurdu”.*

5) Öğretmen sayısının az olmasının programın uygulanabilirliğini azalttığı görüşünü sadece E öğretmeni ifade etmiştir ve aşağıdaki görüşü savunmuştur:

E: “...Görsel Sanatlar dersine giren öğretmenlerin çok sayıda şubede derse giriyor olması uygulamaları güçleştirmektedir”.

6) Programın öğrencilere sıkıcı gelmesi görüşü de programın uygulanabilirliğini azalttığı görüşü A ve B öğretmenleri tarafından dile getirilmiştir. Bu konuda A öğretmeni aşağıdaki görüşleri bildirmişlerdir:

A: “...Müze bilinci çok uzun alınmış. Sıkıcı geliyor öğrencilere. Eski program daha zevkliydi”.

7) Sınıfların kalabalık olmasından ötürü programın uygulanabilirliğinin zorlaştığı görüşü de E, I, J ve O öğretmenleri tarafından dile getirilmiştir. J ve O öğretmenleri aşağıdaki görüşleri dile getirmişlerdir:

J: “...Bir sıraya 3 öğrenci oturunca sıkışıp hadi malzemelerinizi çıkartın resim yapacağız dediğinizde önce suratları asılır; malzemeleri düşer kaybolur ortalık karışır; ya da kimse motivasyon sağlayamaz kısacası bu tür problemleri birlikte yaşıyoruz”.

O: “...Sınıf ortamında uygulamayı 30 kişiye yaptırmak çok zor”.

8) Programın öngördüğü uygulamaların nasıl yapılacağı ile ilgili yeterli bilgi olmaması da uygulanabilirliği azaltan faktörler arasında yer almaktadır. Bu hususu sadece D öğretmeni dile getirmiş ve mülakatta aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

D: “...Uygulamada, etkinliklerin nasıl yapılacağına dair pek az bilgi olması nedeniyle burada da kişisel uğraş fazla oldu”.

9) Zaman yetersizliği de programın uygulanabilirliğini azaltan faktörler arasında yer almış ve E, F, H, I, J, M, N ve O öğretmenleri tarafından savunulmuştur. Bu konuda I, J, M, N ve O şu görüşleri dile getirmişlerdir:

I: Uygulamada zaman yetersizliği olduğu için içerik yüzeyselleştirilerek plana uymak yerine plan uyduruluyor durumunda kalıyoruz.

J: Bir kere zaman ders saatleri yeterli değil. İkinci olarak da programdaki konular için arka arkaya 2 ders saati olması gerekiyor ki bu da yok. Yeni program hazırlanırken uygulanabilirliği düşünülmemiştir. Uygulama da ise 2 haftalık olan uygulamalar tamam zamanı yeterli diyoruz. Ama çocuklar tam moda giriyorlar ders kesiliyor. Haftaya kadar istek kalmıyor.

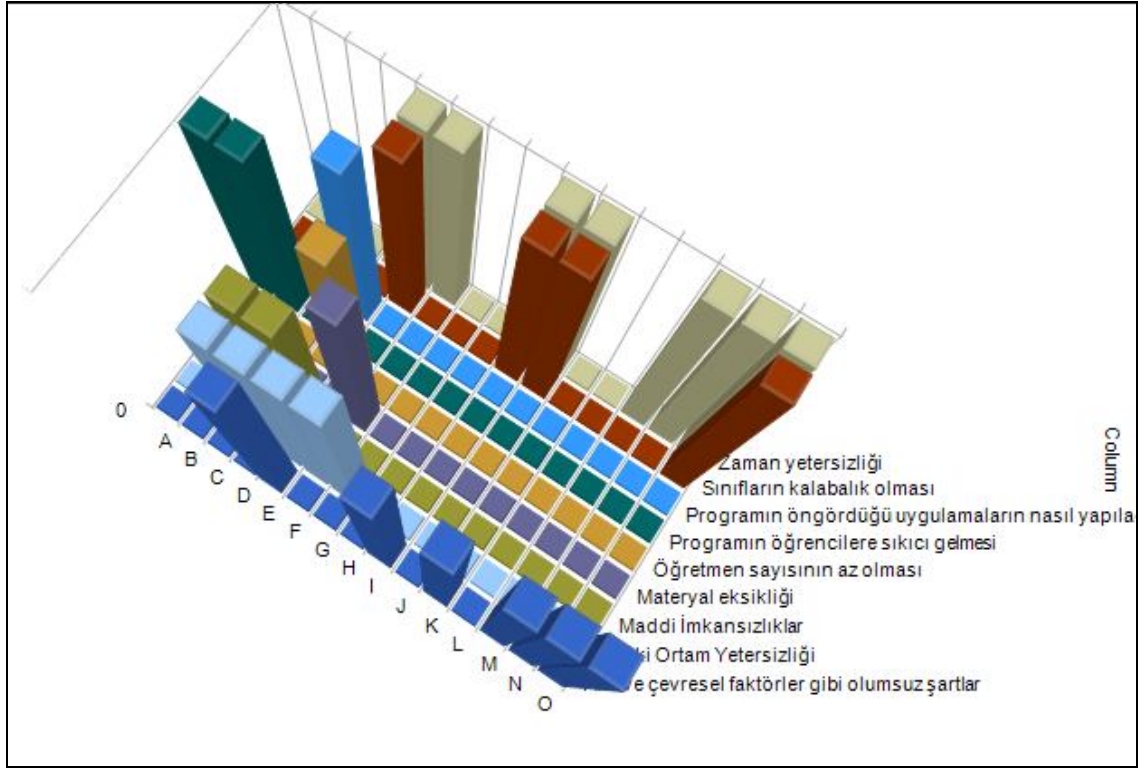
M: Uygulama kendimizi vermemiz gereken bir şeydir. Yarım saat çalıştırıp tamam çocuklar gerisini haftaya yaparız demek verimi düşürür.

N: Hele ki müze kültürü için ders 160 dakika olsa ancak yetiştir.

O: Sürenin kısıtlı olmasının sebebiyle söylenenleri yapmamızın imkânsız olduğunu düşünüyorum. Sonuçta her şey bizim bulunduğumuz zaman dilimi ve mekânla bağlantılı değil mi?

Tablo 14. Uygulamayı Zorlaştıran Faktörlerin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları

	Fiziki Ortam Yetersizliği	Maddi İmkansızlıklar	Materyal eksikliği	Aile ve çevresel faktörler gibi olumsuz şartlar	Öğretmen sayısının az olması	Programın öğrencilere sıkıcı gelmesi	Sınıfların kalabalık olması	P. uy. yapılacağıyla ilgili bilgi olmaması	Zaman yetersizliği
A	0	0	0	0	0	1	0	0	0
B	0	0	0	0	0	1	0	0	0
D	1	1	0	0	0	0	0	1	0
E	1	1	0	1	1	0	1	0	1
F	1	0	1	0	0	0	0	0	1
G	1								
I	0	0	0	1	0	0	1	0	1
J	0	0	0	0	0	0	1	0	1
K	0	0	0	1	0	0	0	0	0
M	0	0	0	1	0	0	0	0	1
N	0	0	0	1	0	0	0	0	1
O	0	0	0	1	0	0	1	0	1
Toplam	4	2	1	6	1	2	4	1	7

Grafik 2. Uygulamayı Zorlaştıran Faktörlerin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıklarını Gösteren Grafik

Tablo 14 ve Grafik 2’de görüldüğü gibi programın uygulamayı zorlaştırdığı görüşüne etki eden faktörler arasında en fazla tekrar edileni zaman yetersizliğidir. Bu faktör programın uygulamayı zorlaştırdığı görüşünü savunan 14 öğretmenden 7’si tarafından dile getirilmiştir. Programın uygulanmasını zorlaştıran 2. önemli faktör ise aile ve çevreden kaynaklanan olumsuz şartlar olarak belirtilmiştir.

5.2.2. Uygulanabilirliği Olan ve Mevcut Uygulamaları İle Paralellik Gösteren Bir Program

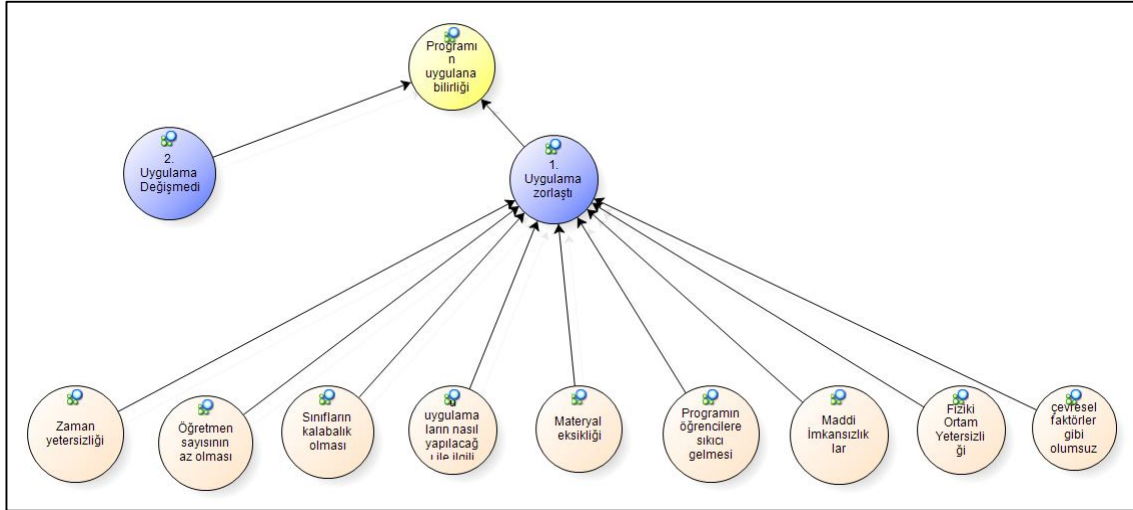
Tablo 13 ve Grafik 1’de görüldüğü gibi, programın uygulanabilirliği hakkında 15 öğretmenden 3’ü program değiştirilmiş olmasına rağmen uygulamalarında bir değişiklik olmadığını ifade etmişlerdir. C, H ve L öğretmenleri tarafından dile getirilen bu görüşe göre, yeni program bu öğretmenlerin uygulamaları paralellik gösterdiği için uygulamada bir değişiklik yapılmamıştır. Bu öğretmenler önceki müfredat yürürlükte olduğu dönemde de yeni programın önerdiği uygulamaları yürüttüklerini belirtmişlerdir Yapılan analizde bu öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda program için “Uygulanabilirliği Olan

ve Mevcut Uygulamaları İle Paralellik Gösteren Bir Program” nitelemesi yapılmıştır. H ve L öğretmenleri şunları dile getirmişlerdir:

H: “...Uygulama da kendi uygulamalarımla özdeşleşiyor”.

L: “...Uygulama da pek bir şey kazandırmadı. Eskisi gibi devam ediyoruz”.

Aşağıdaki şekilde programın uygulanabilirliği ile ilgili öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda yapılan analizi özetleyen bir model yer almaktadır.

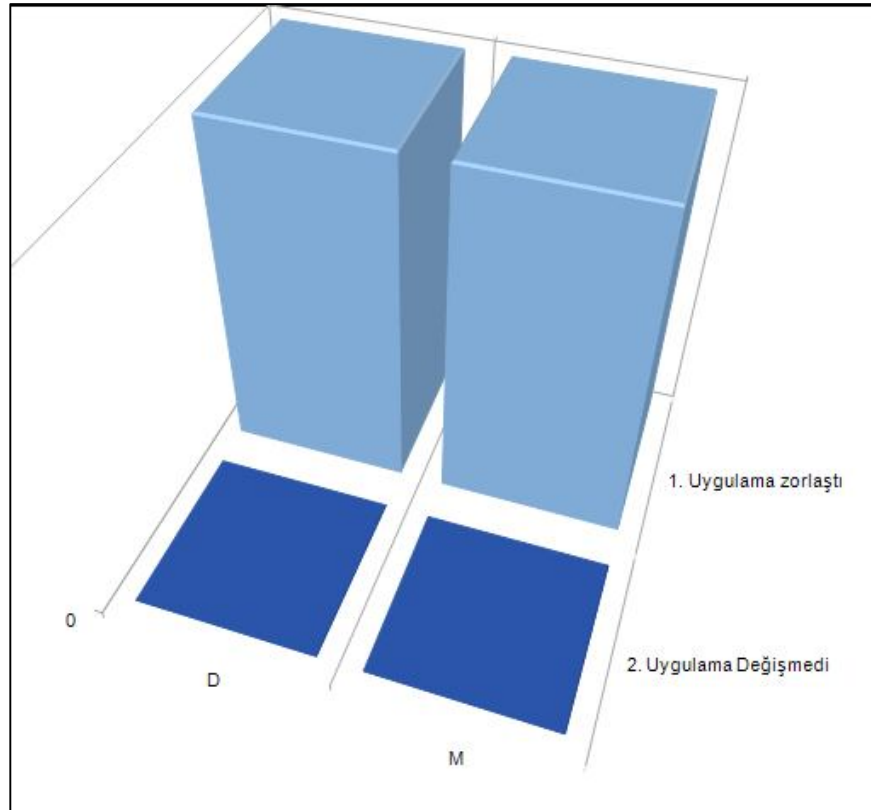

5.2.3. Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Programın Uygulanabilirliği Hakkındaki Düşünceleri

Öğretmenlerin demografik özelliklerinin sunulduğu tabloda D ve M öğretmenlerinin (2 öğretmen) yüksek lisans mezunu oldukları, geriye kalan A, B, C, E, F, G, H, I, J, K, L, N ve O öğretmenlerinin (13 öğretmen) ise yüksek lisans yapmadıkları, sadece lisans mezunu oldukları görülmektedir. Tablo 15 ve Grafik 3’te yüksek lisans mezunu olan öğretmenlerin programın uygulanması hakkında düşünceleri görülmektedir. Tablo 4 ve Grafik 4’te ise sadece lisans mezunu olan öğretmenlerin programın uygulanması hakkında düşünceleri yer almaktadır.

Tablo 15. *Yüksek Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Programın Uygulanması Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları*

	Uygulama Zorlaştı	Uygulama Değişmedi
D	1	0
M	1	0
Toplam	2	0

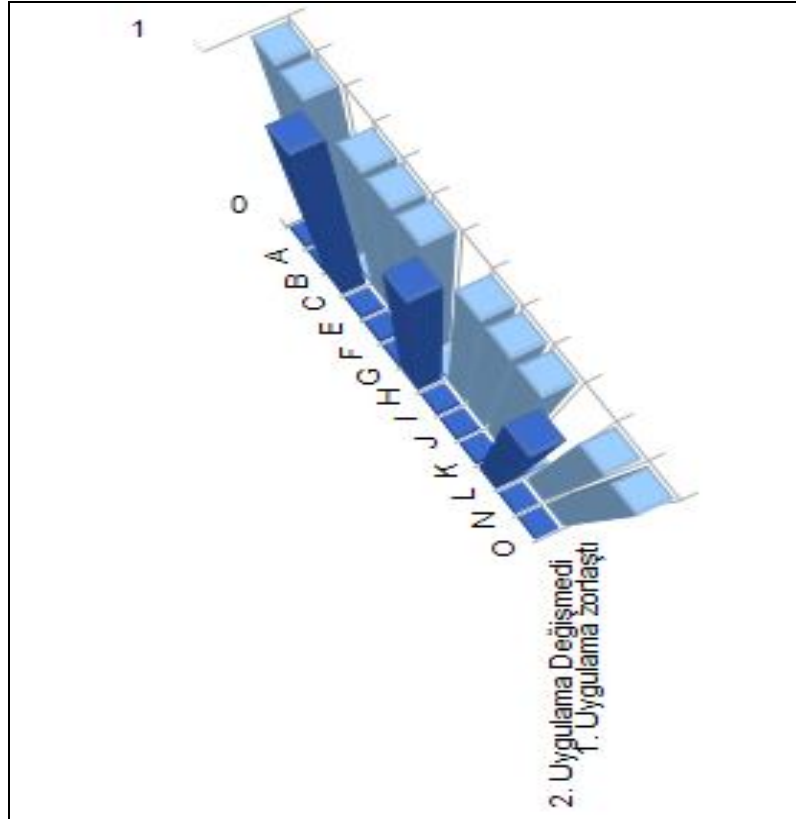

Grafik 3. *Yüksek Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Programın Uygulanması Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıklarını Gösteren Grafik*

Tablo 15 ve Grafik 3'e göre yüksek lisans mezunu olan öğretmenler programın uygulamayı zorlaştığını düşünmektedirler.

Tablo 16. Sadece Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Programın Uygulanması Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları

	Uygulama Zorlaştı	Uygulama Değişmedi
A	1	0
B	1	0
C	0	1
E	1	0
F	1	0
G	1	0
H	0	1
I	1	0
J	1	0
K	1	0
L	0	1
N	1	0
O	1	0
Toplam	10	3

Grafik 4. Sadece Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Programın Uygulanması Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıklarını Gösteren Grafik

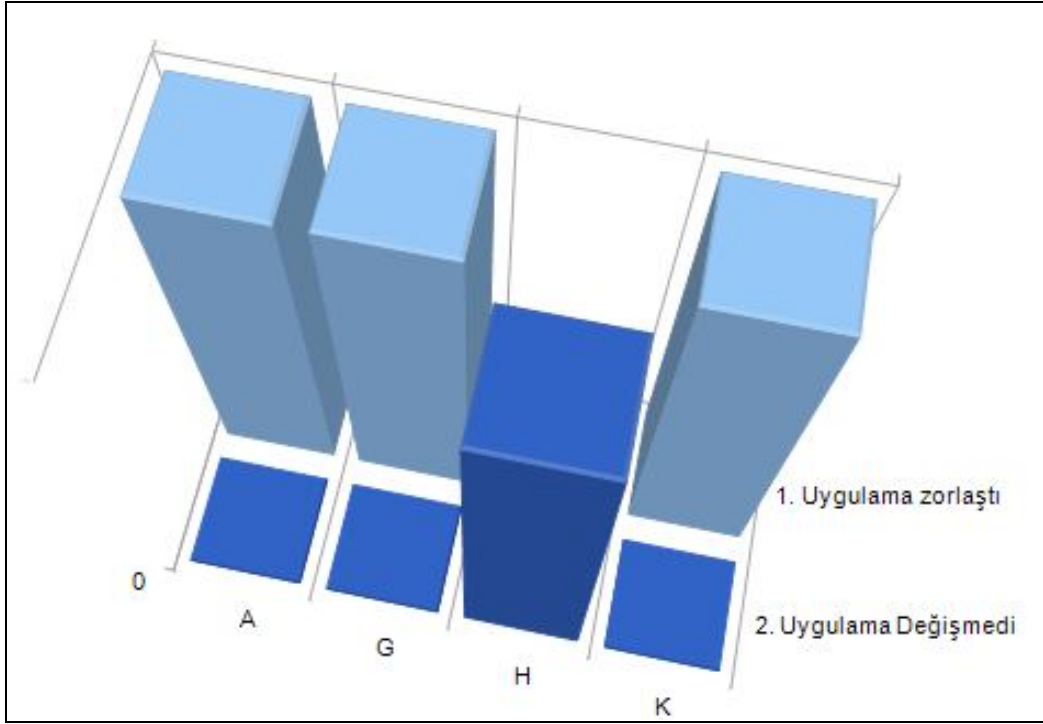
Tablo 16 ve Grafik 4'e göre yüksek lisans yapmamış olan öğretmenlerin çoğunluğu programın zor olduğunu düşünmektedirler. Görüldüğü gibi hem yüksek lisans mezunu hem de sadece lisans mezunu olan öğretmenler programın uygulanmasının zor olduğunu görüşünde birleşmişlerdir.

5.2.4. Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Alma Durumlarına Göre Programın Uygulanabilirliği Hakkındaki Düşünceleri

Çalışmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin demografik özelliklerinin sunulduğu tabloda A, G, H ve K (4 öğretmen) öğretmenlerinin hizmet içi eğitim aldıkları, geriye kalan B, C, D, E, F, I, J, L, M, N ve O (11 öğretmen) öğretmenlerinin ise almadıkları görülmektedir. Tablo 17 ve Grafik 5'te hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin programın uygulanması hakkında düşünceleri görülmektedir. Tablo 6 ve Şekil 6'da ise hizmet içi eğitim almayan öğretmenlerin programın uygulanması hakkında düşünceleri yer almaktadır.

Tablo 17. *Hizmet İçi Eğitim Alan Öğretmenlerin Programın Uygulanması Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları*

	Uygulama Zorlaştı	Uygulama Değişmedi
A	1	0
G	1	0
H	0	1
K	1	0
Toplam	3	1

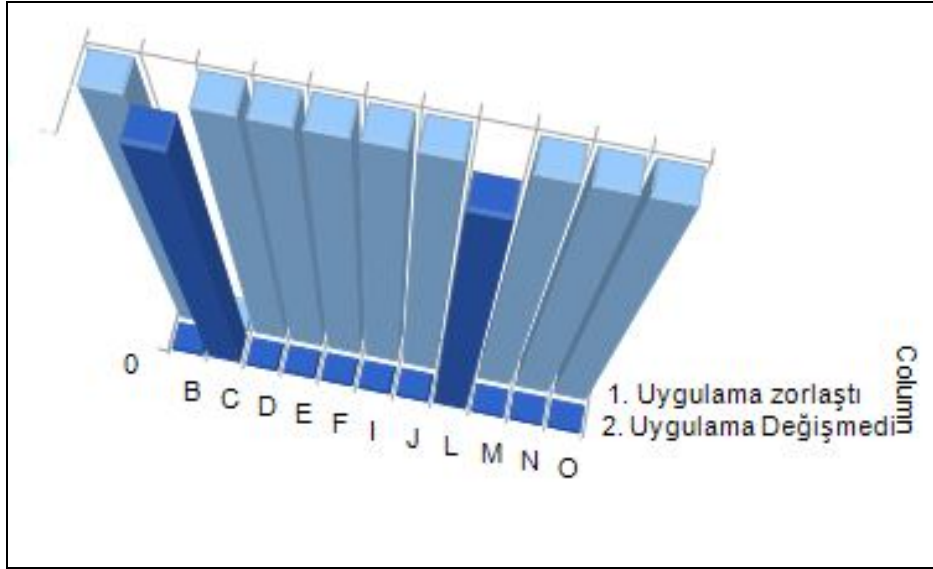

Grafik 5. Hizmet İçi Eğitim Alan Öğretmenlerin Programın Uygulanması Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıklarını Gösteren Grafik

Tablo 17 ve Grafik 5'e göre hizmet içi eğitim alan öğretmenler program konusunda eğitim almış olmalarına rağmen, H öğretmeni dışındaki tamamı programın uygulanmasının zor olduğunu düşünmektedirler.

Tablo 18. Hizmet İçi Eğitim Almayan Öğretmenlerin Programın Uygulanması Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları

	Uygulama Zorlaştı	Uygulama Değişmedi
B	1	0
C	0	1
D	1	0
E	1	0
F	1	0
I	1	0
J	1	0
L	1	1
M	1	0
N	1	0
O	1	0
Toplam	10	2

Grafik 6. Hizmet İçi Eğitim Almayan Öğretmenlerin Programın Uygulanması Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıklarının Gösteren Grafik

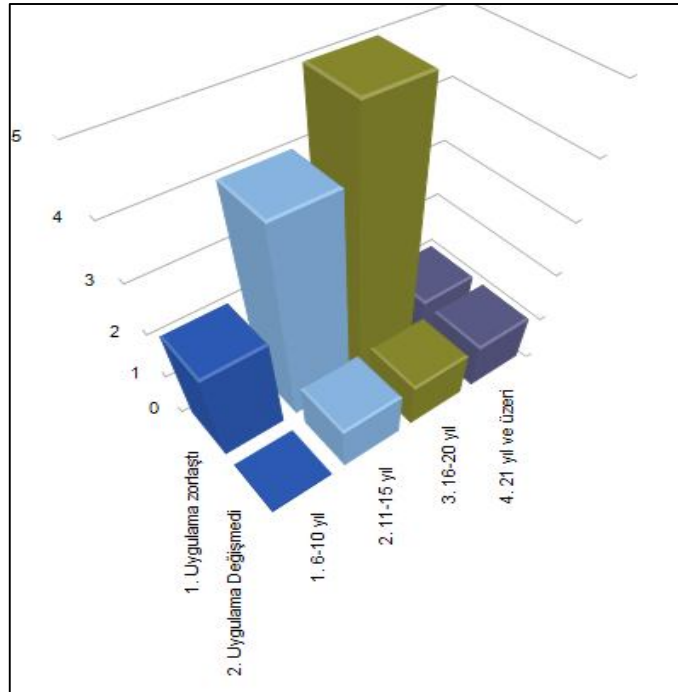
Tablo 18 ve Grafik 6'ya göre hizmet içi eğitim almayan öğretmenlerden ikisi (C ve L öğretmenleri) dışında tamamı, programın uygulanmasının zor olduğunu düşünmektedirler. Görüldüğü gibi hizmet içi eğitim almış olsun ya da olmasın öğretmenler programın uygulanmasının zor olduğunu görüşünde birleşmişlerdir.

5.2.5. Öğretmenlerin Kıdem Yıllarına Göre Programın Uygulanabilirliği Hakkındaki Düşünceleri

Çalışmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin demografik özelliklerinin sunulduğu tabloda, A ve I (2 öğretmen) öğretmenlerinin 6-10 yıl arası, B, C, G, M ve N (5 öğretmen) öğretmenlerinin 11-15 yıl arası, D, F, J, K, L ve O öğretmenlerinin 16-20 yıl arası ve son olarak E ve F (2 öğretmen) öğretmenlerinin 21yıl ve üzeri deneyime sahip oldukları görülmektedir. Tablo 19 ve Grafik 7'de öğretmenlerin demografik özelliklerine göre programın uygulanması hakkında düşüncelerinin dağılımı ve tekrar edilme sıklıkları görülmektedir.

Tablo 19. Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Programın Uygulanması Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları

Deneyim (Yıl)	Öğretmenler	Uygulama Zorlaştı	Toplam	Uygulama Değişmedi	Toplam
6-10	A	1	2	0	0
	I	1		0	
11-15	B	1	4	0	1
	C	0		1	
	G	1		0	
	M	1		0	
	N	1		0	
16-20	D	1	5	0	1
	F	1		0	
	J	1		0	
	K	1		0	
	L	0		1	
	O	1		0	
21 ve üzeri	E	1	1	0	1
	H	0		1	

Grafik 7. Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Programın Uygulanması Hakkında Düşüncelerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları

Tablo 19 ve Grafik 7'ye göre örneklemdaki öğretmenlerin deneyimi ne olursa olsun uygulamalarının genelde zorlaştığı görülmektedir. Ancak 11-15 yıl arası deneyimi olan öğretmenler ile 16-20 yıl arası deneyimi olan öğretmenlerin diğerlerine göre uygulamadan daha fazla zorluk yaşadıkları özellikle Şekil'7 de görülmektedir.

5.3. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Öğretmenlerin Karşılaştıkları Güçlükler İle İlgili Bulgular

Programın uygulanmasında karşılaşılan güçlükler çıkış kaynaklarına göre 5 ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar; **1)** öğrenci kaynaklı, **2)** veli kaynaklı, **3)** öğretmen kaynaklı, **4)** okul kaynaklı ve **5)** program kaynaklı güçlüklerdir. Şekil 8'de yer alan modelde her bir ana başlık ve bu başlıklar altında tespit edilen güçlükler sunulmuştur. Tablo 20 ve Grafik 8'de ise karşılaşılan güçlüklerin dağılımı ve tekrar edilme sıklıkları sunulmuştur. Aşağıda programın uygulanmasında karşılaşılan güçlükler başlıklar hâlinde ele alınarak incelenmiştir:

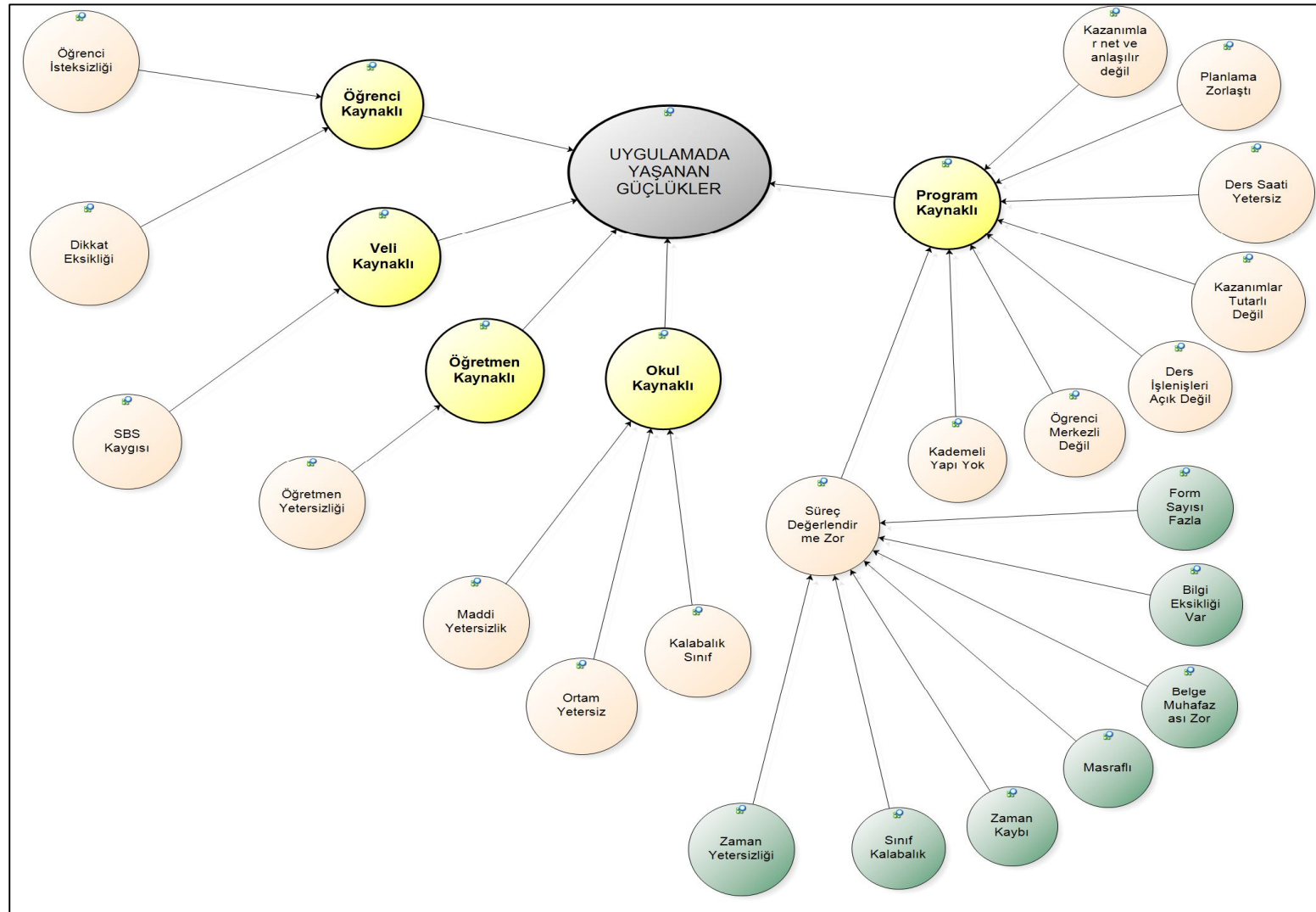
5.3.1. Programın Uygulanmasında Öğrenciden Kaynaklanan Güçlükler

Grafik 8'de görüldüğü gibi öğretmenlerin Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nı uygularken karşılaştıkları güçlüklerden birisi öğrenciden kaynaklanan güçlükler olarak tespit edilmiştir. Öğretmenler bu güçlükleri “öğrencilerin isteksizliği” ve “öğrencilerde dikkat eksikliği” şeklinde belirtmişlerdir. Tablo 20 ve Grafik 8'de görüldüğü gibi bu durum E öğretmeni tarafından dile getirilmiştir. E öğretmeni bu husustaki görüşünü belirtirken aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

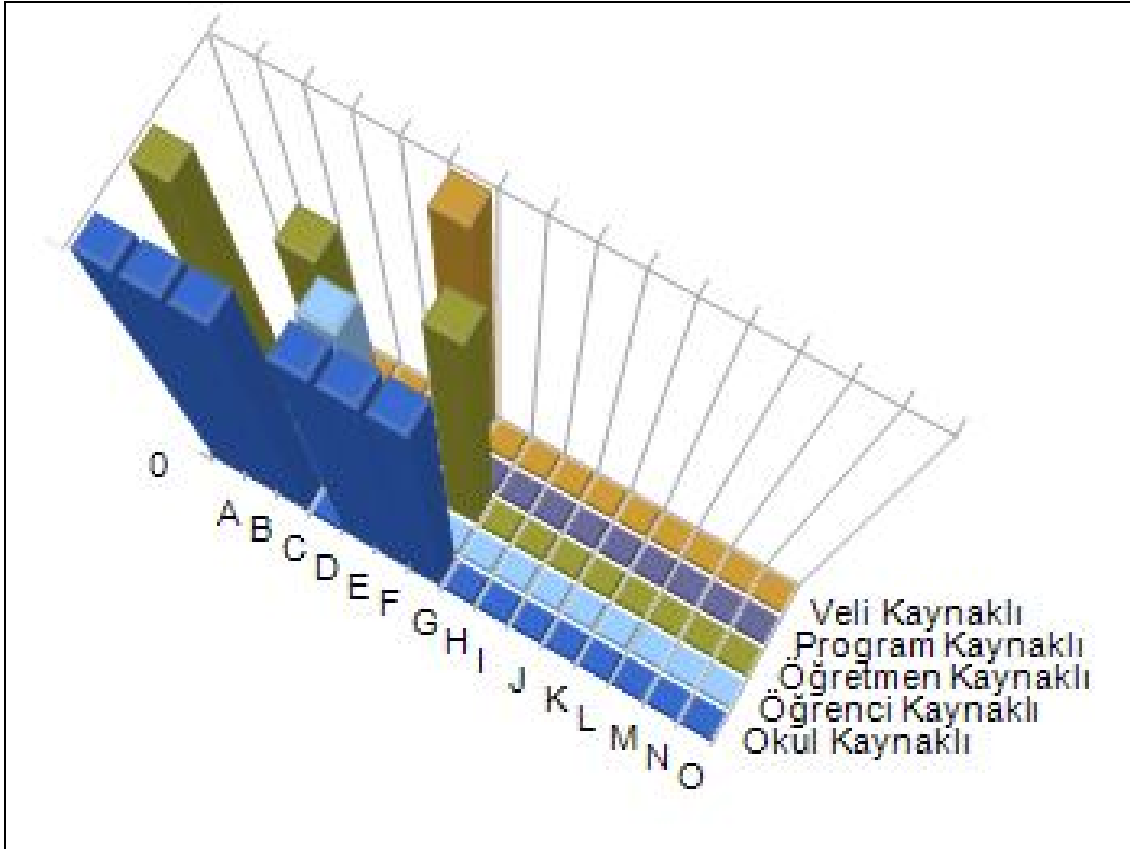
E: “...Programın uygulanması sırasında karşılaştığımız en büyük sorun öğrencinin dikkat eksikliği, dar alanda sıra kavgaları ve sınavlara girecek olan öğrenciler için derse isteksizliktir”.

5.3.2. Programın Uygulanmasında Veliden Kaynaklanan Güçlükler

Şekil de görüldüğü gibi öğretmenlerin Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nı uygularken karşılaştıkları güçlüklerden birisi velilerden kaynaklanan güçlükler olarak tespit edilmiştir. Tablo 20 ve Grafik 8'de görüldüğü gibi bu durum F öğretmeni tarafından dile getirilmiştir ve güçlüğün “velilerin SBS kaygısı” ndan kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu hususta F öğretmeni şöyle görüş bildirmiştir: F: “...*S.B.S sınavında katkısı olmadığı düşünüldüğünden veli engeli gibi çeşitli güçlükler var*”.

Programın uygulanmasında karşılaşılan güçlükleri gösteren model

Grafik 8. Programın uygulanmasında karşılaşılan güçlüklerin dağılımı ve tekrar edilme sıklıkları

5.3.3. Programın Uygulanmasında Öğretmenlerden Kaynaklanan Güçlükler

Şekil 8’de görüldüğü gibi öğretmenlerin Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nı uygularken karşılaştıkları güçlüklerden biri, bizzat kendilerinden kaynaklanan güçlükler olarak tespit edilmiştir. Tablo 20 ve Şekil 8’de görüldüğü gibi bu durum A, D ve G öğretmenleri tarafından dile getirilmiştir. Bu öğretmenler öğretmenlerden kaynaklanan güçlüklerin sebebi olarak “yetersizliklerini” öne sürmüşlerdir. Bu konuda A, D ve G öğretmenleri aşağıdaki gibi görüş bildirmiştir:

A: “...Aslında öğretmenler programın başarıya ulaşmasının temelini oluştururlar. Bir program ne kadar iyi hazırlanmış olursa olsun öğretmenler yeterli değilse başarı şansı düşüktür. Bu anlamda öğretmenlerin çok fazla bilgilendirilmediği bir programın başarı şansında fazla değildir”.

D: “...Programın çalışan ve çalışmayan öğretmenler arasında daha çok keskinlik oluşturduğunu düşünüyorum. Şöyle ki, programda belirtilen etkinliklerin açık olmaması duyarlı öğretmenlerin daha çok araştırma yapmasına ve dolayısıyla yeterliklerini geliştirmelerine yol açtı. Bunun yanı sıra, duyarlı olmayan öğretmen anlamada zorluklar yaşadığından daha da duyarsızlaşmaya başladı”.

G: “...Önümüze koyulan program halen hayata geçiremediğimiz için öğrenci üzerindeki etkilerini de konuşamıyoruz”.

Bulgularda da görüldüğü gibi öğretmenler bir özdeğerlendirme yapmışlar ve programın daha sağlıklı uygulanabilmesi için öğretmenlerin yeterliklerini sorgulamışlardır.

5.3.4. Programın Uygulanmasında Okuldan Kaynaklanan Güçlükler

Grafik 8’de görüldüğü gibi öğretmenlerin Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nı uygularken karşılaştıkları güçlüklerden birisi okuldan kaynaklanan güçlükler olarak tespit edilmiştir. Öğretmenler bu sorunları “maddi yetersizlik”, “ortam yetersizliği” ve “sınıfların kalabalık olması” şeklinde 3 ayrı görüşle belirtmişlerdir. Tablo 20’de programın uygulanmasında okuldan kaynaklanan güçlükler arasında yer alan faktörlerin dağılımı ve tekrar edilme sıklıkları görülmektedir.

Buna göre A, B, C, E ve G öğretmenleri “sınıfların kalabalık olması”nı programın uygulanmasında okulla alakalı güçlük olarak görmüş ve bu konuda şu görüşleri dile getirmişlerdir:

A: “...Sınıflar biraz kalabalık ve bu program formatı az kişili sınıflar gerektiriyor. Bu da süreci olumsuz etkiliyor. Özellikle etkinlikler sınıfta kalabalık yüzünden gürültüye neden oluyor”.

B: “...Kalabalık ve yetersiz bir ortamda dersler yürütülüyor”.

C: “...Alt yapı ve teknolojik imkânsızlıklarla ilgili olarak, sınıf mevcutlarının kalabalık olması bizleri uygulamada çaresiz bırakmaktadır”.

G: “...Geniş kapsamlı ve oldukça yeni anlayışları, uygulamaları getirdiğini düşündüğüm bu programın, uygulanan program haline geçirilmesi ve amacına ulaşması; ders saati sayısının yetersiz oluşu ve sınıfların kalabalık olması dolayısıyla istediğimiz gibi olmamakta, istenilen amaca %100’lük bir başarı ile ulaşmamızı engellemektedir”.

Tablo 20’ye göre A, B ve C öğretmenleri “maddi yetersizlikleri” okulla alakalı güçlük arasında görmüş ve bu konuda şu görüşleri dile getirmişlerdir:

A: “...sadece malzeme konusunda sıkıntı yaşıyoruz. Maddi açıdan öğrencilerimizden bazıları malzeme alamıyorlar”.

B: “...Müze eğitimi etkinliklerinde materyal eksikliği yaşanmaktadır. Gezi ve araştırma yapmada sıkıntılar mevcuttur”.

C: “...Sanata verilen değer ve bilincin yaygın olmaması dolayısıyla çoğu okullarımızda sanat kitapları, slayt, resim, CD, fotoğraf ve video kasetlerine yer verilmemekte ve önemsenmemektedir. Öğretmenlerimiz bu ihtiyacı kendi kaynaklarından sağlamaya çalışmakta”.

Tablo 20’ye göre A, B, E ve F öğretmenleri “atölye ve fiziki ortam yetersizliklerini okulla alakalı güçlük arasında görmüş ve bu konuda şu görüşleri dile getirmişlerdir:

A: “...ilköğretim okullarının çoğunda atölye yok, Kesinlikle sınıf ortamında ders işlenmiyor”.

B: “...Uygulamada 3 boyutlu çalışmalarda gerekli olan atölye ortamı bizim de olduğu gibi yok varsa bile çok yetersiz. Atölye olmayışı bazı etkinliklerde sorun oluşturmuştur”.

E: “...Çünkü her ne kadar plan başarılı bir şekilde hazırlanmış olsa da atölyesiz, zaman darlığı içinde her şeyi yetiştirmek mümkün değildir”.

F: “...Okullarımızda görsel sanatlar dersi atölyesinin olmaması çok önemli bir sorundur. Ülkemizde çok da önem verilmeyen atölyeler aslında çok önemlidir. Ama çoğu okul yöneticisinin ve ya ilgililerin bu dersi bir rahatlama dersi veya boşa geçirilen bir ders olarak görmesi dolayısıyla maalesef böyle bir imkân sağlanması mümkün olmamaktadır”.

5.3.5. Programın Kendisinden Kaynaklanan Güçlükler

Şekil 8’de görüldüğü gibi, öğretmenler karşılaştıkları güçlüklerden birinin de program kaynaklı olduğunu belirtmişlerdir.

Programdan kaynaklanan güçlükler aşağıda sırasıyla ele alınmıştır:

1) “Kazanımların net ve anlaşılır olmadığı” görüşü D, I, L ve O olmak üzere 4 öğretmen tarafından dile getirilmiştir. Bu öğretmenlere göre kazanımlar farklı anlamlara gelebilecek bir yapıda hazırlandığı için herkes tarafından farklı yorumlanabilecek özelliktedirler. Bu konuda I öğretmeni aşağıdaki görüşü dile getirmiştir:

I: “...Öğrenme alanlarının anlaşılabilirliği ve netliğini tam olarak yeterli bulmuyorum.Örneğin “bulunduğu yöreye ait bir el sanatı ürününü inceler” kazanım ifadesinden, ürünün hangi yönüyle ele alınacağı net ve anlaşılır değildir”.

2) “Yeni programla birlikte planlamanın zorlaştığı” görüşü D, G, I ve O olmak üzere 4 öğretmen tarafından dile getirilmiştir. Bu konuda G ve I öğretmenleri aşağıdaki görüşleri dile getirmişlerdir:

G: “...Bazı konular iki haftaya yayılma programda sanıyorlar ki bu şekilde zaman sorununu ortadan kaldıracakız. Yeterli süre olacak. Ama uygulama kendinizi vermeniz gereken bir dönemi içerir”.

I: “...Planlama açısından yeterli bulmuyorum. Çünkü bizleri ve özellikle kısıtlı zamanımızı göz önünde bulundurmadan yapmışlardır”.

3) “Ders saatinin yetersiz olduğu” görüşü A, B, C, E, F ve G olmak üzere 6 öğretmen tarafından dile getirilmiştir. Bu öğretmenlere göre programın istediğı etkinliklerin ve uygulamaların yapılması için ayrılan haftalık 1 ders saati yetersizdir. Özellikle Müze Bilinci öğrenme alanı içinde yer alan uygulamaların haftada 1 saatlik ders diliminde yetiştirilemediğini düşünmektedirler. Bu konuda A öğretmeni,

A: “...Bir ders saati de yetersiz. Sınıf içi etkinliklerin uygulanmasında zaman yetersizdir”.

B: “...Müze bilinci gibi bir kavramın koyulması çok güzel ama zaten normal. Resim dersini yetiştiremediğimiz 1 saatlik ders içinde bunu işlemek imkânsız. Yani tek ders saatinde olamaz”.

C: “...Müze bilincini uygulayamadım. Nasıl uygulayacağımı da bilmiyorum. Haftada 1 saat dersimiz var ve bu saatte hem organize edeceksiniz hem bu kadar çocuğı alıp götüreceksiniz müze bilincinde her sınıfa aynısını yapmanız gerekiyor. Benim 15 sınıfım var 15 sınıfı her seferinde aynı müzeye götürmekle öğretmen aynı performansı gösterebilir mi bilmiyorum yani. Görsel sanat kültürünü de bir saatte veremeyiz. Bence dersin saatiyle ilgili geliştirme yapsalardı daha iyi olurdu”.

E: “...Yine zaman yetersizliği vardır. 40 kişiyi 5 dakika içinde motive etmek malzemeyi hazırlayıp resim yaptırmaya yönlendirmek çok zordur”.

G: “...Şimdi 1 saat dersimiz var ve bu saatte bu öğrenme alanlarını uygulamamız istenmektedir. Uygulanabilirliği ve alt yapısı olsaydı kendi içerisinde başarılı bir plan olabilirdi”.

4) “Kazanımların tutarlı olmadığı” görüşü A, B, C, D, E, G ve J olmak üzere 7 öğretmen tarafından savunulmuştur. Bu öğretmenlere göre kazanımlar birbiri ile tutarlı değildir. Ayrıca kazanımlar birbiri ile bağlantılı olarak verilmemiştir ve bu durum kopukluklara ve kargaşaya neden olmuştur. Bu hususta A, C, D, E ve G öğretmenleri aşağıda yer alan ifadeleri dile getirmişlerdir:

A: “... Etkinlikler ve kazanımların dağılımı arasında bütünlük yoktur”.

C: “...Konular öğrencilerin anlayabileceğı seviyede görünüyor, ama kazanımlarla tutarlı ve somut değildir”.

D: “...Birbirini izleyen kazanımların içerik ve ifade bağlantısının olmadığı çok sayıda gereksiz kazanıma yer verildiğini söyleyebilirim. Önceki program bütünlük ve ardıllık

olarak çok daha iyiydi. Bazı sınıflar düzeyinde konu yoğunluğu olsa da benzer konuları birleştirerek ortak bir ürün oluşturabiliyorduk”.

E: “...Bu program uygulanırken sadece öğretim programları kısmındaki kazanımların ve etkinliklerin dikkate alınması yeterli olmamaktadır. Görsel biçimleme öğelerine ait kazanımların aşamalandırılmasında tekniklerden hareket edilmiştir”.

G: “...Ancak öğretim programındaki kazanımlar bir karmaşa içinde verilmiştir”.

5) A, D ve F öğretmenleri programın giriş bölümünde her sınıf için ayrı olarak verilen “ders işlenişleri bölümünün açık bir şekilde yazılmadığını” ifade etmişlerdir. Bu öğretmenler ders işlenişleri bölümünde yer alan etkinlik ve açıklamaların yeterince anlaşılır olmadığını düşünmektedirler. Bu konuda A ve F öğretmenleri aşağıdaki görüşleri belirtmişlerdir:

A: “...Öğrencinin bilişsel öğrenmesini sağlayan etkinlikler var mutlaka. Ama bunlar yeteri kadar açık değil”.

F: “...Fazlaca bir açıklama göremiyorum daha net ve öz olabilirdi. Öğrencilere yoğun bilgi yüklemek yerine araştırıp bilgiye ulaşacağı ipuçlarının verildiği bir öğretim programı onları yarınlara daha iyi hazırlayacaktır”.

6) D ve N öğretmenleri programın “öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşımla hazırlanmış olmadığını” düşünmektedirler. Her ne kadar programın giriş bölümünde yer alan öğrenme ve öğretme sürecinde “Öğretim programı öğrenci birikimini, gelişim basamaklarını ve bireysel farklılıklarını göz önünde bulunduran ve öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşımla hazırlanmış, bütün kazanım ve etkinlikler de bu açıdan ele alınmıştır” ifadesi yer alsada, öğretmenler programın iddia edildiği gibi öğrenci merkezli olmadığını iddia etmektedirler. Bu hususta D ve N öğretmenleri aşağıda yer alan görüşleri savunmuşlardır:

D: “...Görsel sanatlar dersi öğretim programı iddia edildiği gibi öğrenci merkezli değildir. Kazanımlar çocuğun bilgiyi kendisinin yapılandırmasına yönelik olmayıp, önerilen birçok etkinlik öğretmen tarafından (ya da veliler tarafından) gerçekleştirilmektedir”.

N: “...Programın girişinde öğretimin öğrenci merkezli olduğu söylenmekle birlikte kazanımlar ve verilen örnek etkinlikler

incelendiğinde daha çok öğretmen ve programlar merkezli olduğu görülmektedir”.

7) A, C ve F öğretmenleri programın uygulanmasında karşılaşılan güçlüklerden birisi olarak “kazanımların programın girişinde belirtildiği gibi kademeli olarak yapılandırılmamış olması” şeklinde belirtmişlerdir. Bu öğretmenlere göre programın giriş bölümünde kazanımlarla ilgili açıklamalar bölümünde “kazanımların öğrencilerin gelişim seviyesine ve öğrenme alanının özelliğine göre birinci sınıftan sekizinci sınıfa doğru kademeli olarak verildiği” belirtilmiştir. Ancak bu açıklamaya rağmen kazanımlarda bu kademeli yapı görülmemektedir. Bu konuda A ve F öğretmenleri aşağıda belirtilen açıklamaları yapmışlardır:

A: Bu program bence kavramsal yapıdan uzak, karmaşık, kazanımlar arası kademelik olmadan ve gerçek öğretmenlik mesleğinin zorluklarını bilmeyen gerçek okul mekânlarını tanımayan kişilerce yazılmış gibi.

F: Öğrencilerin öğrenme alanlarındaki gelişmeleri, kazanımların edinilmesine bağlıdır. Kazanımlar, programda öğrencilerin gelişim düzeyine ve öğrenme alanının özelliğine göre birinci sınıftan beşinci sınıfa doğru artırılarak verilmelidir. Etkinlikler hazırlanırken bunun hangi kazanımlara yönelik olduğuna ve içeriğine dikkat edilmelidir. Ama öğretim programının kazanımları kademelikten uzak ve çevresel özelliklere ve maddi imkânlarla önem verilmeden özel okullar düzeyinde hazırlanmış olduğunu görmekteyim.

8) A, B, C, D, E, F ve G öğretmenleri “programın önerdiği değerlendirme anlayışının (süreç değerlendirme) uygulanmasının zor olduğunu” ileri sürmektedirler. Buna göre her ne kadar programın giriş bölümünde yer alan ölçme ve değerlendirme bölümünde “*iyi bir ölçme-değerlendirme süreci öğrencinin gelişimini farklı boyutlarda ele alan bir süreçtir. Bu boyutların her biri, kendi içinde çeşitlenen ve farklı teknikleri gerektiren süreçleri kapsar*” denilse de, süreç değerlendirmesi karşılaşılan çeşitli güçlüklerden ötürü etkili bir şekilde yapılamamaktadır. Bu öğretmenlerin karşılaştıkları zorluklar 7 başlık altında toplanmıştır. Tablo 20’de bu zorlukların dağılımı ve tekrar edilme sıklıkları da verilmiştir:

Tablo 20’ye göre süreç değerlendirme ile ilgili yaşanan zorluklardan en fazla tekrar edileni “zaman yetersizliğidir”. B, C, D, F ve G olmak üzere 5 öğretmen

tarafından dile getirilen bu duruma göre, programda çok çeşitli ölçme değerlendirme yöntem ve teknikleri önerilmiştir ancak haftalık ders saati az olduğu için bu kadar çok değerlendirmenin az bir süre içinde yapılması çok zor görülmektedir. Bu hususta B, C, D ve G öğretmenleri aşağıda sunulan durumları ifade etmişlerdir:

B: “...Değerlendirmede çok seçenek var. Mesela performanslarına göre değerlendirmemiz isteniyor. Şimdi az ders saatinde bu seçenekleri uygulamak çok zor oluyor”.

C: “...Değerlendirme tabii ki daha kapsamlı yapılmış ve bizlerden de öyle isteniyor. Bunu programdaki değerlendirmeyi uygulayan öğretmen daha başarılı olur belki ama zaman darlığı bu imkân vermez”.

D: “...Değerlendirme teknikleri bakımından oldukça geniş bir yelpaze sunulmuş. Akran değerlendirme, grup değerlendirme, gözlem v.b. Elbette öğretmenin bunların hepsini kullanması gibi bir zorunluluk yok. Ancak, pratikte maalesef bu teknikleri birçok öğretmen gibi ben de pek kullanamıyorum. Şöyle ki, 35 öğrencinin olduğu bir sınıfta ve haftada 1 saatlik bir derste önerilen bu değerlendirme tekniklerinin kullanılması mümkün olamamakta”.

G: “... En çok değerlendirme de zorlandım. Çok karmaşık her etkinliğin sonunda çok detaylı değerlendirme yapamıyorum. Çünkü vaktim yetmiyor”.

Tablo 20’ye göre süreç değerlendirme ile ilgili yaşanan zorluklardan ikinci en fazla tekrar edileni “sınıfların kalabalık olması” problemidir. Zaman yetersizliği probleminde olduğu gibi bu problemde de, kalabalık sınıfların programda önerilen ölçme değerlendirme yöntem ve tekniklerini uygulamada güçlük oluşturduğu dile getirilmiştir. B, D, F ve G öğretmenleri tarafından dile getirilen bu problem ile ilgili görüşler aşağıda verilmiştir.

F: “...ve sınıf mevcutlarının aşırı yoğunluğundan dolayı yetersizdir”.

G: “...Şimdi 40 tane öğrencim var her birini tanımakta mümkün değil. Onların öz yeterliklerini, duygusal açıdan da değerlendirmek gerekir”.

Tablo 20’ye göre süreç değerlendirme ile ilgili karşılaşılan güçlüklerden bir tanesi de öğretmenlerin programda belirtilen ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerini

kullanmayı “zaman kaybı” olarak görmeleridir. Öğretmenler proje ödevleri ve performans görevlerinin her birini ayrı ayrı incelemeyi ve bunları ölçekler kullanarak değerlendirmeyi zaman kaybı olarak görmektedirler. A, E ve G öğretmenleri tarafından dile getirilen bu görüş ile ilgili A ve E öğretmenleri aşağıdaki açıklamaları yapmışlardır:

A: “...Ürün değerlendirmeyi tercih ederim. Sürekli değerlendirme formu hazırlamak masraflı ve boşuna zaman kaybettirmektedir”.

E: “...Bu kadar kâğıdı değerlendirecek vaktin nasıl bulunacağını da merak ediyorum”.

Tablo 20’ye göre A ve E öğretmenleri süreç değerlendirmenin masraflı bir iş olduğunu düşünmektedirler. Çünkü ödevlerin hazırlanması ve değerlendirilmesi için ölçek kullanımı çok miktarda kağıt gerektirmektedir. Bu nedenle öğretmenler süreç değerlendirmenin özellikle kağıt israfına sebep olduğunu düşünmektedirler. E öğretmeni bu konuda aşağıda yer alan açıklamaları yapmıştır:

E: “...Performans ödevlerinin değerlendirilmesi sonrası harcanan kâğıdın korkunç boyutlarda olması ve bunun için okullarımızda dönüşüm çöp kutusunun olmayışı da önemli bir sorundur. Sınıflarımız 40-50 kişiliktir. Özellikle Görsel Sanatlar dersi öğretmenleri olarak 1 dönemde 20-30 şubeye giren bir öğretmenin tüketeceği kâğıt miktarının çok olması bizleri endişelendirmektedir”.

Tablo 20’ye göre süreç değerlendirme ile ilgili D öğretmeni belgelerin muhafaza edilmesinin ya da arşivlenmesinin zor olduğunu, E öğretmeni bu konuda yeterli bilgisinin olmadığını ve F öğretmeni ise programda süreç değerlendirme ile ilgili çok sayıda form olduğunu karşılaşılan güçlükler arasında sıralamışlardır. Bu konuda D, E ve F öğretmenleri aşağıdaki görüşleri bildirmişlerdir:

D: “...Örneğin bir atölye olsa idi, değerlendirme evraklarını orada muhafaza edebilirdim. Ama bu mümkün değil. Düşünsenize her sınıfta yıl içinde 6 etkinlik gerçekleştirsem, önerilen değerlendirme tekniklerinin hepsini veya örneğin ortalama 4 tanesini kullansam, 24 form olur. Bunu da derse girdiğim 27 şubedeki ortalama 30 öğrenciyle çarptığımızda... Hemen hesaplayalım, (telefonu ile hesaplıyor) 19 bin 440 form eder. Bu rakam bir yıl içinde size makul görünüyor mu? Tabi ki mümkün değil”.

E: “...Görsel Sanatlar dersi öğretmenlerinin bu konuda bilgilendirilmesinin farklı olması ve ya hiç bilgilendirilmemiş olması bu uygulamayı güçleştirmektedir”.

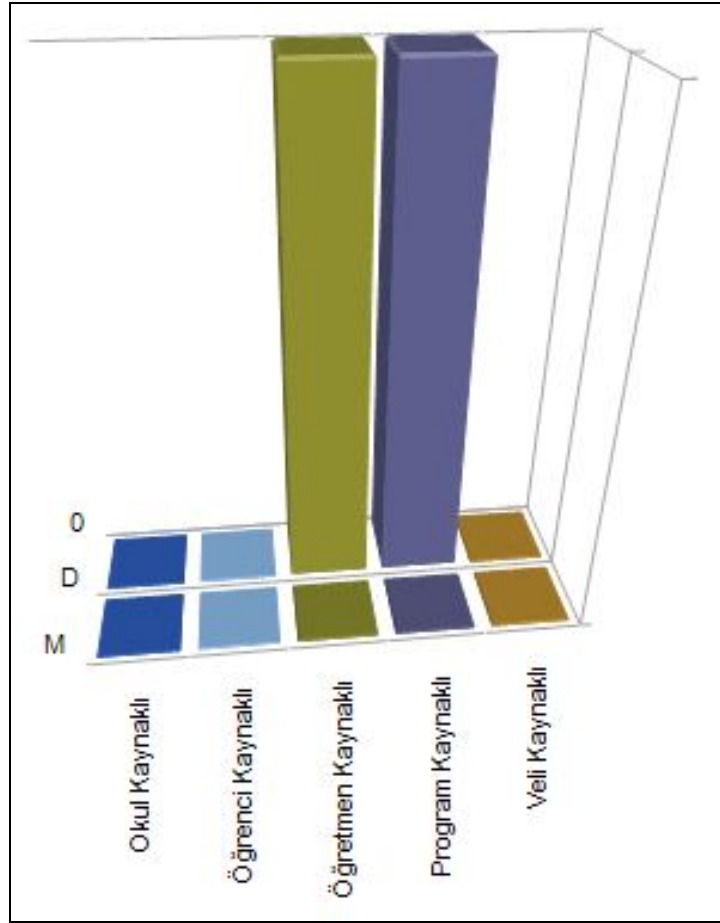
F: “...Programda belirtilen değerlendirme formlarının çok fazla ve karmaşık olması”.

5.3.6. Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Programın Uygulanmasında Karşılaşılan Güçlükler

Öğretmenlerin demografik özelliklerinin sunulduğu tabloda D ve M öğretmenlerinin (2 öğretmen) yüksek lisans mezunu oldukları, geriye kalan A, B, C, E, F, G, H, I, J, K, L, N ve O öğretmenlerinin (13 öğretmen) ise yüksek lisans yapmadıkları, sadece lisans mezunu oldukları görülmektedir. Tablo 21 ve Grafik 9’da yüksek lisans mezunu olan öğretmenlerin programın uygulanmasında karşılaştıkları zorluklar görülmektedir. Tablo 22 ve Grafik 10’da ise sadece lisans mezunu olan öğretmenlerin programın uygulanmasında karşılaştıkları zorluklar yer almaktadır.

Tablo 21. Yüksek Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Programın Uygulanmasında Karşılaştıkları Zorlukların Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları

	Okul Kaynaklı	Öğrenci Kaynaklı	Öğretmen Kaynaklı	Program Kaynaklı	Veli Kaynaklı
D	0	0	1	1	0
M	0	0	0	0	0
Toplam	0	0	1	1	0

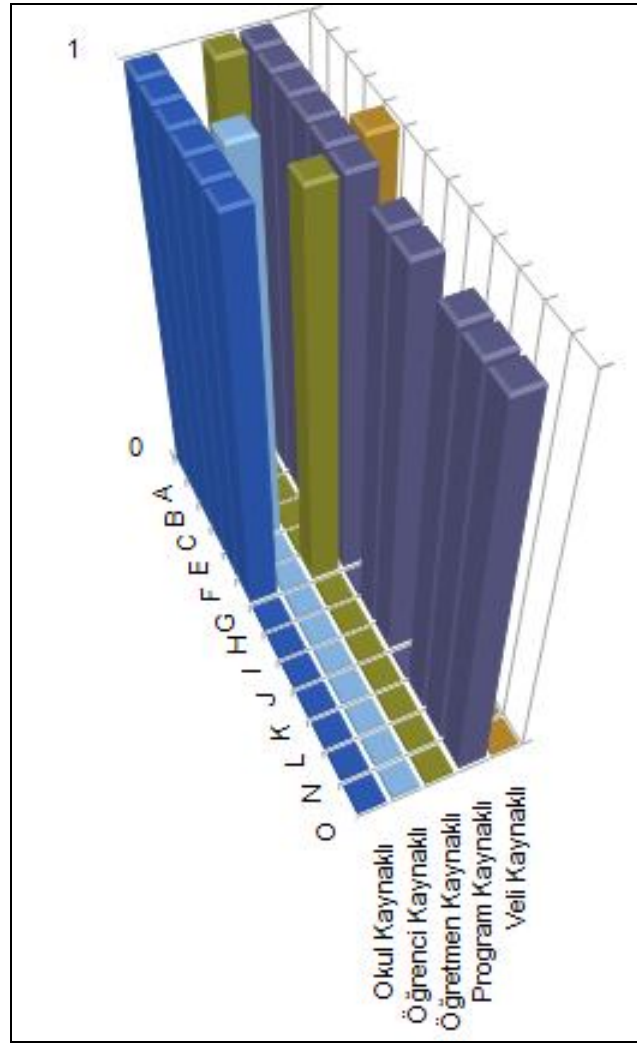

Grafik 9. Yüksek Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Programın Uygulanmasında Karşılaştıkları Zorlukların Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları Gösteren Grafik

Tablo 22. *Sadece Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Programın Uygulanmasında Karşılaştıkları Zorlukların Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları*

	Okul Kaynaklı	Öğrenci Kaynaklı	Öğretmen Kaynaklı	Program Kaynaklı	Veli Kaynaklı
A	1	0	1	1	0
B	1	0	0	1	0
C	1	0	0	1	0
E	1	1	0	1	0
F	1	0	0	1	1
G	1	0	1	1	0
H	0	0	0	0	0
I	0	0	0	1	0
J	0	0	0	1	0
K	0	0	0	0	0
L	0	0	0	1	0
N	0	0	0	1	0
O	0	0	0	1	0
Toplam	6	1	2	11	1

Tablo 22 ve Grafik 10’da görüldüğü gibi, sadece lisans mezunu olan öğretmenlerin karşılaştıkları güçlüklerin öğretmen ve program kaynaklı olduğu tespit edilmiştir.

Grafik 10. *Sadece Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Programın Uygulanmasında Karşılaştıkları Zorlukların Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıklarını Gösteren Grafik*

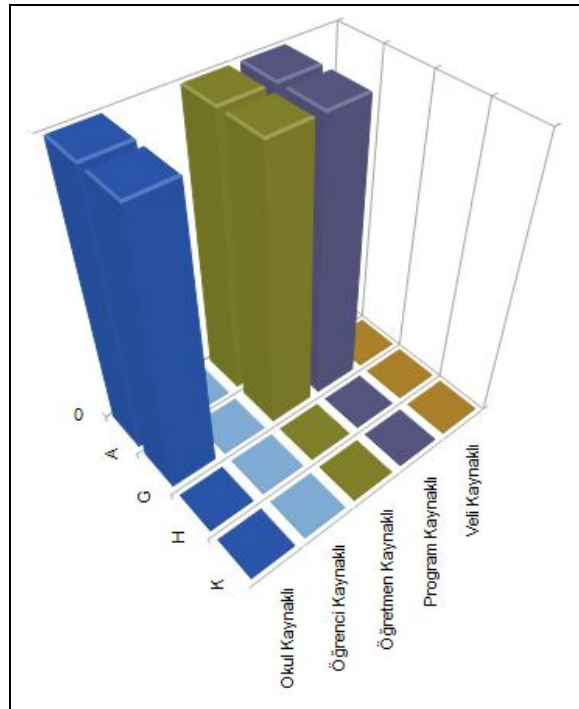
Tablo 22 ve Grafik 10'a göre sadece lisans mezunu olan öğretmenlerin karşılaştıkları güçlüklerin genelde okul ve program kaynaklı olduğu tespit edilmiştir. Görüldüğü gibi yüksek lisans mezunu olan öğretmenler için karşılaşılan güçlükler öğretmen ve program kaynaklı iken sadece lisans mezunu olanlar için karşılaşılan güçlükler okul ve program kaynaklı olmuştur.

5.3.7. Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Alma Durumlarına Göre Programın Uygulanmasında Karşılaşılan Güçlükler

Çalışmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin demografik özelliklerinin sunulduğu tabloda A, G, H ve K öğretmenlerinin (4 öğretmen) hizmet içi eğitim aldıkları, geriye kalan B, C, D, E, F, I, J, L, M, N ve O öğretmenlerinin (11 öğretmen) ise almadıkları görülmektedir. Tablo 23 ve Şekil 11’de hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin programın uygulanmasında karşılaştıkları güçlükler görülmektedir. Tablo 24 ve Grafik 11’de ise hizmet içi eğitim almayan öğretmenlerin programın uygulanmasında karşılaştıkları güçlükler yer almaktadır.

Tablo 23. Hizmet İçi Eğitim Alan Öğretmenlerin Programın Uygulanmasında Karşılaştıkları Güçlüklerin dağılımı ve tekrar edilme sıklıkları

	Okul Kaynaklı	Öğrenci Kaynaklı	Öğretmen Kaynaklı	Program Kaynaklı	Veli Kaynaklı
A	1	0	1	1	0
G	1	0	1	1	0
H	0	0	0	0	0
K	0	0	0	0	0
Toplam	2	0	2	2	0

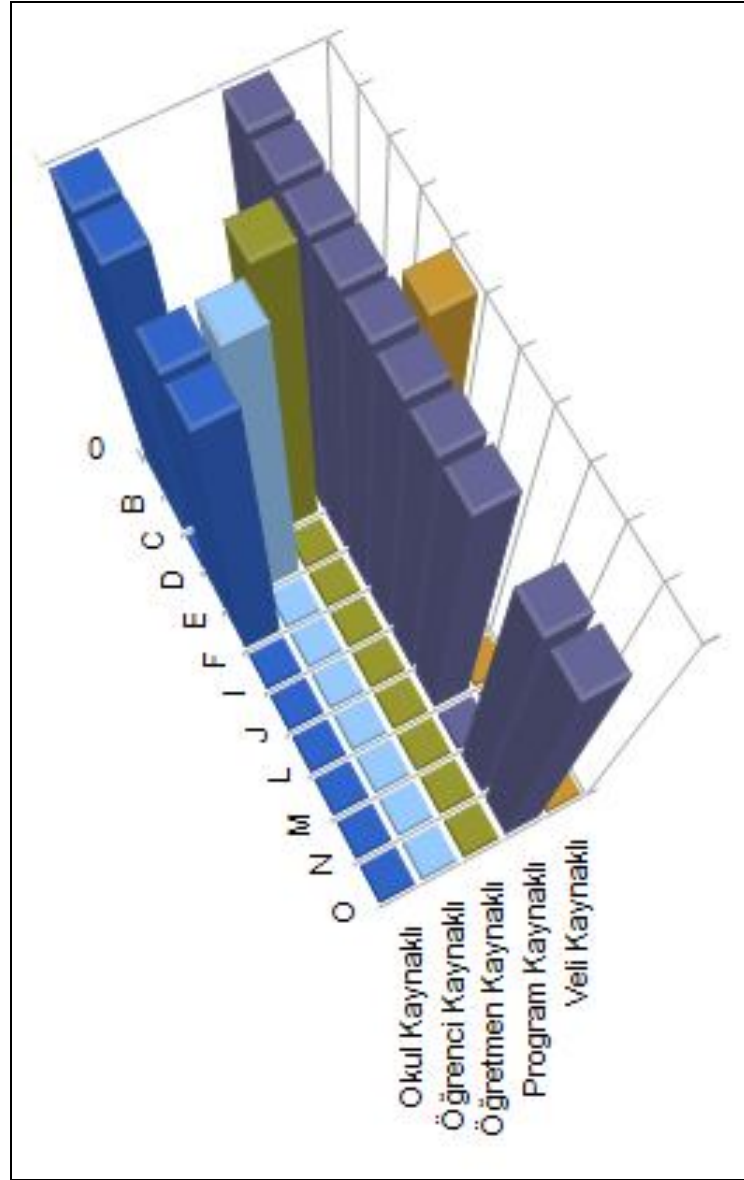

Grafik 11. Hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin programın uygulanmasında karşılaştıkları güçlüklerin dağılımı ve tekrar edilme sıklıklarını gösteren grafik

Tablo 23 ve Grafik 11'e göre hizmet içi eğitim alan öğretmenler okul kaynaklı, öğretmen kaynaklı ve program kaynaklı güçlükler ile karşılaşırken öğrenci ve veli kaynaklı problemler ile karşılaşmamaktadırlar.

Tablo 24. *Hizmet İçi Eğitim Almayan Öğretmenlerin Programın Uygulanmasında Karşılaştıkları Güçlüklerin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları*

	Okul Kaynaklı	Öğrenci Kaynaklı	Öğretmen Kaynaklı	Program Kaynaklı	Veli Kaynaklı
B	1	0	0	1	0
C	1	0	0	1	0
D	0	0	1	1	0
E	1	1	0	1	0
F	1	0	0	1	1
I	0	0	0	1	0
J	0	0	0	1	0
L	0	0	0	1	0
M	0	0	0	0	0
N	0	0	0	1	0
O	0	0	0	1	0
Toplam	4	1	1	10	1

Grafik12. Hizmet İçi Eğitim Almayan Öğretmenlerin Programın Uygulanmasında Karşılaştıkları Güçlüklerin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları

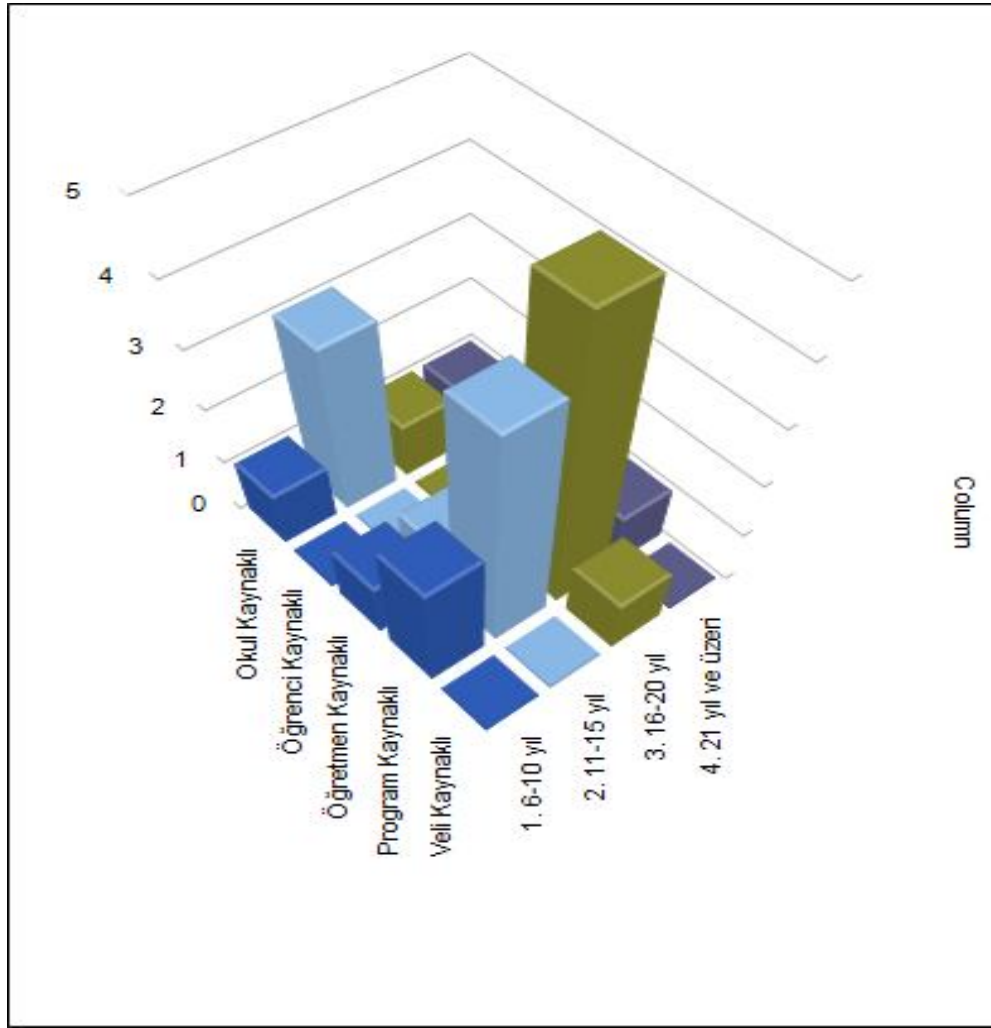
Tablo 24 ve Grafik 12'ye göre hizmet içi eğitim almayan öğretmenler daha ziyade program ve okul kaynaklı sorunlar ile karşılaşmaktadırlar. Hizmet iç eğitim almayan 11 öğretmenden 10'u programdan kaynaklanan sorunlar ile karşılaşmaktadır. Görüldüğü gibi hizmet içi eğitim alan öğretmenler okul, öğretmen ve program kaynaklı sorunlar ile karşılaşırken, hizmet içi eğitim almayanlar program ve okul kaynaklı sorunlar ile karşılaşmaktadırlar.

5.3.8. Öğretmenlerin Kıdem Durumlarına Göre Programın Uygulanmasında Karşılaşılan Güçlükler

Çalışmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin demografik özelliklerinin sunulduğu tabloda, A ve I (2 öğretmen) öğretmenlerinin 6-10 yıl arası, B, C, G, M ve N (5 öğretmen) öğretmenlerinin 11-15 yıl arası, D, F, J, K, L ve O öğretmenlerinin 16-20 yıl arası ve son olarak E ve F (2 öğretmen) öğretmenlerinin 21 yıl ve üzeri deneyime sahip oldukları görülmektedir. Tablo 25 ve Grafik 13’de öğretmenlerin demografik özelliklerine göre programın uygulanması sırasında karşılaştıkları güçlüklerin dağılımı ve tekrar edilme sıklıkları görülmektedir.

Tablo 25. Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Programın Uygulanması Sırasında Karşılaşılan Zorlukların Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları

DENEYİM (YIL)	ÖĞRETMENLER	Okul Kaynaklı	TOPLAM	Öğrenci Kaynaklı	TOPLAM	Öğretmen Kaynaklı	TOPLAM	Program Kaynaklı	TOPLAM	Veli Kaynaklı	TOPLAM
6-10	A	1	1	0	0	1	1	1	2	0	0
	I	0		0		0		1		0	
11-15	B	1	3	0	0	0	1	1	4	0	0
	C	1		0		0		1		0	
	G	1		0		1		1		0	
	M	0		0		0		0		0	
	N	0		0		0		1		0	
16-20	D	0	1	0	0	1	1	1	5	0	1
	F	1		0		0		1		1	
	J	0		0		0		1		0	
	K	0		0		0		0		0	
	L	0		0		0		1		0	
	O	0		0		0		1		0	
21 ve üzeri	E	1	1	1	1	0	0	1	1	0	0
	H	0		0		0		0		0	

Grafik 13. Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Programın Uygulanması Sırasında Karşılaşılan Zorlukların Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları

Tablo 25 ve Grafik 13'e göre örneklemdaki öğretmenlerin deneyimi ne olursa olsun uygulamalarda genelde zorluklarla karşılaşıldığı görülmektedir. Ancak 11-15 yıl arası deneyimi olan öğretmenler ile 16-20 yıl arası deneyimi olan öğretmenlerin diğerlerine göre daha fazla zorlukla karşılaştıkları görülmektedir. 11-15 yıl deneyime sahip olan öğretmenler daha çok program ve okul kaynaklı sorunlarla karşılaştıklarını belirtirken, 16-20 yıl arası deneyime sahip olan öğretmenler daha çok program kaynaklı sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

5.4. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hakkında Öğretmenlerin Önerileri ile İlgili Bulgular

Grafik 14’te görüldüğü gibi İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hakkında Öğretmenlerin Önerileri iki ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar 1) Programın yapısı ve içeriği hakkında öneriler ve 2) programın uygulanmasına destek sağlayacak önerilerdir.

İki ana başlık altında ele alınan öneriler de kendi içinde de çeşitli öneriler içermektedir. Bu ana başlıklar altında toplanan öneriler şunlardır:

Öğretmenler programın yapısı ve içeriği hakkında;

1. Öğrenci merkezli olmalı
2. Yöntem çeşitliliği sağlanmalı
3. Öğrenme alanları genişletilmeli
4. Kazanımlar geliştirilmeli
5. Etkinlik sayısı artırılmalı
6. Program içeriği geliştirilmeli
7. Bütünlük sağlanmalı
8. Program dönütler alınarak düzeltilmeli

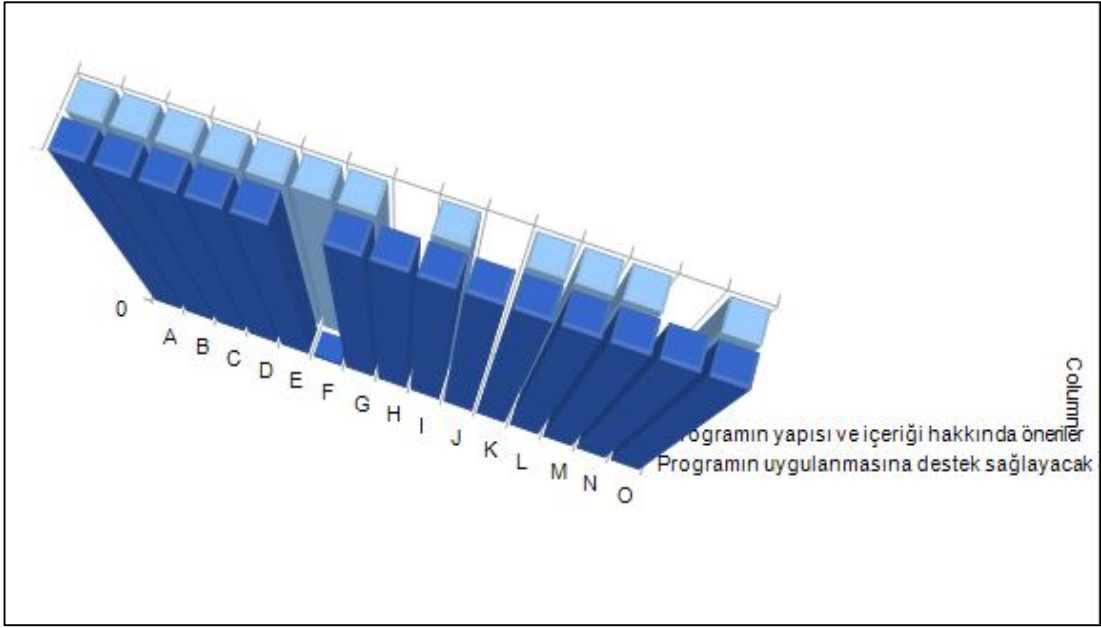
Bu önerilerden “1. Öğrenci Merkezli Olmalı” ve “2. Yöntem çeşitliliği sağlanmalı” önerileri **programın temel yaklaşımı** ile ilgilidir. Bunun yanında “3. Öğrenme alanları genişletilmeli”, “4. Kazanımlar geliştirilmeli”, “5. Etkinlik sayısı artırılmalı”, “6. Program içeriği geliştirilmeli” ve “7. Bütünlük sağlanmalı” önerileri ise **programın organizasyon yapısı** ile ilgilidir.

Öğretmenler programın yapısı dışında ve uygulamaya destek olmayı sağlamak için;

1. Uygun ortam hazırlanmalı
2. Atölye şartları iyileştirilmeli
3. Maddi destek sağlanmalı
4. İdareciye HİE kursu verilmeli
5. Öğretmene HİE kursu verilmeli
6. Öğretmen kendini geliştirmeli
7. Haftalık ders saati artırılmalı
8. Sınıf mevcudu azaltılmalıdır.

Tablo 26. Öğretmenlerin Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına İlişkin Önerileri

		Öğretmenlerin programın yapısı ve içeriği hakkında Sundukları önerileri							Öğretmenlerin programın dışında olan ve uygulamaya destek sağlayabilecek özellikle olan önerileri								
		Öğrenci Merkezli Olmalı	Yöntem çeşitliliği sağlanmalı	Öğrenme Alanı Genişletilmeli	Kazanımlar Geliştirilmeli	Etkinlik sayısı artırılmalı	Program İçeriği Geliştirilmeli	Bütünlük sağlanmalı	Program Dönütler Alınarak Düzeltilmeli	Uygun Ortam Hazırlanmalı	Atölye şartları iyileştirilmeli	Maddi destek sağlanmalı	İdareciye HİE kursu verilmeli	Öğretmene HİE kursu verilmeli	Öğretmeni Kendini Geliştirmeli	Haftalık Ders Saati Artırılmalı	Sınıf Mevcudu Azaltılmalı
ÖĞRETMENLER →	A	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0
	B	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
	C	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
	D	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0
	E	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
	F	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	G	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	1	1
	H	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0
	I	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1
	J	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0
	K	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0
	L	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	1	0	0	0	1	0
	M	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0
	N	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0
	O	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0
TOPLAM	1	1	1	4	2	6	1	2	4	5	2	3	3	2	11	2	
		11							13								

Grafik 14. Öğretmenlerin Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına ilişkin önerilerini gösteren grafik

5.4.1. Öğretmenlerin Programın Yapısı ve İçeriği Hakkında Sundukları Önerileri

Tablo 26’da görüldüğü gibi, programın yapısı ve içeriği hakkında en fazla dile getirilen öneri “program içeriğinin geliştirilmesi” dir. Bu öneri örnekleme oluşturan 15 öğretmenden 6’sı tarafından tekrar edilmiştir. Bu öğretmenler (A, B, C, D, F ve G öğretmenleri) program içeriğinin geliştirilmesi ve yeniden düzenlenmesi gerektiğini düşünmektedirler.

Bu konuda C, D ve G öğretmenleri aşağıda yer alan görüşleri bildirmişlerdir:

C: “...Öğrenci normal sıra üzerinde 3 boyutlu çalışmalarda sıkıntı yaşıyor. Öğretmenim sürekli resim çiziyoruz bundan sıkıldık diyorlar. 3 boyutlu çalışmalara ne zaman geçeceğiz soruları geliyor. Bu program da bunlara daha az yer verilmiş. Bence artırılması ve uygulama alanları özellikle eğitim kurumlarının fiziksel koşullarla düşünülerek artırılması gerekiyor. Bölge şartlarının etkilediği öğrenci ve okul sorunları araç ve gereç teminine olumsuz etki etmektedir”.

D: “...Okuttuğum sınıf düzeylerinde, öncelikli olarak öğrencinin görsel sanat kültürünü benimsemesi, bu öğrenme alanındaki kazanımları sağlamasını düşündüğüm için planlamada görsel

sanat kültürüne yönelik etkinlikleri öne alıyorum. Bence biçimlendirme sonraki aşama”.

G: “...Öğrencilere görsel sanatlar dersinden iyi not almaktan ziyade sanatı ve sanat eseri üretmeyi sevdirmeyi amaçlayan bir sistem gereklidir. Öğrencilere ezbere renk, ezbere form inşası yaptırmak yerine yaratıcı düşüncelerini ortaya çıkaracak bir öğretim programının uygulanmasının daha yararlı olacağı inancındayım”.

Programın yapısı ve içeriği hakkında dile getirilen ikinci öneri kazanımların geliştirilmesinin gerektiğidir. Bu öneri örnekleme oluşturan 15 öğretmenden 4’ü tarafından tekrar edilmiştir. Bu öğretmenler (I, K, M ve O öğretmenleri) kazanımların anlaşılır ve net olmadıklarını, bazı kazanımların aynı olduğunu ve bazılarının ise etkinliklerle uyumlu olmadığını dile getirmişlerdir. Bu nedenle kazanımların geliştirilmesi ve yeniden düzenlenmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bu hususta O öğretmeni;

O: “...Programda verilen kazanımlarda ve öğretim etkinliklerinde bireysel farklılıkların gözetilmesi gereğinin üzerinde durulmadığı kanısındayım. Kazanımlar anlaşılır ve net değildir.” şeklinde görüş bildirmiştir.

5.4.2. Öğretmenlerin Programın Dışında Olan ve Uygulamaya Destek

Sağlayabilecek Olan Önerileri

Tablo 26’da görüldüğü gibi programın dışında olan ve uygulamaya destek sağlayabilecek özellikleri bulunan önerilerden en fazla dile getirileni “haftalık ders saatinin artırılması” gerektiğidir. Bu öneri örnekleme oluşturan 15 öğretmenden 11’i tarafından tekrar edilmiştir. Bu öğretmenler (A, B, C, E, G, H, I, J, L, N ve O öğretmenleri) programın çok yoğun olduğunu ve haftalık ders saatinin bu yoğun programı yetiştirmeye yetmeyeceğini dile getirmektedirler. Bu konuda A, C ve E öğretmenleri şu görüşleri belirtmişlerdir:

A: “...Ders saati ikiye çıkarılmalı yeterli değil, bir saati teorik bilgiye ayrılmalı, ikinci saatinde de uygulama yapılmalıdır”.

C: “...Görsel sanat kültürünü de bir saatte veremeyiz. Bence dersin saatiyle ilgili geliştirme yapsalardı daha iyi olurdu”.

E: “...Eski program daha çok uygulanabilirdi. Yeni program ise çok donanımlı ama uygulanabilinir değildir. Ya ders saatine göre bir program düzenlenmesi yapılmalı ya da içeriğe göre ders saati ayarlanmalıdır”.

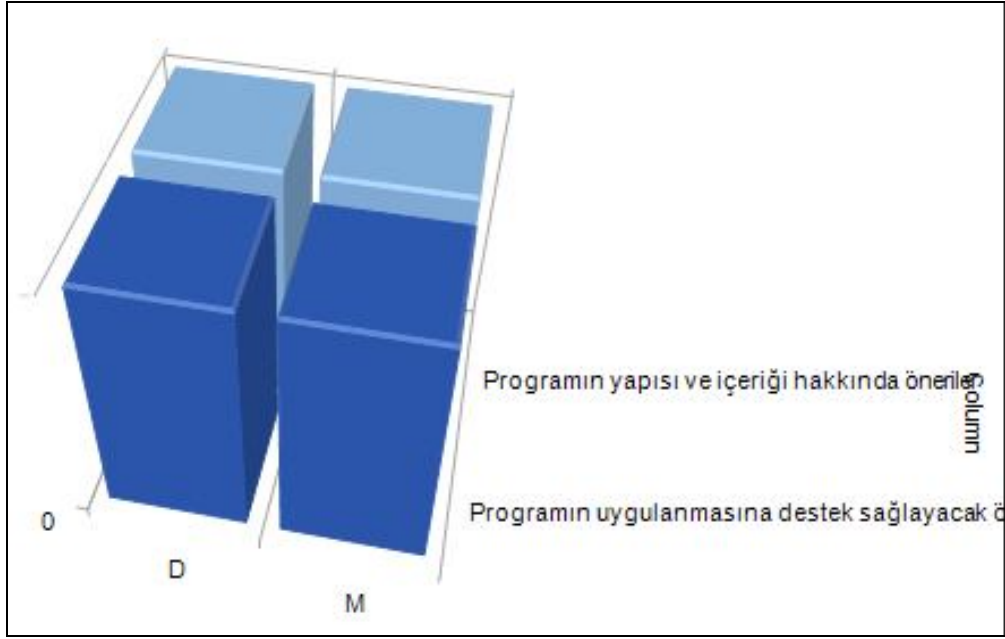
Programın dışında olan ve uygulamaya destek sağlayabilecek özellikleri bulunan önerilerden dile getirilen ikinci ve üçüncü öneriler “atölye şartlarının iyileştirilmesi” ve “uygun ortam hazırlanmasının” gerektiğidir. Atölye şartlarının iyileştirilmesi fikri 5 öğretmen (I, J, K, M ve O öğretmenleri) tarafından dile getirilmiştir. Bu öğretmenler içinde dersin sağlıklı yürütülebilmesine olanak tanıyan araç gereçle donatılmış atölyelerin olması gerektiğini dile getirmişlerdir. Uygun ortam hazırlanması gerektiği önerisi 4 öğretmen (K, L, M ve N öğretmenleri) tarafından dile getirilmiştir. Bu öğretmenler hazırlanan programın kültürel, çevresel ve ekonomik şartlar düşünülmeden uygulanmaya konulduğunu bu nedenle uygun ortamın oluşması ve şartların olgunlaşmasının sağlanması gerektiğini önermişlerdir.

5.4.3. Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Sundukları Önerileri

Öğretmenlerin demografik özelliklerinin sunulduğu tabloda D ve M öğretmenlerinin (2 öğretmen) yüksek lisans mezunu oldukları, geriye kalan A, B, C, E, F, G, H, I, J, K, L, N ve O öğretmenlerinin (13 öğretmen) ise yüksek lisans yapmadıkları, sadece lisans mezunu oldukları görülmektedir. Tablo 27 ve Şekil 15’te yüksek lisans mezunu olan öğretmenlerin önerileri görülmektedir. Tablo 28 ve Şekil 16’da ise sadece lisans mezunu olan öğretmenlerin önerileri yer almaktadır.

Tablo 27. Yüksek Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Program Hakkındaki Önerileri

	Programın yapısı ve içeriği hakkında öneriler	Programın uygulanmasına destek sağlayacak öneriler
D	1	1
M	1	1
Toplam	2	2

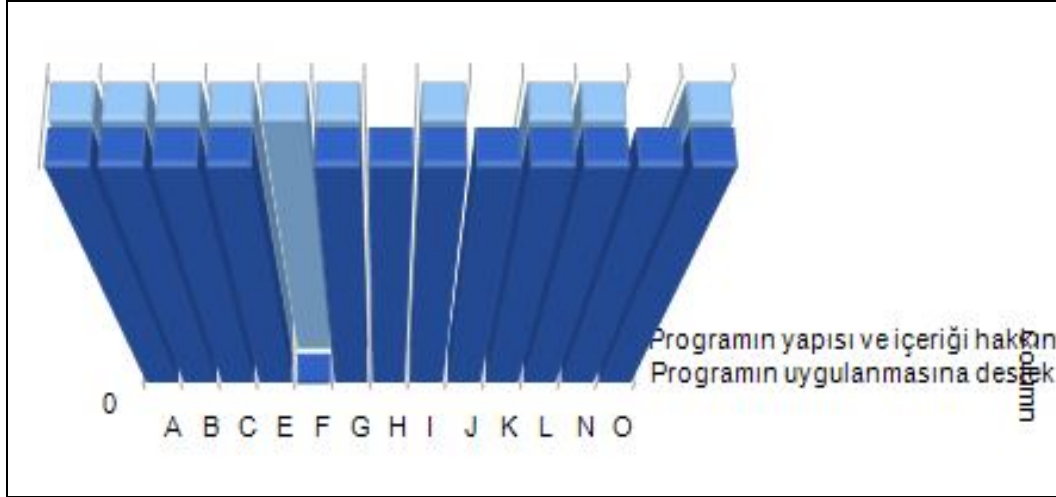

Grafik 15. Yüksek Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Program Hakkındaki Önerileri'ni Gösteren Grafik

Tablo 27 ve Grafik 15'te görüldüğü gibi, yüksek lisans mezunu olan öğretmenlerin tamamı hem programın yapısı ve içeriği hakkında, hem de programın uygulanmasına destek sağlayacak hususlar hakkında eşit sayıda öneri sunmuşlardır.

Tablo 28. Sadece Lisans Mezunu Olan Öğretmenlerin Programla İlgili Önerileri

	Programın yapısı ve içeriği hakkında öneriler	Programın uygulanmasına destek sağlayacak öneriler
A	1	1
B	1	1
C	1	1
E	1	1
F	1	0
G	1	1
H	0	1
I	1	1
J	0	1
K	1	1
L	1	1
N	0	1
O	1	1
Toplam	10	12

Grafik 16. Sadece lisans mezunu olan öğretmenlerin programla ilgili önerilerini gösteren grafik

Tablo 28 ve Grafik 16’da görüldüğü gibi sadece lisans mezunu olan öğretmenler hem programın yapısı ve içeriği hakkında, hem de programın uygulanmasına destek sağlayacak hususlar hakkında öneriler sunmuşlardır. Ancak bu öğretmenler programın uygulanmasına destek sağlayabilecek daha fazla öneri sunmuşlardır.

Görüldüğü gibi yüksek lisans mezunu olan öğretmenler hem programın yapısı ve içeriği hakkında, hem de programın uygulanmasına destek sağlayacak hususlar hakkında eşit sayıda öneri sunmuşken, sadece lisans mezunu olanlar her iki alanda da öneri sunmakla birlikte programın uygulanmasına destek sağlayacak hususlar hakkında daha fazla öneri sunmuşlardır.

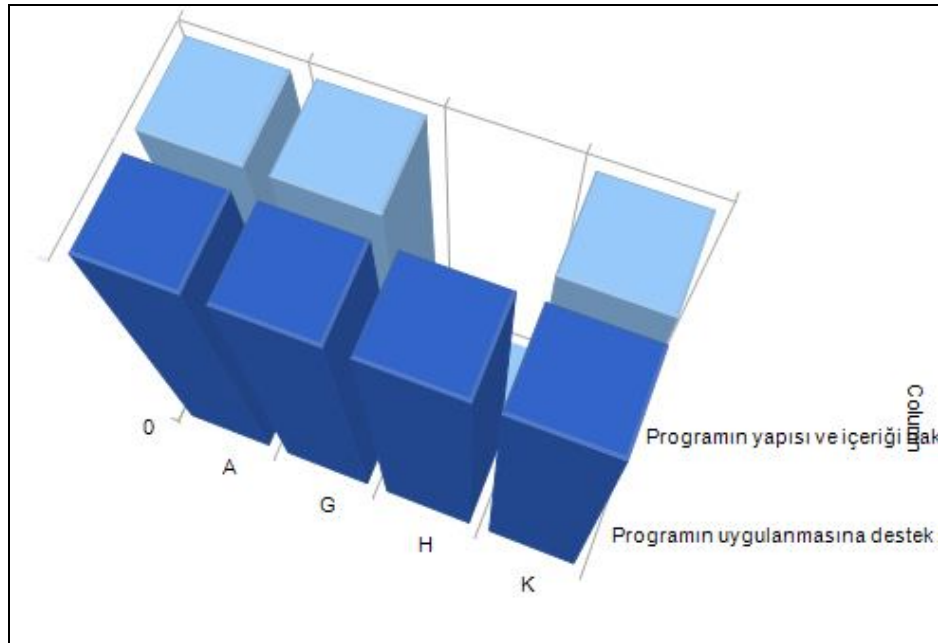
5.4.4. Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Alma Durumlarına Göre Sundukları Önerileri

Çalışmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin demografik özelliklerinin sunulduğu tabloda A, G, H ve K (4 öğretmen) öğretmenlerinin hizmet içi eğitim aldıkları, geriye kalan B, C, D, E, F, I, J, L, M, N ve O (11 öğretmen) öğretmenlerinin ise almadıkları görülmektedir. Tablo 29 ve Şekil 17’de hizmet içi eğitim alan

öğretmenlerin programa yönelik önerileri yer alırken, Tablo 30 ve Şekil 18’de hizmet içi eğitim almayan öğretmenlerin programa yönelik önerileri görülmektedir.

Tablo 29. *Hizmet İçi Eğitim Alan Öğretmenlerin Programa Yönelik Önerileri*

	Programın yapısı ve içeriği hakkında öneriler	Programın uygulanmasına destek sağlayacak öneriler
A	1	1
G	1	1
H	0	1
K	1	1
Toplam	3	4

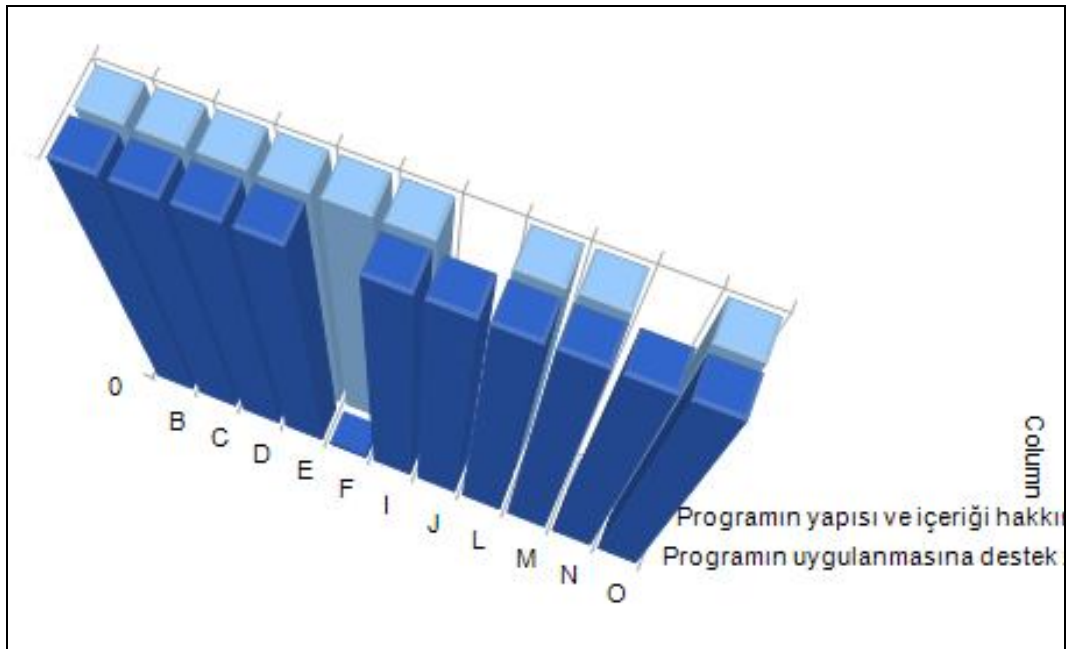

Grafik 17. *Hizmet İçi Eğitim Alan Öğretmenlerin Programa Yönelik Önerilerini Gösteren Grafik*

Tablo 29 ve Grafik 17’de görüldüğü gibi hizmet içi eğitim alan öğretmenler programın yapısı ve içeriği hakkında programın uygulanmasına destek sağlayabilecek türden önerilere göre daha az sayıda öneri sunmuşlardır.

Tablo 30. Hizmet İçi Eğitim Almayan Öğretmenlerin Programa Yönelik Önerileri

	Programın yapısı ve içeriği hakkında öneriler	Programın uygulanmasına destek sağlayacak öneriler
B	1	1
C	1	1
D	1	1
E	1	1
F	1	0
I	1	1
J	0	1
L	1	1
M	1	1
N	0	1
O	1	1
Toplam	9	10

Grafik 18. Hizmet İçi Eğitim Almayan Öğretmenlerin Programa Yönelik Önerilerini Gösteren Grafik

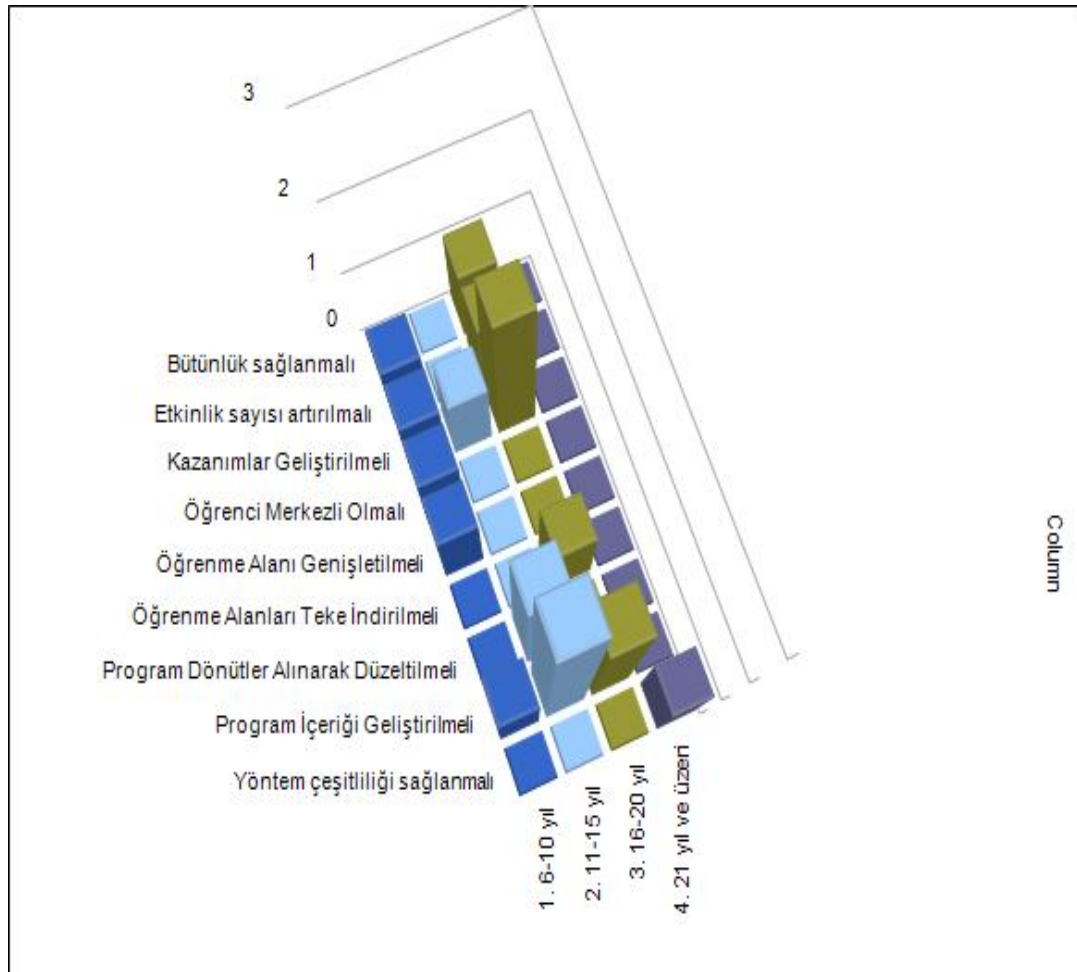
Tablo 30 ve Grafik 18'e göre hizmet içi eğitim almayan öğretmenler de hizmet içi eğitim alan öğretmenler gibi programın yapısı ve içeriği hakkında daha az sayıda öneride bulunmuşlardır. Görüldüğü gibi hizmet içi eğitim alan öğretmenler programın uygulanmasına destek sağlayacak hususlar hakkında programın yapısı ve içeriği hakkında sundukları önerilere göre daha fazla öneri sunmuşlardır.

5.4.5. Öğretmenlerin Kıdem Yıllarına Göre Programa Yönelik Önerileri

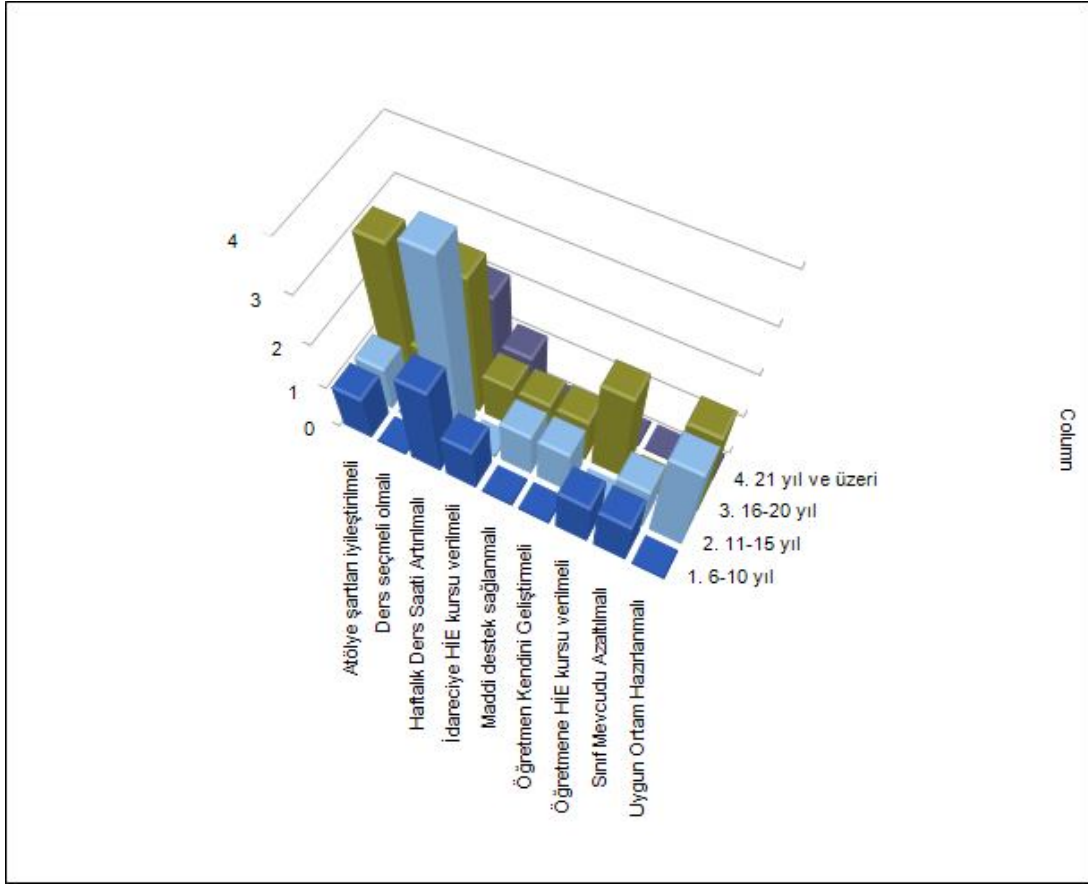
Çalışmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin demografik özelliklerinin sunulduğu tabloda, A ve I (2 öğretmen) öğretmenlerinin 6-10 yıl arası, B, C, G, M ve N (5öğretmen) öğretmenlerinin 11-15 yıl arası, D, F, J, K, L ve O öğretmenlerinin 16-20 yıl arası ve son olarak E ve F (2öğretmen) öğretmenlerinin 21 yıl ve üzeri deneyime sahip oldukları görülmektedir. Tablo 31’de öğretmenlerin demografik özelliklerine göre programın uygulanmasına yönelik önerilerinin dağılımı ve tekrar edilme sıklıkları görülmektedir. Grafik 19’da kıdemlere göre öğretmenlerin programın yapısı ve içeriği hakkında sundukları önerilerin dağılımı ve tekrar edilme sıklıkları görülmektedir. Ayrıca Grafik 19’da kıdemlere göre öğretmenlerin programın dışında olan ve uygulamaya destek sağlayabilecek özellikte olan önerileri dağılımı ve tekrar edilme sıklıkları görülmektedir.

Tablo 31. Öğretmenlerin demografik özelliklerine göre programın uygulanmasına yönelik önerilerinin dağılımı ve tekrar edilme sıklıkları

KIDEM	ÖĞRETMENLER	Öğretmenlerin programın yapısı ve içeriği hakkında Sundukları önerileri								Öğretmenlerin programın dışında olan ve uygulamaya destek sağlayabilecek özelliklerle olan önerileri							
		Öğrenci Merkezli Olmalı	Yöntem çeşitliliği sağlanmalı	Öğrenme Alanı Genişletilmeli	Kazanımlar Geliştirilmeli	Etkinlik sayısı artırılmalı	Program İçeriği Geliştirilmeli	Bütünlük sağlanmalı	Program Dönütler Alınarak Düzeltilmeli	Uygun Ortam Hazırlanmalı	Atölye şartları iyileştirilmeli	Maddi destek sağlanmalı	İdareciye HİE kursu verilmeli	Öğretmene HİE kursu verilmeli	Öğretmen Kendini Geliştirmeli	Haftalık Ders Saati Artırılmalı	Sınıf Mevcudu Azaltılmalı
6-10	A	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0
	I	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1
11-15	B	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
	C	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
	G	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	1	1
	M	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0
	N	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0
16-20	D	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0
	F	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	J	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0
	K	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0
	L	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	1	0	0	0	1	0
	O	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0
21 ve üzeri	E	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
	H	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0

Grafik 19. Kıdemlere göre öğretmenlerin programın yapısı ve içeriği hakkında sundukları önerilerin dağılımı ve tekrar edilme sıklıkları

Grafik 20. Kıdemlere göre öğretmenlerin programın dışında olan ve uygulamaya destek sağlayabilecek özellikte olan önerilerin dağılımı ve tekrar edilme sıklıkları

Tablo 31 ve Grafik 19'a göre programın yapısı ve içeriği hakkında en çok öneri 16-20 yıl deneyime sahip öğretmenler tarafından sunulmuştur. Bunu sırasıyla 11-15 yıllık öğretmenler ile 6-10 yıllık öğretmenler takip etmiştir. En çok dile getirilen programın içeriğinin geliştirilmesinin gerektiği önerisi 11-15 yıllık kıdeme sahip öğretmenler tarafından savunulmuştur. 21 yıl ve üzeri deneyime sahip olan öğretmenler hemen hiç öneri sunmamışlardır.

Tablo 31 ve Grafik 20'ye göre programın dışında olan ve uygulamaya destek sağlayabilecek özellikte olan en çok öneri 16-20 yıl deneyime sahip öğretmenler tarafından sunulmuştur. Bunu sırasıyla 11-15 yıllık öğretmenler ile 6-10 yıllık öğretmenler takip etmiştir. En çok dile getirilen haftalık ders saatinin artırılmasının gerektiği önerisi 11-15 yıllık kıdeme sahip öğretmenler tarafından savunulmuştur.

5.5. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hazırlama Komisyonunda Yer Alan Üyelerin Programa İlişkin Görüşleri

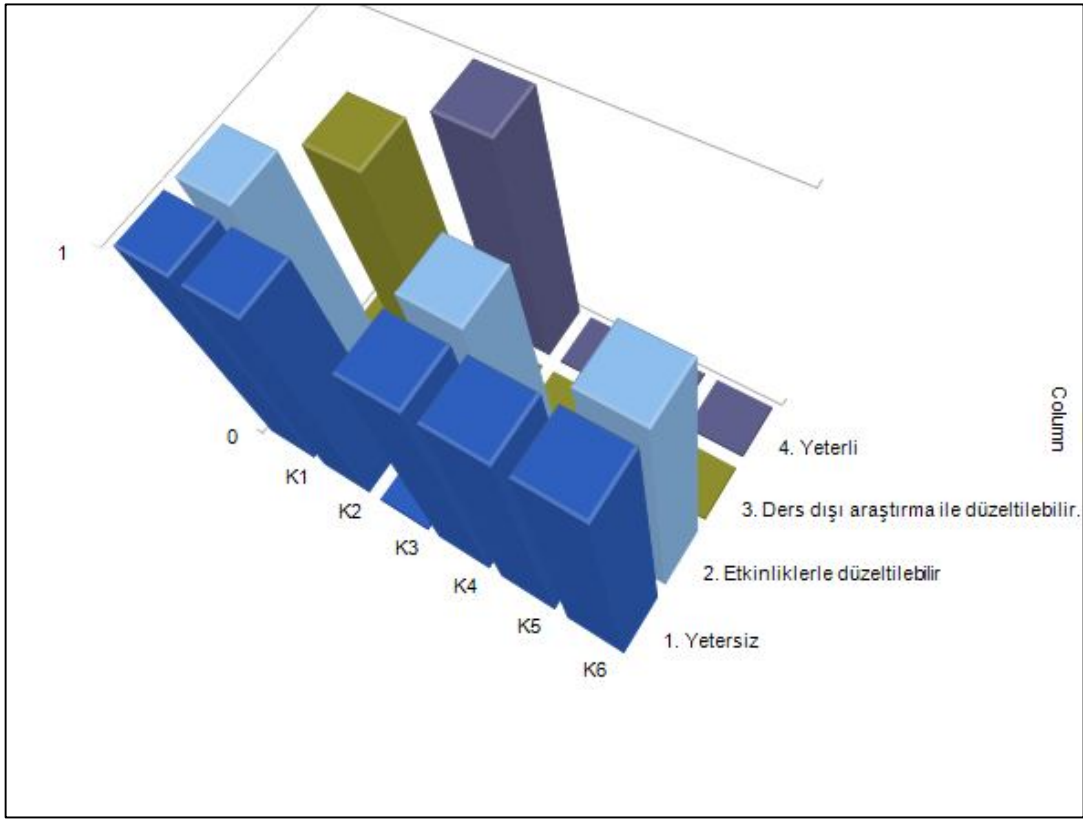
Öğretmenlerle yapılan mülakatlardan elde edilen verilerin analizinde öğretmenlerin program ile ilgili zaman yetersizliğinden şikâyet ettikleri, ders saatinin yetersiz olduğu, süreç değerlendirmenin yapılmasının zor bir iş olduğu ortaya çıkmış ve bunlar yukarıdaki bölümlerde sunulmuştur. Ayrıca bu analizde öğretmenlerin fiziki ortamların yetersizliğinden şikâyet ettikleri de ortaya çıkarılmıştır. Aşağıda analiz sonucunda öğretmenlerin şikâyet ettikleri hususlar 6 komisyon üyesine sorulmuş elde edilen veriler kullanılarak yapılan analiz ile ortaya çıkan durum sunulmuştur.

5.5.1. Komisyon Üyelerinin Ders Saatinin Yeterliliği Konusundaki Görüşleri

Grafik 21 ve Tablo 32’de görüldüğü gibi İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı için ayrılan haftalık ders saatlerinin yeterliliği konusunda komisyon üyelerinin görüşleri ve önerileri yer almaktadır. Tablo ve Şekillerde komisyon üyeleri, K1, K2, K3, K4, K5 ve K6 sembolleriyle gösterilmiştir.

Tablo 32. Komisyon Üyelerinin Haftalık Ders Saatinin Yeterliliği Konusundaki Görüşlerinin Dağılımı ve Tekrar Edilme Sıklıkları

Komisyon Üyeleri	1. Yetersiz	2. Etkinliklerle düzeltilebilir	3. Ders dışı araştırma ile düzeltilebilir	4. Yeterli
K1	1	1	0	0
K2	1	0	1	0
K3	0	0	0	1
K4	1	1	0	0
K5	1	0	0	0
K6	1	1	0	0
Toplam	5	3	1	1

Grafik 21. Komisyon üyelerinin haftalık ders saatinin yeterliliği konusundaki görüşlerinin dağılımı ve tekrar edilme sıklıklarını gösteren grafik

Buna göre komisyon üyelerinden biri (K3) dışında hepsi program için ayrılan haftalık ders saatinin yetersiz olduğunu bildirmiştir. Bu üyeler programın uygulanmasında karşılaşılan zaman sorununu aşmak için iki öneri ileri sürmüşlerdir. Bunlardan birincisi etkinlikleri birden fazla kazanıma yönelik olarak hazırlamaktır ve K1, K4 ve K6 tarafından dile getirilmiştir. Bu üyeler 5-6 kazanımı gerçekleştirecek şekilde etkinliklerin yapılması durumunda zaman sorununun önüne geçilebileceğini belirtmişlerdir. Bu hususta K1 şu görüşleri bildirmiştir:

K1: “...Öğretmen, iyi bir planlamayla bir etkinliği, 5–6 kazanıma yönelik olarak hazırlayabilir. Bu, iyi planlanmış az sayıda etkinlikte, çok sayıda kazanım kullanabilme özgürlüğü anlamına gelir”.

Zaman sorununu aşmak için ortaya atılan ikinci öneri bazı etkinliklerin ve özellikle araştırmaların ders için ayrılan haftalık zaman diliminin dışında yapılmasıdır. Bu öneri hakkında K2 aşağıda belirtilen açıklamaları yapmıştır:

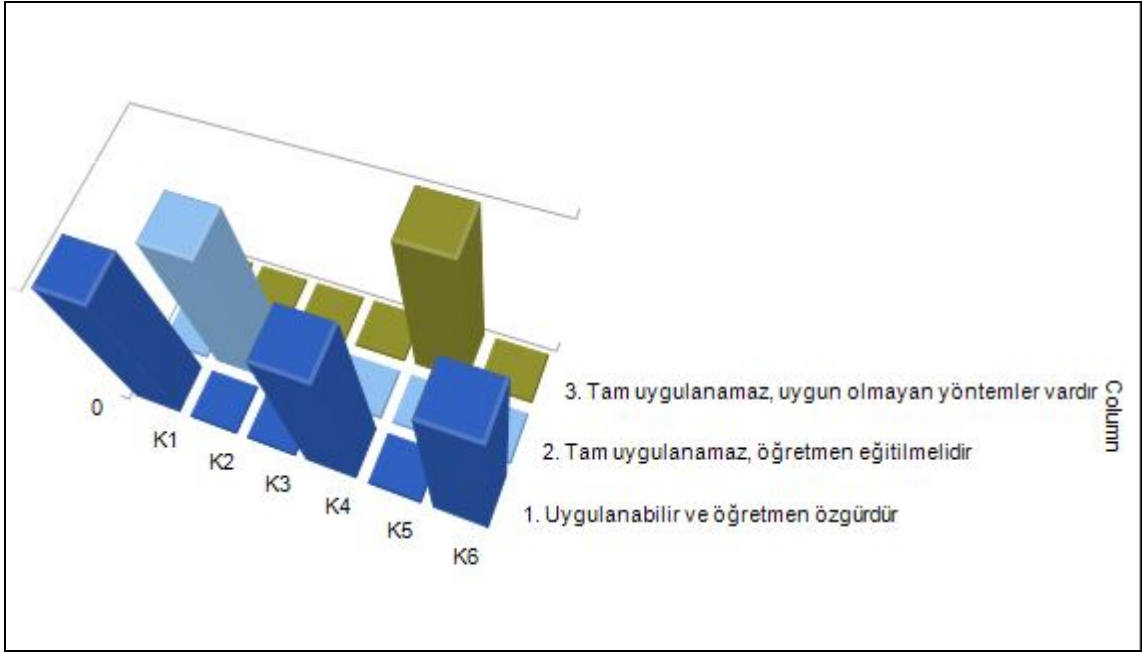
K2:”...Programda eğitimciye zaman ve uygulama konusunda esneklik veren pek çok öneriler de tartışılmıştır... Araştırma konuları ders dışı ilgi alanı yaratmak amacıyla düşünülmüştür.”

5.5.2. Komisyon Üyelerinin Programda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Yöntem ve Teknikleri İle İlgili Görüşleri

Tablo 33 ve Grafik 22’de görüldüğü gibi 1-8. Sınıflar Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında kullanılması tavsiye edilen Ölçme Değerlendirme Yöntem ve Teknikleri İle İlgili komisyon üyelerinin görüşleri temelde iki bölümde incelenebilir. Buna göre K1, K4 ve K6’ya göre bu yöntem ve teknikler uygulanabilir iken K2 ve K5’e göre bunlar tam olarak uygulanamazlar. K3 ise bu konuda görüş bildirmemiştir.

Tablo 33. Komisyon Üyelerinin Programın Önerdiği Ölçme Değerlendirme Yöntem ve Teknikleri İle İlgili Görüşlerinin Dağılımı Ve Tekrar Edilme Sıklıkları

Komisyon Üyeleri	1. Uygulanabilir ve öğretmen özgürdür	2. Tam uygulanamaz, öğretmen eğitilmelidir	3. Tam uygulanamaz, uygun olmayan yöntemler vardır
K1	1	0	0
K2	0	1	0
K3	0	0	0
K4	1	0	0
K5	0	0	1
K6	1	0	0
Toplam	3	1	1

Grafik 22. Komisyon üyelerinin Programın Önerdiği Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Teknikleri İle İlgili Görüşlerinin dağılımı ve tekrar edilme sıklıklarını gösteren grafik

Programda belirtilen yöntem ve tekniklerin uygulanabilir olduğunu belirten komisyon üyeleri aynı zamanda öğretmenin istediği ölçme-değerlendirme yöntemi seçme özgürlüğüne sahip olduğunu da belirtmiştir. Bu hususta K4 ile sembolize edilen komisyon üyesi:

K4: “...Hazırlanan müfredatlarda ölçme değerlendirme yöntemlerinin tamamına yakını her bir dersin kendi içeriğine uyarlanarak örneklendirilmiş ve öğretmene bu yöntemlerden herhangi birini tercih etme olanağı tanınmıştır. Öğretmen, hangi ölçme değerlendirme yöntemini seçerse seçsin, yöntemin ilkelerine uygun olmak kaydıyla kendi kriterlerini oluşturma ve kullanma hakkına sahiptir.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Programda belirtilen yöntem ve tekniklerin tam olarak uygulanamayacağı şeklinde görüş bildiren K2 üyesine göre öğretmenlerin bu konuda eğitilmelerinin gerekliliğine vurgu yapmış ve aşağıda verilen görüşleri dile getirmiştir:

K2: “...Gerçek anlamda ölçme ve değerlendirmeyi bizim önerilerimiz doğrultusunda kabul edecek bir yaklaşım mevcut değil. Ayrıca bunu yapacak eğitimci ve bu eğitimcinin birikimi önemlidir.”

Buna ilave olarak K5 üyesi de programda belirtilen yöntem ve tekniklerin tam olarak uygulanamayacağı çünkü bazı yöntem ve tekniklerin uygulanabilir olmadıklarını belirtmiş ve aşağıda yer alan açıklamaları yapmıştır:

K5:”...Uygun olmayanların bulunduğu söylenebilir. Ancak yapılandırmacı anlayış nedeniyle ölçme ve değerlendirme uzmanlarının illaki olmalı dedikleri de bulunmaktadır. Bu sorunun asıl muhatabı olan komisyon üyesi ölçme ve değerlendirme uzmanlarına da bu soru sorulmalıdır.”

5.5.3. Komisyon Üyelerinin Programın Uygulanacağı Atölye Ortamları ve Diğer Fiziki Şartlar Konusundaki Görüşleri

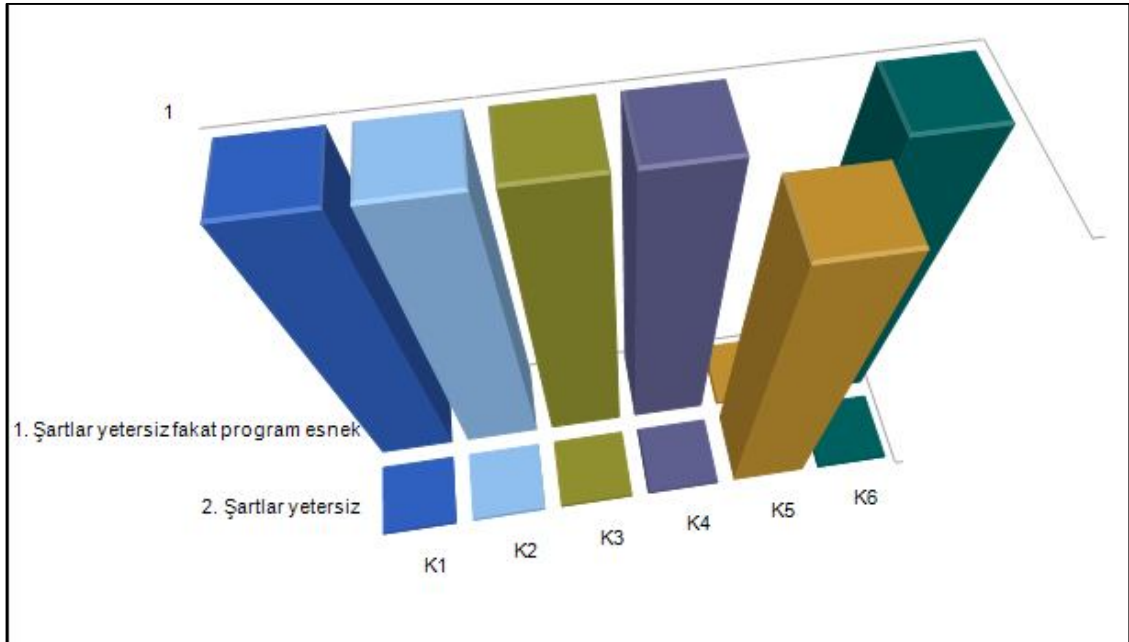
Tablo 33 ve Grafik 22’te görüldüğü gibi programı hazırlanmasında görev alan komisyon üyelerinden 5’i (K1, K2, K3, K4 ve K6) ülkemizde atölye ve fiziki şartların yetersiz olduğunu bildiklerini ve programı yaparken bu durumu göz önünde bulundurarak esnek bir yapı kurmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu hususta K4 üyesi;

K4:”...Program esnek bir yapıya sahiptir. Öğretmen, kazanımlara uygun olmak kaydıyla fiziksel koşullara uygun etkinlikleri seçme ya da üretme olanağına sahiptir. Müfredatın yetersiz fiziksel koşullarda da uygulanabilirliğini artırmanın tek çaresi, öğretmene, her koşulda alternatif geliştirebilme esnekliğini sağlamaktır. Bu programla da alternatif kullanma olanağı öğretmene sağlanmıştır. Programdaki hiçbir malzeme, hiçbir teknik, hiçbir yöntem ve hiçbir etkinlik “dayatma” değildir.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Tablo 34 ve Grafik 23’te görüldüğü gibi programı hazırlanmasında görev alan komisyon üyelerinden K5 de ülkemizde atölye ve fiziki şartların yetersiz olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 34. Komisyon Üyelerinin Programın Uygulanacağı Atölye Ortamları ve Diğer Fiziki Şartlar Konusundaki Görüşlerinin dağılımı ve tekrar edilme sıklıkları

Komisyon Üyeleri	1. Şartlar yetersiz fakat program esnek	2. Şartlar yetersiz
K1	1	0
K2	1	0
K3	1	0
K4	1	0
K5	0	1
K6	1	0
Toplam	6	1

Grafik 23. Komisyon Üyelerinin Programın Uygulanacağı Atölye Ortamları ve Diğer Fiziki Şartlar Konusundaki Görüşlerinin dağılımı ve tekrar edilme sıklıkları

BÖLÜM VI

6. TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular, araştırmadan alt amaçları göz önüne alınarak tartışılmıştır.

Bu bölümde yer alan tartışmalar;

- 1) İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının kuramsal temelleri,
- 2) İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının uygulanabilirliği hakkındaki Görsel Sanatlar öğretmenlerinin görüşleri,
- 3) İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının uygulanmasında Görsel Sanatlar öğretmenlerinin karşılaştıkları güçlükler,
- 4) İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına yönelik Görsel Sanatlar öğretmenlerinin önerileri,
- 5) İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının hazırlanma sürecinde yer alan komisyon üyelerinin programa ilişkin görüşleriyle ilgili tartışmalar başlıkları altında verilmiştir.

6.1. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Kuramsal Temelleriyle İlgili Tartışma

Öğretim programları, bilgi ve teknolojinin gelişmesi, bilişim ve iletişim olanaklarının yaygınlaşması; küreselleşme gibi uluslararası oluşumlardan etkilenirler. Özellikle bilginin, teknolojinin ve ürünlerinin hızla gelişmesi ve yayılması, bireysel ve toplumsal yaşamda, toplumsal sistemlerde köklü değişikliklere neden olmaktadır. Okulların, bireyleri bu değişime uyum sağlanabilecek şekilde yetiştirebilmeleri için, öğretim programlarının çağdaş gelişmeler ve değişimler doğrultusunda oluşturulması kaçınılmaz bir gerçektir. Bu açıdan bir ülkenin eğitim sistemi içinde uygulanan öğretim

programları, öncelikle uygulama sahasının, toplumsal dinamikleri, gereksinimleri ve yaşantılarını kaynak almak zorundadır. Aksi takdirde, kendi yapı ve gereksinimlerini karşılayan farklı ülkelerden ithal model ve öğretim yönelimlerinin eğitime katkısından söz etmek oldukça zordur.

2006-2007 öğretim yılından itibaren uygulanmaya konulan yeni “İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı”, ”öğrenci merkezli” ya da “yapılandırmacı” yaklaşım temelli, öğrencinin öğrenme sürecine aktif olarak katılmasını amaçlayan, dersler arası yatay ve dikey ilişkileri dikkate alan, sınıf içi ve sınıf dışı öğrenme deneyimlerini bütünleştirmeye önem veren bir anlayışla geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu özellikler dikkate alındığı zaman “yeni” öğretim programının, ilköğretim düzeyindeki eğitime önemli katkılar getirme potansiyeli olduğu söylenebilir.

Ancak, bu programın hazırlanması aşamasında, program geliştirme süreci ve ilkeleri yönünden önemli eksiklerin olduğu ve uygulamada ciddi sorunların yaşandığı özellikle öğretmenler tarafından dile getirilmektedir. Öğretim programlarının çağın gerektirdiği yenilikleri içermesi önemli bir amaçtır; ancak bu oluşumlara yanıt veren programların ülke gerçeklerini (çevre, maddi imkânlar, aile ve okul şartları, vb) gören kapasite de olması beklenir.

Bireysel ve toplumsal istemlerin gereklerini yerine getirme amaçlı bir program geliştirme süreci zaman, uzman görüşü, araştırma verileri, değerlendirme sonuçları, ilgililerin katılımı, ilgili çevrelerde tartışma, deneme uygulaması, temel ve yardımcı ders materyallerinin geliştirilmesi, öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri gibi bileşenler bütünlüğü içinde ele alınmasını gerektirir. Özellikle bireylerin bedensel, zihinsel-bilişsel gelişimlerinin bir bütün olarak desteklendiği ve yaşam boyu öğrenmenin gerekliliği olan ve bireysel, toplumsal yaşamları için ortak temel bilgi, beceri, tutum ve davranışları kazandıkları temel eğitim basamağı olan ilköğretimde mevcut eğitim programının kaldırılarak yerine yepyeni bir eğitim programının uygulamaya konulması, altı ay gibi oldukça kısa bir süre içerisinde gerçekleştirilemeyecek kadar kapsamlıdır.

Ayrıca bu programın hazırlanmasında yeterli düzeyde ilgili alan uzmanlarının desteğinin alınmaması, uygulanan programın değerlendirme çalışmaları ile yeni programın gerekçesine, hazırlanmasına ve uygulanmasına temel oluşturacak bilimsel

araştırma süreçlerine yer verilmemesi, program taslağının tartışılarak yeterli düzeyde ve kapsamlı dönütler alınmasına önem verilmemesi, uygulayıcı pozisyonundaki öğretmenlerin hazır duruma getirilmemesi, programın ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarının ortaya konmaması, programın hazırlanmasında gerekli kriterlerin yeterince yerine getirilmediğini göstermektedir.

Özet olarak, öğretmenlerin programın uygulanmasında belirsizliklerden ve yetersizliklerden kaynaklanan çok yönlü güçlükleri, sorunları ve eğitim gereksinimleri vardır. Yeni programın başarısı, öncelikle bu eksikliklerin giderilmesine bağlıdır.

Bir eğitim programının başarıya ulaşmasında, programın uygulayıcıları olan öğretmenlerin programın öğelerinin (amaç, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme süreci) ve programın uygulama ilkelerinin gerektirdiği bilgi, beceri ve tutumlara sahip olmaları önemlidir. Bu nedenle, program geliştirme sürecinde öğretmenlerin, yeni öğretim programı için öngörülen nitelikler yönünden hazır olmalarının dikkate alınmasının yanı sıra, hizmet içi eğitim programlarının düzenlemesiyle ve sıkı bir takiple bütün öğretmenlere ulaşılmasının sağlanması gerekirdi.

Dolayısıyla öğretmenlerin, büyük çoğunluğu yeni öğretim programın niteliğini ve uygulama ilkelerini bilmeden bu programı uygulama durumunda kalmışlardır. Bu sorunlar, program geliştirmenin sürekli olması ve uygulamadan gelen dönütlerle gerekli iyileştirmelerin yapılması gerektiği anlayışı ile çok yönlü uzman görüşlerinin de katkılarıyla sistem bütünlüğü içerisinde uygun çalışmalarla çözümlenmelidir.

Görsel sanatlar dersi öğretim programının geliştirilmiş ve değiştirilmiş olması, bilimsel araştırmalara dayalı kuramlar temelinde yapılandırılamamıştır. Daha çok gelişmiş ülkelerdeki programlar incelenerek Türkiye şartlarına uydurulmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamında ders öğretim programını hazırlayan komisyon üyelerine, *“Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı hazırlanırken hangi öğretim programları san at eğitimi ve genel eğitimle ilgili hangi kuramsal yaklaşımlar (Türk ve yabancı) temel dayanaklar ve genel kaynaklar olarak kullanılmıştır?”* (Bkz: Ek: 2) sorusu yöneltilmiştir.

Komisyon üyelerinden **K5**; “Yapılandırmacı yaklaşımla, disiplinlerarası anlayışa dayalı, Çoklu zekâ kuramı temelli hazırlanmıştır. Japonya, Güney Kore, Kanada, ABD, Almanya, İrlanda gibi ülkelerin görsel sanatlar dersi öğretim programları taranmış, ancak hiçbir ülkenin öğretim programı (müfredatı) ndan doğrudan yararlanma yoluna gidilmemiştir. Program tamamen özgündür. Kullanılan kaynakların tamamı, İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim programının kaynakça kısmında yer almaktadır” cevabını vermiştir.

Ayrıca, görsel sanatlar dersi öğretim programının hazırlanmasında görevli komisyon üyelerine “Kazanımlar ve etkinlik örneklerini belirlemedeki yaklaşımlarınız ve kuramsal temelleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir (Bkz. Ek: 2).

K4 komisyon üyesinden, cevap, “...Kazanımlar; her öğrenme alanının kendi hedefleri doğrultusunda hazırlanmış olup, öğrencilerin gelişim seviyesine göre, birinci sınıftan sekizinci sınıfa doğru kademeli olarak hazırlanmıştır. Etkinlikler; yalnızca birer tavsiye niteliğindedir ve öğretmene yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır. Öğretmen, kazanımlara yönelik olmak kaydıyla bu etkinliklerde değişiklik yapabilir ya da tamamen farklı etkinlikler yaptırabilir. Programdaki etkinlik örnekleri hazırlanırken, kazanımlara yönelik olması ve görsel sanatların resim, heykel, seramik, mimari, fotoğraf, karikatür, tekstil, grafik, baskı resim gibi dalların tümüne yönelik örnekler içermesi hususuna dikkat edilmiştir. Ayrıca, programda yer alan etkinlik örnekleri; çağdaş öğretim yöntemlerinin kullanılmasıyla, öğrenme sürecinde öğrencinin etkin bir rol üstlenmesini, öğrencilerin birbirleriyle ve öğretmenleriyle irtibat halinde olmalarını ve etkinliklerin her aşamasında katılımcı olarak yer almalarını sağlayacak şekilde hazırlanmıştır. Bu durum, uygulama için tercih edilecek olan etkinlik örneklerinin yapılandırmacı yaklaşıma uygun bir şekilde hazırlanan ders planı formatlarına dönüştürülmesi gereğiyle de bir zorunluluk haline getirilmiştir” olarak alınmıştır.

Hemen arkasından : “İlköğretim okullarındaki derslik ya da atölye ortamları ile diğer fiziki koşullar bu öğretim programını yürütmek için yeterli midir?” (Bkz: Ek: 2) sorusuna **K1**, komisyon üyesi; “...Bu soru da yine, programın mantığının yeterince anlaşılmadığını ortaya koymaktadır. Çünkü program esnek bir yapıya sahiptir. Öğretmen, kazanımlara uygun olmak kaydıyla fiziksel koşullara uygun etkinlikleri seçme ya da üretme olanağına sahiptir. Müfredatın yetersiz fiziksel koşullarda da

uygulanabilirliğini artırmanın tek çaresi, öğretmene, her koşulda alternatif geliştirebilme esnekliğini sağlamaktır. Bu programla da alternatif kullanma olanağı öğretmene sağlanmıştır. Programdaki hiçbir malzeme, hiçbir teknik, hiçbir yöntem ve hiçbir etkinlik “dayatma” değildir” cevabı verilmiştir. Bir önceki cevapta yapılandırmacı yaklaşımla hazırlanması gereken ders planından bahsederken diğer soru da hazırlanan ders planının uygulama alandaki yetersizliğinde; programın esnek bir yapıya sahip olduğu söylenmektedir. Bu bağlamda, bahsedilen kazanım ve etkinlikleri uygulama çabasında, olan görsel sanatlar öğretmenleri nasıl bir performans göstermelidir ki programda salık verilen hedeflere ulaşabilsinler.

Hızla değişen ve gelişen yaşam biçimlerinin etkilerinin eğitim alanında da görülmesi, özellikle, görsel algının ve imgelerin en yoğun biçimde kullanıldığı disiplinlerden biri olan görsel sanatlar dersini de değişime uğratmaktadır. Öğrencinin bilişsel, duyuşsal ve devinimsel özelliklerini tümü ile ele alarak çok yönlü bir bakış açısı kazandırmayı amaçlayan görsel sanatlar dersi, tüm duyuların eğitimini sağlamaktadır. Ancak, görsel sanatlar eğitimi yalnızca soyut anlamda bir duygu eğitimi ya da estetik eğitimi değil; aynı zamanda zihinsel düşünce süreçlerinin zenginleştirilmesi ve kültürle olan ilişkiler bütününe sezilmesine ilişkin çok yönlü bir yöntemler bütünüdür. Görsel sanatlar dersi, bireyin dış dünya ile bağlantılar kurarak içinde bulunduğu toplum ve dış dünya ile bir bağ kurmasına yardımcı olur. Bu bağlamda, görsel sanatlar eğitiminin eğitim sistemi içinde disiplinlerarası bir yaklaşım aracılığı ile içinde bulunduğu toplumun birikimlerine ve kültürel öğelerine katkıda bulunduğu gibi, bu kaynaklardan beslendiği bir gerçektir. Böylece, öğrencilerin içinde yaşadığı toplumun kültürel öğelerine ilişkin algı ve gözlemleri ile birikimlerinin uygulanan sanat etkinliklerine yansımalarının değerlendirilmesinde “ÇASEY ve Görsel Kültür” kuramlarından faydalanılması gerekli olduğu düşünülmektedir.

6.2. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Uygulanabilirliği

Hakkındaki Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Görüşleriyle İlgili Tartışma

Bu başlık altında araştırmanın ikinci alt amacı olan, görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşlerine göre İlköğretim okulları görsel sanatlar dersi öğretim programının uygulanabilirliği ile ilgili bulgular tartışılmıştır. Öğretmenlerin yeni görsel

sanatlar dersi öğretim programını algılama, uygulama yöntem ve düzeylerini belirlemek amacıyla sorular sorulmuştur. Bu soruların sorulmasındaki temel amaç öğretmenlerin öğretim programına yönelik tutumlarını, eğitim- öğretim yöntemlerini ve uygulama tutumlarını öğrenebilmektir.

Bu bağlamda öğretmenlerin bu konu hakkında sorulan soruya ve görüşmeler süresince değindikleri görsel sanatlar dersi öğretim programının uygulanabilirliğine ilişkin görüşleri Nvivo 8.0 programı yardımıyla kodlanmış ve bulgular bölümünde Tablo 1’de sunulmuştur. Buna göre, Öğretmenlerin büyük çoğunluğu uygulamanın zorlaştığını söylemişlerdir.

D öğretmeniyle Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının uygulanması hakkında yapılan görüşmelerde geçen diyalog örneği aşağıda verilmiştir:

D: “...Uygulamada, etkinliklerin nasıl yapılacağına dair pek az bilgi olması nedeniyle burada da kişisel uğraş fazla oldu”.

Neyin öğretilmesi, neye değer verilmesi ve neyin öğrenilmesi gerektiğine dair geniş bir felsefe ve mantıksal çerçeve olarak öğretim programı, genellikle okullarda ders listeleri veya yüksek öğretimde disiplinler olarak ortaya çıkar. Bunlar; içerik, yaklaşım, yaş grubu, toplumsal cinsiyet, zekâ, eğilim, eğitim veya çalışma açılarından tanımlanırlar (Swift, 1999: 100).

Swift’inde belirttiği gibi öğretim programı içeriğiyle öğretmene rehber olmalıdır. Öğretim programı kapsamında verilen etkinlikler, kazanımlar öğrencinin seviyesine ve imkânlarına uygun olarak kolaydan zora, genelden özele gibi basit sıralamalarla verilmelidir. Öğretmenlerin çaresiz kaldığı, anlamlandıramadıkları bir yönergeler silsilesinin, eğitim öğretime katkı sağlayacağı düşünülemez.

E öğretmenin Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının uygulanması hakkında yapılan görüşmelerdeki düşünceleri aşağıda verilmiştir:

E: “...Uygulamayı tam anlamıyla yapabiliyor olsaydık daha başarılı sonuçlar elde ederdik. Ama bizim eğitim şartlarımızda bu mümkün değildir”.

Öğretim Programı, öğrencilerin algılarını geliştirmeyi amaçlar; çevreyi sadece sanat çalışması için bir ilham kaynağı olarak görmeyi değil; mümkün olan algı, analiz ve eleştirileri genişleterek onu bir eleştirmen ve tasarımcı gözüyle görmeleri konusunda teşvik eder nitelikleri taşıması gerekir (Adams&Chisholm,1999: 339).

E öğretmeniyle Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının uygulanması hakkında yapılan görüşmelerde geçen bir başka diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

E: “...Sanat eğitiminin gerçekleşmesinde etkili bir yöntem olan ve aynı zamanda bireylerin kültürlenmelerine olanak sağlayan müze eğitiminde, öğrencilerin müzelere gitmesi teşvik edilmektedir. Bunun için öğrencilere bilgisayar ortamlarında hazırlanan müzelerin izlettirilmesinin yanında, çeşitli zamanlarda öğrencilerin müzeleri yerinde görmesi için geziler düzenlenmektedir. Ama gelir seviyesi düşük olan öğrenciler bu imkânlardan kısıtlı kalmakta, bilgisayar ve diğer bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanamamaktadırlar”.

Müzelerin örgün eğitimin alışılmış yöntemleri dışında çeşitli etkinliklerle çağdaş bir eğitim-öğretim sunma görevini üstlenmeleri, çocukların sanat ile olan bağlarını kurmasında da önemli katkılar sağlamaktadır. Öğrencilerin müzelerde sanat nesneleri ile karşılaşmaları ve bunlarla bağlantılı etkinlikler yapmaları, bireyin sanat anlayışını geliştirmekte ve sanata bakış açısını farklılaştırmaktadır. Bu bağlamda Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nda verilen “müze bilinci” öğrenciye yönelik katkılar sağlar. Ancak kalabalık sınıfların ve maddi imkânsızlıkların yaşandığı bir ilköğretim okulunda uygulamaya geçmek oldukça zordur. Normal şartlarda görsel sanatlar dersi malzemelerini bile sağlayamayan öğrencilerden müzeye gidiş ücretinin temin edilmesi oldukça imkânsızdır. Program da bir öneri olarak bilgisayarla sanal ortamda müze sunularının yapılabileceğinden bahsedilmiş olmasına rağmen çoğu ilköğretim okulunda görsel sanatlar öğretmenlerinin kullanabileceği bilgisayar bulunmamaktadır.

Çağdaş eğitim, sorgulayan, düşünen, yaratıcı bireyler geliştirmeyi hedeflemektedir. Öğrenme, düşünme, sorgulama, gözlem ve uygulama süreçlerinin birlikte gerçekleştiği eğitim ortamında, birey aktif olarak yer almaktadır. Sadece okul değil; sanat ve kültür merkezi olan müzelerde yapılan etkinlikler ile bu aktif eğitim ortamı desteklenmelidir (Maccario,2005;114).

I öğretmeni ile Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının uygulanması hakkında yapılan görüşmelerde geçen diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

I: “...Programın uygulanması sırasında bütün öğrencileri gözeterek programın tüm boyutlarını mümkün olduğu kadar çok vurgulamak, öğrencilerde oluşan bilginin tutarlı bir kimlik kazanması için sürekli araştıran ve sorgulayan – sorgulatan bir yapıda eğitim öğretim yapılması için uygulamada gerekli olan atölye ve teknolojik yapının yeterli olmasına önem verilirse başarının artacağına inanıyorum”.

Sanat yoluyla çevreye dair farkındalığın öğretilmesinin amacı, hem öğrencilerin içinde yaşadıkları dünyayı hem de, deneyim yoluyla, kendi iç dünyalarını daha iyi anlamalarını sağlamaktır. Burada temel kaygı; öğrencilere bakmayı, görmeyi ve bilmeyi öğretmektir (Joicey, 1995:135). Fakat okulların büyük çoğunluğunda atölye ortamı yoktur. Ülkemiz ilköğretim okullarındaki sınıflarda öğrenci sayıları 30’un üzerindedir. Bu nedenle de eğitim ve öğretim kısıtlı zamanlarda çok sayıda öğrenciyle gerçekleştirilmektedir. Sınıf ortamında bu dersin işlendiğini, bunun da sınıfların küçük oluşu ve öğrencilerin kalabalık oluşuyla birleşince uygulama ve çalışma ortamı gerektiren bu dersle ilgili olarak öğrenme öğretme sürecinin olumsuz yönde etkilendiği görülmektedir.

I öğretmenin Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının uygulanması hakkında yapılan görüşü şöyledir:

I: “...Farklı öğrenci seviyelerine hitap etmek kalabalık sınıflarda zor oluyor”.

Sınıf ortamında öğrenme-öğretme sürecini etkili kılma bakımından öğretmen-öğrenci etkileşimi kadar, öğrenci-öğrenci etkileşimi de önemlidir. Öğrenci-öğrenci etkileşimini yapılandırma biçimi; öğrencilerin öğrenme düzeylerini, öğretmene ve okula karşı tutumlarını, birbirleri hakkındaki düşüncelerini ve özsaygılarını önemli ölçüde etkileyebilmektedir (Ekinci, 2005,93).

Öğretmenler her bireyin öğrenmesini mümkün kılmak için sınıf içerisinde farklı kişisel yöntemler sunmalıdır. Bunu yaparken her bir öğrencinin öğrenme ve kavrama bilincinin aynı olduğunu varsayamayız.

J öğretmeni ile Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının uygulanması hakkında yapılan görüşmelerde geçen diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

J: “...Bir kere zaman; .Ders saatleri yeterli değil. İkinci olarak da programdaki konular için arka arkaya 2 ders saati olması gerekiyor ki bu da yok. Yeni program hazırlanırken uygulanabilirliği düşünülmemiş”.

Bir ders saatinde (kırk dakika) öğrencilerin estetik duyarlılık kazanması, sanatsal yaratıcı etkinliklerde bulunması ya da nesnel ölçekli bir sanat eleştirisine katılması gibi kapsamlı bir çalışmanın yapılması olanaksızdır (Kurtuluş,2000:53). Bu nedenle ders saati kısıtlı olan görsel sanatlar dersinin verimli bir şekilde uygulanması için zaman konusu da çözüm üretilmelidir.

M: “...Bazı konular 2 haftaya yayılmış bu şekilde zaman sorunu ortadan kaldırılıp bir konuyu detaylı olarak alabileceğiz. Ama bakıldığından böyle değil. Uygulama kendimizi vermemiz gereken bir şeydir. Yarım saat çalıştırıp tamam çocuklar gerisini haftaya yaparız demek verimi düşürür”.

J: “...Uygulama da ise 2 haftalık olan uygulamalar tamam zamanı yeterli diyoruz. Ama çocuklar tam moda giriyorlar ders kesiliyor. Haftaya kadar istek kalmıyor”.

A: “...Ders saati ikiye çıkarılmalı ki amaçlanan hedeflere ulaşılabilinsin. Bir saati teorik bilgiye ayrılmalı, ikinci saatinde de uygulama yapılmalıdır”.

Bir ders saatinde (kırk dakika) konu ve teknik anlatılsa da uygulamaya geçmek için yeterli zamanın bulunmaması, uygulama yapılsa da teorik bilgilendirmenin yetişmemesi, sonraki haftaya bırakılırsa da kalabalık sınıf ve fiziki ortam yetersizliği olan okullarda. konu çoktan unutulmaya başlanmaktadır. Tekrar etmek ise zaten az olan ders süresini kısıtlamaktadır. Bu bağlamda hedeflenen amaçlara ulaşmak da güçleşmektedir.

K: “...Nihayetinde hazırlanan program, kazanımlar açısından, Görsel Sanatlar Dersinin alt yapısı yani, fiziki mekân, malzeme, görsel ve yazılı dokümanlar, aile ve çevresel faktörler en üst düzeyde tutularak hazırlanmıştır. Bu açıdan bu programın ülke genelinde uygulanması sıkıntılıdır”.

Öğretim programının değerlendirilmesinde, görsel sanatlar derslerinin verimli ve kaliteli geçmemesine etken nedenler önem derecelerine göre sıralanmıştır. Öğrencinin görsel sanatlar dersini sevmesi, yaratıcılık düzeyinin gelişmesi, görsel anlamda bilgi ve becerilere sahip olması için verilen eğitimin de öğrenci seviyesine uygun olması gerekir. Yaratıcılığın içinde merak, imgelem, buluş, özgünlük gibi öğeler vardır (Sungur,1997;33).

Öğrencilerin sıkılıp isteksiz davrandığı, ailelerin tamamen zaman ve para kaybı olarak gördüğü ikinci plana atılmış bir ders olmaması için, bu derse gereken önem ve değerin verilmesi gerekir.

6.3. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Uygulanmasında Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Güçlüklerle İlgili Tartışma

A öğretmeni ile Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının uygulanmasında karşılaşılan güçlükler hakkında yapılan görüşmelerde geçen diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

A: “... Yeni programda bir kavram kargaşası vardır. Yöntemler birbirine karıştırılmış teknik kullanımlar yeterince açıklanmamıştır”.

C: “...Programda temel sanat bilgilerini çocuğun yetenek düzeyine paralel olarak kazandırmak gibi bir hedef görülmemektedir. Çevre şartlarına uymayan kazanımlar içermektedir. Gelişim seviyesi akranlarından geri olan çocuklarda kazanımlar tam gerçekleşmemektedir. Ayrıca, konular öğrencilerin anlayabileceği seviyede görünüyor, ama kazanımlarla tutarlı ve somut değildir”.

A: “...Bu program bence kavramsal yapıdan uzak karmaşık ve gerçek öğretmenlik mesleğinin zorluklarını bilmeyen gerçek okul mekânlarını tanımayan kişilerce yazılmış gibi”.

İçeriği oluştururken ya da sınıfta içerik düzenlenip sunulurken, öğretmen öğrencilerin birikimlerini ve aileden getirdiklerini dikkate alıp önceki bilgileriyle bağlantılar kurmalı, yeni bilgiler bunlar üzerine inşa edilmelidir. Öğretmen, sınıf içinde yapılacak olan etkinliklerden öğrencilerin neler öğrenebileceklerini belirleyip,

etkinliklerin ne işe yarayacağını vurgulayarak öğrenmenin doğal bir yanı olarak hataları düzelterek ve öğrencilerin birbirleriyle iş birliği hâlinde çalışmalarını teşvik ederek öğrenme durumlarını daha iyi bir duruma getirebilir. Öğrencilere sorularını korkmadan ve çekinmeden sormaları, derse katkıda bulunmaları, düşüncelerini çekinmeden söylemeleri, öğrenme etkinliklerinde küçük grup ya da ikili çalışmalar yapmaları desteklenmelidir.

Öğretmenler öğrencilerin içerik üzerinde çalışmalarına olanak sağlayarak, içeriği öğrenmelerine yardım etmeli; bunu yaparken etkileşime daha fazla önem vermelidirler (Ornstein ve Lasley, 2000: 3-5).

Öğretim programları, öğrencileri toplumda yer almalarına yardım edecek ve bireysel olarak potansiyellerini işler hale getirecek bir araçtır. Onun rehberi ise öğretmendir. Hedefler programın varoluşunun nedenidir ve onların ulaşılmasına yönelik düşünceler programların planlanması ve uygulanmasında birer basamaktır. Eğer öğretim programının bütün öğeleri (içerik, yöntem, uygulama ve değerlendirme araçları) iyi düzenlenirse, programın bütün amaçlarına ulaşılabilir.

C öğretmeni ile Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının uygulanmasında karşılaşılan güçlükler hakkında yapılan görüşmelerde geçen diyalog örneği aşağıda verilmiştir.

C: “...Sanata verilen değerin ve bilincin yaygın olmaması dolayısıyla çoğu okullarımızda sanat kitapları, slayt, resim, CD, fotoğraf ve video kasetlerine yer verilmemekte ve önemsenmemektedir. Öğretmenler bu ihtiyacı kendi kaynaklarından sağlamaya çalışmaktadır”.

Sanat ve yeni öğrenim teknolojilerinin bütünleştirilmesi öğretmenleri sanat alanında güçlü bir bilgi ve birikime sahip olmayı gerektirmektedir. Sanat ve teknolojinin bütünleştirildiği öğretim programları, öğretmenler tarafından en iyi ilköğretim yıllarından başlayarak işlenebilir.

Ne var ki, çoğu okulda, öğrenme ve öğretim teknolojileri için sanat-temelli bir öğretim programını uygulamaya yönelik materyal bulunmamaktadır (Gouzouasis, 2006: 9).

Görsel sanatlar eğitimi için okullarımızda gerekli materyallerin olmayışı ders işlenişini büyük oranda etkilemektedir. Sınıfların bir köşesinde sanat kitaplığının olması, sanata ve sanatçılara dair doküman ve teknolojik materyallerin bulunması hem öğretmenin dersi yürütmesinde hem de öğrencilerin ufkunun ve bakış açılarının genişlemesine destek sağlar. Bu amaçla MEB'dan destek alınmalıdır.

D öğretmeni ile Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının uygulanması hakkında yapılan görüşmelerde geçen diyalog örneği aşağıda verilmiştir:

D: “...Değerlendirme teknikleri bakımından oldukça geniş bir yelpaze sunulmuş. Akran değerlendirme, grup değerlendirme, gözlem vb Elbette öğretmenin bunların hepsini kullanması gibi bir zorunluluk yok. Ancak, pratikte maalesef bu teknikleri birçok öğretmen gibi ben de pek kullanamıyorum. Şöyle ki, 35 öğrencinin olduğu bir sınıfta ve haftada 1 saatlik bir derste önerilen bu değerlendirme tekniklerinin kullanılması mümkün olmamaktadır”.

İyi geliştirilmiş bir program güçlü ve işlevsel değerlendirme öğelerini içerir. Bu değerlendirme öğeleri programın hedeflerine göre belirlenir ve içerikle, öğretim yöntemleriyle, öğrenme etkinlikleriyle bütünleştirilir ve beklenen sonuçlara ilişkin gelişme düzeyi değerlendirme yoluyla belirlenir. Değerlendirme öğretmenin öğretiminin niteliğini belirlemek için zorunlu olarak başvurduğu alanlardan biridir (Bacanak, 2008: 80).

D: “...Kesinlikle uygun değil. Sınıf mevcudu, süre ve birçok okulda olduğu gibi çalıştığım okulda da atölye olmayışı hep dezavantaj. Örneğin bir atölye olsa idi, değerlendirme evraklarını orada muhafaza edebilirdim. Ama bu mümkün değil. Düşünsenize her sınıfta yıl içinde 6 etkinlik gerçekleştirsem. Ve önerilen değerlendirme tekniklerinin hepsini veya örneğin ortalama 4 tanesini kullansam. 24 form olur. Bunu da derse girdiğim 27 şubedeki ortalama 30 öğrenciyle çarptığımızda... Hemen

hesaplayalım, (telefonu ile hesaplıyor) 19 bin 440 form eder. Bu rakam bir yıl içinde size makul görünüyor mu? Tabii ki mümkün değil”.

Uygulamalı çalışmalarda süreç ve ürün, birbirini tamamlayan iki önemli ögeyi oluşturmaktadır. Öğrenciler çalışır durumundayken onların bir ön değerlendirmeye tabi tutulması yanı sıra bitmiş sanatsal çalışmanın da değerlendirilmesi gerekmektedir. Fakat değerlendirmeden önce ürünün belli ölçütlere göre derecelendirilmesi, değerlendirmeye olumlu olarak yansiyacaktır. Bunun için yapılan üründe (Kırıçoğlu,2005: 207):

- Öğrenci önceden saptanan hedeflerin ne kadarına ulaşabilmiş?
- Görsel deneyimlerini ve elde ettiği teknik beceriyi kullanarak estetik bir düzen yakalayabilmiş mi?
- Öğrendiklerini ürününde uygulayabilmiş mi?
- Yapıt, yaratıcı öğeler içeriyor mu? gibi nitelikler değerlendirme içinde yer alır.

Bu yöntem sanatsal etkinliğin ürünü ve sürecinin somutlaştırıldığı ve elle dokunulmaz niteliklerden çok sayılabilir ve pek çok kişiye hitap edebilir. Sanat diğer bilgi şekilleri gibi kendi kavramları işlem ve ölçütleri olan bir yapıya sahiptir. Bu yapıyı anlamak yoluyla sanat bütün olarak algılanabilir. Fakat sanatı anlamamanın sonu olamaz. Çünkü bu işlem ve ölçütler tartışmaların da odağındadır. Sanat sadece bir bilgi kütlesi, bir beceri, bir takım kurallar ve bir işlem değildir. Ne bilindiğinden çok onu bilme şekli ve ona cevap verme şeklidir. (Barrett,2000:148).

D: *“...Planlamada çok zorlandığımı belirtmek isterim. Hele de programı ilk uyguladığımız yıl oldukça zorlandım. Herkes birbirinden bir şeyler öğrenmek için epey uğraştı. Yani yakın çevremizdeki görsel sanatlar öğretmenleri. Bu açıdan değerlendirildiğinde öğretmenler arası yardımlaşma ve işbirliği ile öğretim programını anlamaya çalıştık”.*

Öğretmen, çok hızlı bilgi üretimi karşısında sürekli olarak bilgilerini güncellemek zorundadır. Bilgi toplumunun eğitimcisi olan öğretmenler, bilginin eğitimsel değerinin farkında olacak, ona ulaşma konusunda da etkili bir rehberlik ortaya koyacaklardır (Numanoğlu,1999: 346). Bunun için öğretmenlerin bundan sonraki süreçte daha değişik ve yeni yeterliliklerle yetiştirilmeleri gerekmektedir.

N: “...Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı iddia edildiği gibi öğrenci merkezli değildir. Kazanımlar çocuğun bilgiyi kendisinin yapılandırmasına yönelik olmayıp, önerilen birçok etkinlik öğretmen tarafından (ya da veliler tarafından) gerçekleştirilmektedir. Birbirini izleyen kazanımların içerik ve ifade bağlantısının olmadığı çok sayıda gereksiz kazanıma yer verildiğini söyleyebilirim”.

Öğrencilerin öğrenmelerinde aktif rol oynamaları ancak sınıf mevcutlarının kalabalık olmadığı ortamlarda sağlanabilir. Zaten kısıtlı bir zaman diliminde yetiştirilmeye çalışılan derste bitmeyen uygulamalar ev ödevi şekline dönüşmektedir.

G öğretmeni ile Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının uygulanmasındaki güçlükler hakkında yapılan görüşmelerde geçen diyalog örneği aşağıda verilmiştir:

G: “...Önümüze koyulan program halen hayata geçiremediğimiz için öğrenci üzerindeki etkilerini de konuşamıyoruz. Özellikle alt yapısı yetersiz okullarda öğretmenlerin nasıl davranması gerektiği neleri ne kadar uygulayarak hayata geçirebileceği meçhuldür”.

Sanatsal hünerin doğuştan gelen bir yetenek olduğu ileri sürülebilir. Ancak, gelişim süreçlerinde olması gereken itici güç olmadığında, sanatsal gelişim tam anlamıyla gerçekleşmez (Gouzouasis, 2006: 5). Sanatsal yaratıcılıkları gizli yetenekleri ortaya çıkarmak ve işlemek öğretmenin görevidir.

Sungur’un (2001: 28-30) yaratıcı eğitime dair görüş ve önerileri şöyledir: Yaratıcı eğitim, bireyin sezgi, içgörü, tutku, kişisel değerler gibi özelliklerini daha geniş açılı biçimde başkalarıyla paylaşp, onları küçülen dünyada her gruptan ve çevreden insanlarla birlikte yaşayıp çalışabilmeleri için, başka kültürleri anlamaya ve saygı duymaya yönlendirilmelidir.

Öğrencilerin düşünce yeteneklerini geliştirmek, bilgilerini özgün tasarımlara taşıyabilmek için uygun zeminler ve uygun zamanlar yaratılmalıdır.

6.4. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına Yönelik Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Önerilerine İlişkin Tartışma

Bu başlık altında araştırmanın dördüncü alt amacı olan Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına ilişkin Görsel sanatlar öğretmenlerinin önerileri ile ilgili elde edilen bulgular tartışılmıştır. Görsel sanatlar öğretmenlerinin önerileri iki ana başlık altında yorumlanarak tartışılmıştır. Bunlar;

1. Programın yapısı ve içeriği hakkında öneriler,
2. Programın uygulanmasına destek sağlayacak öneriler,

Görsel sanatlar öğretmenlerinin programın yapısı ve içeriği hakkındaki önerilerinden en çok dile getirilen öneri “program içeriğinin geliştirilmesi ve zenginleştirilmesidir.

A: “...öğrencilerin kapasiteleri için içeriğin geliştirilmesi ve yeniden düzenlenmesi gerektiğini düşünüyorum”.

Sanat eğitimi ve diğer alanlarda üretilen modellere dayanan yaratıcılık genişletilebilir ve yaratıcılığı tetiklemek için öğretme stratejileri geliştirilebilir (Zimmerman,2009: 2).

B: “...Öğrencilerin kapasitelerinden tam faydanılamadığı, içeriğin artırılmasının gerekliliği ve zaman zaman eski programa yöneldiğimiz olmaktadır. Bazı konularda eski programla kıyaslamalar yaparak geriye dönüyoruz”. Gibi ifadelerle açıklamışlardır.

Öğrenme-öğretme sürecinde ise koşulacak bir öğretme yaklaşımında “öğretme etkinlikleri”, ölçme değerlendirme ve öğretmen kılavuzunun bir arada değil de her birinin program geliştirme çalışmalarında ayrı ayrı ele alınması gereken farklı aşamalar olduğu göz önüne alınarak öğretim programlarına daha işlevsel bir özellik sağlanmalıdır (Demirel, 2008: 47).

İçeriğin hedef davranışlarla tutarlı, çağdaş, bilimsel, sanatsal ve felsefi bilgiyle donanmış, öğrencinin hazır bulunuşluluk düzeyine uygun, somuttan soyuta, basitten

karmaşığa, kolaydan zora ve birbirinin ön koşulu bilinenden bilinmeyene, kendi içinde mantıklı bir tutarlılığı olacak şekilde düzenlenmesi gerekir.

Variş (1994: 24), eğitim programlarında içerik seçimiyle ilgilenenlerin aşağıda belirtilen ölçütlere göre hareket etmeleri gerektiğini belirtir. Bu ölçütlerin de;

1. Toplumsal fayda
2. Bireysel fayda
3. Öğrenme ve öğretme

4. Bilgi strüktüründe muhtevanın işgal ettiği yer olduğunu ve bu ölçütlere yenilerinin ilave edilebileceğini belirtmektedir.

Seçilen içerik aynı zamanda amaçlara hizmet etmelidir. İçerik seçiminde verilecek karar, mümkün olduğunca güven sağlayan bir temele dayanmak zorundadır. Genelde her konu öğretim içeriğine dönüştürülebiliyorsa da, her hangi bir konunun öğretilip öğretilmeyeceği sorusu, bunu nasıl öğretileceğinden önce gelmektedir.

Görüşmeye katılan öğretmenlerden D;

D: “...Kazanımlar birbirine bağlı olmalıydı. Öğrenme alanlarına ilişkin kazanımlar 1. sınıftan 8. sınıfa kadar belli bir ardılıkla hazırlanmalıydı. Yani 1-8 sınıf arası program bütünlüğü sağlanmalı. Biliyoruz ki program bir dersteki öğrenme ve öğretme sürecinin temel yapısı. Program doğru biçimlendirilmemişse ve programda kazanımlara yönelik bütünlük yoksa o dersin insiyatifini öğretmene bırakmak anlamına gelir ki her öğretmenin aynı performansı gösteremediği düşünüldüğünde, öğretimde fırsat eşitliği ilkesi ihlal edilmiş olur.” ifadesini kullanmıştır. Kazanımlar, eğitim sürecinin sonunda öğrencilerin edinecekleri bilgi ve becerileri kapsamaktadır. Bu nedenle öğrencilerin öğrenme alanlarındaki gelişmeleri, kazanımların edinmesine bağlıdır. Kazanımlar, programda öğrencilerin gelişim düzeyine ve öğrenme alanının özelliğine göre verilmelidir (Güneş, 2004; 54-55).

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde, programın yapısı ve içeriği hakkındaki önerilerinden diğerleri ise şöyledir:

D: “... Bence bir programın tümüyle kaldırılıp atılması çok mantıklı değil. Önceki program davranışçılık esasına göre, bu program ise yapılandırmacılığa göre düzenlendi. İyice geriye çekilip bakarsak bu iki öğrenme yaklaşımı aslında birbirinden çok da kopuk değil. Bence yeni program oluşturulurken önceki revize edilip yapılandırmacı kurama dayandırılabilirdi. Belki biraz da sadeleştirilerek şu anda kullanılanı çok daha iyi bir program yapılabilirdi”.

F: “...Resim-İş derslerindeki gözlemlerim ve gelişen teknolojinin bir yansıması olarak bazı “sanatsal değerlerin” kayba uğradığını düşünmem dolayısıyla programın sanatsal anlamda yeniden düzenlenmesini doğru ve gerekli bir yaklaşım olarak görüyorum”.

Kimlik nasıl kültürel bir boşlukta yaratılmıyorsa, sanat ve bilgi teknolojisi de bir boşlukta yaratılmaz (Garoian &Gaudelius 2001:333). Görsel Sanatlar dersi geçmişten günümüze uygulanan pek çok kuramla desteklenerek verilmelidir.

F: “...İki programın karışımında bir program yapmak isterdim. İkisinin de iyi taraflarını alıp uygulamak isterdim”.

Bütünsel bir sanat eğitimi programında; öğretmenlerin kendi geçmişleri, kültürel pratikler, sanat dünyası ve bununla ilgili daha geniş dünyanın anlaşılması öğrencilerin sanat öğrenmelerini ve kendilerini ifade edebilme becerilerini etkiler.

Öğrencilerin kişisel gelişim düzeylerinde sanat öğrenmeye hazır olup olmadıkları ve sanat öğrenme süreçleri ve sanat yapıtı üretme işine katılmaları, bütünsel bir sanat eğitim programının parçalarıdır.

Yaratıcı gelişim sınıf içi ve dışında ne olduğuyla ilgili olduğundan, bütünsel bir sanat eğitimi programının kaygısı sanat öğrenimine ilişkin eğitim ortamının yaratılmasıdır. Bu ortam; sınıfları, okulları, toplulukları, toplum ve ilgili yönetsel çevreleri ve destek mekanizmalarıyla materyalleri, araç-gereçleri, kaynakları ve sanat çalışmasına ayrılan zamanı kapsar (Zimmerman, 2010: 3).

G: “...Çeşitli konularda öğrenci-veli-öğretmen anketleri düzenlenerek düzeltmelere gidilmelidir”.

Sönmez’in (2008:165), Carroll’dan aktardığına göre; “ Hedef davranışları her bir öğrenciye kazandırmak için eğitim ortamında harcanan zaman, önemli değişkenlerden biridir. Yapılan bilimsel araştırmalarda öğrencinin öğrenme-öğretme ortamında aktif ve zihinsel katılımıyla erişki arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür”.

Programın uygulamasında destek sağlayacak önerilere yönelik başlık altında belirtilen önerilerden en fazla dile getirileni “haftalık ders saatinin artırılmasının” gerekliliğidir.

C: “...Kocaman bir program yapana kadar bu dersin süresini arttırsalar zaten bir çok sorunu çözmüş olacaktı”.

Burada zaman kavramı, her davranışın öğrenciye kazandırılması için ayrılan süredir. Zaman hedef davranışların sayısına, düzeyine (basitten zora) ve öğrencinin öğrenme hızına göre ayarlanmalıdır.

A: “...Aslında öğretmenler programın başarıya ulaşmasının temelini oluştururlar. Bir program ne kadar iyi hazırlanmış olursa olsun öğretmenler yeterli değilse başarı şansı düşüktür. Bu anlamda öğretmenlerin çok fazla bilgilendirilmediği bir programın başarı şansı da fazla değildir”.

Erdem(2008: 462)in de belirttiği gibi, eğitim alanında çalışanlara “sürekli hizmet içi eğitim programları” uygulanarak mesleğinde meydana gelen değişme ve gelişmelere ayak uydurması sağlanmalıdır. Hizmet içi programlar eğitimin yapılmadığı zamanlarda, üniversitelerde işbirliği içerisinde gerçekleştirilmelidir.

G: “...Resim dersleri 2. planda kaldığı için geçişirme dersi olarak görülmektedir. Bence uygulamaya koyulan program ekonomik yönden de desteklenmelidir”.

G: “...Sınıf mevcutlarının 30 kişi altında olmaması ve mevcut atölye ortamlarının bulunmaması Görsel Sanatlar dersi Öğretim Programı’nda önerilen yöntem ve uygulamaları yapmaya engel olmaktadır”.

Okullarda görsel sanatlar eğitimi genel eğitimin bir parçası olarak görülmekle birlikte kendine özgü, kendine özel eğitimi, yöntemi ve teknikleri olan bir alandır. Öğrenciler için bu ders, düşünsel, bilişsel, duyuşsal ve bedensel etkinlikler içinde bulunarak kendilerini ifade etmeye olanak sağlayan çok yönlü önemli sanatsal bir araçtır (Artut, 2004:187). Bununla birlikte görsel sanat eğitimi, toplumsal kültürün yansımalarını içinde barındıran, ulusal bir kimlik yapısının somut unsurlarını içeren ve bunları geliştiren pratiklerin alanı olarak da önem taşımaktadır (Eker, 2002: 119).

6.5. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hazırlama Komisyonu Üyelerinin Öğretim Programı Hakkındaki Görüşlerine Yönelik Tartışma

K1: “...Elbette ki görsel sanatlar dersinin saatleri son derece yetersizdir ve mutlaka artırılmalıdır”.

K5: “ ... Haftalık ders saati yeterli değildir. İlgililere bu ders saatlerinin yetersizliği ve yanlışlığı aktarılmıştır”.

K4: “...Elbette ki görsel sanatlar dersinin saatleri son derece yetersizdir ve mutlaka artırılmalıdır. Ancak, içeriğin uygulanması için ders saatleri yeterli midir? Sorusunun cevabı ise şöyle verilebilir: Programla ilgili bilimsel çalışma yapanların, öncelikle programın mantığını kavramaları gerekmektedir. Öğretmenin programda belirtilen Örnek Etkinliklerin aynısını ya da tamamını yaptırma zorunluluğu yoktur. Zorunluluk, kazanımların tamamının kullanılmasındadır. Öğretmenler, bir öğretim yılı içinde bir kazanımı en az bir kez kullanma zorunluluğuna sahiptir. Bir etkinlikte birden fazla kazanıma yönelik plan yapma ve uygulama olanağına sahiptirler. Öğretmen, iyi bir planlamayla bir etkinliği, 5–6 kazanıma yönelik olarak hazırlayabilir. Bu, iyi

planlanmış az sayıda etkinlikte, çok sayıda kazanım kullanabilme özgürlüğü anlamına gelir. Ancak bu durum, görsel sanatlar ders saatlerinin kesinlikle artırılması gerektiği gerçeğinin önüne geçemez. Tüm kazanımların kullanılmış olması, programın amacına ulaşacağı anlamına gelmez. Kazanımların, ne kadar çok kullanılırsa o kadar çok anlamlı hale geleceği ve hayata geçirilebilme olanağının artacağı gerçeği düşünüldüğünde ders saatlerinin, mutlaka artırılması gerekmektedir. Bu durum, komisyon üyeleri tarafından defalarca gündeme getirilmiş, gereken her türlü girişim yapılmış, ancak henüz bir başarı sağlanamamıştır”.

K3: *“...Program hazırlanırken uygulanacak ders saati dikkate alınmış olup ona göre çalışma gerçekleştirilmiştir. Daha sonra uygulamalar sırasında gerçekçi olup olmadığı öğretmenler yani uygulayıcılardan gelen dönütlere göre yeniden gözden geçirilerek son hali verilmiştir”.*

Komisyon üyeleri Görsel Sanatlar Dersi Öğretim programını hazırlarken ders saatinin yetersiz oluşunun farkında olduklarını söylemişlerdir. Buna rağmen program kapsamında öğretmenlere uygulamaları yönünde yoğun etkinlikler ve değerlendirme ölçütleri önerilmiştir.

6.5.1. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hazırlama Komisyonu Üyelerinin Programda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Yöntem ve Teknikleri Hakkındaki Görüşleriyle İlgili Tartışma

K4: *“...hazırlanan müfredatlarda ölçme değerlendirme yöntemlerinin tamamına yakını her bir dersin kendi içeriğine uyarlanarak örneklendirilmiş ve öğretmene bu yöntemlerden herhangi birini tercih etme olanağı tanınmıştır. Öğretmen, hangi ölçme değerlendirme yöntemini seçerse seçsin, yöntemin ilkelerine uygun olmak kaydıyla kendi kriterlerini oluşturma ve kullanma hakkına sahiptir.*

K5: *“...Uygun olmayanların bulunduğu söylenebilir. Ancak yapılandırmacı anlayış nedeniyle ölçme ve değerlendirme uzmanlarının illaki olmalı dedikleri de bulunmaktadır. Bu sorunun asıl muhatabı olan komisyon üyesi ölçme ve değerlendirme uzmanlarına da bu soru sorulmalıdır”.*

Yapılandırmacı yaklaşımın “ölçme ve değerlendirme yöntemi”yle görsel sanatlar alanına özgü ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin titiz bir çalışmayla birbirine uyumlu hale getirilmesi sağlanabilirdi.

Öğretim programı kapsamında önerilen ölçme ve değerlendirme yöntemleri formları öğretmenler tarafından programın uygulanabilirliğinde karşılaşılan güçlükler kısmında önemle vurgulanmıştır. Yapılan görüşmeler sırasında öğretmenlerin büyük çoğunluğu aslında Görsel sanatlarda not ile değerlendirme yapmak istemediklerini çünkü not kaygısıyla öğrencilerin derse karşı isteksiz ve ön yargılı yaklaşıtlarını belirtmişlerdir. Amaç öğrencilere kazandırılan sanat eğitiminin ölçülmesine yönelik ise süreç ve sonuç değerlendirilmesi yapılabilir.

Kırıçoğlu'nun (2009: 142)'nun Armstrong'dan (1996) aktardığına göre; değerlendirme sürecinde öğrenci açısından en önemli kazanım kendi kendini değerlendirme becerisi elde etmesidir. Öğrencinin kendi kendini değerlendirmesiyle öğretmenin değerlendirmesi arasında sağlanacak uyum öğrenmenin sağlandığını gösterir. Böylesi bir değerlendirme arasında sağlanacak uyum öğrenmenin sağlandığını gösterir. Bu değerlendirmeyle, öğrenci, öğrenmeye yönelik kendi kendine sorular sorar, yanıtlar bulmaya, bu yanıtların içeriği hakkında düşünmeye başlar. Böylece “kendi kendini değerlendirme ve düşünme ile öğrenme görünür hale gelecektir”

6.5.2. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hazırlama Komisyonu Üyelerinin Programın Uygulanacağı Atölye Ortamları ve Diğer Fiziki Şartlar Konusundaki Görüşleriyle İlgili Tartışma

K2: “...Bugün birkaç özel okul, çok özel devlet okulu dışında güzel sanatlar eğitimi veren fakültelerin bile fiziki durumlarının ne hallerde olduğunu çok iyi bilenlerdenim. Böylesi bir durumda İlköğretim Okullarının fiziki durumunun yeterli olmayacağını bilmeyen yoktur sanırım. İkili, üçlü öğretimin söz konusu olduğu bir ülkede sanat adına dersliklerin, atölyelerin açılması mucize olurdu zaten”.

K3: “...Mutlaka ki ÷lkemizde her okulda ve her derslikte aynı uygun ortamları bulmak mümkün olamamaktadır ama bu programlar ortalama sınıf imkanları dikkate alınarak düzenlenmektedir”.

Türkiye şartlarında ilköğretim okullarının fiziki alt yapısının yetersizliğı bilinen bir gerçektir. İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin büyük çoğunluğu atölyelerinin olmayışından dolayı sıkıntılıdır. Görsel sanatlar dersi kalabalık ve dar sınıf ortamlarında yürütölmeye çalışılmaktadır. Sınıflardaki oturma düzenleri arka arkaya sıralanmış sıralardan oluşmaktadır. Hâlbuki sağlıklı ve verimli bir eğitim için U düzeni modeli uygulanmalıdır. Atölyeleri ve teknolojik materyalleri eksik binalarda yürütölen Görsel Sanatlar Dersi için acil çözüm önerileri geliştirilmelidir.

BÖLÜM VII

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Görüşme, gözlem ve doküman analizi yöntemlerinin birlikte kullanımıyla elde edilen veriler “Bulgular ve Yorum” bölümünde ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

Bu bölümde görsel sanatlar öğretmenleriyle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular ve yorumların yardımıyla aşağıda verilen sonuç ve önerilere ulaşılmıştır:

Sanat eğitimi ile bakmayı ve görmeyi bilen, gördüklerini farklı düşünce ve duygu boyutlarından geçirerek yorumlayan, hayal gücü gelişmiş, yaratıcı, özgün düşünen, analiz yapabilen ve iletişim kurabilen bireyler yetiştirmek amaçlanmıştır. Bunun için okul programlarında görsel sanatlar eğitime gerektiği kadar yer verilerek eğitimin dengeli, ezberden uzak olması hedeflenmelidir. Böylece yaratıcı düşüncesi gelişmiş bireyler yetiştirilerek, ülkelerin bilimsel ve teknolojik ilerlemelerine katkı sağlayacak insan modelleri yetiştirilebilecektir. Bunlar göz önünde bulundurulduğunda sanat eğitiminin okul öncesi dönemden başlayarak ilköğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim programlarında yer alması gerektiği tartışılmaz bir gerçektir.

Ülkemizde görsel sanatlar eğitimi düzeyinin diğer gelişmiş ülkelerdeki gelişmelere paralellik göstermesi için eğitim programlarının geliştirilmesi ve düzenlenmesi gerekmektedir. Bu sorunlar genel eğitim politikası başta olmak üzere öğretim programlarından, yöneticilerden, öğretmenlerden, okulların fiziki yapılarından kaynaklanmaktadır. Bu da sanat eğitiminin hedeflerine ulaşmasını engellemektedir. Ülkemizde sanat eğitimi temellendirebilmek için sanat eğitiminde önemli değişikliklerin yapılması gerekmektedir. Bunun için kurumlar arası (Milli Eğitim Bakanlığı, Üniversite, Kültür Bakanlığı, Sivil Toplum Örgütleri) işbirliğine önem verilmelidir. Sanat eğitiminin sorunlarına çözüm aramak, sanat eğitimi yaygınlaştırmak, arzu edilen düzeye ulaşmasını sağlamak için çok yönlü işbirliği gerekmektedir.

Özellikle eğitim alanında ve bunun önemli bir parçası olan görsel sanatlar eğitiminde geç kalmadan çağdaş donanımlarla eğitim yapmak geleceğe ayak

uydurabilmek için zorunludur. Sanat öğretmenlerinin hizmet içi eğitimlerinin, eğitim fakültelerinin, güzel sanatlar eğitimi bölümlerinin öncülüğünde yapılması ve sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir. Eğitim kurumlarında gerçekleştirilecek eğitim ve öğretimin kalitesini belirleyecek en önemli etken öğrencileri yetiştirecek eğitimcilerin ne ölçüde çağın gereklerine uygun olarak yeni roller üstlenebilecek biçimde yetiştirilebilmelerine bağlıdır.

Günümüzde sürekli değişen ve gelişen koşullara ayak uydurmak her meslek gurubu için önemliyken, öğretmenler için bu zorunluluk olmuştur. Ülkenin gelişmesi için gereken insan kaynağı, ancak çağdaş bilgiye ulaşp yeni teknolojiler üretebildiği oranda yeniçağda etkin olabilecektir. Görsel sanatlar eğitimi ve öğretiminin önemi ve gerekliliği konusunda, yönetici, denetici, eğitimci ve velilerin ilgisiz kaldığı düşünülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin sanatsal eğitim ve öğretim etkinliklerine katılımları sağlanmalıdır. Öğrencilerin bilgiyi sadece bulmak değil analiz edip bilgiye dönüştürmek için kendi yöntemlerini öğrenmelerine yardım eden ve öğretmenin bir danışman, koordinatör konumunda olduğu öğretim yöntemlerine gereksinim vardır. Sanat eğitimi, eğitim kurumlarında en sorunlu alanlarından birisi sayılabilmektedir. Sorunların temelinde eğitim politikaları yatmaktadır. Çağdaş eğitimin gerekleri arasında çağdaş sanat eğitiminin varlığı artık yadsınamaz bir durumdadır.

Kökten'in (2001: 13) bizlere İngiliz sanat tarihçisi ve eğitimcisi Herbert Read'den aktardığına göre; *“Sanat için eğitim değil, daha iyi bir deyişle görsel ya da plastik alanda bir eğitimi değil, eğitimin belli bir formunu amaçlıyorum; kendini ifade etmenin tüm biçimlerini, yazını, şiiri, müziği de içine alan birleştirici ve bütünleştirici bir yöntemi talep ediyorum.* Read, *“ümit ediyoruz ki eğitim sırasında yetenekleri geri itilmez, deforme edilmez ise her insan sanatçı olabilir; bir sanat yolu bularak kendini anlatabilir.”* diyerek amacının sanatın en geniş anlamıyla eğitimbilimsel öneme ağırlığını vurgulamak olduğunu belirtir.

Buradan da anlaşılacağı gibi sanatın bireysel ve toplumsal anlamda ne kadar gerekli olup olmadığının “sanatın gerekliliği” düşüncesi benimsenmeden, “sanat eğitiminin gerekliliği” veya “sanat eğitiminde öğretmen yetiştirme” üzerine yapılacak her türlü tartışma anlamsız olacak ve boşta kalacaktır. O halde sanatın gerekliliğini

ortaya koyan düşünceler aynı zamanda sanat eğitiminin gerekliliğinin de düşünsel temellerini oluşturacaktır (Çetin, 2002: 205).

Bu düşüncelerle araştırmanın genel amacına uygun olarak, elde edilen sonuçlar ve öneriler aşağıda verilmiştir:

İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı hakkında, görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşlerinin analizleri sonucunda güvenilirlik katsayısı 0,61 değerinden yüksek çıkan araştırmacı ve yardımcıları tarafından görüş birliğine varılan kodlar incelenmiş ve bunlardan birbiri ile ilişkili olan ve benzerlik gösterenler bir araya getirilerek üst gruplar (temalar) oluşturulmuştur.

Her bir alt tema ve bulguları ile ilişkilendirilen bulgular ve yorumlar, araştırmanın alt amaçlarıyla birlikte irdelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

7.1. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Kuramsal Temelleri ile İlgili Sonuçlar

Bu başlık altında araştırmanın birinci alt amacı olan, İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi öğretim Programının hazırlanma aşamasında ve sürecinde izlenen yol ve yöntemler ile ilgili elde edilen bulguların sonuçları değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamında görsel sanatlar öğretmenleri ile gerçekleştirilen görüşmelerde “Öğrenme-öğretme süreci kapsamında “nasıl öğreteceğiz” ve öğretim programı içeriğindeki öğrenme alanları hakkında sorular sorulmuştur. Bu sorunun sorulmasındaki temel amaç, 2006 yılından itibaren uygulanmaya başlanıp 2008 yılında revizyonlarla geliştirilen öğretim programının uygulayıcılarının görüşlerine ulaşmaktır. Bu soru ile elde edilen sonuçlar ise maddeler halinde sunulmuştur.

- a) Görsel sanatlar öğretim programının, öğrenci ilgi alanlarına uyumlu ve bölgesel özellikler de dikkate alınarak güncellenip çeşitlendirilmesinin gerekliliği görülmüştür.

- b) Görsel sanatlar öğretmenlerinin, yeni öğretim programındaki kazanımlarda aynı konuyu farklı şekillerde ifade edebilme esnekliğine ait net bir görüşe sahip olmadıkları görülmüştür. Bu durumun giderilmesi için programın gözden geçirilmesi ve yeniden düzenlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.
- c) Komisyon üyelerinden alınan cevaplar doğrultusunda görsel sanatlar dersi öğretim programının 09.02.2006 tarihli Talim Terbiye Kurul oluru ile görevlendirilmiş ve 11.09.2006 tarihi itibarıyla öğretim programının tamamlandığı bilgisine doküman incelemesi sonucuyla ulaşılmıştır. Çok kapsamlı ve farklı disiplinleri de içinde barındıran Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının çok kısa sürede tamamlandığı görülmüştür.
- d) Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının tamamlanmasından sonra, revize sürecinde Ankara ilinde (farklı İlçelerde) görevli görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Türkiye genelinde yürütülen bir öğretim programından söz edilecekse, illere yönelik geri dönütlerin değerlendirilmesinin ve görsel sanatlar öğretmenlerinin önerilerine kulak verilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.
- e) Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının kuramsal olarak hangi temellere dayandırıldığı açıklanmamıştır. Araştırmada, daha çok “yaratıcılık ve özgür anlatım” temelli ve “müze eğitimi uygulamalarına” dayanan bir yöntem izlendiği, kısmen de ÇASEY’den yararlanıldığı ancak bunun yetersiz olduğu görülmüştür. İlköğretim öğrenci yaş grubunu önemli bir şekilde etkileyen, popüler imajlar, bilişim teknolojileri, çağdaş reklam tasarım uygulamaları, hazırlanan programda görülememiştir.
- f) Yapılandırmacı yaklaşımla hazırlanan görsel sanatlar dersi öğretim programının kısmen yararlanılan ÇASEY ve özellikle Görsel Kültür kuramlarıyla desteklenerek görsel sanatlar dersi ve öğrencileri için daha verimli ve uygulanabilir hale getirilmesinin önemli belirlenmiştir.

7.2. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanabilirliği Hakkındaki Öğretmen Görüşleri ile İlgili Sonuçlar

Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen görüşmelerde görsel sanatlar öğretim programının uygulanması sırasında öğretmenlerin yaşadıkları zorluklar sorulmuştur. Bu sorunun sorulmasındaki temel amaç; Öğretmenlerin yaşadıkları zorluklar arasında; “fiziki ortam yetersizlikleri”, “maddi imkânsızlıklar”, “materyal eksikliği”, “aile ve çevresel faktörler gibi olumsuz şartlar”, “öğretmen sayısının az olması”, “programın öğrencilere sıkıcı gelmesi”, “sınıfların kalabalık olması”, “programın öngördüğü uygulamaların nasıl yapılacağı ile ilgili yeterli bilgi olmaması”, “zaman yetersizliği gibi etkenlerden dolayı yaşanan sıkıntılar nelerdir? sorularının cevabını öğretmenlerden almaktır. Bu sorularla ilgili elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- a) Okulların fiziki alt yapıları yetersiz olup görsel sanatlar, müzik vb. dersler için atölyeler bulunmadığından görsel sanatlar eğitiminin amaç ve kazanımlarına uygun eğitim yapılmasına engel olduğu öğretmenler tarafından dile belirtilmiştir.
- b) İlköğretim okullarında dördüncü sınıftan sekizinci sınıfa kadar yürütülen görsel sanatlar dersi için 1 ders saati yeterli olmamaktadır.
- c) İlköğretim Okullarında Görsel Sanatlar dersi öğretmenlerinin sayısı yetersizdir.
- d) 2006 yılından bu yana görsel sanatlar dersine yönelik görsel sanatlar öğretmenlerine yeterli bilgilendirme ve hizmet içi eğitim verilmediği görülmüştür. Özellikle programda yer alan etkinlik örneklerinin tamamının mutlaka uygulanması gerektiği kanaatinin öğretmenlerde yaygın olması bu örnek gösterilebilir.
- e) Görsel sanatlar dersinin işleyişi ve çağın gereksinimleri açısından görsel kültürün çözümlenmesinin gerekmesine rağmen, bu yönetime ilişkin herhangi

bir yapılandırma ders öğretim programında yer almasının gerekliliği sonucuna ulaşılmıştır.

- f) Özel yeteneğe dayalı derslerin notla değerlendirilmesi bu derslere kabiliyeti olmayan öğrencilerin okul başarı notlarını olumsuz etkilemediği öğretmenler tarafından belirtilmiştir.

7.3. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Öğretmenler Tarafından Karşılaşılan Güçlükler İle İlgili Sonuç ve Öneriler

- a) Sınıf mevcutlarının kalabalık olmasından dolayı performans ve proje görevleri ana hedeflerine ulaşmamaktadır. Proje ödevleri ebeveynlerin ödevleri olmaktan kurtulmalıdır.
- b) Sanat teknoloji ile paralel olarak gelişen bir unsurdur. Teknolojik ekipmanların her İlköğretim okulunda olmaması önemli bir sorundur.
- c) Eğitim kurumlarımız sanat eğitimi açısından çevre ile iletişim halinde değildir.
- d) Sanat eğitime yeterli yönlendirme ve bilgilendirmenin yapılmamasından dolayı toplumun ilgisizliğinin artmıştır. Bu anlamda ailelerinde sanat ve sanat eğitime olan ilgisiz ve gereksiz görüşlerinden öğrenciler kurtarılmalıdır.
- e) Eğitim-öğretim sistemimiz sınav endeksli olduğundan sanat eğitimi ve öğretimine gerekli önemin verilmesi engellemektedir. Bu nedenle seviye belirleme ve eğitim kurumlarına giriş sınavlarında sanata ve sanat eğitime yönelik sorulara da yer verilmesinin gerekliliği düşünülmektedir.

7.4. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'na Yönelik Öğretmen Önerileriyle İlgili Sonuç

- a) Yeni yapılan ilköğretim okullarının mimari projelerinde sanatsal faaliyetlerin yapılabileceği dersliklerin yapımının zorunlu olması gereklidir.
- b) Sanatla ilgili derslerde yönetmeliğin sık değişmesi, yönetmeliklerin eğitim ve öğretim başladıktan sonra gelmesi, idare tarafından tam olarak algılanamaması, yönetmeliğe öğretmen ve öğrencilerin adapte olamamaları sorunları giderilmelidir.
- c) Öğretmenler mevcut teknolojik gelişmeleri takip edebilmeleri ve bunu öğrencilere aktarabilmeleri için, eğitim ve öğretim yılı sonunda veya başında hizmet içi eğitim seminerlerine ihtiyaç duymaktadırlar. MEB bu alanda hızla sistemik çalışmaların gerekliliği sonucuna ulaşmıştır.
- d) Görsel sanatlar öğretmenleri, sanat eğitimi sorunlarının çözülmesinde okul müdürleri, il millî eğitim müdürlüğünde görev yapan yöneticiler ve eğitim müfettişleri belli periyotlarla bakanlıkça görevlendirilen profesyonel sanatçı veya eğitimcilerden oluşan bir ekip tarafından bilgilendirilmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Bu gereksinimlere kulak verilmelidir.
- e) İlköğretim okullarındaki görsel sanatlar ders saatleri, dersin uygulama gerekleri, amaç ve kazanımları açısından 4-8. sınıflarda en az 2 saat uygulanması gereklidir. Ders saatine yönelik iyileştirme ve geliştirme çalışmaları MEB tarafından ivedilikle yapılmasının önemi vurgulanmıştır.
- f) Görsel sanatlar öğretmenlerinin 2006 yılında yapılan ve 2008 yılında revize edilen Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında yapılan değişikliklere göre yetiştirilmeleri için Öğretim programını tanıtan ve çözümleyen, hizmet içi eğitim çalışmaları ve sanat çalıştayları düzenlenmelidir.
- g) Görsel Sanatlar Dersi bir bilimsel tabana oturtularak disiplinler arası iş birliği sağlanmalı, buna bağlı olarak öğretim programı ve alan terminoloji bilgisinin

yeniden oluşturulması gerekmektedir. Bu kapsamda üniversitelerden ve uzman bilim insanlarından destek alınmalıdır.

- h) Sanat eğitiminde müzelerin kullanılabilmesi için ilgili kurum ve kuruluşlar ile, okul ve müze işbirliği protokolleri yapılmalı, bu kapsamında karşılıklı yükümlülükler yerine getirilmeli, gerektiğinde sergi salonu, tiyatro binası gibi mekânlar ile sürekli ortak çalışmalar düzenlenmelidir. Bu mekânlarda uygulamaya önem verilmeli ve öğrencilerin ürünlerinin sergilenmesine gayret gösterilmelidir.

7.5. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hazırlama Komisyonu Üyelerinin Öğretim Programı Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuç

Komisyon üyeleri ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilere göre aşağıdaki önerileri yaptıkları saptanmıştır:

- a) Ders saatlerinin azaltması yerine, diğer ülkelerde olduğu gibi arttırılması gerekliliği belirtilmiştir.
- b) Öğrencilerin öğrenim ortamlarını zenginleştirmelerinin (sergiler, konserler, sanatçılarla öğrencilerin buluşturulması, dersliklerin, atölyelerin amaca uygun hâle getirilmesinin) sağlanması, değişik ve gerçek ortamlarla buluşturularak gözlem yapma, yaratıcılık yeteneklerinin artırılması için gerekli mekân ve donanım ihtiyaçlarının giderilmesine dönük çalışmaların önemi vurgulanmıştır.
- c) Derslerin uygulamalı olarak işlenebilmesi için daha fazla yardımcı ders materyalinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bunun için konularla ilgili kısa filmler, uygulamanın içindeki bireylerin konu anlatımı CD'leri, baskı materyalleri gibi yardımcı ders materyalleri hazırlanmalı ve okullara gönderilmeli aynı zamanda ortak standartlara ulaşılması sonucu ortaya çıkmıştır.

- d) Öğrencinin sanata bakış açısının ve hayal gücünün geliştirilmesi için yeterli uygulamalar yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin somut örnekler görmesi için il içi ve il dışında kültürel ve sanatsal etkinliklere (sanat galerileri, müze, tiyatro, konserler, vb.) daha çok yer verilmesi ve bu etkinliklere ulaşmak için öğretmen ve öğrencilere uygulanan prosedürlerin kolaylaştırılmasının sağlanması gereklidir.
- e) Komisyon üyeleri görüşmelerde, öğretim programının hazırlığı süresince, görsel sanatlar öğretmenlerinin yaşadıkları ve karşılaştıkları zorlukları bilerek, buna yönelik esnek bir öğretim programı sunduklarını ifade etmişlerdir.
- f) Alanda uzman bilim insanlarından yardım almak ve gündemi takip etmek bütün görsel sanatlar eğitimcilerinin öncelikli ve biricik görevi olmalıdır.

7. 6. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına yönelik öneriler aşağıda sunulmuştur:

- a) Öğretim programının amacına ulaşılabilmesi için; programın uygulayıcısı olan öğretmenlere etkili ve sistematik bir hizmet içi eğitim verilmelidir. Ayrıca bu eğitim süreçlerinde öğretmenlerin programın kazanımlarına ilişkin uygulamada karşılaştıkları sorunlar sorgulanmalı ve bu sorunlar için gerekli iyileştirmeler de yapılabilir.
- b) Öğretim programı hazırlanırken daha geniş kapsamlı bir uzman kadrosuyla çalışılabilir.
- c) Sınıf mevcutları sanat eğitimi için oldukça kalabalıktır. Azaltılabilir.
- d) Programla ilgili gereksinimlerin giderilmesi için etkililiği olan ve daha uzun sürece yayılmış bir hizmet içi eğitimin, gerekli yeterliliğe sahip kişilerce

verilmesi ve bu anlamda üniversitelerin Eğitim Fakülteleriyle gerekli işbirliğinin yapılabilir.

- e) Yöneticilerin, öğretmenlerin, velilerin, öğrencilerin kısacası toplumun her kesiminin, yeni programın kazanımları hakkında bilgilendirilmeleri için üniversitelerdeki uzman kişilerden yararlanılması sağlanabilir.
- f) Öğretmen görüşlerinin yanı sıra, uzman, yönetici, ebeveyn ve öğrenci görüşleri de alınarak öğretim programlarını geliştirme ve verimli kullanımına yönelik daha kapsamlı araştırmalar gerçekleştirilebilir.
- g) Okulların genel yapısı geleneksel eğitim anlayışına göre düzenlenmiştir. Sınıf düzeninin sağlanmasında öğrenci merkezli anlayışa göre gerekli ve kapsamlı düzenlemeler yapılabilir.
- h) Öğretim programı konuları uygulama ağırlıklı ve öğrenciye hitap edecek şekilde hazırlanmalı, bu konuda öğretmenlere yeterli kaynaklar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanıp gönderilebilir.
- ı) Okul inşaat planları yapılırken sanat ve spor etkinliklerine uygun planlanmalı, ayrıca mevcut okullarımızda da buna yönelik iyileştirmeler yapılabilir.
- i) Sanat eğitimi öğretim yöntemleri gözden geçirilmeli, gelişen teknoloji ve eğitim anlayışıyla öğretmenlerin eksiklikleri giderilebilir.
- j) Üniversitelerin ilgili fakülteleriyle işbirliği içinde olan, sürekliliğini koruyan, alanında uzman eğitimbilimcileri, sanat eğitimcileri, program geliştirme uzmanı, psikolog, sosyolog, alan öğretmenleri, araştırma-deneme grubu ve Milli Eğitim Bakanlığı adına bir eğitim yöneticisinin de içinde bulunduğu uzmanlardan oluşan “Eğitim Bilimleri Araştırma ve Geliştirme Merkezi” kurulmalıdır. Böyle bir araştırma ve geliştirme merkezi, bir yandan uluslararası ilişkilerle çağdaş eğitim bilimi alanındaki gelişmeleri izlerken, bir yandan da yurt içinde yapılan eğitim araştırmalarını inceleyip değerlendirilebilir.

k) Merkez, program geliştirme çalışmalarından sorumlu olmalı; Eğitim Fakültesi, Milli Eğitim Bakanlığı ve alanında uzman eğitimcilerle oluşturduğu sürekli komisyonlar ile Görsel Sanatlar Eğitimi program geliştirme çalışmalarını gerçekleştirebilir.

l) Farklı disiplinleri içinde barındıran bir görsel sanatlar dersi öğretim programı hazırlanırken başka ülkelerden uyarlanmış değil kendi ülke gerçeklerimiz göz önünde bulundurularak kapsamlı çalışmalar yapılabilir.

m) Öğrencilerin görsel sanatlar dersinde kullanabilecekleri bir kaynak kitap hazırlanabilir ve öğretmen kılavuz kitabı zenginleştirilebilir.

Gelecekte yapılacak olan araştırmalar için araştırmacılara şu önerilerde bulunulabilir:

n) Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı hazırlanırken hangi kuramlardan destek alınmalıdır? Sorusuna cevap arayabilirler.

o) Öğretmen ve yöneticilerin görüşlerinden farklı olarak program geliştiren uzmanlar ve görüşleri genişletilerek var olan görsel sanatlar öğretim programı yeniden değerlendirilebilir.

ö) Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı kimler tarafından ve nasıl geliştirilmelidir? Sorusuna yanıt aranabilir.

p) Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı kapsamında Görsel Kültür kuramının gerekliliği konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri planlanmış öğrenci uygulamalarıyla desteklenerek araştırabilir.

KAYNAKÇA

- Abbott, J. & T. Ryan, (1999). *Constructing Knowledge, Reconstructing Schooling*. Educational Leadership, November.
- Adams & Chisholm. (1999). Art Design and Enviroment. *The International Journal of Art Design Education*. Nsead, Oxford.
- Akın, N. (2006). *İlköğretim Görsel Sanatlar Eğitiminde Estetik Öğretimi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akyüz, Y. (2001). *Türk Eğitim Tarihi*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Artut, K. (2001). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayınları.
- Ateş, R. (2007). *İlköğretim 7–11 Yaş Grubu İçin Görsel Sanatlar Dersi'nin Önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Ayaydın, A. (2004). Çoklu Zekâ Kuramında Sanat Eğitimi Yaklaşımı, *Eğitim Araştırmaları*, 4(14).
- Bacanak, A.(2008). *İlköğretim 6. Sınıf Fen Ve Teknoloji Dersi İçin Geliştirilen Performans Değerlendirme Formlarına Yönelik Web Tabanlı Programın Etkililiğinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Baler, H. T. (1990). 3-7 Yaş Çocuklarında Resim Yoluyla Yaratıcılığın Geliştirilmesi. *Güzel Sanatlar Eğitimi ve Eğitim Öğretim Programları II*. No: 93-101 Milli Eğitim Basımevi. Ankara.
- Barnard, M. (2002). *Sanat, Tasarım ve Görsel Kültür*. (Güliz Korkmaz, Çev.). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Barrett, T. (2000). *Criticizing Art: Understanding the Contemporary*. Mcgraw-Hill Humanities Social. Isbn-10: 076741165x.
- Boydak, A. (2001). *Öğrenme Stilleri*. İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Brooks, G. & M. G. Brooks,(1999). The Courage Be Constructivist. *Educational Leadership*, November.
- Bulut, İ. (2006). *Yeni İlköğretim Birinci Kademe Programlarının Uygulamadaki Etkililiğinin Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi. Fırat Üni. Sosyal Bilimler Ens. Eğitim Bölümü Ad. Elazığ.
- Burke, P. (2003). *Afişten Heykele Minyatürden Fotoğrafa Tarihin Görgü Tanıkları*. (Çev. Z. Yelçe). İstanbul: Kitap Yayınevi
- Buyurgan, S. & Buyurgan, U. (2001). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*. 1. Basım. Ankara. Dersal Yayıncılık.

- Buyurgan, S. & Mercin, L. (2005). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları*. Editör: Vedat Özsoy. Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları 2. 1. Basım. Ankara: Varan Matbaacılık.
- Büyükkaragöz, S. & C. Çivi, (1997). *Genel Öğretim Yöntemleri*, Konya: Öz Eğitim Yayınları,
- Çalık, T. & Sezgin, F., (2005). Küreselleşme. Bilgi Toplumu ve Eğitim, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, S. 55-66. Cilt:13, No: 1 Mart 2005.
- Çetin, T. (2002). *Sanat Eğitiminin Gerekliliği Üstüne*. I. Gazi Üni. Sanat Sempozyumu. Ankara. Gazi Üni. İletişim Fak. Matbaası.
- Crowther, F. ve Olsen, P. (1997). Teachers as Leaders- an Exploratory Framework. *International Journal Of Educational Management*. 11-1.
- Demirel, Ö., (2004). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. 7. Baskı, Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Duyar, D. (2001). *İlköğretim II. Kademe Resim- İş Dersi Amaçlarının Gerçekleşme Derecesi ve Öğretmen Profili*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Eker, M. (2002). *Küresel Yeniden Yapılanmacı Çağdaş Eğitim Sistemleri İçinde Tasarlanabilir Bir Sanat Eğitimcisi Modeli*. Sanat Eğitimi Sempozyumu. 8-10 Mayıs. Ankara: Gazi Üniversitesi Matbaası.
- Erdem, M. (2008). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul: Alkım Yayıncılık.
- Ersoy, A. (2002). *Sanat Kavramlarına Giriş*. İstanbul: Yorum Sanat Yayıncılık.
- Etike, S. (1995). *Sanat Eğitimi Yazıları*. Ankara: İlke Yayınları.
- Etike, S.(2001). *Cumhuriyet Dönemi Resim Eğitimi (1923-1950)*. Ankara: Güldikeni Yayınları.
- Earged (1995). *Program Geliştirme Modeli*. Ankara.
- Ekinci, N. (2005). *İşbirliğine Dayalı Öğrenme*. Ö. Demirel (Editör),- “Eğitimde Yeni Yönelimler”. 1. Basım. Ankara: Pegem A Yayıncılık,
- Erbay, M. (1997). *Plastik Sanatlar Eğitiminin Gelişimi*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Erbay, M., (2000). *Plastik Sanatlar Eğitimi'nin Gelişimi*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Erden, M.& Fidan, N. (1998). *Eğitime Giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Erinç, S. M. (2004). *Sanatın Boyutları*. Ankara: Ütopya Yayınları.

- Ertemin, B. (1997). *İlköğretim Okulları Resim-İş Öğretim Programının Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir.
- Ertürk, S., (1986). *Eğitimde Program Geliştirme*, 5. Baskı, Ankara.
- Fullan, M. G. (1991). The Meaning Of Educational Change. In M. G. Fullan, *The New Meaning of Educational Change*. New York: Teachers College Press.
- Garoian, C. R. and Y. M. Gaudelies. (2001). Cyborg Pedagogy: Performing Resistance in the Digital Age”. *Studies in Art Education* 42.
- Gençaydın, Z. (1990). *Sanat Eğitiminin Düşünsel Temelleri*. Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Sorunları. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- _____ (2002). *Sanat Eğitimsi Yetiştirmede G.E.E. Resim-İş Bölümünün Yeri Ve Bugünkü Durumu Üstüne*. Ankara. Gazi Üni. Sanat Sempozyumu. Ankara: Gazi Üni. İletişim Fak. Matbaası.
- Gökaydın, N. (1998). *Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Gökay, M. (2009) (Ed. Alakuş A & Mercin L.). *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi, Sanat ve Diğer Disiplinlerle İlişkisi*. Ankara: Pegem A. Yayınları.
- Gökay, M. (2008). *İlköğretim Programları ve Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi ve Değerlendirme Sonuçlarının Ortaöğretim ile Paylaşılması Çalıştayı Çalışma Raporu*. Ankara: MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü.
- Gökaydın, N. (2002). *Temel Sanat Eğitimi*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Göksu, E. (2006). *İlköğretim Okulu Görsel Sanatlar Dersi Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersini Değerlendirmeye Yönelik Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Gouzouasis, P. (2006). *Arts Education Policy Review*. Vol, 107, No, 5, May/June.
- Gözütok, D. (2004). Türkiye’de Program Geliştirme Çalışmaları”. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı:160.
- Gözütok, D. Akgün, Ö. ve Karacaoğlu, C. (2005). *İlköğretim Programlarının Öğretmen Yeterlikleri Açısından Değerlendirilmesi*. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu. Kayseri.
- Güneş, F. (2004). İlköğretim Programlarında Yeni Yaklaşımlar Türkçe (1-5.Sınıf). *MEB Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Ağustos-Eylül, Sayı: 54-55 .
- Gürdal, A. (2007). *Görsel Sanatlar Dersinde Yapılandırmacı Yaklaşım Dayalı Öğretim Uygulamalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Gürkan, T. & Gökçe, E. (1999). *Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde İlköğretim: Program-Öğrenci-Öğretmen*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gretka, K. L. (2010). Teachers Guide Curriculum Reform. Ed. D., Walden University. [Http://Proquest.Umi.Com/Pqdweb](http://Proquest.Umi.Com/Pqdweb). Erişim Tarihi: 25.04.2011.
- Gryttin, C. (2000). The Benefits of Art Education. *Art & Activities*, Apr 2000, Vol. 127, Issue 3.
- Heise, D. (2004). Is Visual Culture Becoming Our Canon of Art? *Art Education*. 57 (5), (September).
- İlhan, A. ve Okvuran, A. (2001). Bir Eğitim Ortamı Olarak Müze ve Müze Çalışmaları, Anadolu Üniversitesi Güzel San. Fak. *Anadolu Sanat Dergisi*, Sayı:11.
- İşbilen, A. (2002), *Türkiye’de Sanat Eğitiminde Öğretmen Yetiştirme*. Sanat Eğitimi Sempozyumu, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi. Gazi Üni. İletişim Fak. Matbaası.
- Joicey, B. (1995). *Art and the Built Environment*. Contemporary and Future Developments Symposium at University College Bretton Hall.
- Julie, W. (2010). *Social Issues in the Secondary Art Classroom: Attitudes and Practices of Four Teachers*. M.A., Concordia University. Canada.
- Kalıpçılar, B. (2000). *Hayat Ağacı Sembolü ve Bazı Türk Sanat Eserlerinde Yer Alan Hayat Ağacı Figürüne Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemiyle Bir Yaklaşım*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Sos. Bilimler Ens., Ankara.
- Karaca, A. (2006). *İlköğretim Okullarında Uygulanan Resim Derslerinin Sanat Eğitimi Açısından İncelenmesi, Görülen Temel Sorunlara Uygun Yöntem Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Samsun.
- Karip E.& Köksal K. (1996). “Etkili Eğitim Sistemlerinin Geliştirilmesi”. Eğitim Yönetimi Dergisi. Yıl: 2, Sayı: 2.
- Karagozoğlu, G. (2005). *Eğitim Sistemimizde Reform Çalışmalarına Genel Bakış. Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu*. Kayseri. Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi, 3-6.
- Kaya, Ö. (2006). *İlköğretim 3. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Drama Destekli Eğitimin Yaratıcı Sürece Katkıları*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üni. Eğitim Bilimleri Enst. Güzel Sanatlar Eğitimi AD. Ankara.
- Kılıçer, F. (2007). *İlköğretim İkinci Kademedeki Resim-İş Dersi Müfredat Programında Yer Alan Amaçların Gerçekleşme Durumu*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri.
- Kırıçoğlu, O. T. (1991). *Sanatta Eğitim*. Ankara: Demircioğlu Matbaacılık.

- Kırışoğlu, O. T. (2005). *Sanatta Eğitim, Görmek ğrenmek Yaratmak*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kırışoğlu, O. T. (2009). *Sanat Kültür Yaratıcılık: Görsel Sanatlar Ve Kültür Eğitimi ğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Kökten,E. (2001). *Sanat Eğitiminde Toplam Kalite*. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enst. Resim Ana Sanat Dalı. Isparta.
- Kramer. J.B. (2010). “Closer to the Heart: An Exploration of Caring and Creative Visual Arts Classrooms”. University of Denver. [Http://Proquest.Umi.Com/Pqdweb](http://Proquest.Umi.Com/Pqdweb). Erişim Tarihi: 25.04.2011.
- Kurtuluş, Y. (2000). *Türkiye’de Sanat Eğitimi (1950-1999), Genel Eğitimde ve ğretmen Yetiştiren Kurumlarda Resim / Resim-İş Bölümleri ve Dersleri*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara.
- Lenoir, B. (2004). *Sanat Yapıtı*. (ev. Aykut Derman) İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Leppert, R. (2002). *Sanatta Anlamanın Görüntüsü, İmgelerin Toplumsal İşlevi*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Maccario. K., N.(2005). *Eğitim Ortamı Olarak Müzeler. İlköğretim Sanat Eğitimi Kuramlar ve Yöntemleri*. (Edt. Vedat zsoy). 1. Basım. Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınlar 3.
- Mamur, N. (2004). Çok Alanlı Sanat Eğitiminde lmleme ve Değerlendirme Yaklaşımları: Bolu İli rneği, *İlköğretim Online*, 3(2), 1-18, [Online]: [Http://İlkogretim-Online.Org.Tr](http://İlkogretim-Online.Org.Tr) Erişim:08.05.2011.
- Mete, M.(2002). *Araştırmacılar Medyayı lt*. Bütünleşik Pazarlamada Marketing Türkiye, Yıl: 1, Sayı: 6.
- Mermer, C.,. (2006). *İlköğretim II. Kademe Resim-İş (Sanat) Eğitimi Derslerinde Sinama, lmleme ve Değerlendirme Yöntemlerinin Kullanımı*. Bursa. Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst. Güzel Sanatlar Eğitimi AD.
- Metan, A. E. (2007). *İlköğretim Okullarının Birinci Kademesinde Görevli Sınıf ğretmenlerinin Müzeleri Görsel Sanatlar Eğitimi Dersinde Kullanmalarına Yönelik Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Miles, M.B.& Huberman, A.M. 1994. *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. (2nd Ed.). Newbury Park, Ca.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006). *Görsel Sanatlar Dersi ğretim Programı (1-8. Sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

- Milli Eğitim Bakanlığı (2004). *Tebliğler Dergisi*. Devlet Kitapları Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü. Ankara.
- Mirzoeff, N. (1998). *What is the Visual Culture?* Visaul Culture Reader. Mirzoeff, N. (Ed.). London And New York: Routledge.
- Numanoğlu, G. (1999). Bilgi Toplumu-Eğitim-Yeni Kimlikler-II: Bilgi Toplumu ve Eğitimde Yeni Kimlikler. Ankara: *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 32.
- Pekmezci, H. (2002). *Eğitim-Sanat Eğitimi-Nitelikli İnsan Eğitimi*. Türkiye’de Sanat Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası.
- Safran, M. (1998). Eğitim Sistemi İçinde Öğretmenin Yeri. *Millî Eğitim Dergisi*. Ankara.
- San, İ. (1985). *Sanat ve Eğitim*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. No: 51. Ankara
- San, İ. (1990). *T.E.D.nin Düzenlemiş Olduğu Resim-İş Öğretiminde Karşılaşılan Başlıca Sorunlar*. Konulu Panelde Sunulan Bildiriler.
- San, İ. (2003). *Sanat Eğitim Kuramları*, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Sarıkavak, N. K. & Yılmaz, M. (2008).”İlköğretim Programları ve Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi ve Değerlendirme Sonuçlarının Ortaöğretim ile Paylaşılması Çalışmayı Çalışma Raporu”. Ankara. MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü.
- Sherman, A. (2006). “Toward A Creative Culture Lifelong Learning through The Arts”. Aging the Art, Spring.
- Sözer, E. (1998). *Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilgilerin Öğretimi*, Eskişehir.
- Sönmez, V.(1999). *Yaratıcı Okul, Öğretmen, Öğrenci*, Yaratıcılık ve Eğitim (Yay. Haz. A. Ataman), TED. Eğitim Dizisi. Nu:17, Ankara: Ted.Yay. 48 .
- Sönmez, V. (2008). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Ankara. 14. Baskı. Anı Yayıncılık.
- Sungur, N. (1997). *Yaratıcı Düşünce*. 2. Baskı, İstanbul: Evrim Yayınları.
- Sungur, N. (2001). *Yaratıcı Okul, Düşünen Sınıflar*. Psikoloji Dizisi, İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Swift, J. (1999). *Basic Education, Technical Assistance and the Sector-Wide Approach*. Report of the Leiden Conference on Education in the South, Modalities of International Support Revisited, Nuffic, The Hague.

- Şeyihoğlu, A. & Geçit, Y. (2010). Sınıf Öğretmenlerinin ‘Coğrafya’ İmajları. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*. Yıl:1, Sayı:1 Aralık. [Http://Www.Avrasyadergisi.Com/Wp-Content/Uploads/2011/01/Sınıf.Pdf](http://Www.Avrasyadergisi.Com/Wp-Content/Uploads/2011/01/Sınıf.Pdf). Erişim Tarihi: 25.04.2011
- Oğuz, A. (2009). *1992 Yılı Resim-İş Dersi Öğretim Programı ile 2006 Yılı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üni. İlköğretim AD. Ankara.
- Ornstein, A. & Lasley, T. (2000). *Strategies for Effective Teaching*, Mc.Graw Hill, Boston.
- Özsoy, V. (1996). “Türkiye’de Resim-İş Eğitimi (Sanat Eğitimi) Tarihine Kısa Bir Bakış”. G.Ü. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 16 (1).
- Özsoy, V. (1998). *Yetmişbeşinci Yılda Sanat Eğitimi ve Öğretimi (Resim-İş Eğitimi)*. Milli Eğitim, (139).
- Özsoy, V. (2003). *Görsel Sanatlar Eğitimi- Resim-İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri*, , Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık
- Özsoy, V. (2008). *Görsel Sanatlar Eğitimi Makaleler*, Erciyes Üniversitesi, Yayın No: 64, Isbn 978-975-6478-46-2
- Özcan, T. (2002). *İlköğretim Ders Programı Genel Amaçlarının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Özdemir, Ş. S. (2007). *Görsel Sanatlar (Resim-İş) Öğretmenlerinin Motivasyonlarını Etkileyen Faktörler*. Konya. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk; Üniversitesi ,Sosyal Bilimler Enst. Resim-İş Öğretmenliği AD.
- Öztürk, E. (2007). *İlköğretim Öğrencilerinin Resim-İş Dersine Olan İlgi Düzeyleri*. Yüksek Lisan Tezi. 19 Mayıs Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enst. Güzel Sanatlar AD. Samsun.
- Tan, A. (2006). *İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Resim-İş Dersine Yönelik Tutumları ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişkiler*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enst. Güzel Sanatlar Eğitimi Ad. İzmir.
- Tavın, K. (2009a). Youth, Aesthetics and Visual Cultural Education. *Cultural Education. Innovation, Creativity and Youth*, 12-13 March 2009. Brussels.
- Tavın, K. (2009b). Engaging Visuality: Developing A University Course on Visual Culture, *The International Journal of the Arts in Society*, 4 (3).
- Tepecik, A. (2002). *Grafik Sanatlar*. 1. Baskı. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Telli, H. (1996). Eğitimin Genel Hedeflerinin Davranış Biçimine Dönüştürülmesinde Sanat Eğitiminin Katkısı Vardır. *Milli Eğitim Dergisi*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Theriault, G.G. (2008). *A New Age of Art”: The Effects of Visual Culture and Technology on Student Attitudes about Art and Aesthetics*. Southern Connecticut State University.
- Türkdoğan, G. (1981). *Sanat Eğitimi Yöntemleri*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Thody, A. (1998). Training School Principals, Educating School Governors. *International Journal of Educational Management* 12(5).
- Uçan, A. (2002). *Türkiye’de Çağdaş Sanat Eğitiminde Öğretmen Yetiştirme Süreci ve Başlıca Yapılanmalar*. Türkiye’de Sanat Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme: Sanat Eğitimi Sempozyumu. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi. Ankara.
- Ünver, E. (2002). *İlköğretim Kurumları I. Kademesinde Resim-İş Eğitimine Yönelik Hazırlanan Programlar ve Sorunları*”. Gazi Üniversitesi’nin Eğitimde 75. Yılı Sanat Eğitimi Sempozyumu. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Matbaası.
- Varış, F. (1994). *Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikler*. Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Yeşilyurt, L. E. (2009). *İlköğretim Okullarındaki İkinci Kademe Görsel Sanatlar Dersi Programının İşlenişinde Karşılaşılan Temel Sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, E.M. (1998). *İlköğretim I. Devre Resim Derslerinde Çocuğun Kendini İfade Etmesinde Sanat Eğitimcisinin Rolü ve Önemi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst. Ankara.
- Yıldırım, A. (1994). *Program Geliştirme Modelleri ve Ülkemizdeki Program Geliştirme Çalışmalarına Etkileri*, 1. Eğitim Bilimleri Kongresi, Cilt 1, Adana.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H., (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma*. 5. Baskı. Ankara: Seçkin Yay.
- Yüksel, S. (2003). “Türkiye’de Program Geliştirme Çalışmaları ve Sorunları.” *Millî Eğitim Dergisi*, ([Http://Yayim.Meb.Gov.Tr/Dergiler/159/Syuksel.Htm](http://Yayim.Meb.Gov.Tr/Dergiler/159/Syuksel.Htm)). Erişim Tarihi: 25.04.2011.
- Yükselgün, Ö. (2010). *İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programındaki “Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanının Uygulanmasına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ens. Eskişehir.
- Walker, M.A. (2010). Concept- Based Inquiry Into Art Making: The Possibility Of Changetrough Art. Teachers College. Columbia University. [Http://Proquest.Umi.-Com/Pqdweb](http://Proquest.Umi.-Com/Pqdweb). Erişim Tarihi: 25.04.2011.

Zimmerman, E. (2009). Reconceptualizing The Role of Creativity in Art Education Theory and Practice. *Studies in Art Education*, 50(4).

Zimmerman, E. (2010). Guest Editor. *Art Education*, 63(2).

<http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/modules> Erişim Tarihi: 25.04.2011.

<http://okulweb.meb.gov.tr/teknoloji.html> Erişim Tarihi: 25.04.2011.

[http:// yayim.meb.gov.tr](http://yayim.meb.gov.tr) Erişim Tarihi: 25.04.2011.

EKLER**EK - 1****GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMENLERİYLE YAPILAN GÖRÜŞME
SORULARI**

Tarih (başlangıç) ___/___/2009

Saat (başlangıç) ___/(bitiş)___

Tarih (bitiş) ___/___/2009

Görüşülen kişi:

Değerli Meslektaşım,

Merhaba, benim adım Hatice Nilüfer SARI ve Gazi Üniversitesinde Araştırma Görevlisiyim.

“İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi” konusunda bir araştırma yapıyorum ve sizinle Öğretim Programı ve Yapılandırmacı Öğretim konusunda konuşmak istiyorum.

Bu görüşmedeki amacım; Yeniden yapılandırılmış Görsel Sanatlar Eğitimi Programı konusunda sizin ne düşündüğünüzü ortaya koymaktır.

Bu araştırmada ortaya çıkacak sonuçların, Görsel Sanatlar Eğitimi Öğretim programı konusunda bundan sonra yapılacak araştırmalarda katkıda bulunmasını umuyorum. Bu nedenle sizlerin konular ile ilgili düşüncelerinizi ve beklentilerinizi öğrenmek istiyorum.

- Görüşme süresince söyleyeceklerinizin tümü gizlidir. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir.
- Araştırma süresince görüştüğüm kişilerin adlarını araştırma raporuma yansıtmayacağım.
- Görüşmeyi izin verirseniz kaydetmek istiyorum. Bunun sizin için bir sakıncası var mı?
- Bu görüşmenin yaklaşık 20 dakika sürmesini bekliyorum. Hazırsanız sohbete başlayabiliriz.

1) Görsel Sanatlar Dersi öğretim programında 3 tane öğrenme alanından bahsedilmektedir, bunlar; “görsel sanatlarda biçimlendirme”, “görsel sanat kültürü” ve “müze bilinci” alanlarıdır.

-Sizce öğrenme alanlarındaki etkinliklerle, kazanımlara yönelik örnekler anlaşılır ve net midir?

-Sizin önerileriniz neler olabilir?

2) Yeni düzenlenmiş programda değerlendirmenin yerini, süreç değerlendirmesi almıştır.

-Peki sizce görsel sanatlar eğitiminin verildiği sınıf ortamları ve ders saati buna uygun mudur?

-Süreç değerlendirme ve ürün değerlendirme arasında tercihiniz hangi yönde olur, neden?

3) İlköğretim görsel sanatlar dersi öğretim programı ve öğretmen kılavuzunda yer alan ölçme araçlarının kullanılabilirliği nasıldır?

- Kullanabilirliği neden yararlı veya değildir? Açıklar mısınız?

4) Öğrenme-öğretme süreci kapsamında “nasıl öğreteceğiz” sorusuna Görsel Sanatlar Eğitimi Programında yeterli ve anlaşılır bir şekilde yanıt bulabiliyor musunuz?

- Planlama açısından,
- Uygulama ve Etkinlikler Açısından,
- Değerlendirme Açısından,
- Öğrenme Açısından,

5) Estetik beğeniyi geliştirme kültürel ve görsel okuryazarlığı geliştirme kazanımlarını program içinde görebiliyor musunuz?

— Sizin önerileriniz nelerdir?

6) “Programda belirlenen etkinlikler birer örnek niteliğindedir. Sizler bunları değiştirebilir yada geliştirebilirsiniz”, peki siz bir öğretmen olarak uygulanabilirlik aşamasında hangi sorunlarla karşı karşıya kalıyorsunuz?

- Planlama açısından,
- Uygulama ve Etkinlikler Açısından,
- Değerlendirme Açısından,
- Öğrenme Açısından,
- Fiziksel Öğrenme Ortamı Açısından,

7) Her ders için geçerli olan performans görevinin uygulanması sizce gerekli midir?

8) Daha önce uyguladığınız program ile yeni program arasında bir karşılaştırma yapar mısınız?

- Olumlu yada olumsuz düşünceleriniz nelerdir?

9) Önerilen grup çalışmaları bizim ilköğretim sınıflarımız için uygun mudur? Eğer uygun değilse programda bunu için öneriler var mıdır?

-Sizlerin önerileri nelerdir?

10) Görsel sanatlar dersi öğretmeni olarak önerilen programının uygulanmasında sizlerin ve öğrencilerin karşılaştıkları güçlükler nelerdir?

11) “Öğrenme ezberlemeye değil, öğrenenin bilgiyi transfer etmesine, var olan bilgiyi yeniden yorumlamasına ve yeni bilgiyi oluşturmaya yardımcı olan, öğrencilerin sınıfta genellikle grup içinde çalıştıkları ve öğrenmenin aktif bir süreçte ilerlediği biliş temelli bir öğrenme yaklaşımıdır.”

- Bu tanım size ne ifade ediyor yada neyin tanımı olabilir? Öğretmen kılavuz kitabında böyle bir tanımlama okudunuz mu?

12) Görsel Sanatlar öğretmeni olarak uygulamada hoşlanmadığınız yönler nelerdir? Bir ya da birkaç değişiklik yapmak isterseniz neleri, nasıl ve neden değiştirirsiniz?

13) Görsel Sanatlar öğretmeni olarak hazırlanan öğretim programı sizlere uygulamada neler kazandırdı? Yapılandırmacı öğretim programı mesleki açıdan sizi nasıl etkiledi?

- Planlamada,
- Uygulama çerçevesinde,
- Değerlendirme aşamasında,
- Öğretmen yeterlik özellikleri yönünden.

EK - 2**G.S.D.Ö.P HAZIRLAMA SÜRECİNDEKİ KOMİSYON ÜYELERİNE
YÖNELİK SORULAR**

“İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşleriyle Değerlendirilmesi” konusunda bir araştırma yapıyorum ve sizinle Öğretim Programı konusunda konuşmak istiyorum. Bu görüşmedeki amacım; Yeniden yapılandırılmış Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı konusunda sizinde görüşlerinizi ortaya koymaktır.

- 1) Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında belirlenen üç ana öğrenme alanını belirleme kriterleriniz ve hedefleriniz nelerdir?
- 2) Görsel Sanatlar Öğretim programı hazırlanırken komisyon üyeleri ve programı bitirme süresi nasıl belirlenmiştir?
- 3) Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı hazırlanırken hangi öğretim programları kaynak olarak kullanılmıştır?
- 4) Görsel Sanatlar Dersi öğretim programı içeriğinin uygulanması sizce İlköğretim okullarındaki ders saatlerine uygun mudur?
- 5) Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı içeriğinde sunulan ölçme ve değerlendirme kriterleri görsel sanatlar eğitimi için uygun mudur?
- 6) Kazanımlar ve etkinlik örneklerini belirleme temelleriniz nelerdir?
- 7) Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının tamamlanmasından sonra ne kadar süre pilot uygulamalar yapılmış ve geri dönütler alınmış mıdır?
- 8) Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı revize sürecinde Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin görüş ve önerilerine yer verilmiş midir?
- 9) Görsel Sanatlar Öğretim Programının uygulayıcıları olarak Görsel Sanatlar öğretmenlerine bir hizmet içi eğitim programı sunulmalı mıdır?
- 10) İlköğretim okullarındaki sınıf ya da atölye ortamları bu öğretim programını yürütmek için yeterli midir?

EK – 3

İLKÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın giriş bölümünün alt başlıklarını şu şekilde sıralanmıştır:

1.GİRİŞ**1.1. Programın Vizyonu****1.2. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Özellikleri****1.3. Programın Temel Yaklaşımı****1.4. Programın Yapısı****1.4.1. Görsel Sanatlar Dersinin Genel Amaçları****1.4.2. Görsel Sanatlar Eğitiminin İlkeleri****1.4.3. Temel Beceriler****1.4.4. Öğrenme Alanları****1.4.4.1. Görsel Sanatlarda Biçimlendirme****1.4.4.2. Görsel Sanat Kültürü****1.4.4.3. Müze Bilinci****1.4.5. Kazanımlar****1.4.6. Etkinlikler****1.4.7. Açıklamalar****1.4.8. Atatürkçülükle İlgili Konular****1.4.9. Ara Disiplinler****1.5. Öğrenme ve Öğretme Süreci****1.6. Ölçme ve Değerlendirme****1.6.1. Açık Uçlu Soru Türü****1.6.2. Doğru- Yanlış Türü Sorular****1.6.3. Eşleştirmeli Soru Türleri****1.6.4. Kısa Cevaplı Soru Türü****1.6.5. Çoktan Seçmeli Soru Türü****1.6.6. Görüşme****1.6.7. Gözlemler****1.6.8. Öz Değerlendirme****1.6.9. Grup Değerlendirme****1.6.10. Kontrol Listeleri****1.6.11.Derecelendirme Ölçekleri****1.6.12. Performans Değerlendirme****1.6.12.1. Performans Ödevleri****1.6.12.2. Proje Ödevleri****1.6.12.3. Öğrenci Süreç Dosyası**

Bu alt başlıkları sırasıyla tanımlamak gerekirse;

1.GİRİŞ kısmında kısaca sanat ve sanat eğitiminden; 1948, 1968 tarihlerinde değiştirilen ilköğretim, 1951, 1962, 1971 ve 1992 tarihlerinde değiştirilen ortaokul resim-iş ve 2006 yılında ilköğretim görsel sanatlar programlarından ve bu programların tarihsel süreçlerde değişikliklere uğrayarak günümüz şartlarında yeniden düzenlenmesinden bahsedilmiştir.

1.1.Programın Vizyonu bölümünde programın geliştirilme sebepleri açıklanmış ve bireye kazandırılması istenen nitelikler maddeler halinde sıralanmıştır.

1.2. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Özellikleri bölümünde programı geliştiren kişilerin niteliklerinden bahsedilmiş ve programın özellikleri maddeler halinde sıralanmıştır.

1.3. Programın Temel Yaklaşımı bölümünde, öğrenci merkezli “Yapılandırmacılık” anlamına da gelen eğitim modelinden, öğrenci merkezli eğitimin öğretmene ve öğrenciye sağladığı faydalardan bahsedilmiştir.

1.4.Programın Yapısı bölümü dokuz alt başlık halinde ele alınmıştır. Bunlar

1.4.1.Görsel Sanatlar Dersinin Genel Amaçları,

1.4.2. Görsel Sanatlar Eğitiminin İlkeleri,

1.4.3. Temel Beceriler,

1.4.4. Öğrenme Alanları,

1.4.5. Kazanımlar,

1.4.6.Etkinlikler,

1.4.7. Açıklamalar,

1.4.8. Atatürkçülükle İlgili Konular,

1.4.9. Ara Disiplinler şeklinde sıralanmıştır.

1.4.1. Görsel Sanatlar Dersinin Genel Amaçları, bireysel ve toplumsal amaçlar, algısal amaçlar, estetik amaçlar ve teknik amaçlar olarak alt başlıklara ayrılmış ve maddeler halinde açıklanmıştır.

1.4.2. Görsel Sanatlar Eğitiminin İlkeleri başlığında, belirlenen amaçlara ulaşılması için gereken temel ilkelerden maddeler halinde bahsedilmiştir.

1.4.3. Temel Beceriler ‘de ise öğrencilerin yatay olarak bir yılın sonunda, dikey olarak da sekizinci sınıfın sonunda programın kazanımlarıyla gelişmesi amaçlanan kendini ifade etme, eleştirel düşünme, problem çözme, karar verebilme ve estetik bilinç kazanma gibi birtakım temel beceriler sıralanmıştır.

1.4.4. Öğrenme Alanları bölümünde görsel sanatlar dersi öğretim programının yapılandırıldığı üç temel alandan bahsedilmiştir. Sırasıyla;

1.4.4.1. Görsel Sanatlarda Biçimlendirme,

1.4.4.2. Görsel Sanat Kültürü ve

1.4.4.3. Müze Bilinci.

1.4.4.1. Görsel Sanatlarda Biçimlendirme kısmında, görsel sanat öğeleri (çizgi, biçim, doku, leke, yapı, mekan ve renk) ile sanatsal düzenleme ilkelerinin (denge, vurgu, ahenk, değişiklik, hareket, ritim, dereceleme, oran-orantı) seçilen etkinliklerle birlikte uygulanarak geliştirildiği açıklanmıştır. Ayrıca bu bölüm, amaç değil araç olarak tanımlanmış, ancak görsel sanat öğeleri ve sanatsal düzenleme ilkeleri olmadan birtakım duyguların ortaya konması sağlanamayacağı için, diğer öğrenme alanlarıyla birlikte dersin temelini oluşturduğu vurgulanmıştır.

1.4.4.2. Görsel Sanat Kültürü başlığında, öğrenme alanının, estetik, sanat eleştirisi ve sanat tarihi gibi varlığını sanattan alan tüm disiplinlerin birbiriyle ilintili olarak verilmesi gerektiği açıklanmıştır. Bu bölümün özellikle sanat yapan ve sanattan zevk alan bireylerin yetiştirilmesinin yanında, bir sanat eserini çözümleyen, sanat eseri niteliğini anlayabilen, sanatçı kavramını doğru algılayabilen çağdaş bireyler yetiştirilme hedefinde olduğu açıklanmıştır.

1.4.4.3. Müze bilinci başlığında ise müzelerin önemi farklı tanımlar yapılarak açıklanmıştır. Çeşitli kültür varlıklarını tanıtırken çocukların o toplumların bireyi oldukları hissettirilerek, kişilikleri ve özgüvenleri açısından da müzelerin önemli olduğu vurgulanmıştır. Bu öğrenme alanının öğrencilere kazandıracığı davranışlar kısaca şu şekilde açıklanmıştır:

1. Görsel sanatların birbirinden farklı dallarında verilmiş kültür ve tarih mirasını tanıyacakları, yerel olanın yanında evrensel olanı da gözlemleyecekleri,

2. Zengin bir arkeolojik katmandan oluşan ülkemizin topraklarını ve Anadolu medeniyetlerini tanıyıp değerlerine sahip çıkabilecekleri,

3. Müzelerin eğitim yoluyla sunacağı estetik bakış açısı kazanma ve yeni yaratımlarda bulunma, içinde bulundukları toplumu, coğrafyayı ve farklı kültürleri tanıma yetenekleri kazanabilecekleri bir alan olma yeterliliğini içermektedir.

1.4.5. Kazanımlar bölümünde, tüm öğretim süreci boyunca öğrencilerin edinmeleri gerekli olan bilgi, beceri ve alışkanlıkları kapsadığından bahsedilmiş, her öğrenme alanının kendine özgü kazanımlarının bulunduğu, bu kazanımların öğrencilerin seviyelerine ve öğrenme alanlarının özelliğine göre şekillendiği açıklanmıştır.

1.4.6. Etkinlikler bölümünde programdaki kazanımların uygulanabilmesi için gerekli bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıkların kazandırılması için yapılacak etkinlik örneklerine yer verildiği açıklanmıştır. Ancak verilen etkinliklerin tamamen tavsiye olduğu, bunların öğretmen tarafından istenildiği şekilde kullanılabileceği de belirtilmiş, uygulanma şeklinin, ders saatinin, etkinlik sayısının tamamen öğretmenin tasarrufunda olduğu açıklanmıştır. Yalnız tasarlanacak yeni etkinliklerin hangi kazanımlara yönelik olduğuna dikkat edilmesi, yeni etkinlik tasarlanırken öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarının gözlemlenmesinden bahsedilmiştir.

1.4.7. Açıklamalar bölümüdür. Burada ilköğretim görsel sanatlar dersi öğretim programı kılavuzunda kullanılan semboller ve anlamları açıklanmıştır.

1.4.8. Atatürkçülükle İlgili Konular bölümünde Atatürk'ün hayatı, kişisel özellikleri, çevreye verdiği önem gibi konuların 1-8. sınıf kazanımları ile ilişkilendirildiği ve tablolarla belirtildiği anlatılmıştır.

1.4.9. Ara Disiplinler bölümünde;

- Rehberlik ve psikolojik danışma,
- İnsan hakları ve vatandaşlık,
- Spor kültürü ve olimpiik eğitim,
- Girişimcilik,
- Özel eğitim,
- Sağlık kültürü,

-Kariyer bilincini geliştirme gibi ara disiplin kazanımlarının görsel sanatlar dersiyle ilişkilendirildiği açıklanmış, öğretmenin tercihiine göre, uygun yerlerde verilebileceğinden söz edilmiştir.

Görsel Sanatlar Dersinde Ölçme ve Değerlendirme bölümünde; istenilen davranışlarda gerçekleştirilen değişikliklerin kaydedilmesinden ve değerlendirilmesinden bahsedilmiş, ölçme ve değerlendirme kavramları tanım olarak açıklanmış, buna bağlı olarak değerlendirmenin görsel sanatlar dersinde farklı boyutlarda ele alınması gereken bir süreç olduğu açıklanmıştır. Ölçme ve değerlendirmenin hangi ilkelerle yapılması gerektiğinin üzerinde durulmuş, program içerisinde verilen ölçme değerlendirme araçlarının tamamının kullanılmasının zorunlu olmadığı belirtilmiştir. Başarılı ve başarısız çalışma ölçütleri maddeler halinde ele alınmıştır. Bu bölümde alt başlıklar halinde ölçme ve değerlendirme yöntem, teknik ve araçları incelenmiştir.

1. Açık Uçlu Soru Türü

2. Doğru- Yanlış Türü Sorular

3. Eşleştirmeli Soru Türleri

4. Kısa Cevaplı Soru Türü

5. Çoktan Seçmeli Soru Türü

6. Görüşme

- 7. Gözlemler
- 8. Öz Değerlendirme
- 9. Grup Değerlendirme
- 10. Kontrol Listeleri
- 11. Derecelendirme Ölçekleri
- 12. Performans Değerlendirme
- 12.1. Performans Ödevleri
- 12.2. Proje Ödevleri
- 12.3. Öğrenci Süreç Dosyası

GİRİŞ bölümünden sonraki ikinci ana başlık, **KAZANIMLAR** bölümüdür. Burada sırasıyla ilköğretim birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadarki kazanım tabloları ayrıca Atatürkçülük ile ilgili kazanım tablosu, kazanımların ara disiplinlerle ilişkilendirilmesi tablosu, belirli gün ve haftalarla ilişkilendirilen kazanımlar tablosu başlıklar halinde verilmiştir. Ve 1-8. sınıflar görsel sanatlar dersi örnek içerik listesi ile ders örnekleri olarak örnek bir konu listesi açıklamalarıyla belirtilmiştir. Bu bölümün başlıklar halindeki görüntüsü şu şekilde sıralanmıştır:

2. KAZANIMLAR

- 2.1. İlköğretim Birinci Sınıf Kazanımları
- 2.2. İlköğretim İkinci Sınıf Kazanımları
- 2.3. İlköğretim Üçüncü Sınıf Kazanımları
- 2.4. İlköğretim Dördüncü Sınıf Kazanımları
- 2.5. İlköğretim Beşinci Sınıf Kazanımları
- 2.6. İlköğretim Altıncı Sınıf Kazanımları
- 2.7. İlköğretim Yedinci Sınıf Kazanımları
- 2.8. İlköğretim Sekizinci Sınıf Kazanımları
- 2.9. Atatürkçülük ile İlgili Kazanımlar Tablosu
- 2.10. Kazanımların Ara Disiplinlerle İlişkilendirme Tablosu
- 2.11. Belirli Gün ve Haftalarla İlişkilendirilen Kazanımlar Tablosu
- 2.12. 1-8. Sınıflar Görsel Sanatlar Dersi Örnek Konu Listesi

Görsel sanatlar dersi öğretim programının üçüncü bölümü ise **PROGRAMLA İLGİLİ AÇIKLAMALAR** başlığı altında ele alınmıştır. Bu bölüm de şu alt başlıklara yer verilmiştir.

3. PROGRAMLA İLGİLİ AÇIKLAMALAR

- 3.1. Programın Uygulanmasında Öğretmenin Rolü
- 3.2. İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Sanatsal Yönelimleri
- 3.3. Etkinlik Örnekleri
- 3.4. Görsel Sanatlarda Yöntem ve Teknikler
- 3.5. Öğrenme-Öğretme Süreci İle İlgili Açıklamalar
- 3.6. Öğrenme-Öğretme Süreci Örneği
- 3.7. Çalışmaların Sergilenmesi
- 3.8. Sağlık ve Güvenlik Önlemleri

Ayrıca bu bölüme görsel sanatlar dersi öğretim programı ve kılavuzu oluşturulurken **Ders Planı Örnekleri (1-8. sınıflar)** başlığı da eklenmiştir. Bu bölümün ilk başlığı;

3.1. Programın Uygulanmasında Öğretmenin Rolü olarak ele alınmıştır. MEB'in ve YÖK'ün belirlediği öğretmen yeterliliklerinden bahsedilmiş, görsel sanatlar dersi öğretmeninde bulunması gereken nitelikler, öğretmenin yetenekleri ve öğretmenden beklentiler maddeler halinde sıralanmıştır. Ayrıca öğretmenin; insan beyninin sağ ve sol yarım kürelerinin özelliklerini bilmesi gerektiği açıklanmış ve bu bilgi tablolar halinde verilmiştir.

3.2. İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Sanatsal Yönelimleri başlığı altında dört temel sanat yönelimi açıklanmıştır. Bunlar **Şematik, Mekanik, Zihinsel ve Sezgisel Yönelim** olarak sıralanmıştır.

3.3. Etkinlik Örnekleri başlığı altında her sınıf seviyesinden bir adet olmak üzere farklı konularda hazırlanmış toplam sekiz adet ders planı örneği verilmiştir.

3.4. Görsel Sanatlarda Yöntem ve Teknikler başlığı altında ilköğretim seviyesinde çeşitli yöntem ve teknikler anlatılmıştır. Bunlar tanımlarıyla birlikte şu şekilde sıralanmıştır:

RESİM BOYAMA TEKNİKLERİ

- Pastel boya
- Kuru boya
- Sulu boya
- Guaj boya
- Tutkallı boya
- Akrilik boya
- Parmak boya
- Keçe uçlu kalemle resim
- Mürekkeple resim

BASKI TEKNİKLERİ

- Fırça baskı
- İp baskı
- Patates baskı
- Şablon baskı
- Doğrudan baskı
- Parmak, el ve ayak baskısı
- Alçı baskı
- Köpük (strafor) baskı
- Kırıştırılmış kağıtla baskı
- Mono baskı
- Muşamba baskı

KOLAJ

GRAFİK TASARIM

- Afiş
- Amblem
- Optik yanılsama

FOTOĞRAF

KARİKATÜR

BATİK

KAĞIT VİTRAY

EBRU

MOZAİK

RÖLYEF

- Alçı rölyef
- Kağıt rölyef
- Hazır malzemelerle rölyef

KUKLA

- Yüzük kukla
- Parmak kukla
- El kuklası
- Çomak kukla
- İpli kukla

MASKE

- Kağıt hamur ile maske
- Kil ile maske
- Kağıtlarla maske
- Artık malzemelerle maske

SERAMİK

- Çubuk (fitil) tekniği
- Levha tekniği
- Kalıp kullanarak çalışma
- Para tekniği
- Çimdik tekniği

HEYKEL**MİMARİ VE İNŞAA****OYUNCAK****ORİGAMİ****YOĞURMA MADDELERİ**

- Kil
- Oyun hamuru
- Kağıt hamur
- Alçı

ATIK MALZEMELERLE ÇALIŞMALAR**KAĞIT VE KAĞIT TÜRLERİNİN İMKANLARINDAN YARARLANMA**

Bir sonraki başlık olan **3.4. Görsel Sanatlarda Öğretim Yöntem ve Teknikleri** olarak verilen bölümde ise, dersi işleme sürecinde kullanılacak yöntemlerden bahsedilmiştir. Bunlar da sırasıyla:

SORU- CEVAP**DRAMA****TARTIŞMA****ANLATI****BEYİN FIRTINASI****GEZİ GÖZLEM****GRUP ÇALIŞMASI****GÖSTERİ(DEMONSTRASYON)****ARAŞTIRMA****GÖSTERİP YAPTIRMA****BENZETME****EĞİTİCİ OYUNLAR****GÖRÜŞME****PROJE**

ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ olarak sıralanmıştır. Bu bölümdeki bir diğer başlık;

3.5. Öğrenme-Öğretme Süreci İle İlgili Açıklamalar olarak yapılmıştır. Bu başlık altında öğrenme ve öğretme süreci beş bölüm halinde incelenmiştir. Bunlardan ilki;

A- DERSE HAZIRLIK ‘tır. Öğretmen hazırlığının amaca ulaşmada en önemli etken olduğu vurgulanmış hazırlık süreci maddeleştirilmiştir. Öğrenci hazırlığı ise düşünsel ve duyuşsal olarak belirtilmiştir. Yani konuyla ilgili araştırma yapmış ve bilgi edinmiş olma, ayrıca teknik olarak da önceden belirtilen malzemeleri hazırlamış olma olarak açıklanmıştır.

B-UYARANLAR (motivasyon) olarak ele alınmıştır. Asıl amacın öğrencinin derse karşı güdülenmesini sağlamak olduğu vurgulandıktan sonra yine maddeler halinde uygulanması gereken davranışlar sıralanmıştır.

C- BİLGİNİN PAYLAŞILMASI olarak adlandırılan, yaşanacak olan sürecin, öğrencinin eski bilgileriyle yeni yapılacak uygulama arasında ilişkiler kurulması olarak tasarlanması gerektiğinin belirtildiği ve yapılacakların maddeler halinde sıralandığı bölümdür.

Ç-UYGULAMA olarak adlandırılmıştır ve burada da yine maddeler halinde bir ders sürecinde uygulanacak olan çalışmanın tüm aşamaları belirtilmiş, izlenecek yol haritası açıklanmıştır.

D-DEĞERLENDİRME bölümünde de sürecin ve sonucun değerlendirilmesi anlatılmış, değerlendirme yapılırken nelere dikkat edileceği vurgulanmış, değerlendirme ölçeklerinin daha sonraki bölümlerde verildiği belirtilmiştir.

3.6. Öğrenme-Öğretme Süreci Örneği başlığı altında bir önceki başlıkta anlatılan konunun tamamını kapsayan somutlaştırılmış bir etkinlik örneği bulunmaktadır. Bu başlıktan hemen sonra programa daha sonradan eklenmiş olan **Ders Planı Örnekleri** başlığı eklenmiş ve geniş bir şekilde her bir sınıf seviyesine uygun ikişer adet olmak üzere toplam 16 adet ders planı örneğine yer verilmiştir. Her bir planın konusuna uygun olarak ekleri ve gerekli bilgileri içeren bu bölümde her bir ders planı; ders hazırlığı, uyarılar, bilgiyi paylaşma, uygulama ve değerlendirme bölümleri verilmiştir.

3.7. Çalışmaların Sergilenmesi bölümünde bir öğrenme-öğretme sürecinden sonra yapılacaklar açıklanmıştır. Sergilemenin ne şekilde yapılacağı anlatılmış, her öğrencinin çalışmalarını sergilemenin önemli olduğu vurgulanmıştır. Her süreçten sonra sınıf panosunda sergilenmesi ve yıl boyu yapılan çalışmalar içinde yılsonu sergilerinden bahsedilmiştir.

3.8. Sağlık ve Güvenlik Önlemleri bölümünde dersin genel yapısından dolayı kullanılacak olan araç ve gereçlerin çeşitliliği sebebiyle, dikkat edilmesi gereken birtakım ayrıntılardan söz edilmiştir. Öncelikle uygun araç-gereç seçimi vurgulanmış, sonrasında maddeler halinde uyulması gereken kurallar belirtilmiştir. Görsel sanatlar dersi öğretim programının en son bölümü ;

4-EKLER olarak adlandırılmıştır.

4.1. Eser Örnekleri

4.2. Müzelerin İnternet Adresleri

4.3. Terimler ve Kavramlar Sözlüğü

4.4. Kaynakça olarak adlandırılan başlıklar bulunmaktadır.

4.1. Eser Örnekleri başlığı altında toplam 64 adet resim, heykel, anıt, tarihi semboller, afiş, minyatür, ebru örnekleri ve mozaik gibi pek çok türde örnek çalışma bulunmaktadır.

4.2. Müzelerin İnternet Adresleri kısmında Türkiye'deki 178 adet özel müzenin ve devlet müzesinin internet adresleri ile birlikte yurt dışındaki 36 adet müzenin internet adresleri verilmiştir.

4.3. Terimler ve Kavramlar Sözlüğü başlığı altında bulunan bu bölümde, 164 adet kelimenin terim anlamları açıklanmıştır.

4.4.Kaynakça bölümü bulunmaktadır. Bu kısım görsel sanatlar ve ölçme değerlendirme olarak iki bölüme ayrılmıştır. Görsel sanatlar kaynakçasında 83 adet, ölçme değerlendirme kaynakçasında 9 adet olmak üzere toplam 91 kaynak belirtilmiştir.

3.2 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Genel Amaçları

Görsel sanatlar dersi öğretim programının uygulama aşamasından önce, görsel sanatlar dersinin genel amaçları bölümünde, dersin genel amaçları, maddeler halinde şöyle sıralanmıştır:

1. Öğrenciye doğayı gözlemlene duyarlılığı kazandırmak,
2. Öğrencinin, analiz ve sentez yeteneği (seçme, ayıklama, birleştirme, yeniden organize etme) ile eleştirel bakış açısını geliştirmek,
3. Öğrencinin yeteneklerini fark etmesini, kendine güven duygusu kazanmasını ve geliştirmesini sağlamak,
4. Öğrencinin görsel biçimlendirme yolları ile kendini ifade etmesini sağlamak,
5. Öğrencinin ilgisini, bu alandaki çeşitli kaynaklarla (müze, galeri, tarihi eser vb.)besleyebilmek, bu yolla geçmişine sahip çıkma ve geleceğini yapılandırma bilinci kazandırmak,
6. Öğrencinin her alanda kullanılabilecek yaratıcı davranışlar geliştirmesini sağlamak,
7. Öğrencinin ulusal ve evrensel sanat eserlerini ve sanatçıları tanımasını sağlamak,
8. Ulusal ve evrensel değerleri tanıyabilme ve anlayabilme bilincini kazandırmak,
9. Geçmişten günümüze miras kalan sanat yapıtlarından haz alma ve onur duyma duyarlılığını kazandırmak,
10. İş birliği yapma, paylaşma, sorumluluk alma, kendi işine saygı duyduğu kadar başkalarının işine de saygı duyma bilinci ve duyarlılığı kazandırmak,
11. Öğrencinin ruh sağlığını koruma, iç dünyasını anlatma, duygusal tepkilerini ortaya koyma ve bedenine saygı duyma bilinci geliştirmesini sağlamak,
12. Öğrenciye aklını, duygularını, zevklerini sorgulama bilinci kazandırmak.

Bu amaçların ortak özelliğini, bireyin kendinin bilincinde olmasının ve sosyalleşmesini sağlamak olarak tanımlayabiliriz. Bunun yanında bu kategorideki amaçlar kişiye doğru olanı algılayabilme, sanatsal bir takım değerleri fark edebilme, yaratıcı davranışlar geliştirebilme, geleceğine sahip çıkabilme yeterliliği kazanma, aklını ve duygularını sorgulayabilme gibi yetiler verebilme hedeflerine yönlendirmektedir.

Programda yer verildiği haliyle sıralayacak olursak;

1. Öğrencinin algı birikimini ve hayal gücünü geliştirmek,
- 2.Öğrencinin görsel algı ve birikimleri ile öznel algılarını sanatsal anlatımlara dönüştürebilmesine imkân tanımak,
3. Öğrencinin birikimlerini başka alanlarda kullanabilme becerisini geliştirmek,
4. Öğrenciye bilgiyi ve birikimi dönüştürme yeteneği kazandırmak,
5. Öğrenciye yeni durumlar karşısında özgün çözümler geliştirme becerisi kazandırmak olarak belirtilmiştir.

Buraya kadar incelediğimiz amaçlar için, sanatsal bir kaygının güdülmediğini söylemek mümkündür. Bu nokta da estetik amaçlardan bahsetmek gerekir. Öğretim programında estetik amaçlar şu şekilde sıralanmıştır:

1. Öğrencinin, sanatın ve sanat eserlerinin her zaman önemsenecek birer değer olduğunu kavramasını sağlamak,
2. Öğrenciye doğadan, çevreden ve geçmişten günümüze miras kalan sanat yapıtlarından haz alma, onlarla gurur duyma ve onları koruma bilincini kazandırmak,
3. Öğrenciye görsel sanatlar sevgisi ve bu sevgiyi yaşamın her alanına yansıtabilme, bunu davranış biçimi hâline getirebilme yetisi kazandırmak,
4. Öğrenciye, doğada olan ve insan eli ile üretilen her şeyi estetik değerlendirme birikimi kazandırmak,
5. Öğrenciye kendini ifade edebilmede estetik değerlerden yararlanma yeteneği kazandırmak.

Kişiye sanatı anlama, sanatla yaşama, sanatı içine sindirerek gerekliliğini kavrama, sanatsal değer kavramının anlamını fark etme ve bu değerleri ayırt edebilme gibi yetileri hedeflemektedir. Son olarak değineceğimiz teknik amaçlar ise, şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Öğrenciye her türlü araç ve gereci kullanarak görsel anlatım diline dönüştürme isteği ve kullanma becerisi kazandırmak ve öğrencinin gelişmesine imkân tanımak,
2. Öğrenciye değişik tekniklerle elde edilen sonuçların etkilerini sezdirebilmek ve öğrencilerin farklılıklardan zevk alabilmelerini sağlamak,
3. Öğrenciyi farklı tekniklerin getireceği anlatım zenginliğinin farkına vardırabilmek,
4. Öğrenciye kullandığı tekniklerin dışında yeni teknikler arama isteği ve cesareti kazandırmak,
5. Öğrenciye, amacına uygun malzemeyi seçme, malzemedan anlam çıkarma becerisi kazandırmak,
6. Öğrenciye kendini ifade etme sürecinde çıkacak sorunlara teknik çözümler üretebilme becerisi ve güveni kazandırmak.

Görüldüğü gibi burada hedeflenen daha çok fiziksel yeterliliklerin yanı sıra kişisel yeterlilik kazanma becerisi, kendine güven, yaratıcılık, yaptığı işten zevk alabilme ve cesaret gibi birtakım bireysel hedeflere ulaşılmasını sağlamıştır.

3.3. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kazanımlar

Resim-İş öğretim programında adı hedef davranışlar olan, öğretim süreci boyunca öğrenciye kazandırılması amaçlanan ve bir yıllık ders sürecinin hazırlanmasında temel alınan ders amaçlarının tümü kazanımlar olarak adlandırılır. Etkinlikler ise kazanımlar doğrultusunda hazırlanan ders sürecinde yapılacak olan uygulamalardır. Etkinliklerin süreleri önceden belirlenmek şartıyla değişebilir ve birden fazla kazanımı kapsayabilir. Programın bu kısmında kazanımlar tablolar halinde verilmiştir.

Bir öğretim programı içerisinde, bu hangi ders için olursa olsun fark etmez; kazanımlar sabit, etkinlikler değişkendir. Okulun sosyoekonomik yapısı, öğrencilerin gelişim düzeyleri, sınıfların fiziksel durumu, öğrenci sayısı gibi pek çok etkene göre görsel sanatlar dersi öğretmeni etkinliklerde değişiklik yapabilir, hatta programdaki etkinlikler yerine tamamen kendi kişisel kararıyla farklı etkinlikler uygulayabilir. Ancak kazanımlarda değişiklik yapılmayacaktır. Her sınıf seviyesinde verilmiş olan kazanımlar tablosu aşağıdaki gibidir.

1. Sınıf

Görsel Sanatlarda Biçimlendirme

1. Çeşitli sanat alanlarının şarkı, türkü, şiir, öykü, masal, anı, efsane gibi türlerinden yararlanarak görsel çalışmalar yapar.
2. Görsel çalışmalarda çizgiyi kullanır.
3. Dokulu çalışmalarda dokunun farkına varır.
4. Uzun-kısa, büyük-küçük, ince-kalın unsurlarını kullanır.
5. Değişik malzemeler arasında görsel ilişki kurar.
6. Duygu ve düşüncelerini sanatsal tekniklerle ifade eder.
7. Çalışmalarını sergilemekten gurur ve haz alır.

Görsel Sanat Kültürü

1. Doğada gezi yoluyla edindiği izlenimleri paylaşır.
2. Çevresini çirkinleştiren olumsuzları fark eder.
3. Doğayı sevmeyi görsel olarak ifade eder.
4. Kendi yaşam alanını düzenlerken doğal çevreyi korur.
5. Evini, odasını, sınıfını temiz ve düzenli tutmayı kabul eder.
6. Gösterilen eserle ilgili duygularını söyler.
7. Gösterilen eserin sanatçısının adını öğrenmeye çalışır.
8. Eserlerin renk, konu, figür ve nesneler unsurundan yola çıkarak kendine özgü görsel sanat çalışmaları yapar.

Müze Bilinci

1. Müze, sanat galerisi, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. hakkında fikir sahibi olur.
2. Müze, sanat galerisi, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. ile ilgili edindikleri kartlar, posterler gibi görsel belgelerle müze köşesi yapmaktan haz duyar.
3. Müze, sanat galerisi, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. ile ilgili izlenimlerini paylaşır.
4. Müzeler, sanat galerileri, anıtlar, ören yerleri ve çevresinden edindiği izlenimlerle görsel tasarımlar yapar.

2.Sınıf

Görsel Sanatlarda Biçimlendirme

1. Çevresinden doku örnekleri göstererek çeşitli yüzeylerde değişik malzemelerle farklı doku çalışmaları yapar.
2. Basit geometrik şekilleri tanır.
3. Basit geometrik şekilleri görsel çalışmalarında kullanır.
4. Ana ve ara renkleri tanır.
5. Yiğme, dizme ve yerleştirme işlemlerini yapar.
6. Duygu, düşünce ve izlenimlerini çeşitli görsel sanat teknikleri ile ifade eder.
7. Çalışmalarını sergilemekten ve bu duyguyu çevresindekilerle paylaşmaktan haz alır.

Görsel Sanat Kültürü

1. Yaşadığı çevrenin düzenlenmesine ilişkin olumlu ve olumsuz örnekler verir.
2. Beğendiği sanat eserleri veya kendi çalışmalarıyla bulunduğu ortamları güzelleştirir.
3. Çevresindeki kirliliği ve düzensizliği onaylamadığını görsel sanatlar yoluyla ifade eder.

4. Güzel bir çevrede yaşamının önemini kavrar.
5. Eserde gördüğü unsurları görsel açıdan değerlendirir.
6. Gösterilen eserde beğendiği ve beğenmediği unsurları nedenleri ile ifade eder.
7. Gösterilen eserden yola çıkarak duygularını, düşüncelerini, hayallerini ve izlenimlerini ifade eden görsel tasarımlar yapar.

Müze Bilinci

1. Müze, sanat galerisi, ören yeri, tarihî yapı, anıt vb. yerlerin kurallarına uygun davranır.
2. Müzedeki ve sanat galerilerindeki eserlerin, Ören yerlerinin, tarihî yapıların, anıtların vb. kavrar.
3. Müze, sanat galerisi, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. ile ilgili görsel tasarımlar yapar.
4. Ülkemizin müze, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. zenginliklere sahip olmasından gurur duyar.

3.Sınıf

Görsel Sanatlarda Biçimlendirme

1. Oyunlarında kullandıkları çizgi çeşitlerinden örnekler verir.
2. Oyunlarla çizgisel çalışmalar yapmaktan haz alır.
3. Kendi yaptığı çalışmalarda, sanatçıların eserlerinde ve günlük yaşamında karşılaştığı çizgi çeşitlerini tanır.
4. Bir yüzeyde oyunlarla lekeler oluşturur.
5. Geometrik şekillerle görsel tasarımlar yapar.
6. Nesnelerin görünümünü lekesel olarak algılar.
7. Çalışmalarında çizgi, renk, biçim ve leke ilişkilerini kullanır.
8. Ana ve ara renkleri görsel çalışmalarında kullanır.
9. Renkleri karıştırarak renk zenginliğini keşfeder.
10. Çevresindeki çiçekler, evler, bitkiler, kuşlar vb. varlıkları belirleyerek bu varlıkların birer biçimleri olduğunu fark eder.
11. Çevresinden belirlediği biçimlerden hareketle özgün çalışmalar yapar.
12. Duygu, düşünce ve izlenimlerini çeşitli sanat teknikleriyle ifade eder.
13. Yaptığı çalışmalarını sergilemekten ve bu duyguyu çevresindekilerle paylaşmaktan haz alır.

Görsel Sanat Kültürü

1. Güzel bulduğu varlıklarla ilgili görsel tasarımlar yapar.
2. Beğenilerdeki farklılığa saygı duyar.
3. Görsel çalışmalarında yararlandığı eseri yapan sanatçı hakkında bilgi edinir.
4. Gösterilen eserdeki renklerin, biçimlerin, figürlerin ve objelerin nasıl kullanıldığını açıklar.
5. Gösterilen eserle ilgili duygu ve düşüncelerini ifade eder.
6. Yapacağı görsel sanat çalışmalarında gösterilen eserlerden yararlanır

Müze Bilinci

1. Müzedeki eserlerin korunmasının önemini kavrar.
2. Müze, sanat galerisi, ören yeri, anıt vb. yerler ile tarihî eserlerle ilgili araştırma yapabilmenin yollarını keşfeder.
3. Müzedeki eserlerle ilgili duygu ve düşüncelerini görsel çalışmalarla ifade eder.

4. Ülkemizin müze, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. zenginliklere sahip olmasından gurur duyar.

4. Sınıf

Görsel Sanatlarda Biçimlendirme

1. Çeşitli sanat alanlarının şarkı, türkü, şiir, öykü, masal, anı, efsane gibi türlerinden yararlanarak görsel çalışmalar yapar.
2. Renklerin ışığa göre değiştiğini fark eder.
3. Bir rengin değerlerini kullanarak resim yapar.
4. Renklerin duygu ve düşüncelerle ilişkisini tartışır.
5. Doğal ve yapay (üretilmiş) nesneleri ayırt eder.
6. Çevresindeki benzer biçimlere örnekler verir.
7. Çevresindeki biçim zıtlıklarının neler olabileceğini tartışır.
8. Çevresindeki örneklerden yola çıkarak merkezî ve simetrik dengeyi fark eder.
9. İki ve üç boyutlu çalışmalarında çizgileri kullanmaktan haz alır.
10. Üç boyutlu basit geometrik biçimlerle inşa yapar.
11. Doğaya ve nesnelere ilişkin çeşitli bakış açılarının farkına varır.
12. Görsel çalışmalarında doğal ve yapay nesnelerden yararlanabileceğinin farkına varır.
13. Duygu, düşünce ve izlenimlerini çeşitli görsel sanat teknikleriyle ifade eder.
14. Çalışmalarını sergilemekten ve arkadaşlarının yaptığı eserleri izlemekten zevk alır.

Görsel Sanat Kültürü

1. İki ve üç boyutlu görsel sanat eserlerini ayırt eder.
2. Üç boyutlu eserlere, farklı yönlerden bakıldığında değişik görünimleri olduğunu fark eder.
3. Yaşamdaki her varlığın kendine özgü bir güzelliği olduğunu kabul eder.
4. Bulunduğu yöreye ait bir el sanatı ürününü inceler.
5. Yöresel el sanatları ürünlerinin hangi açıdan önemli olduğunu tespit eder.
6. Bulunduğu yöreye ait bir el sanatı ürününden yola çıkarak görsel tasarımlar yapar.
7. Resim ile fotoğraf arasındaki farkı bilir.

Müze Bilinci

1. Yakın veya uzak çevresinde bulunan ören yeri, tarihî eser, anıt gibi yerlerin geçmişi hakkında ön bilgi edinir.
2. Müzelerin içerdiği eserlere göre Resim Müzesi, Arkeoloji Müzesi, Etnografya Müzesi ve Bilim Müzesi gibi sınıflandırıldığını fark eder.
3. Ören yeri, tarihî eser, anıtlar ve müzelerden yola çıkarak iki veya üç boyutlu görsel tasarımlar yapar.
4. Orijinal eser ile röprodüksiyon arasındaki farkı bilir.
5. Görsel çalışmalarını sınıf, okul panosu ve standında sergilemekten haz duyar.
6. Ülkemizin müze, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. zenginliklere sahip olmasından gurur duyar.

5. Sınıf

Görsel Sanatlarda Biçimlendirme

- 1.Çeşitli sanat alanlarının şarkı, türkü, şiir, öykü, masal, anı, efsane gibi türlerinden yararlanarak Görsel çalışmalar yapar.
2. Nokta etkisi yaratan varlıklara çevresinden örnekler göstererek, nokta, benek ve lekelerle renkli özgün kompozisyonlar yapar.
3. Nokta ve çizgi etkisi veren üç boyutlu malzemelerle özgün çalışmalar yapmaktan zevk alır.
4. Soğuk ve sıcak renkleri ayırt eder.
5. Zıt renkleri kullanarak görsel çalışmalar yapar.
6. Çevresindeki renk uyumsuzluklarının farkına varır.
7. Merkezî, simetrik ve asimetrik dengeyi ayırt ederek çalışmalarında kullanır.
8. Görsel doku oluşumunda; nokta, çizgi, renk, biçim ve leke tekrarlarının etkisini fark ederek çalışmalarında kullanır.
9. Fotoğraflarda ve resimlerde kullanılan perspektifsel görüş açılarını belirler.
10. Duygu, düşünce ve izlenimlerini çeşitli görsel sanat teknikleriyle ifade eder.

Görsel Sanat Kültürü

1. Bir eserin, görsel sanatların hangi dalına ait olduğunu ayırt eder.
2. Aynı konunun değişik teknik, malzeme ve anlatım biçimleriyle ifade edilebileceğini bilir.
3. Beğenilerin, zaman, eğitim, kültür vb. etkenlere göre değişebileceğini fark eder.
4. Uzak ve yakın çevresindeki doğal ve tarihî güzellikleri tanır.
5. Uzak ve yakın çevresindeki doğal güzelliklerin, kültürel yapıların özelliklerinin bozulmaması gerektiğini nedenleri ile açıklar.
6. Uzak ve yakın çevresinin doğal ve tarihî güzelliklerini görsel çalışmalarında kaynak olarak kullanılır.
7. Sanatçı - zanaatçı ayrımını yapar.

Müze Bilinci

1. Müze, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. ziyaretleri yapmaya istek duyar.
2. Müze, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. yerlerde edindiği bilgileri ve gördüğü eserlerin tarihle ilişkisini arkadaşları ile tartışır.
3. Restorasyon ve konservasyonun amacını açıklar.
4. Gördüğü tarihi eserlerden yola çıkarak görsel tasarımlar yapar.
5. Ülkemizin müze, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. zenginliklere sahip olmasından gurur duyar.

6. Sınıf

Görsel Sanatlarda Biçimlendirme

1. Nokta ve çizgi etkisini üç boyutlu çalışmalarında kullanır.
2. Yüzey üzerinde hareket ve üç boyutluluk etkisi yaratmada çizgileri kullanır.
3. Sanatçıların, mekânı belirtmek için ışık ve gölgeyi nasıl kullandığını tartışır.
4. Kompozisyonlarında üç boyutluluk etkisi yaratmada ışık ve gölgeyi kullanır.
5. Sanat eserlerindeki denge unsurunu tartışır.
6. Renklerin, duygu ve ruh hâllerini yansıttığını fark eder.
7. İki ve üç boyutlu çalışmalarında benzerlik, zıtlık ve tekrarları kullanır.

8. Her rengin bir leke değeri olduğunu fark ederek renklerin açık-orta- koyu değerleri ile kompozisyonlar yapar.

9. Çalışmalarında diğer alanların müzik, şiir, öykü, masal, anı, efsane gibi ürünlerinden esinlenir.

Görsel Sanat Kültürü

1. Sanat eserlerini ve endüstri ürünlerini örneklerle açıklar.
2. Sanat eserleri ile endüstri ürünlerini karşılaştırır.
3. Ulusal kültür mirasımızdan örnekler verir.
4. Ulusların tanınmasında güzel sanatların önemini tartışır.
5. Ulusal kültürü yansıtan ve tanıtan görsel çalışmalar yapar.
6. Gösterilen sanat eserinde anlatılan ve anlatılması mümkün olan fikirler ve duyguları tahmin eder.
7. Gösterilen sanat eserlerinden edindiği izlenimlerden yola çıkarak görsel tasarımlar yapar.
8. Sanattaki niteliği insan eli ve duyarlılığının belirlediğini fark eder.
9. Doğadaki güzellik ile sanattaki güzelliği karşılaştırır.

Müze Bilinci

1. Müzedeki eserlerle, bu eserlerin ait oldukları dönemler arasında ilişki kurar.
2. Değişik kültürlere saygı duyar.
3. Eserler aracılığıyla Anadolu uygarlıklarını tanır.
4. Görsel tasarımlarında Anadolu uygarlıklarına ait eserlerden yararlanır.
5. Müzedeki eserlerden yola çıkarak çeşitli görsel tasarımlar yapmanın kendi kültür birikimine katkısını tartışır.
6. Yaptığı görsel tasarımlarını sergilemenin kıvancını yaşar.
7. Ülkemizin müze, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. zenginliklere sahip olmasından gurur duyar.

7.Sınıf

Görsel Sanatlarda Biçimlendirme

1. Nesne ve figürlerin geometrik biçimleri olduğunu algılar.
2. Nesne ve figürleri yalın bir anlayışla geometrik biçimlere dönüştürür.
3. Çalışmalarında ve izlediği sanat eserlerinde görsel biçimlendirme öğelerini ayırt eder.
5. Sanatsal düzenleme ilkelerine doğadan ve çevresinden örnekler gösterir.
6. Kompozisyonlarında renk armonilerinden yararlanır.
7. Pozitif ve negatif biçimlerin ilişkisini kurar.
8. Duygu, düşünce ve izlenimlerini çeşitli görsel sanat teknikleriyle ifade eder.
9. Yaptığı çalışmaları sergilemekten ve çevresindekilerle paylaşmaktan haz alır.

Görsel Sanat Kültürü

1. Doğanın, sanat eserinin oluşumundaki rolünü örnekler vererek açıklar.
2. Duyguların sanatsal yaratıcılığa katkısını fark eder.
3. Sanat eserlerindeki soyut ve somut ifade biçimlerini ayırt eder.
4. Grafik tasarım ürünlerinde sembol, işaret, renk ve lekelerin işlevlerini ayırt eder.
5. Piktogramların evrensel görsel semboller olarak günlük yaşamdaki önemini kavrar.

6. Gösterilen eserin konusunu göz önünde bulundurarak sanatçının çevresinden nasıl etkilendiğini tartışır.

7. Sanat eserinin toplumla sanatçısı arasında bir iletişim aracı olduğunu fark eder.

8. İlgi duyduğu sanat eserleri ve sanatçılar hakkında araştırma yapar.

9. Güzellik kavramının ölçütlerinin kültürlere göre farklılaşabileceğini değer sistemine katar.

10. Yaşadığı çevrenin yöresel özelliklerinden esinlenerek görsel tasarımlar yapar

Müze Bilinci

1. Müzelerin, ulusal ve evrensel kültür ürünlerinin geçmişten geleceğe taşındığı mekânlar olduğunu kavrar.

2. Ulusal kültürümüze sahip çıkmanın önemini kabul eder.

3. Tarihî eserlerin ve kültürün taşıyıcısı niteliğindeki sanat eserlerinin kayıt altına alınmasının gerekliliğini ve önemini fark eder.

4. Sanat eserinin özelliklerini kavrar.

5. Tarihî eserlerin özelliklerini açıklar.

6. Tarihî eser ile sanat eserinin özellikleri arasındaki farkı belirler.

7. İlgi duyduğu sanat eserleri hakkında araştırma yapar.

8. Tarihî eserlerimize sahip çıkılmasının herkes için bir ulusal görev olduğunu benimser.

9. Kültürel miras olan eserlerin, kaçakçılığının sonuçlarını tartışır.

10. Ülkemizin müze, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. zenginliklere sahip olmasından gurur duyar.

11. Tarihî eserlerin müzelere teslim edilmesi gerektiğinin bilincine ulaşır.

8. Sınıf

Görsel Sanatlarda Biçimlendirme

1. Şiir, öykü, masal, efsane, mitoloji, karikatür gibi çeşitli alanların ürünleri ile ilişki kurarak görsel biçimlendirme çalışmaları yapar.

2. Görsel çalışmalarında ton derecelendirmeleri ile derinlik etkisi oluşturur.

3. Sanatsal düzenleme ilkelerinden yararlanarak özgün kompozisyonlar oluşturur.

4. Coğrafi ve kültürel etkenlerin renk seçimindeki belirleyici rolünü tartışır.

5. Duygu, düşünce ve izlenimlerini çeşitli görsel sanat teknikleriyle ifade eder.

6. Çizgilerin kişiye özgü olduğunu kavrar.

7. Yaptığı çalışmaları sergilemekten ve çevresindekilerle paylaşmaktan haz alır.

Görsel Sanat Kültürü

1. Sanatın kendine özgü evrensel bir dili olduğunu kabul eder.

2. Farklı sanat akımları hakkında bilgi edinir.

3. Farklı ifade biçimlerinin sanatın dallarını oluşturduğunu fark eder.

4. Duygu ve düşüncelerini görsel sanatların farklı dalları ile ifade edebileceğini bilir.

5. Karşılaştığı evrensel ve ulusal sanat eserlerinin sanatçıların yaşam öykülerini öğrenmeye istek duyar.

6. Gösterilen sanat eserindeki görsel biçimlendirme öğelerinin sanatsal düzenleme ilkelerine göre nasıl düzenlendiğini açıklar.

7. Sanat eserlerindeki konu çeşitliliğini sorgular.

8. Görsel sanat eserinin oluşmasında, dönemin düşünce ve inanç sistemlerinin, coğrafi özelliklerinin ve çeşitli olayların etkisini tartışır.

9. Sanatın kültürü aktarma yollarından biri olduğuna ilişkin örnekler verir.
10. Teknolojik gelişmelerin görsel sanatlara etkisini açıklar.
11. Duygularını, düşüncelerini ve izlenimlerini yansıtan görsel tasarımlar yapar.
12. Gördüğü sanat eseri hakkında estetik bir yargıya varır.

Müze Bilinci

1. Türk müzeciliğinin kurulmasında öncülük eden kişileri araştırarak bilgi edinir.
2. Seçtiği herhangi bir eserin müzeye ulaşma sürecini araştırır.
3. İnternet üzerinden bir müze ziyareti yapar.
4. İnternet üzerinden araştırdığı müzeye yönelik tanıtıcı görsel çalışmalar yapar.
5. Kültürel mirasa sahip çıkmanın önemini pekiştirmede bilişim teknolojilerinden yararlanır.
6. Müzedeki eserler, tarihî yapılar, anıtlar vb. den yola çıkarak görsel tasarımlar yapar.
7. Ülkemizin müze, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. zenginliklere sahip olmasından gurur duyar.
8. Tarih, kültür ve görsel sanatlar arasındaki ilişkinin farkına varır.

İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme

- **Öz değerlendirme**; öğrencilerin kendilerini değerlendirdikleri kendi becerileri hakkında fikir verdikleri, kendilerini ifade edebilmeleri ve öğrenmeyi etkili kılmak için kullanılan formlardır.

- **Grup değerlendirme**; grupla çalışma becerisine yönelik genel değerlendirmelerin yapıldığı, grup bilincini geliştirmeye ve öğrencilerin duyarlılıklarını arttırmaya yönelik hazırlanan ve kullanılan formlardır.

- **Proje ödevleri**; öğrencilerin diğer derslerde de olduğu gibi kendi istekleriyle aldıkları araştırma, düşünme ve yaratıcılık sürecini kapsayan çeşitli ödevlerdir. Bu ödevlerin değerlendirilmesi de hazırlanan projeye uygun bir **dereceli puanlama anahtarı** ile yapılır. Dereceli puanlama anahtarında çeşitli niteliklerin dereceli ölçütlerle belirlenmiş olması gerekir. Örneğin;

Dosya düzeni ve tasarımı	20 puan
Özgünlük	20 puan
Anlam bütünlüğü	20 puan
Ürün niteliği	30 puan

- **Öğrenci ürün dosyası**; görsel sanatlar dersinde öğrencilerin süreç içinde yaptıkları tüm çalışmaları kapsayan, öğrencinin kendi gelişimini fark etmesini ve kendi yaptığı çalışmalara saygı duymasını sağlayan, sonuca yönelik tüm araştırmaların gözlenebileceği dosyalara denir. Kapak, içindekiler, önsöz ve öğrencinin dönem boyunca yaptığı bütün çalışmalarından oluşur. Süreç sonunda dereceli puanlama anahtarı hazırlanarak öğretmen tarafından değerlendirilir.

- **Gözlem formu**; öğretmenin istediği zaman, istediği sayıda önceden hazırlayarak kullanabileceği, öğrencinin gerekli yerlerde doğru öğrenmesi açısından gözlenmesini

sağlayan, herhangi bir puan içermeyen çeşitli sorulara evet-hayır veya ara sıra, sık sık, hiçbir zaman gibi cevapların verildiği formlardır.

- **Kontrol listeleri** öğrencinin sürece katılımını belirleyen birtakım davranışları ve özellikleri ölçen, performansa yönelik birtakım soruların evet-hayır şeklinde cevaplandığı formlardır.